โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF PEOPLE HOMELESS FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY

นายกรณ์ สาริยา

ดุษฎีนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

นายกรณ์ สาริยา

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Structural Equation Model of People Homeless Following Buddhist Psychology

Mr.Korn sariya

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree
Doctor of Philosophy
(Buddhist Psychology)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อดุษฎีนิพนธ์ : การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
ผู้วิจัย : นายกรณ์ สาริยา
ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)
คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์
: ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา), M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)
: ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ, วท.บ.(ชีววิทยา), วท.ม.(เทคโนโลยีชีวภาพ), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา : ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา และ ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ทีมสหวิชาชีพที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๔ คน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า

๑. คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ๑) เป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือพื้นฐาน ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแล หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก ๓) รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย๔ ๒) อาชีพ ๓) ครอบครัวและสังคม และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต ๒) รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๒. โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ตัวแปรภายนอกแฝง ๑ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา และตัวแปรภายในแฝง ๓ ตัวแปร คือ ๑) หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และ ๓) คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง โดยที่ตัวแปรหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านในโมเดล

๓. โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระ (df) เท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๖๓ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .๙๓ และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .๐๐๐ ร่วมกันโดยที่ทุกตัวแปรภายในเดลประกอบด้วยตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร ตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปร พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๙๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

Dissertation Title : Development of a Causal Model of Caring for Homeless People following Buddhist Psychology

Researche: : Mr.Korn Sariya

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Siriwat Srikruedong, B.A., (Education Administration), M.A. (Psychology), Ph.D (Psychology)

: Dr. Phutthachat Phaensomboon, B.S. (Biology), M.S. (Biotechnology), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation: : Marth 11, 2019

Abstract

The 3 objectives of this research were 1) To study the problems of People Homeless and to care for them, 2) to develop a causal model Development of a causal model of caring for Homeless People following Buddhist Psychology A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless and 3) to validate and propose A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless. Mixed Methods Research using quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The key informants were the Multidisciplinary team in caring for People Homeless, total 44 experts, selected by purposive sampling method with the simple random sampling group of 215 samples.

The Research instrument were interview schedule and the questionnaires. Qualitative data were analyzed by using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and correlation, and to validate model with the empirical data using LISREL program. Research results were shown as follows:

1. Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology consisted of 1) Working goal 2) standard work 3) Work with patience to reach the goal, 4) giving, 5) kindly speech, 6) life of service, and 7) even and equal treatment. The Dharma of People Homeless consisted of 1) faith from Multidisciplinary, 2) Positive thinking, 3) solution thinking. Welfare of People Homeless consisted of

1) the 4 basic human needs 2) career 3) Family and society. The quality of life People Homeless consisted of 1) The life goal 2) Self Awareness 3) Living towards the life goal.

2. A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless consisted of 1 Exogenous Variable which was Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology and 3 Endogenous Variables which were The Dharma of People Homeless, Welfare of People Homeless and the quality of life of people homeless. The Dharma of people homeless that caused to The quality of life people homeless was a mediator in the model.

3. A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless was fit with the empirical data, Chi-Square was 56.76, the degree of Freedom (df) was 61, the Probability value (P-value) was 0.63. The Goodness of Fit Index (GFI) was .97, the Adjusted Goodness of Fit Index was 0.93 and the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was 0.000 Including 4 variables divide into 3 endogenous variables, 1 exogenous variables and 16 observe variables accounting for the variations the quality of life of People Homeless at 79.00 percent.To consider the direct and indirect Effects to The quality of life of People Homeless, it was found that The quality of life of People Homeless got the direct Effect from The Dharma of People Homeless with the value of 0.95, and were significant at the .01 level. The quality of life of People Homeless also got the indirect effect form Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology with the value of = 0.42 and was significant at the .01 level.

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง เพราะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและความเมตตาจาก ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้อำนวยการหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ที่ได้เมตตากับผู้วิจัยเสมอมา และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ กรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ที่คอยดูแลเอาใจใส่ และเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่ลูกศิษย์มาโดยตลอด จนให้ผู้วิจัยมีความรู้มีกำลังใจในการดำเนินงานมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำในการแก้ไขจนทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้จบลงอย่างสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยพร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์แก่การวิจัย ได้ช่วยตรวจแก้ไขที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดตลอดมา ทำให้กระจ่างชัดจนสามารถบรรลุเป้าหมาย

ขอขอบคุณ ผู้จัดทำหนังสือตำราความรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการผู้ออกระเบียบกฎความคุ้มครองสิทธิ์ต่างๆของสังคม ที่เอื้อต่อการจัดระเบียบและขับเคลื่อนสังคมมนุษย์ให้มีการแก้ไขปัญหาของสังคมและส่งเสริมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ขอขอบคุณผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง ที่ได้ช่วยเหลือให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลในการดำเนินการจัดทำดุษฎีนิพนธ์ในครั้งนี้ และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์การทำดุษฎีนิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผลสำเร็จและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบแด่บิดามารดา ผู้ให้ชีวิตผลักดันให้ได้มีโอกาสศึกษาในระดับปริญญาเอก ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเสมอมา ขอบพระคุณ ดร.วันวิสาข์ ทิมมานพ และนายเทพณัฐ ทิมมานพ ที่เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยการดำเนินชีวิต คำแนะนำ ฝึกสอนการแก้ไขปัญหาในงานวิจัย รวมถึงภรรยาและบุตรที่เป็นแรงผลักดันสำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มศึกษางานวิจัยจนสิ้นสุดการศึกษา ท่านคณาจารย์ที่ประสาทวิชา และเพื่อนรุ่นพี่นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยาทุกคนที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมให้กำลังใจเสมอมา ท่านเจ้าของตำราที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าทุกท่านด้วยอานิสงส์ผลบุญนี้ ขอให้งานวิจัยเรื่องนี้จงเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม ผู้วิจัยขออุทิศบุญกุศลคุณงามความดีนี้ให้แก่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และครอบครัวของผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน

นายกรณ์ สาริยา

๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	**ก**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**ค**
กิตติกรรมประกาศ	**จ**
สารบัญ	**ฉ**
สารบัญตาราง	**ฌ**
สารบัญภาพ	**ญ**
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	**ฎ**
บทที่ ๑ บทนำ	**๑**
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**๙**
๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๑๐
๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	๑๐
๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔	๑๖
๒.๒ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๒๕
๒.๒.๑. ศรัทธา	๒๕
๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ	๓๕
๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๔๔
๒.๓.๑ กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	๔๔
๒.๓.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๔๘
๒.๓.๓ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	๔๙
๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๕๒
๒.๔.๑ มีเป้าหมาย	๕๔

๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย ๕๕
๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ๕๖
๒.๔.๓ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย ๕๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๖๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย ๖๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๗๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย ๗๐
๓.๒ ระยะที่ ๑ การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ๗๒
๓.๓ ระยะที่ ๒ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ๗๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๘๙
ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๙๐
๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ๙๐
๑.๒ สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ๙๘
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๑๐๖
๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๑๐๖
๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ๑๔๓
๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ๑๔๖
๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ๑๕๑
๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร ๑๕๔
ตอนที่ ๓ โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ๑๖๐
ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ๑๗๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ๑๗๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๑๗๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย ๑๘๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๑๘๘
บรรณานุกรม ๑๙๐
ภาคผนวก ๑๙๖
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่องานวิจัย (สัมภาษณ์) ๑๙๗
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย ๒๐๐
ภาคผนวก ค เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) ๒๐๖

ภาคผนวก ง คะแนน IOC ของแบบสอบถาม ๒๑๒
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่น ๒๑๕
ภาคผนวก ฉ Print Out LISREL การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่สำคัญ ๒๑๘
ภาคผนวก ช ภาพประกอบการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ ๒๓๑
ประวัติผู้วิจัย **๒๓๘**

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๘๑
๓.๒	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (BPH)	๘๒
๓.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH)	๘๓
๓.๔	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH)	๘๔
๓.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (BPH)	๘๕
๓.๖	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๘๖
๓.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง	๘๗
๓.๘	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๘๘
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๖๒
๔.๒	ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๖๔
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๖๘
๔.๔	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๗๑

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๒๕
๒.๒	กรอบแนวคิดหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง	๔๔
๒.๓	กรอบแนวคิดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๕๒
๒.๔	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๐
๓.๑	การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	๗๐
๓.๒	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๗๑
๓.๓	องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CCAB)	๘๒
๓.๔	องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๘๔
๓.๕	องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๘๖
๓.๖	องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๘๘
๔.๑	สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๑๐๖
๔.๒	ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการมีเป้าหมายในการงาน	๑๐๘
๔.๓	ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการทำงานตามมาตรฐาน	๑๓๒
๔.๔	ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย	๑๓๖
๔.๕	ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์	๑๓๘
๔.๖	ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพูดจาดี	๑๔๐
๔.๗	ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง	๑๔๑
๔.๘	ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านความสม่ำเสมอ	๑๔๒
๔.๙	คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา	๑๔๒
๔.๑๐	ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านความศรัทธาในผู้ดูแล	๑๔๔
๔.๑๑	ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก	๑๔๔
๔.๑๒	ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก	๑๔๕
๔.๑๓	หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๑๔๖
๔.๑๔	ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่ด้านพึ่งปัจจัย ๔	๑๔๗
๔.๑๕	ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ	๑๔๘
๔.๑๖	ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม	๑๕๐
๔.๑๗	สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๑

๔.๑๘	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง	๑๕๒
๔.๑๙	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านด้านการมีเป้าหมายในชีวิต	๑๕๓
๔.๒๐	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย	๑๕๔
๔.๒๑	คุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๔
๔.๒๒	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๕
๔.๒๓	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๖
๔.๒๔	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๗
๔.๒๕	ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๗
๔.๒๖	ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๘
๔.๒๗	ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๑๕๘
๔.๒๘	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ได้มาจากข้อมูลภาคสนาม	๑๕๙
๔.๒๙	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๗๓
๔.๓๐	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๗๕

คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาบาลีและพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อคัมภีร์

พระวินัยปิฎก

วิ.จู.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
องฺ.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.จตุกฺก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ปญฺจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
อภิ.ปุ.	(ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ		(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
อภิ.ปุ.	(ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๘๖/๑๐๘ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรคพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๑๘๖ หน้า ๑๐๘

บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัฒน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ปัญหาสังคมในปัจจุบันมีความหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น รวมถึงการเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำต่างๆ ทั้งความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การไม่ได้รับสิทธิหรือสวัสดิการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานจากปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนบางกลุ่มในสังคมปรับตัวไม่ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และไม่สามารถจัดการหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้กลายเป็นคนไร้ที่พึ่งในที่สุด ซึ่งสถานการณ์คนไร้ที่พึ่งในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๕ บัญญัติให้บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัย และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากรัฐ และมาตรา ๙ (๑) บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคมในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง คือ กลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาการดำรงชีวิตในสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ บุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานะที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานกับบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งจะครอบคลุมกลุ่มบุคคลหลายประเภท ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย ทั้งยังสอดรับกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสถานศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนหน่วยแรกรับ เพื่อคัดกรองเบื้องต้น ที่มีอยู่ในทุกจังหวัด และ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีอยู่จำนวน ๑๑ แห่งทั่วประเทศ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยกระบวนการจะเริ่มตั้งแต่การสำรวจและติดตามสภาพปัญหา การสืบเสาะข้อมูล การให้บริการปัจจัยสี่ การตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่จัดบริการสวัสดิการสังคมแก่คนไร้ที่พึ่ง พัฒนารูปแบบการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ์แก่คนไร้ที่พึ่ง รวมถึงการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก โดยได้รับการประเมินศักยภาพและแผนพัฒนารายบุคคล(IRP) จากทีมสหวิชาชีพ เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายการเสริมสร้างทักษะ

ชีวิตร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างในแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและ เกิดประโยชน์สูงสุด คนไร้ที่พึ่งจะได้รับการบริการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ การฟื้นฟูทางการแพทย์ สังคม การศึกษา และอาชีพ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน

ในการพัฒนาทางการฟื้นฟูสมรรถภาพและความก้าวหน้าของแต่ละคน ควรเปรียบเทียบกับตัวเอง มิใช่เปรียบเทียบกับบุคคลอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการตรวจสอบควบคุมและติดตามผลการให้บริการ และยังเป็นการรับประกันคุณภาพของการให้บริการ ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติกรมสุขภาพจิต พ.ศ.๒๕๕๑ ทั้งนี้ คนไร้ที่พึ่งที่เข้าสู่บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนั้นส่วนใหญ่มีอาการทางจิตโดยกว่าร้อยละ ๙๐ จะแสดงอาการจิตเวช โดยในแต่ละปีมีคนไร้ที่พึ่งเข้าสู่สถานรองรับเฉลี่ยกว่า ๔,๕๐๐ คน ในขณะที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถรองรับกลุ่มเป้าหมายได้ประมาณ ๔,๑๐๐ คน สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง

จากสถานการณ์ในอดีตเป็นบทเรียนชิ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าวิธีคิดเรื่อง “การยึดพื้นที่” “ไล่รื้อ” “จับ” ตลอดจน “จัดระเบียบ” นั้นไม่ใช่แนวทางที่สามารถจัดการปัญหาได้ ซึ่งนอกจากจะไม่ทำให้จำนวนและปัญหาของคนไร้ที่พึ่งลดน้อยลงแล้ว ยังจะเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนที่คนไร้ที่พึ่งพึงมีพึงได้ ในฐานะมนุษย์และพลเมืองของรัฐ [๑] ซึ่งจะขัดกับกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้จากการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ [๒] กฎหมายได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ผ่านการจัดสวัสดิการสังคมในฐานะบริการ รวมทั้งการเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำ และมีที่พักอาศัย การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งคำนึงถึงความเชื่อมโยงทั้งระบบของคนไร้ที่พึ่ง

แม้ว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งของหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจะให้บริการในด้านต่างๆ เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

---

[๑] ชินชัย ชี้เจริญ, “การคุ้มครองทางสังคมสู่ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการคุ้มครองทางสังคม”,**รายงานวิจัย**,(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗),หน้า๘๙ .

[๒]กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗**,[ออนไลน์],แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

มีการฟื้นฟูสมรรถภาพในทุกด้านๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม การศึกษา การแพทย์ และด้านอาชีพ โดยมีการจัดให้มีการฝึกอาชีพ และอาชีวบำบัดเพื่อเป็นการกระตุ้นให้แก่คนไร้ที่พึ่งมีจิตสำนึกในการสร้างชีวิตใหม่ ได้ใช้ความรู้ และความถนัดในการฝึกอาชีพและสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ มีอาชีพที่มั่นคง มีความก้าวหน้าในชีวิตอยู่อย่างคนปกติทั่วไป รวมทั้งเป็นการลดปัญหาการขอทาน และแก้ไขพฤติกรรมการขอทานให้ลดจำนวนลง แต่ผลปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการ มีปัญหาครอบครัว ปัญหาทางจิตไม่มีบัตรประชาชาน และเป็นกลุ่มที่พบซ้ำ ดังนั้นจำนวนคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในการดูแลของสถานคุ้มครองมีอัตราเพิ่มมากขึ้น และมีจำนวนผู้รับการสงเคราะห์ที่ไม่สามารถจำหน่ายออกจากสถานคุ้มครองมีจำนวนมากขึ้น

สำหรับการดำเนินงานในรูปแบบสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นการบริการหรือให้การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้การดูแลช่วยเหลือ ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูศักยภาพคนไร้ที่พึ่ง เนื่องจากกลุ่มคนไร้ที่พึ่งต้องการได้รับการดูแลมากกว่ากลุ่มเป้าหมายอื่นทั่วไป กล่าวคือ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๐ เป็นผู้ที่มีอาการทางจิตจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแล การฟื้นฟู จากผู้ที่มีความรู้มีความเชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิด และจะต้องรับการดูแลจากจิตแพทย์พร้อมทั้งมีการติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีคนไร้ที่พึ่งจำนวนมาก ที่มีอาการทางจิตประสาทพัดหลงออกจากบ้านมาโดยที่ไม่สามารถจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของตนเองได้ จึงไม่สามารถกลับบ้านได้ บางรายไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษาจนทำให้ไม่สามารถจัดระบบความคิดและวางแผนชีวิตได้เอง และยังไม่สามารถอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆได้ บางรายมีพฤติกรรมชอบดื่มสุราติดยาเสพติด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ต้องให้การสงเคราะห์ดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพ พร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับภายนอก เพื่อทำการส่งคนไร้ที่พึ่งกลับคืนสู่สังคมได้ ในขณะที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้องสร้างบรรยากาศเอื้อให้คนไร้ที่พึ่งได้อาศัยอยู่เสมือนเป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกัน และในระหว่างอยู่ในสถานคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ แก่คนไร้ที่พึ่ง เช่น การดูแลเรื่องสุขอนามัย รักษาความสะอาดร่างกาย การรับประทานอาหารให้ตรงเวลา และมีวินัยในการทานยาจิตเวช จนถึงการฝึกอาชีพที่เหมาะสมให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้ที่มีสภาพจิตใจที่แปรปรวน ไม่ค่อยสนใจดูแลตนเอง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ต้องคอยสังเกตุพฤติกรรมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายความเครียด และฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ

ดังนั้นการดูแลและการฟื้นฟูคนไร้ที่พึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ต้องสอดคล้องในระดับนโยบายลงมาสู่ระดับปฏิบัติ บุคลากรจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะมีประสบการณ์ในการทำงานกับคนไร้ที่พึ่ง และที่สำคัญจะต้องมีลักษณะของการเป็นผู้ให้อย่างเข้าใจในศักยภาพของคนไร้ที่

พึ่งแต่ละบุคคล ผ่านการสื่อสารอย่างจริงใจ ไม่หยาบคาย ดุดัน มุ่งให้ความสำคัญต่อการผูกมิตรกับคนไร้ที่พึ่งเพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจและปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบที่ผู้ดูแลแนะนำได้ อีกทั้งให้การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งหากคนไร้ที่พึ่งเกิดความยากลำบากต่างๆบนพื้นฐานของการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และมีความเสมอภาคในการให้บริการกับคนไร้ที่พึ่งทุกคน พร้อมทั้งยังรักษามาตรฐานในการทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับหลักการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยใช้การศึกษาจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่งและนำเสนอโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยการศึกษาองค์ความรู้ประกอบจากหลักพุทธศาสนาประกอบกับหลักจิตวิทยาตะวันตกและประสบการณ์ตรงจากผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงแนวทางระหว่างการดูแลคนไร้ที่พึ่งและการดำเนินชีวิตของคนไร้ที่พึ่งจากประสบการณ์จริงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้งยังสามารถนำไปพัฒนากระบวนการการให้บริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๓.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ โมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่งมีองค์ประกอบและความสัมพันธ์กันอย่างไร

๑.๓.๓ โมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๒.๓ เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านพุทธธรรมและองค์ความรู้ทางจิตวิทยาตะวันตก โดยผู้วิจัยมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา” ในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ทฤษฎีทางจิตวิทยา

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรม งานวิจัย ตำรา หนังสือ เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

๓) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ๑) หลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ๔ ศรัทธา โยนิโสมนสิการ ๒) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคลิแลนด์ (McClelland) ๓) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ๔) คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาครั้งนี้ ไว้ดังนี้

๑) ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาด้วยการบูรณาการหลักจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์ของ McCleland และหลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง และ ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒) ตัวแปรแฝงภายนอก มี ๓ ตัวแปร ดังนี้ ๑) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ศรัทธาในผู้ดูแล การคิดทางบวก และรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ อาชีพ และครอบครัว/สังคม ๓) คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง มีเป้าหมายชีวิต และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งทั่วประเทศทั้ง ๑๑ แห่ง ได้แก่

๑) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จ.เชียงใหม่

๒) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จ.พิษณุโลก

๓) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านนิคมปรือใหญ่ จ.ศรีสะเกษ

๔) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประจวบคีรีขันธ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

๕) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จ.นนทบุรี

๖) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จ.นครศรีธรรมราช

๗) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก จ.เพชรบุรี

๘) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จ.ปทุมธานี

๙) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี จ.ปทุมธานี

๑๐) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จ.สระบุรี

๑๑) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จ.นครราชสีมา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่งและการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง จำนวน ๔๔ คน

ระยะที่ ๒ การวิจัยเชิงปริมาณการตรวจสอบความตรงและนำเสนอการพัฒนาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ๑๑ แห่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเส้นพารามิเตอร์ ๒๑๕ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัย และเก็บข้อมูลในช่วง ระหว่าง เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๑.๕.๒ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งน้อยกว่าอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่านหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับหัวข้อการศึกษาวิจัย และเพื่อประโยชน์ต่อการสื่อความหมายในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

๑.๖.๑ คนไร้ที่พึ่ง หมายถึง บุคคลที่มีอยู่ในการดูแลของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีสภาวะบกพร่องด้านจิตใจ โดยมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของ

ทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผ่านกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆที่ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งดูแลสู่การพึ่งพาตนเองได้

๑.๖.๒ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลโดยทีมสหสาขาวิชาชีพในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง คือ ทีมสหสาขาวิชาชีพที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือและรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑.๖.๓ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิต สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก ๓) รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๙ ข้อ โดยมีหลักการในการสร้างคำถาม ประกอบด้วยข้อมูล ๓ ประการ ดังนี้

๑) ศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำพาไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย

๒) การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

๓) รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำและสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

๑.๖.๔ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย๔ ๒) อาชีพ ๓) ครอบครัว/สังคม วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๑๐ ข้อ ประกอบด้วย

๑) ปัจจัย ๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒) อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

๓) ครอบครัว/สังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข

๑.๖.๕ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต ๒) รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๙ ข้อ โดยมีหลักการในการสร้างคำถาม ประกอบด้วยข้อมูล ๓ ประการ ดังนี้

๑) มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี

๒) รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี

๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนดได้

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้เข้าใจศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๑.๗.๒ ทำให้ทราบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา สวัสดิการของคนในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง หลักธรรมสำคัญที่คนไร้ที่พึ่งควรมีในการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๑.๗.๓ ทำให้ได้องค์ความรู้ในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง จากการบูรณาการหลักธรรมและจิตวิทยาให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลตามสภาพจริง และนำไปพัฒนากระบวนการการให้บริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับประสบการณ์การตรง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และสร้างโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พร้อมทั้งตรวจสอบความตรงและนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อสำคัญและรายละเอียดตามลำดับดังนี้

๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔

๒.๒ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒.๑ ศรัทธา

๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ

๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓.๑ ความหมายของสวัสดิการ

๒.๓.๒ รูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔.๑ มีเป้าหมาย

๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย

๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง

๒.๔.๔ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แสดงรายละเอียดผลการศึกษาได้ดังนี้

๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง บุคคลที่ดูแลผู้ที่มีสภาวะบกพร่องทางด้านจิตใจ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของสถานคุ้มตรองคนไร้ที่พึ่ง ดังนั้นผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งจึงต้องมีหลักในการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ หลักสังคหวัตถุ ๔ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

๒.๑.๑.๑ ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงขับภายในที่บุคคลมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จที่วางไว้ กล่าวได้ว่า ประเทศใดมีประชากรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะให้สังคมประเทศชาตินั้น ประสบความสำเร็จสูง มีความเจริญก้าวหน้า มีผลการทำงานที่มีคุณภาพ ซึ่งมีนักจิตวิทยาและนักวิชาการหลายท่านๆ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

ยงยุทธ เกษสาคร ได้ให้ความหายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการมีอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบกับความสำเร็จและวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว[๑]

สุเนตร์ หัสขันต์ กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จและให้ดีเลิศ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้ว่าผลงานที่ออกมาจะไม่สำเร็จหรือไม่ดีเลิศก็ตาม แต่มีความทะเยอทะยานสูงในการมุ่งความสำเร็จและดีเลิศ ต้องการเป็นอิสระในการคิดสร้างสรรค์ผลงาน มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและดีเลิศ และวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลวแต่ก็ยังพยายามที่จะแก้ไขใหม่ในครั้งต่อไป[๒]

ศุภร เสรีรัตน์ กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือความรู้สึกอันเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีการกระทำ หรือมีพฤติกรรมในรูปแบบที่แน่นอน โดยทำให้บุคคลได้รู้ถึงความต้องการของเราเอง และเป็นการให้เหตุผลสำหรับการกระทำหนึ่งที่กระทำไป[๓]

---

[๑] ยงยุทธ เกษสาคร, **ภาวะผู้นำและการจูงใจ, (**กรุงเทพมหานคร :เอสเคบุ๊คเน็ต, ๒๕๔๖) หน้า ๕.

[๒] สุเนตร์ หัสขันธ์, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา” **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔.

[๓] ศุภร เสรีรัตน์, **พฤติกรรมผู้บริโภค,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

เติมศักดิ์ คทวณิช กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการที่จะพยายามทำกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดที่ได้รับหมอบหมาย หรือรับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่ว่างานนั้นจะมีความยากลำบาก หรือประสบปัญหาอุปสรรค[๔]

Atkinson นิยามคำว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อ บุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่น โดย เปรียบเทียบกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่น่าพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ ซึ่งครอบคลุมไปถึงการกระทำทุกประเภทรวมไปถึงการเรียนด้วย ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเห็นได้ชัดว่ามีพฤติกรรมอยากเอาชนะ ชอบแข่งขัน และกล้าเสี่ยง ปานกลาง ตรงกันข้ามกับนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักหลีกเลี่ยงความล้มเหลวและมี พฤติกรรมกล้าเสี่ยงที่ไม่สมเหตุสมผล

McClelland ได้ให้ความหมายผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ผู้ที่ตระหนักรู้ถึงเป้าหมายในระดับสูง ความต้องการประสบความสำเร็จในการแข่งขันและความสามารถในการจูงใจตนเอง ในการทำสิ่งที่เหนือกว่า ซึ่งผลดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อตนเองซึ่งการจูงใจผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นสิ่งที่สำคัญต่อองค์กร เนื่องจากคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย และสถานภาพมากว่าจะเติมเต็มความต้องการให้แก่คนเอง โดยจะยึดติดกับความคิดและความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก และจะกังวลกับการแสดงออกของตนเองมากกว่าเรื่องของผลการดำเนินงาน

ตามความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาของบุคคลที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตระหนักและตั้งใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ดี และมาตรฐานอันดีเลิศ พร้อมกับความบรรลุเป้าหมายในระดับสูง โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานและบุคคล เพื่อให้ได้มาตรฐานและดีกว่าบุคคลอื่นและเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมที่มีความมุ่งมั่น มีความทะเยอทะยาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และฝ่าฟันอุปสรรคด้วยความหวังที่จะทำงานให้สำเร็จมากกว่ากลัวความล้มเหลว

๒.๑.๑.๒ ที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีที่มาขององค์ประกอบ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. มาจากแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประเภทนี้เป็นแรงจูงใจภายในที่บุคคลต้องการทำงาน เป็นความต้องการที่มาด้วยความปรารถนาของตนเอง เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่ต้องการทำงานนั้นๆ ให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยตนเอง สินจ้าง รางวัล สิ่งตอบแทน ต่างๆ หรือสิ่งล่อใจไม่มี

---

[๔] เติมศักดิ์ คทวานิช, **จิตวิทยาทั่วไป,** (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๒

ความหมาย คนที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความมุ่งมั่นทำงานของตน โดยไม่มีการรีรอ ไม่ต้องมีสิ่งมาเชิญชวน ชักจูงจะกระตือรือร้นมีกำลังใจ

๒. มาจากแรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะนี้เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นด้วยสิ่งเร้าภายนอก เช่น เงินเดือน โบนัส โอกาสในการก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความต้องการต่างๆ ที่จะช่วยให้การทำกิจกรรมนั้นๆ มีความหมายมากขึ้น

ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลจึงเป็นดัชนีชี้นำ ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อมุ่งสู่จุดหมายนั้นๆ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลจะไม่ปรากฏชัดเจนจนกว่าจะมีสถานการณ์การรับรู้และเข้าใจว่าการประเมินประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมของบุคคลว่าดี มีมาตรฐานเป็นเลิศ หากประสพกับความผิดหวังล้มเหลวบุคคลประเภทนี้จะปรับปรุงพัฒนาตนเองจนกว่าจะประสพความสำเร็จในครั้งต่อไป จะตั้งแรงจูงใจไว้ระดับสูงจะไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ไม่กลัวความผิดหวัง จะวางแผนอย่างรัดกุม

๒.๑.๑.๓ ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland

ทฤษฎีของ McClelland มีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องแรงจูงใจมาก เพราะ เขาคิดว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะช่วยสอนให้บุคคลรู้จักความสำเร็จและความล้มเหลว และยังช่วยให้ คิดว่าบุคคลควรจะทำงานในระดับที่เหมาะสมกับตนเอง จึงจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ McClelland ยังเชื่อว่าทฤษฎีของเขาสามารถนำไปใช้ เพื่อฝึกบุคคลให้รู้จักคิดและ แสดงออก เพื่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ และสามารถนำไปใช้ได้ดีกับบุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลในการทำงานต่ำได้ดีอีกด้วย แรงจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้บุคคลต้องการอยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และมีความต้องการความสำเร็จสูงขึ้น ลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ จะเป็นคนที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรับภาระหรือความรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน จะค้นหาว่าปัญหาจะถูกแก้ได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่า ปกติและชอบเสี่ยงกับเป้าหมายในระดับที่เป็นไปได้หรือสถานการณ์ที่ท้าทาย ตลอดจนต้องการ ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตน[๕]

McClelland กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะทำให้บุคคลในอาชีพต่างๆ ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงานนั้น เกิดจากความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในงานที่ทำ บุคคลที่มีความต้องประสบความสำเร็จจะมีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เมื่อสามารถ

---

[๕] McClelland, D.C., **Human motivation**,(Chicago: Scott, Foresman,1985), P. 23, อ้างใน วราทิพย์ ละออง, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในงาน กับการปฏิบัติงานของพยาบสลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต**, (คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

เอาชนะก็จะประสบความสำเร็จ จะมีความสบายใจหรือภูมิใจ ถ้าหากไม่สำเร็จก็จะรู้สึก วิตกกังวล แต่ก็จะมุ่งมั่นทำงานต่อไป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้สามารถกระตุ้นให้มีขึ้นในบุคคลได้

นอกจากนี้ McClelland ได้เน้นถึงแรงจูงใจทางสังคม ๓ ประเภท คือ

๑. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งก็คือความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยพยายามแข่งกับมาตรฐานอันดีเลิศ ความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และจะมีความวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว

๒. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของคนอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าคนอื่นๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ เพราะจะเกิดความรู้สึกว่าหากทำอะไรได้เหนือคนอื่นเป็นความภาคภูมิใจ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะเป็นผู้ที่พยายามควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเอง บรรลุตามความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น[๖]

McClelland เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่น เขากล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญยิ่งและควรปลูกฝังให้แก่พลเมือง คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลที่มี ความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง ย่อมมีสิ่งผลักดันให้บุคคลเหล่านั้นมีความมานะพยายาม มีความอดทนเพื่อเอาชนะอุปสรรค และเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนตั้งเอาไว้ และ พยายามทำสิ่งใดก็ด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะทำให้ประเทศ ประสบความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว

สรุปจากการศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ พบว่า เป็นทฤษฎีที่เน้นการอธิบายการจูงใจพฤติกรรมของบุคคลให้แสดงออกเพื่อความสำเร็จตามที่วางไว้ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป

---

[๖]McClelland, D.C., **Human motivation**,(Chicago: Scott, Foresman,1985), P. 8., อ้างใน สุนิดา ศิริพากย์ , “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อยสัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๓.

๒.๑.๑.๔ ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะพิเศษหรือเฉพาะที่แตกตางจากคนอื่นๆ ซึ่ง McClelland ได้แสดงใหเห็นถึงลักษณะเฉพาะที่อธิบายในหองปฏิบัติการทดลองดังตอไปนี้

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจของตนเองมิใช่หวังให้คนอื่นยกย่อง ชอบสถานการณ์ที่สามารถใช้ความรับผิดชอบส่วนบุคคลในการค้นหาหนทางในการจัดการกับปัญหาสิ่งดังกลาวนี้ ทำให้ได้รับความพึงพอใจส่วนตัวต่อความสำเร็จของด้วยตัวของเขาเอง ไม่ชอบสถานการณ์ที่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว โอกาสสิ่งสำคัญก็คือ ความสำเร็จนั้นต้องเป็นผลมาพร้อมทักษะความสามารถและความพยายามที่มาจากตัวของเขาเอง

๒. กล้าเสี่ยงพอสมควร พวกเขาจะกำหนดเป้าหมายแบบเป็นกลางให้แก่ตัวของพวกเขาเองเป้าหมายเหล่านี้ต้องไม่ต่ำเสียจนไม่ต้องอาศัยความท้าทายหรือสูงเสียจนเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ มีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยวไม่พอใจที่จะทำสิ่งง่ายๆ ซึ่งไมต้องใช้ความสามารถ หากแต่เลือกทำสิ่งที่ยากพอเหมาะกับความต้องการของตนและการทำที่ยากให้สำเร็จนั้นทำให้ตัวเองพอใจ ส่วนผู้ที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักไม่กล้าเสี่ยงเพราะกลัวไม่สำเร็จหรือไม่เสี่ยงจนเกินไปทั้งๆที่รู้ว่าจะทำไม่สำเร็จแต่ก็พึ่งโชค

๓. ความกระตือรือร้น หรือความขยันขันแข็งในการกระทำสิ่งแปลกใหม่ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ไม่ได้ขยันไปทุกกรณี แต่จะเอาใจใส่มานะ พากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทาย ยั่วยุความสามารถของตนเอง เป็นงานที่ต้องใช้สมองขบคิดและจะทำให้ตนเองรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญลุล่วงไป พวกเขาชอบที่จะทำงานท่ามกลางปัญหามากกว่าหนีจากการบรรลุความสำเร็จแล้ววิ่งไปหาโอกาส

๔. คาดการณ์ล่วงหน้า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้ที่มีแผนการระยะยาว เพราะเล็งเห็นการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

๕. มีทักษะในการจัดระบบงาน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้ที่มีทักษะในการจัดระบบงาน

๖. ต้องการทราบผลของการตัดสินใจ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะติดตามผลการกระทำของตนเองเป็นอย่างไร อย่างไร ไมใชคาดคะเนวาเปนอยางนั้น อย่างนี้ ทราบผลการตัดสินหรือการกระทำแล้ว ยังพยายามทำให้ดีกว่าเดิมอีก[๗]

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามทฤษฎีของ McClelland (๑๙๘๗) จึงเป็นบุคคลที่ทำพฤติกรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่เป็นเลิศที่ตนกำหนดไว้ โดยไม่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆมีการตั้งมาตรฐานที่เป็นเลิศในการทำงานและ

---

[๗] McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L. ,**The achievement motive**, (New York: Appleton-Century-Crofts, 1953), p. 67.

รับผิดชอบ ที่จะทำให้ได้ตามนั้น มีความกล้าทำกิจกรรมใดๆ แม้ว่ามีโอกาสประสบผลสำเร็จเพียงครึ่งหนึ่ง มีพยายามอย่างไม่ย่อท้อจนกว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมาย มีความสามารถในการวางแผนระยะยาว และต้องการรู้ผลของงานที่ทำ

๒.๑.๑.๕ ความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีของ McClelland มีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ เพราะ McClelland (๑๙๘๗) มีแนวคิดว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้บุคคล ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงาน เกิดจากความต้องการที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เมื่อ สามารถเอาชนะก็จะประสบความสำเร็จ จะมีความสบายใจหรือภูมิใจ ถ้าหากไม่สำเร็จก็จะรู้สึก วิตกกังวล แต่จะมุ่งมั่นทำงานต่อไป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้สามารถกระตุ้นให้มีขึ้นในบุคคลได้

McClelland มีแนวคิดว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะช่วยสอนให้บุคคลรู้จักความสำเร็จและ ความล้มเหลวและยังช่วยให้คิดว่าบุคคลควรจะทำงานในระดับที่เหมาะสมกับตนเอง จึงจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ McClelland ยังเชื่อว่าทฤษฎีนี้สามารถนำไปใช้ เพื่อฝึกบุคคลให้รู้จักคิดและแสดงออกเพื่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ และสามารถนำไปใช้ได้ดีกับ บุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนหรือการทำงานได้ดีอีกด้วย แรงจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบที่ ผลักดันให้บุคคลต้องการอยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และมีความต้องการ ความสำเร็จสูง ลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะเป็นคนที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรับภาระ หรือความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน จะค้นหาว่าปัญหาจะ ถูกแก้ได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่าปกติและชอบเสี่ยงกับเป้าหมายในระดับที่ เป็นไปได้ หรือสถานการณ์ที่ท้าทายตลอดจนต้องการข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตน

ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นประการเดียวที่ได้รับความสนใจมากที่สุดเกี่ยวกับงานวิจัย คือ ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for achievement (n-sch) จากผลการทดลอง ทำให้เราทราบเกี่ยวกับเรื่องของ T-ach มากกว่าปัจจัยแรงกระตุ้นที่มาจากส่วนอื่นๆ ความรู้ประเภทนี้จำนวนมากเป็นผลงานของ McClelland (๑๙๘๗) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเพื่อชี้ให้เห็นว่า เขาให้ความหมายเกี่ยวกับความต้องการประสบความสำเร็จนี้อย่างไร McClelland (๑๙๘๗) ได้อ้างตัวอย่างดังต่อไปนี้

McClelland เชื่อว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งควรให้ความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจอื่นๆ ผู้ที่จะทำงานได้อย่างประสบผลสำเร็จจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ความสำเร็จของงานจะกระทำได้โดยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสำคัญ เมื่อแต่ละบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะสามารถปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จ และช่วยให้ผลการปฏิบัติงานที่ได้

ออกมานั้นมีประสิทธิผล เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งควรปลูกฝัง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับพลเมือง เพื่อที่จะทำให้พลเมืองนั้นมีคุณภาพและพร้อมที่จะพัฒนา ประเทศให้เจริญก้าวหน้า[๕]

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดแรงจูงใจของ McClelland เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ควบคุมบริบทตัวแปรที่ต้องการศึกษา โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในงานวิจัยนี้ แสดงถึงแรงจูงใจของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งที่มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายคือสามารถพัฒนาคนไร้ที่พึ่งให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้หรือมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นตามช่วงเวลาที่เหมาะสม แม้จะพบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆในระหว่างการดูแลคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผู้ดูแลยังพยายามหาวิธีในการแก้ไขปัญหา โดยการทำซ้ำอย่างไม่ย่อท้อเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ คือต้องการเห็นพัฒนาการที่ดีจากคนไร้ที่พึ่งที่ผ่านการดูแลของตนเองเปรียบเสมือนความสำเร็จของตนเอง โดยการให้ความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์เป็นสำคัญนั้น จะส่งผลความสัมพันธ์ไปโดยปริยาย เพราะการทำงานในกลุ่มคนหมู่มากจำเป็นต้องมีการประสานงาน เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นมาได้ และเมื่อผลสัมฤทธิ์เกิดอย่างบ่อยครั้งเกิดประสบการณ์ และมีความชำนาญเพิ่มมากขึ้น ความไว้ใจในการทำงาน การมอบหมายงาน หรืออำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการทำงานจะมีขึ้นในระหว่างการทำงานเช่นเดียวกัน รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้โดยง่ายและสม่ำเสมอ ตลอดจนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้เป็นอย่างดี

๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลือ อุดหนุน หากนำมารวมกันมีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือจะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง ช่วยเหลือกันด้วยวิธีนอกเหนือจาก ๔ อย่างนี้ ไม่เรียกว่า สังคหวัตถุ คือเรื่องความช่วยเหลือที่ทาให้รักใคร่นับถือกลมเกลียวกัน หรือหมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวนำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันเป็นเครื่องผูกไมตรี ประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน คำว่า สังคหวัตถุ มาจากคำว่า “สังคห” ซึ่งแปลว่า สงเคราะห์ กับคำว่า “วัตถุ” แปลว่า เรื่อง เมื่อมารวมความแล้ว สังหวัตถุ จึงแปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือ

---

[๕] สุนิดา ศิริพากย์ , “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อยสัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔.

ธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ๆ อยู่ ๔ ข้อด้วย ดังที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสสั่งสอนแก่ภิกษุ ในการหนึ่งที่เรียกว่า สังหวัตถุ ๔

๒.๑.๒.๑ ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

หลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ผูกใจคนและประสานให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ให้คนเป็นที่รัก ที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเติมน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข[๙] ดังคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง และสามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษย์ให้พ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง และเมื่อใดปราศจากสิ่งเหล่านี้ ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตากรุณาปราณี ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า[๑๐]

"ทานญฺจะ เปยฺยะวชฺชญฺจะ อตฺถ จ ยาอิธ
สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถตตฺถยถารหํ"

"การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ การเป็นผู้ที่มีตนสม่ำเสมอในธรรมทั้งหลาย นั้นตามควร ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆคน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญมากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธเจ้าได้สอนวิธีที่จะทำให้ตนเป็นที่รักของสังคมว่าขั้นแรก ให้ปรับที่ตัวเองก่อน คือต้องทำให้ตัวเราเป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนนั้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถึง สังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ๔ ประการนี้ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ๑. ทาน (การให้) ๒. เปยยวัชชะ (วาจา เป็นที่รัก) ๓. อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ทาน เปยยวัชชะ อัตถจริยาในโลกนี้ และสมานัตตตาในธรรม นั้นๆตามสมควร สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปไว ได้ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดา ก็ไม่พึงได้การนับถือหรือการบูชาจากบุตร ในเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความเป็นใหญ่ และเป็นผู้น่าสรรเสริญ

---

[๙] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,** พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗.

[๑๐] ดูรายละเอียดใน องฺ.ปญฺจก.(ไทย) ๒๒/๔๔/๗๒.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) ได้ให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคมของพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ ๔ หรือหลักปฏิบัติตนตาม หลักจิตวิทยาสังคม เพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ[๑๑]

๑. ทาน หรือ การปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปัน เพราะ ทาน หมายถึง

- ธรรมทาน หรือการบริจาคทานจิตใจ
- อามิสทานหรือการบริจาคทานวัตถุ

๒. ปิยวาจา หรือการเจรจาการใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้น ปิยวาจานี้ใช้กับมิตรสหายของตนย่อจะทำให้มิตรสหายเหล่านี้รักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยนกับครูอาจารย์ การใช้หลักจิตศาสตร์สังคมในเรื่องปิยวาจานั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตัวเองได้ทุกขณะ

๓. อัตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้นมีหน้าที่ทางมนุษย์สัมพันธ์ทุกระดับชั้น มีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัว ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ทุกชั้น

สมเด็จพระมหาอริยวงคตญาณ (วาสน์วาสโน) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติสังคหวัตถุ ๔ ทั่วถึงกันแล้ว อย่าว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่สุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า สังคหวัตถุ ทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่น้ำถือช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้[๑๒]

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมมธโร) ได้ให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคมของพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ ๔ หรือหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคเพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ[๑๓]

๑. ทาน หรือ การให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปั้น เพราะทาน หมายถึง - ธรรมทานหรือการบริจาคทางจิตใจ - อามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ

๒. ปิยวาจา หรือการเจรจาใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้นเพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพ นับ

---

[๑๑] ดูรายละเอียดใน ขุ. อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

[๑๒] สมเด็จพระมหาอริยวงคตญาณ (วาสน์วาสโน), **สังคหวัตถุ ๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๘), หน้า๕๓.

[๑๓] สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมมธโร), **ธรรมะสร้างเยาวชน**, โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓.

ถือ ปิยวาจานี้ ใช้กับมิตรสหายของตนย่อมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยน กับครูอาจารย์ การใช้หลักจริยาศาสตร์สังคมในเรื่อง ปิยวาจานั้น ผู้ใช้จำต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตนเองได้ทุกขณะ (Mind's control or control)

๓. อัตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้น มีหน้าที่ทางมนุษย์สัมพันธ์ ทุกระดับชั้นมีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัวและให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น

พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิติธมฺโม) ได้กล่าวไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ เป็นทางเกิดของสามัคคี มี ๔ ข้อ คือ

๑) ทาน คือ การให้ปัน การให้ทานซึ่งกันและกันไม่หวงกัน โดนการให้ทานแบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ให้เพื่อการบูชาคุณ ให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม

๒) ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก ไม่พูดให้เขาเกลียด ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ต้องพูดให้เขารัก เรียกว่า ปิยวาจา ปิโย เทวมนุสสานัง

๓) อัตถจริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่านิ่งดูดาย อย่าเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

๔) สมานัตตตา เป็นการวางตนให้เหมาะสม เรียกว่า ไม่ถือตัวตนว่า เราดีกว่าเขาได้แก่ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เหมาะกับฐานะ เหมาะกับกาลเทศะ ที่ว่าเหมาะสมตำแหน่งหน้าที่นั้น หมายความว่า เรามีหน้าที่อย่างไร ก็ไปปฏิบัติไปตามหน้าที่ ที่ว่าเหมาะสมกับฐานะนั้น คือ ใช้จ่ายทรัพย์ให้เหมาะสมกับฐานะก็คือ เข้าใจใช้จ่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ สุรุ่ยร่ายเกินไปแต่ก็ไม่ตระหนี่เกินไป จนเข้าขั้นทรมานตนเอง ที่ว่าเหมาะสมกับกาลเทศะนั้นหมายความว่าปฏิบัติกิจให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่[๑๔]

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ยังได้ให้ความหมายของหลักสังคหวัตถุธรรมนี้อีกว่า เป็นหลักการสงเคราะห์ หรือหลักยึดกุมสังคม คือทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา นี่แหละเป็นชุดออกสังคม ที่คู่กับชุดในใจคือ พรหมวิหาร ๔ ธรรมประจำใจของพรหมหรือธรรมประจำใจอย่างประเสริฐ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ลองจับคู่ เป็นชุดมี ๔ เท่ากัน แต่ไม่ใช่ แค่นั้น ก็เอาฝ่ายปฏิบัติการตั้ง

๑. ทาน ช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน ไม่ว่าจะมีมากหรือน้อยก็แบ่งปันให้เพื่อแสดงความรัก ความปรารถนาดี เอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี นี่คือ ทาน ด้วยเมตตา มีความทุกข์ เดือดร้อน เจ็บ

---

[๑๔] พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: เอช ที พี เพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

ไข้ได้ป่วย ก็ไปให้เพื่อช่วยเหลือ นี่คือ ทานด้วยกรุณา เขาทำความดี สร้างสรรค์ความเจริญงอกงามของสังคม เช่น เป็นนักประดิษฐ์ที่ดี ก็ไปให้ เพื่อให้กำลังส่งเสริม นี่คือ ทานด้วยมุทิตา

๒. ปิยวาจา อยู่กันตามปกติ ก็พูดด้วยความรักความปรารถนาดี พูดจาสุภาพอ่อนโยน นี่คือ ปิยวาจาด้วยเมตตา เขามีทุกข์ มีปัญหาชีวิต ก็ไปพูดปลอบโยน แนะนำวิธีแก้ไขปัญหา ให้กำลังใจ นี่คือ ปิยวาจาด้วยกรุณา เขาทำความดี บำเพ็ญประโยชน์ ไปทำบุญทำกุศล ก็พูดอนุโมทนาชวนกันส่งเสริม นี่คือ ปิยวาจาด้วยมุทิตา ๒

๓. อัตถจริยา อยู่กันตามปกติ ก็ทำประโยชน์ แก่เขา ช่วยออกแรงทำนั่นทำนี่ให้ ด้วยความรักความปรารถนาดี นี่คือ อัตถจริยาด้วยเมตตา เขามีความทุกข์เดือดร้อน ตกน้ำ ไฟไหม้ มีงานใหญ่เหลือกำลัง ต้องการเรี่ยวแรงกำลังช่วยเหลือ ก็ไปช่วยให้เขาพ้นทุกข์พ้นปัญหาด้วยเรี่ยวแรง กำลังกาย หรือกำลังปัญญาความสามารถ นี่คือ อัตถจริยาด้วยกรุณา เขาทำความดีหรือบำเพ็ญ ประโยชน์กัน เช่นมีงานวัด ก็มาช่วยจัดเตรียมการต่างๆ ส่งเสริมการทำความดี นี่คือ อัตถจริยาด้วย มุทิตาและข้อสุดท้าย

๔. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ก็หมายความว่าเสมอภาคกัน มีความเป็นธรรม เที่ยงธรรม ก็เข้าข้ออุเบกขา อุเบกขาก็มาออกที่สมานัตตตา ซึ่งแสดงออกในแง่ต่าง ๆ มีตนเสมอกัน ไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง ไม่ดูถูกดูหมิ่นกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน มีความเป็นธรรม แล้วก็ทำตนให้ เสมอสมานเข้ากันได้ จะเห็นว่า ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมชุดสังคหวัตถุนี้ ก็จะสร้างความสุขขึ้นได้ใน สังคมและเวลาเราปฏิบัติธรรมเพื่อสังคมเหล่านี้ก็คือการปฏิบัติธรรมของตัวเราเองนั่นแหละ[๑๕]

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาศน์ วาสโน) ได้อธิบายไว้ว่า สังคหวัตถุ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลือ อุดหนุน ส่วนวัตถุในที่นี้หมายความว่า เรื่องรวมทั้ง ๒ ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือ จะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง ช่วยเหลือกันด้วยวิธีนอกเหนือจาก ๔ อย่างนี้ ไม่เรียกว่า สังคหวัตถุ คือ เรื่องช่วยเหลือที่ทำให้รักใคร่นับถือ กลมเกลียวกัน ต้องพฤติกรรมตามหัวข้อทั้ง ๔ นี้ เสมอไป ได้แก่

๑) ทาน ให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ปัน

๒) ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน

๓) อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว

คุณทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของผู้อื่นไว้ได้[๑๖]

---

[๑๕] ดูรายละเอียดใน องฺ. จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

[๑๖] สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาศน์ วาสโน), **สังคหวัตถุ ๔,** (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑.

นอกจากนี้ยังได้ทรงกล่าวถึง สังคหวัตถุ ๔ ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติตามหลัก สังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่าว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกันเพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือกัน อย่างวิเศษแท้

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี ตามหลักความสงเคราะห์อันประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือ ทาน การให้แบ่งปันสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ปิยวาจา ใช้ถ้อยคำวาจาที่ไพเราะ พูดแต่เรื่องที่เป็นสาระเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อัตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ด้วยความเต็มใจ สมานัตตตา เป็นผู้ไม่ถือตัว เข้ากับคนในทุกระดับ เสมอต้นเสมอปลาย

๒.๑.๒.๒ ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปัฑฒสูตร ว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว”[๑๗] แต่การที่จะ สร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่เป็นมิตรสหายกันแล้วไว้ได้นั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากเหมือนกัน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารเรียกว่า หลักสังคหวัตถุ[๑๘] ซึ่งมีด้วยกัน ๔ ประการ คือ

๑) ทาน การให้ใน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของคนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจ ของมิตรสหายหรือบริวารไว้ได้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมาเช่นผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก [๑๙] ผูกให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้ เป็นต้น ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นไม่สามารถที่จะผูกมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรและบริวารไว้ได้

๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดดื่มจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษาน้ำใจมิตร บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทูต หรือเป็นตัวแทนของประเทศในการเจรจาเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ จะต้องมีเทคนิคในการใช้คำพูดอย่างดีเยี่ยม เพราะถ้าหากใช้คำพูดที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์ได้

---

[๑๗] ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๕/๕/๒.

[๑๘] ดูรายละเอียดใน องฺ, จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๒/๕๒

[๑๙] ธรรมรักษา, **พระไตรปิฎกฉบับสุภาษิต**, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐๘.

๓) อัตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาที่จำเป็น ไม่เป็นคนนิ่งดูดายในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่พอจะช่วยเหลือได้ในการผูกสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศก็เช่นเดียวกัน จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาที่สมควรช่วยเหลือ เช่น เมื่อถึงคราวที่มิตรประเทศต้องประสบกับภัยพิบัติต่างๆ ที่ประเทศสัมพันธมิตรพอที่จะช่วยเหลือได้ ก็ให้ช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ เพื่อเป็นการผูกสัมพันธไมตรีหรือแสดงถึงความมี สัมพันธไมตรีอันดีต่อกัน

๔) สมานัตตตา ความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามิตรหมดประโยชน์สำหรับตนแล้วก็เริ่มห่างเหินหรือเลิกคบไปการคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและมีความเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำ

สรุปได้ว่าวิธีการทั้ง ๔ นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชนนั้นๆ ถ้าไม่มีหลักปฏิบัติเช่นนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นที่รักของคนทั่วไป ข้อนี้บางท่านจึงเรียกว่า มนต์มหาเสน่ห์ เพราะทำให้ตนเข้าไปนั่งในใจของผู้อื่น

๒.๑.๒.๓ องค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔

ในสังคมๆ หนึ่งประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความเชื่อทัศนคติ และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างมาใช้อยู่ในที่เดียวกัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการปกครองที่ดีและเหมาะสม เพื่อให้สังคมนั้นสามารถที่จะดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นและสงบเรียบร้อย ซึ่งสังคหวัตถุ ๔ ได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีเครื่องมือหรือมีองค์ประกอบที่สามารถนำไปปฏิบัติตามแล้ว อาจทำให้ชีวิตดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมที่ตนเองอยู่ร่วมด้วย ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่านกล่าวไว้ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ คือหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑) ทานให้ปัน คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒) ปิยวาจาพูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓) อัตถจริยาทำประโยชน์ คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔) สมานัตตาเอาตัวเข้าสมาน คือทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอกัน ต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน[๒๐]

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุมี ๔ ประการ ได้แก่

๑) ทาน หมายถึงการให้ (โอบอ้อมอารี) นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา การให้ทานจะช่วยให้ผูกคนอื่นไว้ได้ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ทโทคนฺถติมิตฺตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้" นักบริหารอาจให้ทานได้ ๓ วิธีคือ

ก. อามิสทาน หมายถึงการให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจในยามที่เขาตกต่ำ หรือมีความเดือดร้อนดังภาษิตอังกฤษที่ว่า "เพื่อนแท้คือเพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก" การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนจัดเข้าในอามิสทาน

ข. วิทยาทาน คือธรรมทาน หมายถึงการให้คำแนะนำ หรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้องรวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากร หรือส่งไปศึกษาและดูงาน

ค. อภัยทาน หมายถึงการให้อภัย เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกันการให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไรเป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคาสูงนั่นคือได้มิตรภาพกลับคืนมา และมีคนสนองงานเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งมีภาษิตจีนที่ว่า "มีมิตร ๕๐๐ คนนับว่ายังน้อยเกินไปมีศัตรู ๑ คนนับว่ามากเกินไปอับราฮัมลินคอล์น กล่าวว่า "วิธีทำลายศัตรูที่ดีที่สุดคือเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร" เราจะทำอย่างนั้นได้ก็ต่อเมื่อเรารู้จักให้อภัย

๒) ปิยวาจา หมายถึงการพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อนเช่นเชือกหรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันกับการที่เราจะมัดใจของคนอื่นได้ก็ด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานและไพเราะจึงจะสามารถมัดใจคนอื่นได้

๓) อัตถจริยา หมายถึงการทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูดาย หมั่นปั้นวัวปั้นควายให้ลูกท่านเล่น"นักบริหารทำอัตถจริยาได้หลายวิธีเช่นบริการช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชายามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสต่างๆ สมควร

๔) สมานัตตา หมายถึงการวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลายเขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้นั่นคือถือคติว่า "มีทุกข์ร่วมทุกข์มีสุขร่วมเสพ"นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเองถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง

---

[๒๐] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต** , พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวยจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐-๗๕.

ของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้นไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง ตัวอย่างคนที่มี สมานัตตาก็คือคนที่เป็น“เพื่อนตาย”[๒๑]

ดังนั้นการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า “การปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔” ในงานวิจัยนี้หมายถึง กระบวนหรือขั้นตอนในการทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์โดยใช้หลักธรรมซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของการทำงานร่วมกันของทุกคน เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบของคนทั่วไป ทำให้คนไร้ที่พึ่งเกิดการยอมรับ ทำตามคำแนะนำต่างๆรวมถึงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างที่ทางผู้ดูแลพาทำ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา การดูแลคนไร้ที่พึ่งที่มีอาการทางจิตเวช เป็นจำนวนมาก ต้องอาศัยความยืดหยุ่นและอดทนต่ออุปสรรคเป็นอย่างมาก โดยอาศัยคุณลักษณะที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก อย่างมีมาตรฐานตามที่หน่วยงานของรัฐบาลกำหนดไว้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆที่ผู้ดูแลเองอาจไม่คาดคิด ซึ่งในการดูแลนั้นมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ร่วมงานด้วยกัน กับคนไร้ที่พึ่ง การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขอาจทำได้ยาก แต่ทั้งนี้ควรเริ่มจากตัวเองก่อน โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักยึดสำคัญที่จะให้การเอื้อเฟื้อต่อการทำงานดูแลคนไร้ที่พึ่งได้ และเป็นการผูกมิตรไมตรีมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่

๑) ด้านทาน หมายถึง การช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจัยที่เรามีอยู่ให้แก่ผู้อื่น การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง เพื่อคนไร้ที่พึ่งได้รับสิทธิ์อย่างเต็มมาตรฐาน

๒) ด้านปิยวาจา หมายถึง การพูดจาสุภาพไพเราะน่าฟัง หรือทักทายด้วยคำที่นุ่มนวลด้วยความเต็มใจและจริงใจ ไม่บิดเบือนความเป็นจริงรู้จักใช้คำพุดอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศและความน่าเลื่อมใสศรัทธาระหว่างคนรอบข้าง

๓) ด้านอัตถจริยา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งอย่างเท่าเทียมกัน ไม่นิ่งดูดายเมื่อคนไร้พึ่งต้องการความช่วยเหลือ เอาใจใส่และช่วยเหลือ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

๔) ด้านสมานัตตตา หมายถึง การวางตัวเป็นกลาง มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและอาจยืดหยุ่นไปตามลักษณะความพิการของคนไร้ที่พึ่ง

---

[๒๑] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) , **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐ - ๗๕.

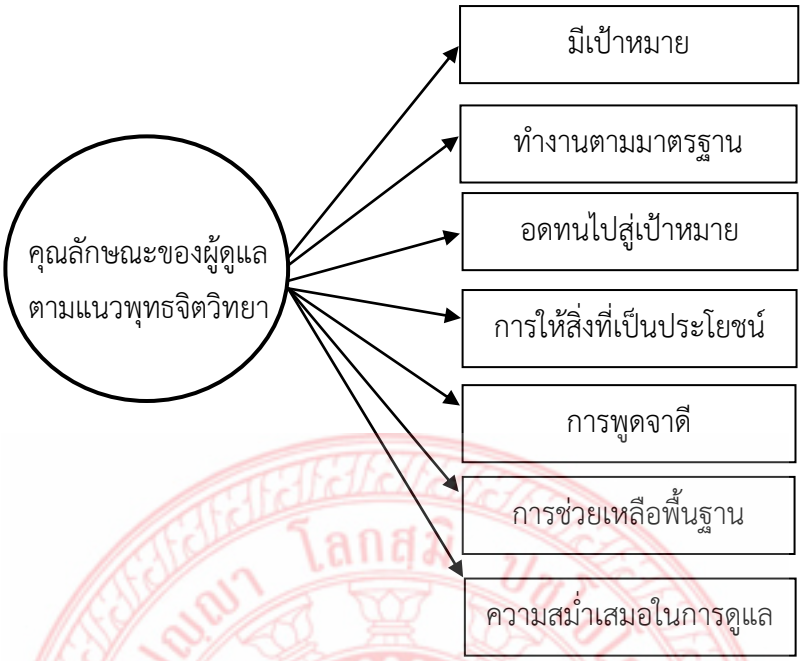

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๒ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง นับเป็นหลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมี เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเบื้องต้นจะต้องศรัทธาในผู้ดูแล ได้แก่ ความเชื่อมั่นในคำแนะนำ ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองด้วยแหล่งเกิดปัญญา อุบาย วิถีทาง พิจารณา ปฏิบัติตามเพื่อฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ดังนั้น ศรัทธา และโยนิโสมนสิการจึงมีความสำคัญในการดำรงชีพของคนไร้ที่พึ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑. ศรัทธา

๒.๒.๑.๑ความหมายของศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจในที่นี้หมายถึงความเชื่อในพระรัตนตรัยที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนาและเป็นความเชื่อที่มีเหตุผล และเป็นไปตามความเป็นจริงเท่านั้น ทั้งยังเป็นความเชื่อที่สร้างปัญญาให้เกิดขึ้นและเป็นปัจจัยในการเกื้อกูล ต่อการเข้าถึงเป้าหมายในพระพุทธศาสนา คือ นิพพานนอกนั้นถือว่าไม่ใช่ความเชื่อตามหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนา

ศรัทธา กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อพุทธศาสนา อาจจะมีมากน้อยแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุผล ดังนั้นจึงสามารถให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับ ศรัทธา ทางพุทธศาสนาไว้ดังนี้

ศรัทธา ความเชื่อ, ความเชื่อถือ; ในทางธรรม หมายถึงเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล, ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม, ความเลื่อมใสซาบซึ้งชื่นใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจโน้มน้อมมุ่งแล่นไปตามไปรับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ, ความมั่นใจในความจริงความดีสิ่งดีงาม และในการทำความดีไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก[๒๒]

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ในหนังสือ ชุมนุมข้อคิดอิสระว่า ความเชื่อของพุทธมามกะ นั้นคือ เชื่อโดยตรงต่อเหตุผล เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ได้บ่มพระองค์เองมาเป็นเวลาเพียงพอ จนสามารถลุถึงด้วยพระองค์เอง และทรงชี้ทางให้มนุษย์มีความสะอาดความสว่างและความสงบเย็นได้จริง เชื่อว่าพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบรรลุ และนำมาสอนนั้น คือความจริงอันตายตัวของสิ่งทั้งปวง เชื่อว่าพระสงฆ์ คือบรรดามนุษย์ที่มีโชคดี มีโอกาสก่อนใครในการได้รู้ ได้ปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติในพระธรรม เชื่อว่าโลกนี้ไม่มีบุคคลใดสร้างหรือคอยบังคับให้เป็นไป เชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเองเชื่อว่าตัวแท้ของศาสนานั้น คือ ตัวการกระทำที่ถูกต้องทั้งหมดนี้ คือ ความเชื่อ ๗ ประการ ของพุทธมามกะ[๒๓]

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อปักใจ เพราะหมดความสงสัยโดยสิ้นเชิง เนื่องจากได้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองตามหลักเหตุผลกลับไปกลับมา ซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างรอบครอบ โดยปราศจากการใช้อารมณ์ จนเกิดเป็นมูลฐาน (ทสฺสนมูลกา) มั่นคง และเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงขั้นไม่มีใครๆ ในโลกมาเปลี่ยนแปลงความเชื่อนี้ได้[๒๔]

ศรัทธา ความเชื่อ หมายถึงเฉพาะที่เชื่อด้วยปัญญา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุและผล ถ้าเชื่อโดยปราศจากปัญญา เรียกว่า อธิโมกข์ (ความน้อมใจเชื่อ หรือเชื่อตามเขา)[๒๕]

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัย ยึดเอาเป็นสรณะเพื่อเป็นเครื่องช่วยทำลายขจัดปัดเป่าทุกข์ภัยและกิเลสต่างๆ ในจิตใจให้หมดสิ้น และเป็นที่พึ่งที่อาศัย ที่เคารพสูงสุดในชีวิต โดยความเชื่อมั่นนี้ต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจของผู้เชื่อถือเอง ใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผลอย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง มิใช่ศรัทธาตามๆ กันมา หรือการถูกบังคับขู่เข็ญให้เชื่อ

---

[๒๒] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑)**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๒๘.

[๒๓] พุทธทาสภิกขุ, **ชุมนุมข้อคิดอิสระ พุทธทาสภิกขุ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,๒๕๓๘).

[๒๔] พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว), **ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๒.

[๒๕] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, ปธ.๙ ราชบัณฑิต), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด**, (กรุงเทพมหานคร : เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๙๕๐.

ล่อหลอกด้วยอามิสสินจ้าง หรือมีผลประโยชน์ใดแอบแฝงอยู่ในทางโลกเป็นเหตุชวนให้เกิดความเชื่อ ศรัทธานั้นต้องเกิดขึ้นมาเอง และจะต้องประกอบด้วยปัญญาของผู้ศรัทธาที่ได้รู้เห็นเองแล้วตามความเป็นจริง และปัญญาเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองความถูกต้อง จึงจะเป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒.๑.๒. ความหมายของศรัทธาในทัศนะของนักวิชาการ

ศรัทธา (สัดทา) หมายถึง ความเชื่อ, ความเลื่อมใส, เช่น สิ้นศรัทธา ฉันมีศรัทธาในความดีของเขาบางทีก็ใช้ร่วมกับประสาทะ เป็นศรัทธาประสาทะ เชื่อ, เลื่อมใส, เช่นเขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ[๒๖]

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปในหนังสือชุมนุมเรื่องสั้นไว้ว่า เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญหรือผู้นำของสังคม ในเรื่องของศาสนาทุกองค์ศาสดายกเว้นจากพระพุทธเจ้า สอนให้ยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสาวกไม่มีความรู้พิสูจน์ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเป็นผู้สร้างโลกและอำนวยสุขแก่สัตว์โลกเป็นที่พึ่งของตนให้นับถือบูชาสิ่งนั้นโดยแน่นแฟ้นปราศจากการพิสูจน์และทดสอบแต่อย่างใด[๒๗]

พระมหายุทธกร ปญฺญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์) ให้ความหมายของศรัทธาไว้ว่า ศรัทธามีความหมายทั้งอย่างกว้าง ปานกลางและไม่ได้แคบเพียงแค่ “ความเชื่อ” เพราะยังมีความหมายอื่นๆ เช่น ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส การปลงใจเชื่อ ความซื่อสัตย์ การยอมรับ การยอมตามลัทธิความเชื่อศาสนา ความจงรักภักดี ดังนั้น ศรัทธาโดยทั่วไปจึงมีความหมายเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ไม่เกี่ยวข้องกับปัญญาและเหตุผล[๒๘]

พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ) ให้ความหมายของศรัทธาไว้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อซึ่งทำให้มนุษย์มีความหวังในการดำรงชีวิตในอนาคต และสัมปรายภพด้วย คือมนุษย์มีศรัทธา

---

[๒๖] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ๒๕๔๒**,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๙๓.

[๒๗] ภิกขุ พุทธทาส อินทปญฺโญ, เรื่องเรียน พุทธศาสนา ใน ๑๕ นาที,[ออนไลน์]: แหล่งที่มา www.uddhadasacom. [๓ ธันวาคม ๒๕๖๑]

[๒๘] พระมหายุทธกร ปญฺญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

เป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิต และมีความผูกพันอยู่กับลัทธิ และศาสนาเป็นสำคัญ มนุษย์มีความเชื่อในสิ่งต่างๆ พร้อมไปกับความเชื่อในเรื่องของศีลธรรมด้วย[๒๙]

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ศรัทธาโดยทั่วไปนั้น หมายถึง ความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใสที่เกิดในอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และมักใช้กับความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลที่สำคัญของสังคม เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้คนส่วนมากพากันนิยมชมชอบเช่น สิ่งลี้ลับเรื่องเหนือธรรมชาติ ฯลฯ หรือใช้ในกรณีที่มีความพึงพอใจ ประทับใจ และมั่นใจในความเชื่อลัทธิหรือศาสนาต่างๆ

ศรัทธาถือได้ว่าเป็นความเชื่อเฉพาะของบุคคล จึงทำให้บุคคลมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เป็นการใช้ศรัทธาที่ไม่ได้เกิดจากความรู้ตามความเป็นจริง เมื่อเป็นความเชื่อมักจะพึ่งพาอาศัยสิ่งที่อยู่ภายนอกกาย คือ อาศัยอำนาจดลบันดาลและการช่วยเหลือ เชื่อว่าจะสามารถช่วยทำให้ทุกอย่างสำเร็จได้โดยไม่ต้องทำเอง และมีความไม่เชื่อมั่นในความสามารถว่าตนจะทำเองได้ จึงทำให้เกิดขวัญกำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่ศรัทธาว่าจะทำให้ได้ทุกอย่างตามความต้องการ จึงทำให้ไม่ต้องดิ้นรนขวนขวายเพื่อจะให้เข้าถึงความจริงสูงสุด

อย่างไรก็ตามหากศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ประกอบด้วยเหตุผลและปัญญา มักจะเป็นไปตามอารมณ์ ย่อมขาดความมั่นคง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตลอดเวลา กล่าวคือเกิดขึ้นและดับหายไปได้ง่ายและอย่างรวดเร็ว ศรัทธาลักษณะนี้มักเป็นศรัทธาแบบงมงายที่มีความเป็นจริงน้อยมากหรือไม่มีเลย จึงกล่าวได้ว่าหลักศรัทธานี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเชื่อในเรื่องต่างๆ ที่บุคคลต้องการอยากให้เป็นไปตามความเชื่อที่ตนอยากให้เป็นเท่านั้น และมักจะหยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธาเท่านั้น ศรัทธาในลักษณะนี้ เป็นศรัทธาแบบงมงายไม่พัฒนาให้เข้าถึงความจริงแท้ เป็นศรัทธาที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของความเป็นจริงสูงสุดและไม่ใช่ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒.๑.๓ ลักษณะของศรัทธา

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวถึงลักษณะของศรัทธา สามารถแบ่งตามลักษณะได้เป็น ๒ ลักษณะคือ มีลักษณะทำใจให้ผ่องใส มีลักษณะทำให้แล่นไปด้วยดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ศรัทธามีลักษณะทำใจให้ผ่องใส หมายถึง ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้นย่อมข่มนิวรณ์ไว้ได้ จิตก็ปราศจากนิวรณ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เปรียบได้กับ พระเจ้าจักรพรรดิที่เดินทางไกลไปพร้อมกับเหล่าทหาร มีความจำเป็นที่จะต้องข้ามแอ่งน้ำ เมื่อข้ามไปแล้วทำให้น้ำนั้นขุ่นเพราะเหล่าช้าง ม้า รถ และพลเดินเท้าทั้งหลาย เมื่อจักรพรรดิมีความต้องการที่จะดื่มน้ำ และพระราชาทรงมีแก้วมณีที่สามารถทำน้ำให้ใสได้ สั่งให้คนไปตักน้ำใส่ภาชนะมาให้เมื่อใส่แก้วมณีที่ใช้ทำน้ำให้ใสลงไปในน้ำ เพียงเท่านั้น

---

[๒๙] พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑.

บรรดาสาหร่าย จอกแหน ก็เป็นอันหายไป และเกิดการตกตะกอนกลายเป็นน้ำใสไม่ขุ่นมัว สามารถนำมาดื่มกินได้ จึงได้นำไปน้อมถวายแก่พระเจ้าจักรพรรดิเปรียบได้ว่าจิตเหมือนน้ำ พระโยคาวจรเหมือนคนที่ไปนำน้ำมา กิเลสทั้งหลายว่าเป็นเหมือนสาหร่าย จอกแหน และตะกอน ศรัทธาว่าเป็นเหมือนแก้วมณีที่ใช้ทำน้ำให้ใส เมื่อเพียงแต่ใส่ลงไปในน้ำเท่านั้น สาหร่าย จอกแหน ก็เป็นอันหายไปและตกตะกอน ทำให้น้ำกลายเป็นน้ำที่ใสสะอาด ผ่องใสไม่ขุ่นมัว ปราศจากสิ่งเจือปน อย่างไร ศรัทธาเมื่อศรัทธาเกิดย่อมข่มนิวรณ์ทั้งหลายได้[๓๐] จิตก็ปราศจากนิวรณ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว อย่างนั้นเหมือนกัน ๑๒ จิตที่ปราศจากนิวรณ์ มีความผ่องใสเกิดขึ้น เป็นจิตที่มีศรัทธา ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฏฐิขึ้น อย่างที่นางวิสาขามิคารมาตา ได้มีศรัทธาเกิดขึ้นในพระรัตนตรัย มีจิตที่ปราศจากนิวรณ์ มีความผ่องใส เกิดกุศลจิต ทูลขอพร ๘ ประการ[๓๑] จากพระพุทธเจ้า ด้วยนางเห็นถึงอำนาจประโยชน์และอานิสงส์ของพร ๘ ประการ เมื่อสำเร็จแล้วนางย่อมระลึกถึงบุญกุศลนั้นก็จะเกิดความปลื้มใจ ก็จะเกิดอิ่มใจ ทำให้กายสงบมีความสุข จิตย่อมตั้งมั่นที่จะได้อบรมอินทรีย์ พละ[๓๒] และโพชฌงค์[๓๓]พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตพร ๘ ประการแก่นางด้วยพระคาถาว่าสตรีใด เมื่อให้ข้าวและน้ำ ก็เบิกบานใจ มีศีล เป็นสาวิกาของพระสุคตครอบงำความ ตระหนี่ให้ทานซึ่งเป็นหนทางสวรรค์เป็นเครื่องบรรเทาความโศก นำสุขมาให้สตรีนั้นอาศัยหนทางที่ไม่มีธุลี ไม่มีกิเลสยวนใจ ย่อมได้กำลังใจและอายุทิพย์ เธอผู้ประสงค์บุญ มีความสุขมีพลานามัย ย่อมปลื้มใจในชาวสวรรค์ตลอดกาลนาน[๓๔]

ศรัทธามีความทำให้ใจผ่องใสเป็นลักษณะ หมายถึงจิตที่บริสุทธิ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ปราศจากนิวรณ์ มีผลทำให้มนุษย์เกิดสัมมาทิฏฐิ จะสร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องนำทางให้ตนสามารถบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดจนถึงเป้าหมายได้ เริ่มจากศรัทธาทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คิดกระทำกรรมที่เป็นกุศลกรรม เมื่อนั้นทำให้เกิดความปลื้มปีติและอิ่มเอิบใจ ทำให้กายสงบใจสงบจนเป็นความสุข ไม่มีนิวรณ์ในจิต เมื่ออบรมอินทรีย์และพละมากขึ้นทำให้เกิดโพชฌงค์ อันเป็นองค์ธรรมแห่งการตรัสรู้ เมื่อทำโพชฌงค์ให้สมบรูณ์ดีแล้วสามารถพัฒนาต่อไปให้เข้าถึงเป้าหมายคือ นิพพาน

๒) ศรัทธามีลักษณะทำให้แล่นไปด้วยดี หมายถึง เหมือนกับว่าพระโยคาวจรพอเห็นจิตของผู้อื่นพ้นพิเศษจากกิเลสอาสวะแล้ว ย่อมแล่นไปด้วยดีในพระโสดาปัตติผลบ้างในพระสกทาคามิผล

---

[๓๐] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**,หน้า ๑๖๘.

[๓๑] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕.

[๓๒] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๓๕๖-๓๕๗.

[๓๓] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้าที่ ๒๐๕.

[๓๔] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕.

บ้าง ในพระอนาคามิผลบ้าง ในพระอรหัตตผลบ้างย่อมทำความเพียร เพื่อบรรลุธรรมที่ตนไม่บรรลุแล้ว เพื่อได้บรรลุธรรมที่ตนยังไม่ได้บรรลุแล้ว เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ตนยังไม่ทำให้แจ้งแล้ว[๓๕]

ดังที่พราหมณ์ชื่อชาณุสโสณิทูลถามพระพุทธเจ้าว่า "ข้าแต่ท่านพระโคดม กุลบุตรทั้งหลายมีศรัทธาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเจาะจงท่านพระโคดม ท่านพระโคดมทรงเป็นหัวหน้าของกุลบุตรเหล่านั้น เป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้แนะนำให้ถือตาม ชุมชนนั้นถือเอาแบบอย่างท่านพระโคดมหรือ" พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "พราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ... ชุมชนนั้นถือเอาแบบอย่างเรา"[๓๖]

กุลบุตรทั้งหลายได้อาศัยศรัทธาที่มีต่อพระผู้มีพระภาค มีความมั่นใจในพระปัญญาของพระผู้มีพระภาคว่าเป็นผู้ตรัสรู้จริง เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง เชื่อว่ามนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองจนบรรลุถึงเป้าหมายได้ ด้วยศรัทธาความเพียรพยายามของมนุษย์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง เป็นลักษณะศรัทธามีความทำให้แล่นไปด้วยดี เป็นเครื่องนำพา เป็นแบบอย่างออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เพราะได้เจาะจงเอาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเกิดศรัทธาในพระธรรม เพื่อมุ่งมั่นสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาอันได้แก่นิพพาน อย่างที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงถึงแล้วความสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของพระพุทธองค์ เป็นลักษณะศรัทธามีความทำให้แล่นไปด้วยดีทำให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่มีศรัทธาต่อพระผู้มีพระภาคก่อน คือมีความเชื่อต่อปัญญาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเชื่อต่อสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคที่มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และสามารถบรรลุธรรมคือมรรคผลนิพพานได้เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ศรัทธาในพระธรรมของพระพุทธเจ้าว่าเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาปัญญา และนำสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นปฏิเวธ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒.๑.๔ มูลเหตุให้เกิดศรัทธา

บุคคลในโลกเป็นผู้ที่มีศรัทธา จะมีเหตุให้เกิดศรัทธาที่ต่างกัน มีการถือเอาคุณสมบัติของศรัทธาที่ต่างๆ กัน มาเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้เกิดศรัทธาของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แบ่งมูลเหตุให้เกิดศรัทธาออกเป็น ๔ จำพวกคือ

๑) รูปัปปมาณิกา (รูปประมาณ) บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป[๓๗] ผู้ถือเอารูปร่าง เป็นประมาณ บุคคลบางคนในโลกนี้เห็นรูปที่สูง รูปที่ผอมรูปที่อ้วน รูปที่มีอวัยวะสมส่วน

---

[๓๕] ดูรายละเอียดใน มิลินฺท. (ไทย) ๑/๑๑/๓๙.

[๓๖] ดูรายละเอียดใน ม.มู. (ไทย) ๑๒/๓๔/๓๓-๓๔.

[๓๗] ดูรายละเอียดใน องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

ถือเอาประมาณในรูปนั้นแล้วจึงชอบใจเลื่อมใสน้อมใจที่จะเชื่อถือ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา บุคคลประเภทนี้เรียกว่า ผู้ถือรูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป[๓๘]

ดังที่พระวักกลิ บวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้ที่ไม่รู้จักอิ่มอยู่ในความพึงพอใจที่จะได้เห็นในพระรูป ขอพระพุทธเจ้า เฝ้าคอยติดตามดูอยู่ตลอดเวลา เพราะยินดีที่ได้เห็นพระรูปกายที่ประเสริฐของพระผู้มีพระภาค ทำให้เกิดศรัทธาในพระรูปของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงทราบความยินดีของ พระวักกลิ จึงได้ตรัสสอนว่า อย่ายินดีในรูปที่ชนพาลชอบ ผู้ใดเห็นพระสัทธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเป็นบัณฑิตเห็นพระผู้มีพระภาค (ส่วน) ผู้ไม่เห็นพระสัทธรรม ถึงจะเห็นพระผู้มีพระภาคก็ชื่อว่าไม่เห็น ร่างกายมีโทษไม่สิ้นสุดเหมือนต้นไม้มีพิษ เป็นที่อาศัยของโรคทุกชนิด ล้วนเป็นที่ประชุมของทุกข์ เพราะฉะนั้น จงเบื่อหน่ายในรูป พิจารณาเห็นความเกิดขึ้น และความเสื่อมไปแห่งขันธ์ทั้งหลาย จะถึงที่สุดแห่งสรรพกิเลสได้โดยง่ายเถิด[๓๙]

จะเห็นได้ว่า พระวักกลิเกิดศรัทธาในพระรูปของพระพุทธเจ้า เป็นศรัทธาที่เกิดจากบุคคลผู้ถือเอารูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป มีความพึงพอใจอยู่ในรูปร่างลักษณะ จึงทำให้เกิดศรัทธา เมื่อไม่ได้เห็นก็จะทำให้เกิดความทุกข์ภายในใจ มีความกระวนกระวายใจ ดิ้นรนขวนขวายให้ตนได้พบได้เห็นตามที่ใจมีความปรารถนาอยู่ตลอดเวลา จึงจะเกิดความสบายใจแก่ตน เมื่อเกิดศรัทธาในรูปโดยที่ปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเลย การบรรลุธรรมนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นแน่นอน เพราะจะหยุดนิ่งอยู่เพียงศรัทธาในรูปเท่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์พระวักกลิให้เกิดความรู้สึกตัว เพื่อให้เกิดความรู้เห็นที่ถูกต้อง ว่าแท้จริงแล้วการเห็นธรรมก็เท่ากับได้เห็นพระผู้มีพระภาคอยู่ด้วยตลอดเวลานั่นเอง

ดังนั้น บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณ เลื่อมใสในรูป เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาแล้ว การที่จะเข้าถึงเป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยความเลื่อมใสในรูปเป็นจุดเริ่มต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับเป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลเกิดศรัทธาในรูปแล้ว ต้องนำศรัทธานั้นมาสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นด้วย ไม่ยึดติดอยู่ที่ตัวบุคคลที่เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาเท่านั้น ต้องรู้ในพระธรรมคือคำสอนอย่างที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงได้สอนธรรมไว้ เพราะพระธรรมจะเป็นเครื่องนำไปสู่การพ้นทุกข์ และบรรลุถึงเป้าหมายในที่สุด ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วว่า ผู้ไม่เห็นพระสัทธรรม ถึงจะแม้ว่าเห็นพระผู้มีพระภาค ก็ชื่อว่าไม่ได้เห็นพระองค์ หากศรัทธานั้นไม่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายก็เป็นเพียงจลศรัทธา เพราะไม่มีปัญญาเกิดขึ้น โอกาสที่เข้าถึงเป้าหมายคือนิพพานนั้นไม่มี

๒.๒.๑.๕ ความสำคัญของศรัทธา

ศรัทธามีความสำคัญแตกต่างกันตามความหมายและหน้าที่ ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัยขั้นพื้นฐาน และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญา แต่ไม่สามารถดูแคลนได้ เพราะอาจทำให้

---

[๓๘] ดูรายละเอียดใน อภิ.ปุ. (ไทย) ๓๖/๑๗๑-๑๗๒/๒๐๔.

[๓๙] ดูรายละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๕๑-๖๑/๒๔๔-๒๔๕.

เข้าใจความหมายศรัทธาผิดไป[๔๐] เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมายและหน้าที่ได้ ๓ ประการคือ

๑) ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา

ปุถุชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมากศรัทธาเป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไปในการพัฒนาเป็นปัญญา เมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น[๔๑] เพราะในระดับปุถุชนยังต้องอาศัยศรัทธาจากคนอื่นก่อนจึงจะสามารถพัฒนาให้เป็นปัญญาและสร้างความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายได้ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงการบรรลุอรหัตตผล กับเหล่าภิกษุทั้งหลายว่า

บุคคลเมื่อเกิดศรัทธาแล้วจึงจะเข้าไปหา พยายามที่จะเข้าไปนั่งให้ใกล้ๆ เฝ้าคอยเงี่ยหูฟังว่าท่านจะพูดอะไร ฟังธรรมนั้นอย่างตั้งอกตั้งใจ แล้วจดจำธรรมที่ฟังนั้นไว้เป็นอย่างดี นำเนื้อความแห่งธรรมที่จดจำไว้มาพิจารณา ธรรมทั้งหลายควรแก่การนำมาพิจารณาขณะที่มีการพิจาณาธรรมอยู่นั้นความยินดีพอใจในธรรมจึงเกิดขึ้น เกิดความขยันอดทนไตร่ตรองดีแล้ว จึงได้อุทิศกายและใจเพื่อทำให้รู้ เห็น เข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ในสัจจะอันยอดเยี่ยม ด้วยนามกาย (เจตสิกทั้งหลาย) และเห็นแจ่มแจ้งสัจจะอันยอดเยี่ยมนั้นด้วยปัญญา แต่หากศรัทธาไม่มี การที่จะเข้าไปหาหรือการเข้านั่งใกล้ๆ การเงี่ยโสตเพื่อที่จะรับฟังธรรม การที่จะจดจำธรรมเอาไว้ เพื่อการพิจารณาเนื้อความ ความเพ่งพินิจธรรม ความยินดีพอใจ ความขยันอดทนการไตร่ตรอง และการอุทิศกายและใจ ก็ไม่มีในบุคคลนั้น[๔๒]

ดังที่เหล่าปัญจวัคคีย์ เมื่อครั้งที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธเจ้า เพราะคิดว่าพระผู้มีพระภาคละทิ้งความเพียรจะบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสกับเหล่าปัญจวัคคีย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเงี่ยโสตสดับเราได้บรรลุอมตะธรรมแล้วจะสั่งสอน จะแสดงธรรม พวกเธอเมื่อปฏิบัติตามที่เราสั่งสอนไม่นานนักก็จักทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ที่เหล่ากุลบุตรผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ ต้องการด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบันนี้แน่แท้”

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงสามารถกระทำให้ปัญจวัคคีย์ยินยอมได้แล้ว ปัญจวัคคีย์เกิดตถาคตโพธิศรัทธา และตั้งใจฟังเพื่อความรู้ยิ่งแล้ว เป็นผลทำให้ปัญจวัคคีย์ได้เกิดปัญญาเห็นธรรม[๔๓]

---

[๔๐] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๖๔๙.

[๔๑] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕๖.

[๔๒] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๓/๒๑๒, ๔๓๒/๕๔๑-๕๔๒

[๔๓] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒-๑๙/๑๘-๒๗.

ศรัทธาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญาเป็นอย่างมากหากบุคคลไม่เกิดศรัทธาแล้ว จะไม่สนใจหรือใฝ่หา ความรู้หรือปัญญาก็จะไม่เกิด ความสัมพันธ์ของความสำคัญของศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลขั้นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา

ศรัทธาในหมวดธรรมทั้ง ๒ เมื่อถือตามหน้าที่แล้ว ศรัทธามีความสำคัญตามหน้าที่คือสร้างความเป็นใหญ่ในกิจนั้นๆ และเป็นกำลังแห่งจิตใจ เพื่อให้องค์ธรรมนั้นเกิดความ สัมพันธ์กันในหมวดธรรม และเกื้อกูลส่งเสริมให้การเจริญวิปัสสนาที่ประกอบด้วยหมวดธรรมทั้ง ๒ เกิดความสำเร็จจนเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในสัจจะธรรมเป็นโลกุตตรปัญญา และมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายในการปฏิบัติวิปัสสนาที่มีศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้น อันเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อให้บุคคลได้บรรลุถึงเป้าหมายศรัทธาจึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก ต่อการบรรลุธรรม มนุษย์เมื่อไม่มีศรัทธาต่อสิ่งใดแล้ว มักจะไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งนั้นๆ ต่อเมื่อศรัทธาแล้ว จึงทำให้เกิดความสนใจ และมุ่งมั่นที่จะนำพาตนเองเข้าไปให้ถึงเป้าหมายในชีวิต ถ้าผู้ปฏิบัติขาดธรรมข้อแรกคือศรัทธาก็ไม่สามารถที่จะนำพาให้บรรลุธรรมในขั้นสูงสุดได้ เพราะความเชื่อในพระรัตนตรัย ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น มีกำลังทั้งที่เป็นกำลังกายและกำลังใจ ว่าตนเองก็สามารถที่จะอาศัยธรรมนี้นำพาให้ตนพ้นทุกข์และหลุดพ้นจากวัฏฏะได้ในที่สุด โดยอาศัยศรัทธาเป็นปัจจัยเกื้อกูลขั้นพื้นฐานในพัฒนาให้เกิดเป็นปัญญา และนำปัญญาที่ได้นั้น สร้างความสัมพันธ์ต่อไปให้ถึงเป้าหมายในที่สุด

๒) ศรัทธาเป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม

ธรรมหมวดใดก็ตามในพุทธธรรม ถ้ามีศรัทธาเป็นส่วนประกอบแล้ว จะต้องมีปัญญาเป็นอีกข้อหนึ่งเสมอ เพื่อควบคุมศรัทธาให้อยู่ในความหมายที่ถูกต้อง ในหมวดธรรมที่มีศรัทธาเป็นองค์ประกอบ และมีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่มต่างกันสามารถแบ่งหมวดธรรมที่มีศรัทธาเป็นพื้นฐานสำหรับกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์กับเป้าหมายออกเป็น ๓ กลุ่มดังนี้

กลุ่มศรัทธาในหมวดธรรมสำหรับบรรพชิต

พระผู้มีพระภาคได้สอนธรรมที่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรมไว้ใน สารัชชสูตรเพื่อให้บรรพชิตได้นำธรรมนั้นไปศึกษาและนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นผลสำเร็จคือการบรรลุธรรม และถึงเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน พระผู้มีพระภาคทรงตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายถึงธรรมเป็นเครื่องกระทำความเป็นผู้แกล้วกล้าแห่งภิกษุผู้เสขะ ๕ ประการ

ธรรมเป็นเครื่องกระทำความเป็นผู้แกล้วกล้า ๕ ประการ ๑. เป็นผู้มีศรัทธา ๒. เป็นผู้มีศีล ๓. เป็นพหูสูต ๔. เป็นผู้ปรารภความเพียร ๕. เป็นผู้มีปัญญา ผู้ไม่มีศรัทธามีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีศรัทธาหามีความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้ทุศีลมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีศีลหามีความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้มีสุตะน้อยมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้เป็นพหูสูตหามีความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้เกียจคร้านมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้ปรารภความเพียรหามีความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้มีปัญญาทรามมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีปัญญาหามีความครั่นคร้ามนั้นไม่ ฉะนั้น ธรรมทั้ง ๕ จึงชื่อว่าเครื่องทำ ความแกล้วกล้าสำหรับ

ภิกษุผู้เป็นเสขะ[๔๔] เวสารัชชกรณธรรม[๔๕] เป็นธรรมที่ทำให้เป็นพระเสขะมีความสำคัญต่อผู้ที่เกิดความท้อถอยเป็นอย่างมาก ความแกล้วกล้าเท่านั้น จึงจะสามารถทำให้ฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการไปสู่การบรรลุธรรมได้ ดังนั้นศรัทธานี้ มีความสำคัญในขั้นพื้นฐาน คือ เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย คือ ความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในหลักที่ถือและในการดีที่ทำ อาศัยธรรมหมวดนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ของศรัทธาสู่การบรรลุธรรมในขั้นสูง ด้วยการสร้างความกล้าหาญ สร้างขวัญและสร้างแรงบันดาลใจ ให้ตนดำเนินการให้สำเร็จผล เมื่อบุคคลมีศรัทธาที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศีลที่บริสุทธิ์ เป็นผู้ใฝ่หาการศึกษาให้มีความรู้มาก มีความตั้งใจในความเพียรอย่างไม่ย่อท้อ จนเป็นผู้มีปัญญาได้รู้เห็นตามความเป็นจริงในอริยสัจ หยั่งลงสู่พระไตรลักษณ์ จนเข้าถึงความหลุดพ้นและเข้าถึงพระนิพพาน

หมวดธรรมทั้ง ๕ ประการนี้ มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านความเสมอกัน ความต่อเนื่องอันเป็นปัจจัยส่งต่อกัน เพราะบุคคลเมื่อเกิดศรัทธาแล้วจึงจะสนใจในสิ่งนั้นๆ ต่อไปในหมวดธรรมทั้ง ๕ นี้ ถึงแม้ว่าศรัทธาจะสำคัญในขั้นพื้นฐาน แต่ธรรมที่เหลือก็มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันทุกธรรม จะขาดหรือมากกว่าธรรมใดไม่ได้เลย เพราะมีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยส่งต่อให้กัน เพื่อให้เกิดเป็นหมวดธรรมในการทำให้เป็นผู้แกล้วกล้าและไม่มีความทุกข์ และเป็นหมวดธรรมที่พระเสขะยึดเป็นหลักปฏิบัติในการนำพาตนเองให้ถึงเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

๓) กลุ่มศรัทธาในหมวดธรรมสำหรับคฤหัสถ์

พระผู้มีพระภาคทรงสอนถึงธรรมที่สามารถทำให้คฤหัสถ์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีปกติสุขไว้ใน วัฑฒิสูตร อันเป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นผู้เจริญและประเสริฐ

หลักธรรมนั้น คือ วุฒิธรรม[๔๖] บุคคลเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการ ชื่อว่าย่อมเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญอย่างประเสริฐ ชื่อว่าเป็นผู้ถือเอาสิ่งที่เป็นสาระ และถือเอาสิ่งที่ประเสริฐแห่งกาย ธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการมี ศรัทธา (ความเชื่อ) ศีล (การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย) สุตะ (การสดับฟังหาความรู้) จาคะ (การเสียสละ) ปัญญา (ความรอบรู้) เมื่อบุรุษใดเจริญธรรม ๕ ประการนี้ มีผลทำให้เป็นสัตบุรุษ มีปัญญาเห็นประจักษ์ หากสตรีใดเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการ สตรีนั้น เป็นผู้มีศีล เป็นอุบาสิกา ชื่อว่าถือเอาสิ่งที่เป็นสาระสำหรับตนไว้ได้ในโลกนี้[๔๗]

---

[๔๔] ดูรายละเอียดใน องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๐๑/๑๗๕-๑๗๖.

[๔๕] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๔๑.

[๔๖] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๘๒.

[๔๗] ดูรายละเอียดใน องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๖๓-๖๔/๑๑๑-๑๑๓.

บุคคลจะเป็นอารยะชน[๔๘] ได้นั้น จะต้องเป็นผู้ประเสริฐทั้งกายและใจ ด้วยการยึดหลักวุฒิธรรมนี้ ในหมวดธรรมนี้มีศรัทธาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความสมบูรณ์ในหลักวุฒิธรรม องค์ประกอบทั้ง ๕ มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อกัน หลักธรรมนี้ต้องสมบรูณ์ด้วยองค์ประกอบทั้ง ๕ เมื่อนั้นบุคคลจึงจะถือว่าเป็นผู้เจริญเป็นอารยะชนที่ประเสริฐ อยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างเป็นสุข รู้เท่าทันในทุกข์เมื่อมีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดคือเป้าหมาย บุคคลสามารถอาศัยวุฒิธรรมเป็นจุดเริมต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับเป้าหมายได้ในที่สุด

การเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยแล้ว ความสมบรูณ์ด้วยศีลย่อมเกิดขึ้นตามมา ศีลทำให้บุคคลมีความสงบทั้งกายและใจ เป็นผู้ใฝ่หาในสิ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับตนด้วยการศึกษาหาความรู้ให้รู้จริงเห็นจริงตามคลองธรรม มีจิตที่บริสุทธิ์ยอมเสียสละได้ในสิ่งที่เป็นของของตนให้กับผู้อื่น ด้วยเพราะเกิดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงในสัจธรรม ทำให้เป็นผู้เจริญและประเสริฐ เพราะถือมั่นยึดมั่นในสิ่งที่ดีไว้เป็นมงคลสำหรับชีวิต ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นผู้มีปกติสุข เมื่อยังไม่สิ้นชีวิต หากคิดที่จะบรรลุธรรมในระดับสูงคือ ตั้งแต่โสดาบันสกทาคามี อนาคามีไปจนถึงอรหันต์ หรือนิพพานก็สามารถที่จะทำได้เช่นกัน ด้วยอาศัยหลักธรรมนี้เป็นจุดเริ่มต้นและสร้างความสัมพันธ์ให้เข้าถึงเป้าหมาย

จากหลักศรัทธาสรุปได้ว่า การผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่งนั้น ทุกคนต่างล้วนอาศัยความเชื่อมั่น ความเข้าใจ การสื่อสารแสดงออกอย่างเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใสของผู้ดูแล เพื่อทำให้คนไร้ที่พึ่งเกิดยอมรับและเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดปัญญาความรู้แจ้งตามความเป็นจริงและเกิดกำลังใจสำหรับการปฏิบัติตามกระบวนการฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆตามผู้ดูแลได้พาทำ เพื่อให้หมวดธรรมนั้นเกิดความสมบรูณ์ อันจะนำพาให้บุคคลสามารถเข้าถึงเป้าหมายได้ ก็ด้วยอาศัยความสัมพันธ์ของผู้ดูแลที่มีคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา และในฐานเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพึ่งตนเองได้ของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมที่รวบรวมจากพระไตรปิฎก แล้วนำมาประมวล เป็นวิธีคิดในทางพระพุทธศาสนามี ๑๐ ประการ[๔๙] มีบทบาทต่อกลไกการทำงานในกระบวนการคิด คือ ทำให้ผู้ฝึกฝนคิด เกิดการพัฒนาทางความคิด มีวิธีคิดแบบชาญฉลาด มีกุศโลบายในการคิด เรียกว่า “คิดเป็น” สามารถนำความคิดไปสู่ขั้นตอน การปฏิบัติได้ ทำให้จิตเกิดคุณธรรมความดีต่างๆ ส่งผลดีอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในหลายมิติ คือ มิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรมและจริยธรรม

---

[๔๘] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๐๐.

[๔๙] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๐.

๒.๒.๒.๑ ความหมายของคำว่า “โยนิโสมนสิการ”

โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โดยคำว่า โยนิโส มาจาก โยน ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิถีทาง ส่วนคำว่า มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น “โยนิโสมนสิการ” มีการแปล สืบๆ กันมาว่า การทำในใจ โดยแยบคาย การทำในใจโดยแยบคาย หรือการคิดถูกต้องตามความเป็นจริงพระไตรปิฎกได้ระบุความหมายไว้หลายนัยด้วยกัน หรือที่เรียกว่า “ไวพจน์" ของ “โยนิโสมนสิการ” เช่น คำว่า อุปปริกขา (เข้าไปเพ่งพิจาณา) ปฏิสังขา (พิจารณา, ตรวจสอบ) ปฏิสัญจักขณา (เข้าไปเพ่งตรวจสอบ) เป็นต้น ล้วนมีนัยความหมายของศัพท์ว่า โยนิโสมนสิการทั้งสิ้น แต่มีน้อยไม่นิยมนำมาใช้ และจากกลุ่มคำที่มีความหมายเดียวกับโยนิโสมนสิการเหล่านี้ จะเห็นถึงระดับของการนำโยนิโสมนสิการไปใช้ในความหมายต่างๆ ตามวัตถุประสงค์และ สถานการณ์ได้ดังต่อไปนี้

๑) หมายถึง การพิจารณาอย่างถูกต้อง เหมาะสมก่อนบริโภคอาหาร เช่น พระพุทธองค์ได้เทศนาแก่พระอริยสาวก ให้พิจารณาโดยแยบคายในการฉันอาหารไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่เพียงเพื่อความคำรงอยู่ของร่างกายเท่านั้น[๕๐]

๒) หมายถึง การมนสิการ การไตร่ตรอง การคิดให้รอบคอบก่อนกล่าววาจา เช่น ที่พระพุทธองค์ทรงย้ำให้มนสิการก่อนที่จะตอบ หรือ ให้ไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนกล่าวติเตียนหรือกล่าวสรรเสริญผู้อื่น[๕๑]

๓) หมายถึง การไตร่ตรอง การคำนึงถึงในการเล่าเรียน เนื้อความแห่งธรรมอย่างถูกวิธีถูกทาง ดังเช่นพุทธพจน์แสดงว่า ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรบางพวกในธรรมวินัยนี้ย่อม เล่าเรียนธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยากรณะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะอัพภูตธรรม และเวทัลละ พวกเขาเล่าเรียนธรรมนั้นแล้ว ย่อมไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมเหล่านั้นด้วยปัญญา”[๕๒]

๔) หมายถึง การคำนึงถึงอย่างเข้าใจ ถูกทาง เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข เช่น ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังในสิ่งที่ยังมาไม่ถึง สิ่งที่ล่วงไปแล้วให้ละ สิ่งที่ยังมาไม่ถึง ก็เป็นสิ่งที่มาไม่ถึงไม่ต้องนำมาคิดคำนึง[๕๓]หรือในขณะที่ใกล้จะตายให้คิดคำนึงแต่ในแง่มุมที่ดี ในกุศลที่ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า “โภคทรัพย์ ทั้งหลายเราได้บริโภคแล้ว คนที่ควรเลี้ยงเราได้เลี้ยงแล้ว อันตรายทั้งหลายเราได้ข้ามพ้นแล้ว ทักษิณา ที่มีผลสูงขึ้นไปเราได้ให้แล้ว และพลีกรรม ๕ อย่างเราได้ทำแล้ว”[๕๔] ดังนี้ จึงถือว่าเป็นผู้มีโยนิโสมนสิการ

---

[๕๐] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔/๒๗

[๕๑] ดูรายละเอียดใน องฺทุก. (ไทย) ๒๐/๑๓๕/๑๑๗

[๕๒] ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๘/๒๕๔

[๕๓] ดูรายละเอียดใน ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๗๒/๓๑๙

[๕๔] ดูรายละเอียดใน องฺ.จตุกฺก. (ไทย) ๒๑/๖๑/๑๐๔

๕) หมายถึง การพิจารณาอย่างสำรวม โดยการสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๕[๕๕]

๖) หมายถึง ความตั้งใจ มุ่งมั่น เพียรปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม[๕๖]

๗) หมายถึง การพิจารณาหาเหตุปัจจัย เป็นเหตุให้เกิดปัญญา[๕๗]

๘) หมายถึง การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี การใส่ใจ ใคร่ครวญ การพิจารณาโดย อุบายวิธีที่แยบคาย เช่น พิจารณาว่าไม่เที่ยงในสิ่งที่ไม่เที่ยง พิจารณาว่าเป็นทุกข์ในสิ่งที่เป็นทุกข์

๙) หมายถึง พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายหรือใส่ใจลมหายใจ เข้าออกด้วยความเพียร สัมปชัญญะและสติ[๕๘] เป็นต้น

การศึกษาความหมายของคำว่า “โยนิโสมนสิการ” ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการเทศนาที่แสดงให้เห็นถึงการใช้วิธีพิจารณาโดยแยบแคบ ทั้งในการกิน การพูด การศึกษาหาความรู้ ตลอดจนการพิจารณาเมื่ออยู่ในภาวะวิกฤตหรือเมื่อใกล้ตาย เป็นต้น ลักษณะการคิดเช่นนี้เป็นการสร้างปัญญาระดับพื้นฐาน เพื่อบรรลุความสุขในทางโลกถือเป็นความสุขเบื้องต้น

ส่วนการใช้วิธีพิจารณาโดยแยบคายอันเป็นเหตุให้เกิดปัญญารู้ตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นปัญญาระดับสูง เพื่อการสิ้นกิเลสเข้าสู่ภาวะหมดการปรุงแต่งอันเป็นหนทางสู่พระนิพพาน ตามคัมภีร์อรรถกถา ในชั้นอรรถกถา พอสรุปความหมายของโยนิโสมนสิการ ได้ดังนี้คือ

๑) การพิจารณาใส่ใจโดยหลักการหรือแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ การกำหนดในใจโดยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อสุภะ

๒) การพิจารณาใส่ใจ โดยหลักการที่สอดคล้องกับการตรัสรู้อริยสัจ ๔ ได้แก่ มโนทวาริกชวนจิตหรืออาวัชชนจิตที่เป็นตัวเปลี่ยนจากภวังค์มาเป็นวิถี หมายถึง การพิจารณา ใส่ใจตั้งแต่เมื่อตากระทบกับรูป, หูกระทบกับเสียง ฯลฯ โดย ใส่ใจหรือกำหนดรู้นี้ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

๓) ความใส่ใจ โดยแยบคายในการฟังโดยองค์ธรรม คือ ปัญจทวาราวัชชน จิตมีลักษณะใคร่ครวญอารมณ์ทางทวาร ๕

โยนิโสมนสิการ มีความหมายแค่ไหนเพียงใด คัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ได้ไขความไว้ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ๆ ดังต่อไปนี้[๕๙]

---

[๕๕] ดูรายละเอียดใน ม. มู. (ไทย) ๑๒/๒๓ /๒๒

[๕๖] ดูรายละเอียดใน วิม.(ไทย) ๔/๓๕/ ๔๔

[๕๗] ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๗/๓๑

[๕๘] ดูรายละเอียดใน ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๑๔๘/๑๙๐

[๕๙] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๕๖

๑) อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะ ให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของ สิ่งทั้งหลาย

๒) ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิง สับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ที่นี้ เคี้ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือ กระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นชิ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่ แนวที่ถูกต้อง

๓) การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิด สืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

๔) อุปปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดคุณธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิด ในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

โยนิโสที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆ อาจมีลักษณะครบทีเดียวทั้ง ๔ ข้อ หรือเกือบครบ ทั้งหมด หากจะเขียนลักษณะทั้ง ๔ ข้อนี้สั้นๆ ได้ว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล

สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดแบบใคร่ครวญ เป็นขั้นเป็นตอน มีเหตุผล พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบในทุกๆ ด้าน ผลที่ได้รับทำให้เกิดการสร้างสรรค์อย่าง มีคุณธรรม วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การนำเอาหลักโยนิโสมนสิการ มาประกอบในการคิดก่อนการปฏิบัติว่าโดยหลักการ ก็มี ๒ แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชา ความไม่รู้ ความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยความถูกต้องแจ่มแจ้ง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือ บรรเทาตัณหา

๒.๒.๒.๒ วิธีคิดแบบโยโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลี พอประมวลเป็นแบบใหญ่ๆ ได้ดังนี้[๖๐]

๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จัก สภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอิทัปปัจจยตา หรือ วิธีคิดแบบปัจจยตาการ หรือ คิดตามหลักปฏิจจสมุปบาท สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นอาศัยกัน เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งที่ตามมาจึงเกิดมีขึ้นได้ จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน มีแนวปฏิบัติแยกวิธีคิดนี้ได้เป็น ๒ ประเภท คือ

---

[๖๐] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**,หน้า ๒๖๕

๑.๑ คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์คือ เมื่อพบเหตุการณ์หรือเรื่องที่พิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใด ก็มองย้อนและสืบสาวชักโยงออกไปถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งหลายที่เข้ามาสัมพันธ์นั้น ก่อให้เกิดผลหรือปรากฏการณ์นั้นๆ ขึ้น เช่น พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระสาวกพิจารณาว่า“เมื่อสิ่งนั้นมี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนั้นเกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ฯลฯ”

๑.๒ คิดแบบสอบสวน หรือ ตั้งคำถาม คือ เมื่อประสบพบเห็นสิ่งใดๆ ที่ควรพิจารณา ก็คอยตั้งคำถามแก่ตนว่า ทำไมเพราะอะไร เช่น พระพุทธเจ้าทรงตั้งปัญหาถามพระองค์เองก่อนตรัสรู้ว่า ตัณหาเกิดขึ้น เพราะอะไรเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา โดยทรงพิจารณาว่า “เรานั้นได้มีความคิดว่า เมื่ออะไรมีอยู่หนอ อุปาทานจึงมี อุปทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย อุปาทานมีเพราะ ตัณหาเป็นปัจจัย” ตัณหามีเพราะอะไรเป็นปัจจัย ตัณหามีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย ฯลฯ” เป็นต้น

๒) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นวิธีคิดที่กระจายเนื้อหาที่มุ่งเพื่อเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาวะของมัน ตามธรรมดาสิ่งทั้งหลายก็ดี ปรากฏการณ์ต่างๆ ก็ดี เรื่องราวต่างๆ ที่อุบัติขึ้นก็ดี เกิดจากส่วนประกอบย่อยๆ มารวมกันเข้า เมื่อแยกแยะกระจายออกไปให้เห็น องค์ประกอบย่อยๆ ต่างๆ ได้แล้ว จึงจะรู้จักสิ่งนั้น เรื่องราวนั้นๆ ได้ถูกต้องแท้จริง จึงจะจับจุดที่เป็น ปัญหาและแก้ปัญหาได้ พระพุทธศาสนาแยกแยะชีวิตออกเป็นส่วนประกอบย่อยต่างๆ เช่น ขันธ์ ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) เป็นต้น การแยกแยะส่วนประกอบของสิ่งนั้นๆ ออกเป็นส่วนย่อยจนละเอียดสุดไม่สามารถแยกแยะออกไปได้ เพื่อให้เห็นภาพความจริงได้ชัดเจน ไม่ผิดพลาด เน้นการมองลึกโดยนัยปรมัตถ์ (ความจริงอันเป็นที่สุด) จากสิ่งที่สมมติบัญญัติ เช่น คนทั่วไป มองเห็นว่า มนุษย์เป็นหญิงสวยงาม ชายรูปหล่อ เป็นต้น แต่เมื่อนำวิธีการเข้าไปจับวิเคราะห์แล้ว

ตามนัยปรมัตถ์ เป็นเพียง ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ และธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกันอยู่อย่างนี้ เป็นต้น

๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติ คือ มองอย่างรู้ เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมชาติของมันเอง ในฐานะที่มัน เป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ปรุงแต่งขึ้น จะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย กล่าวคือ การที่มันเกิดขึ้น แล้วจะต้องดับไป ไม่เที่ยง ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ไม่คงอยู่ตลอดไป เป็นอนิจจัง มีความแปรปรวน เปลี่ยนสลายไม่เป็นของของใคร เป็นอนัตตา รวมความว่า รู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายเป็นธรรมชาติ มีลักษณะความเป็นไปโดยทั่วไปเสมอเหมือนกันตามธรรมดาของมัน ในฐานะที่เป็นของปรุงแต่ง เกิดจากเหตุปัจจัยและขึ้นต่อเหตุปัจจัยทั้งหลายเช่นเดียวกัน วิธีคิดแบบนี้ที่ถูกต้องต้องดำเนินไปให้ ครบ ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ รู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจวางท่าทีต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นท่าทีแห่งปัญญา ท่าทีแห่งความเป็นอิสระ ไม่ผูกมัดตัว เช่น เมื่อประสบสถานการณ์ที่ไม่ปรารถนาหรือมีเรื่องราวไม่น่าพึงใจเกิดขึ้นแล้ว สำนึกขึ้นในเวลานั้น

ได้ว่าสิ่งนั้นๆ เหตุการณ์นั้นๆ เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นไปตามเหตุปัจจัย ของมัน เราจะมองตามความเป็นจริง ไม่มองตามความอยากให้เป็นหรืออยากไม่ให้เป็น ไม่เอาตัวไป ให้ถูกกดถูกบีบ

ขั้นที่ ๒ แก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นท่าทีแห่งปัญญา ด้วยความรู้เท่าทัน เป็นอิสระ ไม่ผูกมัดตัว คือ รู้ว่าสิ่งทั้งหลายจะเป็นอย่างไรก็ย่อมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่ขึ้นต่อความอยาก ความปรารถนาของเราหรือใครๆ ว่าเราต้องการให้มันเป็นอย่างไร เมื่อเราต้องการให้มันเป็นอย่างนั้น ก็ต้องทำที่เหตุปัจจัยให้ได้เป็นอย่างนั้น แล้วแก้ไขหรือจัดทำการที่ตัวเหตุปัจจัยนั้นๆ เมื่อทำเหตุปัจจัยได้พร้อมบริบูรณ์ที่จะให้เป็นอย่างนั้น มันก็ต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าเหตุปัจจัยไม่พร้อมที่จะให้เป็นมันก็ไม่เป็น ถึงเราจะอยากมันก็ไม่เป็นไปอย่างนั้น เมื่อรู้แล้วก็แก้ไขกันที่เหตุปัจจัยนั้นแหละ ไม่ใช่แก้ด้วยความอยาก เพียงแต่กำหนดรู้ความอยากของตน และกำหนดรู้เหตุปัจจัย เป็นอันว่า ทั้งทำการและทั้งปล่อยให้สิ่งทั้งหลายมันเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นวิธีปฏิบัติที่ทั้งได้ผลดีที่สุด และตนเองก็ ไม่เป็นทุกข์

๔) วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามโวหารทางธรรมได้ว่า วิธีแห่งความดับทุกข์ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือรู้เท่าทันธรรมชาติ คือ เมื่อเข้าใจคติธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย วางใจได้และตกลงใจว่าจะแก้ปัญหาที่ตัวเหตุตัวปัจจัย จากนั้นก็คำเนินความคิดต่อไป วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ ๔ มีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นจากปัญหา(ทุกข์) โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน ตรงจุดตรงเรื่อง แล้วสืบค้นหาสาเหตุ (สมุหทัย) เพื่อเตรียมแก้ปัญหา ตรงไปตรงมา พร้อมกันนั้นก็กำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำต้องปฏิบัติ จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติ (มรรค) ที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา ไม่ฟุ้งซ่านออกไปในเรื่องฟุ้งเฟ้อที่สักว่าคิดเพื่อสนองตัณหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น ทั้งนี้อาจจัดวางเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ความคับข้อง ติดขัด กดคัน บีบคั้น บกพร่องที่เกิดมีแก่ชีวิตหรือที่ตนได้ประสบ กำหนดรู้ แจกแจงแถลงปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา สภาพและขอบเขตของปัญหาให้เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร คืออะไร เป็นที่ตรงไหนเหมือนแพทย์ ตรวจดูอาการของโรค ดูความผิดปกติของร่างกายวินิจฉัยให้รู้ว่าเป็นอะไร ที่ตรงไหน รู้เข้าใจโรคและ ร่างกายเฉพาะอย่างยิ่งส่วนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรคให้ชัดเจน

ขั้นที่ ๒ สมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา ได้แก่ เหตุ ปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาสัมพันธ์ ขัดแย้ง ส่งผลสืบทอดกันมาจนปรากฏเป็นสภาพบีบคั้น กดดัน คับข้อง ติดขัด อึดอัด บกพร่อง ในรูปแบบต่างๆ แปลกๆ กันไป อันจะต้องค้นหาสืบสวนเหตุแห่งทุกข์ที่จะพึงละให้พบวิเคราะห์มูลเหตุหรือต้นตอของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขหรือกำจัดให้หมดสิ้นไป วิธีคิดนี้ เหมือนแบบที่ ๑ คือ วิธีคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ เหมือนแพทย์ค้นหาสมมุติฐานของโรคหาสาเหตุของโรคซึ่งจะนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้องตรงจุดมิใช่รักษาแต่เพียงอาการ

ขั้นที่ ๓ นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะไร้ทุกข์ ภาวะพ้นปัญหา หมดหรือปราศจากปัญหา เป็นจุดหมายที่เล็งเห็นชัดซึ่งการดับทุกข์ที่จะทำให้สำเร็จ ชัดเจน ถึงภาวะปราศจากปัญหา ซึ่งมุ่งหมายว่าคืออะไร เป็นไปได้จริงหรือไม่อย่างไร การที่ปฏิบัติอยู่นี้จะ ปฏิบัติเพื่ออะไร จะทำกันไปถึงไหน มีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไป จุดหมาย นั้นเป็นไปได้หรือไม่ เป็นไปได้อย่างไร มีหลักการในการเข้าถึงอย่างไร มีจุดหมายรอง หรือ จุดหมายลดหลั่นแบ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการในระหว่างนั้นได้อย่างไรบ้าง

ขั้นที่ ๔ มรรค คือ ทางดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีการ แก้ไขปัญหา ได้แก่ วิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อกำจัดเหตุปัจจัยของปัญหา ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ต้องการ กำหนดแผนการ วิธีการ และรายการสิ่งที่จะต้องทำ ซึ่งจะช่วยให้แก้ไขสาเหตุของปัญหาให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ

๕) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือ หลักการ กับ ความมุ่งหมาย เป็นวิธีคิดในระดับปฏิบัติการหรือลงมือทำคือ การที่จะกระทำการต่างๆ โดยรู้และเข้าใจถึงหลักการและ ความมุ่งหมายของเรื่องนั้นๆ จะดำเนินไปเพื่อเป้าหมายอะไร เพื่อให้เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลตาม ความมุ่งหมายนั้น ไม่กลายเป็นการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนเลื่อนลอยงมงาย เช่น เมื่อจะลงมือทำงานอะไรต้องตรวจสอบตนเองให้ชัดเจนก่อนว่า เข้าใจหลักการและความมุ่งหมายของงานนั้นดีแล้ว หรือไม่เพียงใด โดยตั้งคำถามว่า อันนี้เพื่ออะไร เป็นต้น อันนำไปสู่การปฏิบัติถูกต้องที่เรียกว่าธรรมานุธรรมปฏิบัติ ทำให้ข้อปฏิบัติย่อยเข้ากันได้ สอดคล้องกันและส่งผลแก่หลักการใหญ่เป็นไป เพื่อเป้าหมายที่ต้องการ

๖) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้นๆ ทุกแง่ทุกด้าน เพื่อให้รู้และเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงทั้งด้านดี ด้านเสีย จุดอ่อน จุดแข็ง ศัพท์ทางธรรมดา เรียกว่า วิธีคิดโดยรู้ อัสสาทะ คิดหาคุณค่า คิดหาข้อดี อาทีนวะ คิดหาโทษ คิดหาข้อเสีย และนิสสรณะ คิดหาทางออกการยอมรับทั้งด้านดี ทั้งด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่

๖.๑ การที่จะชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่มองแต่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช่เห็นแต่โทษหรือด้านเสียอย่างเดียว อันที่จริงนั้นปกติของสิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดี ส่วนเสีย จุดอ่อน จุดแข็ง อาจดีมากหากอยู่ในกรณีแวดล้อมอย่างหนึ่ง หรืออาจจะดีน้อย หากได้อยู่ในกรณีแวดล้อมหรือ เงื่อนไขอีกอย่างหนึ่ง เช่น ที่เชื่อว่ามองเห็นกามตามเป็นจริง คือรู้ทั้งคุณและโทษของกาม

๖.๒ เมื่อจะแก้ปัญหา หรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เพียงรู้คุณโทษ ข้อดีข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการเท่านั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องมองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมาย และรู้ว่าจุดหมายหรือที่จะไปนั้น คืออะไร

คืออย่างไร ดีกว่าและพ้นจากข้อบกพร่อง จุดอ่อน โทษ ส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหาอยู่นี้อย่างไร ไม่ต้องขึ้นต่อคุณโทษ ข้อดีข้อเสียแบบเก่าอีกต่อไปจริงหรือไม่ จุดหมายหรือที่ไปหรือภาวะปลอดปัญหาเช่นนั้นมีอยู่จริงหรือเป็นไปได้อย่างไร ไม่พึงผลีผลามละทิ้งสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาหรือผลีผลามปฏิบัติ

๗) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือ การพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสวนา คือ การใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลส หรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ แล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากใน ชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไป เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้นๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มี คุณค่าแก่เรา หรือที่เรานิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์ คุณค่านี้จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท ตามชนิดของ ความต้องการ คือ

๗.๑ คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้ในการแก้ปัญหาของตน เพื่อความงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต หรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา เกื้อกูลต่อความเจริญงอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ ทำให้พ้นจากความเป็นทาส ของวัตถุ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ประโยชน์สำหรับหล่อเลี้ยงร่างกายให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ มีสุขภาพดี เป็นอยู่ผาสุข มีกำลังเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญกิจหน้าที่ รถยนต์ช่วยให้เดินทางได้รวดเร็วเกื้อกูลแก่การปฏิบัติหน้าที่การงาน ความเป็นอยู่ การบำเพ็ญประโยชน์สุข ควรมุ่งเอาความสะดวก ปลอดภัย แข็งแรงทนทาน เป็นต้น

๗.๒ คุณค่าเทียม หรือ คุณค่าพอกเสริม หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของ สิ่งทั้งหลาย ที่มนุษย์พอกพูนให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนา หรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่งคงยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหาก็ได้ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ความเอร็ดอร่อย เสริมความสนุกสนาน เป็นเครื่องแสดงฐานะความโก้หรูหรา รถยนต์เป็นเครื่องวัดฐานะ แสดงความโก้ความมั่งมี มุ่งเอา ความสวยงามและความเด่น เป็นต้น

๘) วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม อาจเรียกง่ายๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือคิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสกัดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลาตัณหา ส่งเสริมความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรม และสร้างเสริมสัมมาทิฏฐิ ที่เป็นโลกียะ บุคคลผู้มีประสบการณ์หรือรับรู้ต่างกันอาจมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่างสุดแต่ความเคยชินต่างๆ ที่เป็นเครื่องปรุง ของจิตคือสังขารที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ หรือสุดแต่การทำใจในขณะนั้นๆ ของอย่างเดียวกันหรือ อาการกิริยาเดียวกันคนหนึ่งมองเห็นแล้วคิดปรุงแต่งไปในทางดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล แต่ อีกคนหนึ่งเห็นแล้วคิดปรุง

แต่งไปในทางไม่ดีไม่งาม เป็นโทษ เป็นอกุศล แม้แต่บุคคลเดียวกัน มองเห็นของอย่างเดียวกัน หรือประสบอารมณ์อย่างเดียวกัน แต่ต่างขณะต่างเวลา ก็อาจคิดเห็นปรุง แต่งต่างกันออกไป คราวหนึ่งร้าย คราวหนึ่งดี การทำใจที่ช่วยตั้งต้นและชักนำความคิดให้เดินไป ในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เรียกว่า วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบนี้มีความสำคัญในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงาม เป็นประโยชน์ในขณะนั้นๆ และในแง่ ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินร้ายๆ ของจิตที่ได้สั่งสมไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกันด้วย

๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือ วิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์ วิธีคิดแบบนี้ มีเนื้อหารวมอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ ในทางธรรมเมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติทางจิต เป็นการคิดในแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา ไม่ว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปอยู่ในขณะนี้ หรือเป็นเรื่องล่วงไปแล้ว หรือเป็นเรื่องของกาลภายหน้า ถ้าสติตามทันสิ่งที่รับรู้เกี่ยวข้อง หรือทำอยู่ในเวลานั้นๆ แต่ละขณะทุกขณะ ก็จัดเข้าในการเป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งนั้น ถ้าจิตรับรู้สิ่งใดแล้วเกิดความชอบใจหรือไม่ชอบใจขึ้น ติดข้องวนเวียนอยู่กับสภาพของสิ่งนั้นที่สร้างซ้อนขึ้นในใจ สติตามไม่ทัน ก็เป็นอันตกไปอยู่ในอดีต ไปเกาะเกี่ยวกับภาพสิ่งที่ยังไม่มา ก็เป็นอันฟังไปในอนาคต หรือจิตหลุดลอย หรือหลุดหลงไปจากขณะปัจจุบันแล้ว

๑๐) วิธีคิดแบบวิภัชชวาท (แสดงหลักการแห่งคำสอนแบบวิเคราะห์) ความจริงวิภัชชวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง การคิดกับการพูดเป็นกรรมใกล้ชิดกันที่สุด ก่อนจะพูดก็ต้องคิดก่อน สิ่งที่พูดล้วนสำเร็จมาจากความคิดทั้งสิ้น “วิภัชชวาท” มาจาก “วิภัชช + วาท” วิภัชช แปลว่า การกล่าว การพูด การแสดงคำสอน วิภัชชวาทจึงแปลว่า การพูดแยกแยะ พูดจำแนก หรือพูดแจกแจง หรือแสดงคำสอนแบบวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญของความคิดและการพูดแบบนี้คือ การมองและแสดงความจริง โดยจำแนก ออกให้เห็นในแต่ ละด้านให้ครบทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว มาวินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้อาจจำแนกออกไปให้เห็นในลักษณะต่างๆ

หลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นจัดเตรียมการวางแผนทางความคิดมาปรับใช้ในการปฏิบัติดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งสกัดหรือกำจัดความเสื่อมไปในที่ยากลำบาก ความไม่รู้ และให้รู้ถึงความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยความถูกต้องแจ่มแจ้ง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือ บรรเทาความยาก ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายในตามความเป็นจริงของคนไร้ที่พึ่ง โดยใช้หลักเร้ากุศลและหลักการรู้คุณโทษทางออก เป็นแนวทางดำเนินชีวิต คือร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพตามกระบวนการของสวัสดิการต่างที่ได้รับสู่เป้าหมายในการพึ่งพาตนเองได้ และอาจมีความสามารถในการทำประโยชน์ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานต่างๆของทางหน่วยงานได้

ดังนั้นหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เกิดจากการที่คนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธา ความเชื่อมั่นและการยอมรับในตัวผู้ดูแลได้รับการดูแลปฏิบัติตามคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา

และส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคนไร้ที่พึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดวิธีคิดอย่างมีปัญญา เป็นจิตที่เร้ากุศลและการรู้ถึงคุณโทษทางออกที่ส่งเสริมความคิด เป็นหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งที่มีศรัทธาประกอบกับวิธีคิดบางส่วนของหลักโยนิโสมนสิการ จนทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพแก่ปัญญา อันเป็นลักษณะการใช้ศรัทธาช่วยเกื้อหนุนปัญญา และขั้นเบื้องต้นที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพในกระบวนการฟื้นฟูด้านต่างๆ

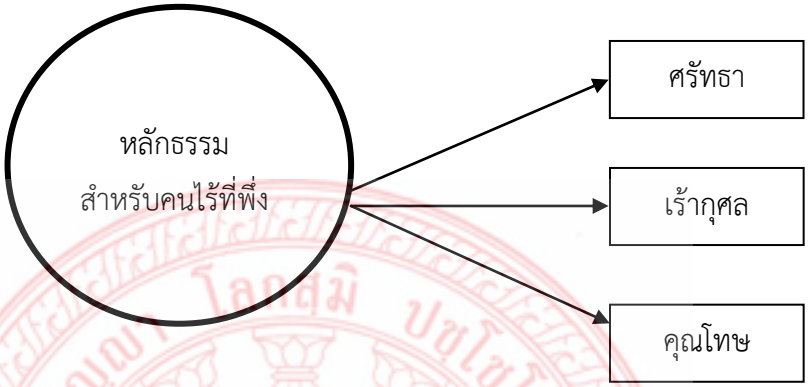

ภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

สวัสดิการ คือ การจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่มนุษย์เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นกฎหมายแม่บท เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือจำเป็นได้รับการช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิด ทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ

๒.๓.๑ กฎและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖ นิยามความหมายคำว่าสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างทั่วถึง[๖๑]

---

[๖๑] กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง** พ.ศ.๒๕๕๗,[ออนไลน์],แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓ มกราคม ๒๕๖๒].

อภิญญา เวชยชัย ได้ให้ความหมาย สวัสดิการสังคม คือ สภาวะการดำรงชีวิตที่ทำให้คนมีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีมีสิทธิและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถเข้าถึงการจัดบริการและทรัพยากรของรัฐอย่างเหมาะสม สวัสดิการไม่ได้มี ความหมายอยู่ที่การให้การจัดบริการทางสังคม เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หากแต่สวัสดิการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตอยู่บนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ครอบครัว เครือญาติและชุมชน ไปสู่ชุมชนใหญ่ทั้งสังคม ดังนั้น หากมองเห็นความหมายของสวัสดิการที่กว้างขวางมากไปกว่าการให้การบรรเทาทุกข์ก็จะทำให้สามารถเข้าใจงานสวัสดิการว่ามีความเกี่ยวข้องกับมิติที่หลากหลายของชีวิตคน และเป็นการจัดการทางสังคมที่บูรณาการครอบคลุมคุณภาพชีวิตของคนทั้งสังคม ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม ที่อยู่อาศัย ความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[๖๒]

กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของคนทั้งประเทศ หรือสภาวะที่คนในสังคมกินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิ อันมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำมีรายได้และสวัสดิการแรงงานที่ดี การมีความมั่นคงทางสังคม การได้รับบริการทางสังคม และการนันทนาการ สวัสดิการสังคมในความหมายกว้างขวางที่ประชาชนทั้งประเทศได้รับอย่างเข้มข้น[๖๓]

พงษ์ศักดิ์ นาคศรีจันทร์ ได้ให้ความหมายสำหรับสวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่ง คือ การจัดบริการ สวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมองค์ประกอบตามสิทธิขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองสวัสดิภาพ การป้องกัน แก้ไขปัญหา การฟื้นฟู พัฒนาศักยภาพ และการส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้แก่คนไร้ที่พึ่ง โดย คำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และการตระหนักในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[๖๔]

ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์[๖๕] ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare) ดังนี้

---

[๖๒] อภิญญา เวชยชัย, และ กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบ ปัญหาทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

[๖๓] กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, **นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

[๖๔] พงษ์ศักดิ์ นาคศรี, “กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗” **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).หน้า ๓๕.

[๖๕] กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, **สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาสและทำเนียบองค์กรเครือข่าย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, ๒๕๕๔),หน้า ๘.

๑. การศึกษา (Education)

๒. สุขภาพอนามัย (Health Care)

๓. การประกันรายได้ (Income Maintenance) มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน

๔. ที่อยู่อาศัย (Housing)

๕. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและสังคม (Safety in Life and Property)

๖. นันทนาการ (Recreation)

๗. บริการสังคม (Personal Social Services)

ขณะที่สวัสดิการสังคมตามความหมายแคบ หรือเฉพาะเจาะจง จะเป็นการจัด สวัสดิการแบบชั่วครั้งชั่วคราว หรือสวัสดิการแบบเก็บตก (Residualism) กล่าวคือ เมื่อประชาชนตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก ประสบกับเหตุภัยพิบัติเท่านั้น รัฐหรือหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมจึงจะเข้าไปช่วยเหลือ

ในการถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งใน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ได้พยายามอธิบายความหมายของ สวัสดิการสังคม อย่างกว้างโดยให้ความหมายครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือ“เพื่อนมนุษย์” หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม ผู้ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองให้มี ความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และ ความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต อันจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และความเป็นธรรมทางสังคมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคม[๖๖]

ปัจจุบัน การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติ การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗[๖๗] จะมีการคำนึงถึงบริการสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึง “สิทธิ”ของคนไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งวิธีคิดในการจัดสวัสดิการสังคมที่สะท้อนความตระหนัก ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพรายได้ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย นันทนาการ สิทธิบริการต่าง ๆ ที่ควรได้รับและมี ความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

---

[๖๖] กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, **การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง.** (กรุงเทพมหานคร: เจปริ้น,๒๕๕๙), หน้า ๑๓๑.

[๖๗] กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗**,[ออนไลน์],แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

ด้วยความหมายการจัดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง จะสรุปได้ว่า ทางหน่วยงานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เห็นความสำคัญในด้านจัดสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิ์ต่างอันคนไร้ที่พึ่งพึงจะได้รับการดูแลที่คล้ายคลึงกับคนปกติทั่วไปในสังคมให้มีความเสมอภาค แต่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากกว่า โดยจุดมุ่งหมายของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งหวังช่วยให้คนไร้ที่พึ่งได้รับสวัสดิการ ดูแลคนไร้ที่พึ่งจะเน้นความสำเร็จในการดูแลด้านปัจจัยการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพให้คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งตนเองได้ใน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อาชีพ การศึกษา รวมถึงการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างคนปกติ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจการดำเนินงานในการให้บริการคนไร้ที่พึ่ง ที่มาขอรับบริการในสถานคุ้มครอง มีรายละเอียดดังนี้

๑) บริการด้านการเลี้ยงดู ได้แก่ให้บริการด้านปัจจัย ๔ โดยจัดเลี้ยงอาหาร ๓ มื้อต่อวัน จัดที่พักอาศัย เครื่องหลับนอน และจัดสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แป้งผงซักฟอก ฯลฯ

๒) บริการด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ออกกำลังกาย ดูแลความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน และจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพ

๓) บริการด้านการรักษาพยาบาล โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลให้การดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น และพิจารณานำส่งศูนย์สุขภาพชุมชนวัดบูรณ์ และโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ในกรณีเจ็บป่วยทางกาย และนำส่งโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ ในกรณีเจ็บป่วยทางจิต สำหรับการดูแลผู้รับบริการโรคจิตทุเลา โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ได้จัดหน่วยแพทย์ – พยาบาลเคลื่อนที่ มาตรวจรักษาให้ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ ๑ ครั้ง

๔) บริการด้านสังคมสงเคราะห์ มีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการ โดยวิธีการและกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ได้แก่

๔.๑ การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย คือสัมภาษณ์ประวัติ จัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำสถิติรับ – จำหน่าย ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหา ติดตามญาติผู้รับบริการเพื่อมารับตัวไปอุปการะ ติดตามผล ประเมินผล ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นการเฉพาะราย

๔.๒ การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จัดกลุ่มสังสรรค์บำบัด กลุ่มจิตบำบัด จัดกลุ่มสนใจกิจกรรมนันทนาการ เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติ กรรมที่ไม่เหมาะสม กิจกรรมออกกำลังกาย ผ่อนคลายความตึงเครียด ทำจิตผ่องใส ประสานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำงานเป็นคณะ เพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการเป็นกลุ่ม

๕) บริการด้านฝึกอาชีพ ตามความรู้ความสามารถและสภาพของผู้รับบริการเป็นการอาชีวบำบัดให้ผู้รับบริการได้พัฒนาศักยภาพ ฟื้นฟูจิตใจ และได้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ งานจักสานเส้นพลาสติก กระจาดทางมะพร้าว งานทอพรมเช็ดเท้า งานผลิตภัณฑ์คอนกรีต งานเกษตรกรรม เพาะปลูกผัก และการพัฒนาบริเวณ ปลูกต้นไม้ เพาะชำต้นไม้ ปลูกดอกไม้จำหน่ายพร้อมกระถาง

๖) บริการด้านอบรมจิตใจและความประพฤติ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ จัดเจ้าหน้าที่หมุนเวียน อบรมให้ความรู้เรื่องศีลธรรมจรรยา และระเบียบวินัย จัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันสำคัญต่างๆ นำผู้รับการสงเคราะห์ออกไปพัฒนาสถานที่สาธารณะ เช่น วัดใกล้สถานคุ้มครองฯ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ฝึกอบรมให้เป็นคนมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนิมนต์รพสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนากล่อมเกลาจิตใจ เป็นต้น

๗) บริการด้านฌาปนกิจสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้รับบริการถึงแก่กรรม ในรายที่สถานคุ้มครองไม่สามารถติดตามญาติมาติดต่อขอรับศพไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีได้ สถานคุ้มครองฯ ดำเนินการแทน หรือมอบให้มูลนิธิหลักเซี่ยงตึ๊ง จังหวัดนครราชสีมา ทำการฌาปนกิจศพตามประเพณีความเหมาะสม

๒.๓.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

พรพิมล พลเวียง[๖๘] กล่าวถึงแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้แนวคิดการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาคนเร่ร่อนขอทาน จึงได้พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๔๘๔ และมอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขึ้นเพื่ออุปการะคนขอทาน ทั้งชายและหญิง และสกัดกั้นไม่ให้คนเร่ร่อนขอทานไร้อาชีพอพยพเข้าสู่เมือง เที่ยวเร่ร่อนขอทานไปตามย่านชุมชน และที่สาธารณะสร้างความเดือดร้อนรำคาญใจให้ผู้พบเห็น เมื่อคนเร่ร่อนขอทานเพื่อขึ้นจึงได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขอทานเพิ่มจนครบทุกภาค ทั้งยังมีผู้ที่สมัครใจขอเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ จึงได้ขยายขอบเขตการดำเนินงาน เพื่อให้การสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งทั่วไปด้วยบทบาทหน้าที่ของสถานสงเคราะห์จึงกว้างขวางขึ้น กล่าวคือ นอกจากมีหน้าที่ควบคุมและสงเคราะห์คนขอทานแล้วยังให้การสงเคราะห์บุคคลไร้ที่พึ่งสมัครใจขอเข้ารับการอุปการะ และให้การสงเคราะห์และคุมครองสวัสดิภาพบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย จึงเปลี่ยนชื่อเป็นสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง สำหรับบุคคลเร่ร่อนขอทานที่พ้นเวลาที่ต้องอาศัยอยู่ในสภาพสงเคราะห์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หากไม่มีญาติหรือผู้อุปการะ ไม่มีที่อยู่อาศัยอยู่สามารถขอรับอาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ

---

[๖๘] พิมพิมล พลเวียง, **ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงาน ของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า, ๑๖๐-๑๖๔

ในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระแก่สังคมหลังพ้นการอุปการะ

๑) แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนไร้ที่พึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่ยังมีคุณค่า หากได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม จะสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้และเป็นกำลังผลิตที่สำคัญของประเทศ จึงควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ๔ ประการ คือ อาชีพ สังคม การศึกษา และการแพทย์ จนสามารถพึ่งตนเองได้ภายหลังพ้นจากการอุปการะ และคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี ตลอดจนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาประเทศ

๒) แนวคิดสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๑ เพื่อแสดงเจตจำนง อันแน่วแน่ของประเทศสมาชิกที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ ในกฎปฏิบัติสหประชาชาติ สิทธิมนุษยชนคือสิทธิ์ในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการยอมรับ และสิทธิในการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเองในเรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่าคนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองในความต้องการพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้และเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดบริการต่างๆให้ไว้ และความต้องการขั้นพื้นฐาน หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องจัดหาให้แก่ประชาชน และผู้เร่ร่อนขอทาน หรือคนไร้ที่พึ่งถูกจัดเป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มหนึ่ง ที่อยู่ในส่วนของการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๓.๓ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่ง โดยทั่วไปหมายถึง คนขอทาน คนเร่ร่อน คนไร้ญาติ คนขาดที่พึ่งอาศัย จัดเป็นบุคคลที่ไร้ที่พึ่งที่สามารถขอเข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ ซึ่งเรียกว่า “ผู้รับบริการ” โดยการเข้ารับบริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป และไม่เกิน ๖๐ ปี เพราะหากเกิน ๖๐ ปี จัดเป็นผู้สูงอายุ จะต้องไปขอรับบริการยังสถานสงเคราะห์คนชรา โดยการเข้ารับบริการ จะต้องเป็นบุคคลที่สถานราชการส่งตัวเข้ารับบริการ มีปัญหาประสบความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง และได้รับอนุมัติจากผู้ปกครองคนไร้ที่พึ่ง ในการเข้ารับบริการ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามภูมิลำเนา ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งภูมิลำเนา ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ทราบข้อมูล และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทของคนไร้ที่พึ่งที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามหน่วยงานนำส่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่ง โรงพยาบาลนำส่ง องค์การบริหารส่วนตำบล - เทศบาลนำส่ง เจ้าหน้าที่สำรวจคนเร่ร่อนขอทานในจังหวัดนำส่ง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนำส่ง สถานคุ้มครองอื่น - บ้านพักเด็กนำส่ง พลเมืองดีนำส่ง โดยคนไร้ที่พึ่งสมัครใจ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามการศึกษา ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ได้รับการศึกษา คนไร้ที่พึ่งที่ได้รับการศึกษาระดับประถม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีข้อมูลทางการศึกษา

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามสาเหตุการจำหน่ายของสถานคุ้มครอง ได้แก่ สาเหตุการกลับสู่ครอบครัว สาเหตุการเสียชีวิต สาเหตุการต้องส่งต่อหน่วยงานภายในกรม สาเหตุต้องส่งต่อหน่วยงานภายนอก สาเหตุการหลบหนี สาเหตุการลาออก และสาเหตุการออกไปประกอบอาชีพ

ประเภทผู้ใช้บริการรับอุปการะคนไร้ที่พึ่ง ๓ ประเภท คือ

๑) คนเร่ร่อน บุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีอาชีพ

๒) คนไร้ที่พึ่ง บุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่ประสบปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม ละไม่มีบุคคลให้การช่วยเหลือดูแล

๓) คนขอทาน ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่งเนื่องจากกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช ๒๕๕๙

คนไร้ที่พึ่งที่รับบริการ[๖๙] ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง บุคคลสัญชาติไทย ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป เป็นคนพิการที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิต และได้รับการรักษาจนอาการทุเลาหรือดีขึ้น หรือไม่รุนแรงแล้ว สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ และสามารถรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ ไม่เป็นโรคเรื้อรัง หรือโรคติดต่ออันตราย ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน ทุพพลภาพ พิการซ้ำซ้อน หรือการสื่อความหมาย และมีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ ครอบครัวประสบปัญหาทางสังคม ครอบครัวเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คุณสมบัติผู้เข้ารับบริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑) ต้องเป็นคนพิการที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิตและได้รับการรักษาจนอาการทุเลาแล้ว

๒) เป็นบุคคลสัญชาติไทย เพศชาย-หญิง อายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป

๓) ต้องมีความสมัครใจ

๔) เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดรักษาจากโรงพยาบาลจิตเวชจนอาการทุเลามากแล้ว สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวันและรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้

---

[๖๙] สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา, **คนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครราชสีมา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.banmetta.org/ [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

๕) ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน หรือสื่อความหมาย

๖) ต้องไม่เป็นโรคเรื้อรังหรือโรคติดต่ออันตราย

๗) ต้องมีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

๑. มีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ

๒. มีผู้อุปการะแต่ไม่มีที่อยู่อาศัย

๓. มีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้อุปการะ

๔. ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม

๕. ครอบครัวเลี้ยงดู ไม่เหมาะสม

๖. ผู้ใช้บริการต้องได้รับการวินิจฉัยและความเห็นจากจิตแพทย์ว่าป่วยทางจิตได้รับการบำบัดรักษาอาการทุเลาแล้ว และมีใบรับรองของจิตแพทย์

๘) ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือถูกดำเนินคดีอาญา

๙) ต้องเป็นผู้ที่สามารถช่วยตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน

๑๐) ไม่พิการทุพพลภาพ หรือพิการซ้ำซ้อน

๑๑) กรณีเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษาจากสถานพยาบาลจนพ้นขีดอันตรายและสิ้นสุดการรักษาแล้ว หากเป็นโรคติดต่ออันตรายต้องมีใบรับรองแพทย์ว่า ไม่อยู่ในระยะแพร่เชื้อ

ดังนั้นจากรูปแบบการจัดสวัสดิการที่กล่าวมา สรุปได้ว่าสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งเป็นการจัดบริการสำหรับบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดและมีความสมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองพร้อมสิทธิ์ต่างๆสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และตระหนักถึงการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งมีการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งอย่างครอบคลุม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีสภาวะปัญหาของการดำเนินชีวิตที่แต่ต่างกัน ทั้งในด้านสุขภาพกายและจิต ด้านวิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย โรคติดต่อ ปัญหาด้านครอบครัว/สังคมและปัญหาเศรษฐกิจ จึงมีมีการจัดสวัสดิการรองรับคนไร้ที่พึ่งมาเยียวปัญหาในแต่ละด้าน เช่น การติดต่อประสานงานกับญาติหรือครอบครัว บริการด้านปัจจัย ๔ การฝึกทักษะทางด้านอาชีพและกิจกรรมต่างๆ ให้คนไร้ที่พึ่งได้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจ สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับคนรอบข้าง มีพื้นที่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีพลังในการใช้ชีวิตอย่างมีอิสรภาพ

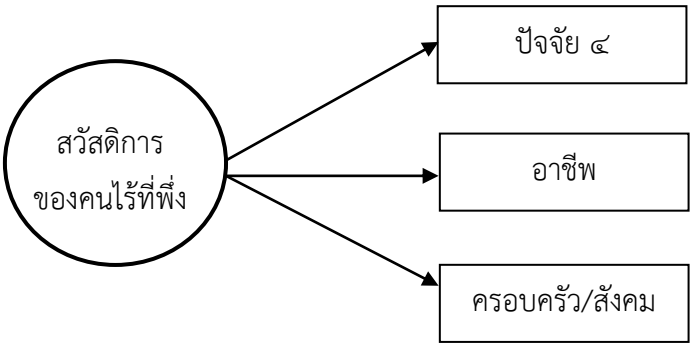

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

คุณภาพ (Quality) คือ สิ่งใดๆ ก็ตามที่ลูกค้ารับรู้และพึงพอใจและพูดถึงอยู่เสมอ เมื่อได้รับบริการได้ตามที่คาดหวัง เช่น การได้รับการรักษาอย่างถูกวิธีโดยบุคลากรการแพทย์ที่มี ความชำนาญ

คนไร้ที่พึ่ง หมายความว่า คนที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ไม่สามารถพึ่งตนเองและผู้อื่นในสังคมได้ ด้วยศักยภาพของร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันสังคม เช่น อาการป่วยเรื้อรัง อาการผิดผิดปกติด้านสมอง อาการทางจิต การต้องมีผู้ดูแลใกล้ชิด

“คุณภาพชีวิต” เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับเป็นสากล เหตุผลประการแรก คือ เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความโดยผ่านตัวกรองด้าน ความคิดและภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนด้านการมองที่หลากหลาย เกิดจากประสบการณ์พื้นฐานความรู้ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ ประการที่สอง แนวความคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยจึงต้องกำหนดกรอบ ความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ กระบวนการและผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็น คุณภาพชีวิตที่ "ดีกว่า” นั้นย่อมเป็นการยอมรับและกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคมนั้น ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจใน ความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์ การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย[๗๐] ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกัน ก็หมายความถึงทุกคน โดยไม่มีการคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคมการศึกษา ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้

---

[๗๐] อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ,**การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย,** (กรุงเทพมหานคร.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๓๙), หน้า ๕๗-๕๘.

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO, ๒๐๐๓) ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตทางสังคม โดยจะมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการและการบริการในด้านต่างๆ ตลอดจนลักษณะทางการเมืองการปกครอง สังคมที่อาศัยอยู่[๗๑]

อำพล เสนาณรงค์ ให้ความหมาย คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่เป็นสุขควรประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ด้านที่จะต้องผสมผสานกลมกลืนกันไป เช่น การมีสุขภาพจิตดี แจ่มใสเบิกบาน ระงับความอยาก ควบคุมอารมณ์ต่างๆ ได้ ไม่มีทุกข์หรือมีแต่ก็ไม่มากจนเกินแก้ไข มีเพื่อนฝูง ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งผู้คนและธรรมชาติได้ตามสมควร มีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ พอเพียงอย่างยั่งยืน ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเป็นสุขมีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน มีอาชีพและรายได้ตามสมควร มีความเสมอภาค ได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพ มีการศึกษา มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเป็นสุข[๗๒]

ศิริ ฮามสุโพธิ์ กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึงชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็น ชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตน ปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่[๗๓]

อรวรรณ เงาประเสริฐวงศ์ ได้สรุปความหมายของ คุณภาพชีวิตไว้ว่า คือ ภาวะที่ดีพอเพียงแก่การดำเนินชีวิตอยู่ของบุคคลได้อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ในสังคม[๗๔]

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต คือ การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขพร้อมทั้งเข้าใจในสถานะของตัวเอง ตามศักยภาพของร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนินชีวิต ในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

---

[๗๑] World Health Organization (WHO), **Investing in mental health Geneva,** (Switzerland: Nove Impression, 2003) p. 45

[๗๒] อำพล เสนาณรงค์, **ทฤษฎีใหม่ในมุมมองของการบริหารการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

[๗๓] ศิริ ฮามสุโพธิ์**, ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.) หน้า ๕.

[๗๔] อรวรรณ เงาประเสริฐวงศ์.“คุณภาพชีวิตของพนักงานทำงานกะกลางคืน ศึกษากรณี : ศูนย์ปฏิบัติการเช็ค บมจ.ธนาคารกรุงเทพ." **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต** (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า๑๒.

๒.๔.๑ มีเป้าหมาย

คนทุกคนอยากเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่มีความสุข ในการดำเนินชีวิต ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตัวเองได้ตั้งไว้ จึงจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีการเรียนรู้ สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ที่ทันสมัยต่อยุคในปัจจุบันนี้ เมื่อมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ให้ตนเองได้ทันยุคทันสมัย มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ มีทักษะและมีความสามารถในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการอยู่ร่วมในกันสังคม มีปัญญาและคุณธรรมควบคู่ไปด้วย

ความเป็นมาของทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ได้รับอิทธิพลมาจากผลงานของไรอัน[๗๕] ซึ่งกล่าวไว้ว่า การจัดกลุ่มงานที่เกี่ยวกับทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายแบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ สายที่ ๒ สายที่เกี่ยวกับความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาการทดลอง ส่วนสายที่ ๒ สายที่เกี่ยวกับการประยุกต์ในด้านธุรกิจ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับในด้านการจัดการ

ทั้งนี้ ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ต้องอยู่บนพื้นฐานที่ว่า มนุษย์นั้นแท้จริงแล้ว ล้วนแต่มีความต้องการที่จะแสวงหาความสุขหรือแสวงหารางวัล และพยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ทำให้เป็นทุกข์และทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด อาทิเช่น ในบางสถานการณ์บุคคลเหล่านั้นจะไม่แสดงความอยากได้ออกมาให้เห็น หรือยอมรับความเจ็บปวดแทนที่จะหลีกหนี ก็เพราะสาเหตุคือ บุคคลมีความมุ่งหวัง (Intention) หรือมีเป้าหมาย (Goal) นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลน่าจะเป็นรางวัลหรือเป็นสิ่งที่มีคุณค่ากับเป้าหมายที่บุคคลต้องการ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ (Emotion) หรือความรู้สึกที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในแต่ละขณะสำหรับเป้าหมายนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่ ชัดเจนและมีทิศทางแน่นอน ซึ่งในแต่ละบุคคลสามารถมีเป้าหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งในบางครั้ง เป้าหมายนั้นก็ไม่ได้เป็นตัวกำหนดให้เกิดพฤติกรรม อาจเป็นเพราะมีความขัดแย้งอยู่ในใจกับเป้าหมาย ที่มีอยู่ นอกจากนี้แล้ว ความสามารถส่วนบุคคลก็เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเช่นกัน[๗๖]

Locked et al.[๗๗] ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนด เป้าหมายไว้ดังนี้

---

[๗๕] Locke & Latham, **G. P. A Theory of Goal Setting & Task Performance,** (New Jersey : Prentice-Hall, 1990), pp.11-15.

[๗๖] สุพิณ เกชาคุปต์, **พฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๘๒-๘๓.

[๗๗] Locke & Latham, **G. P. A Theory of Goal Setting & Task Performance,** (New Jersey : Prentice-Hall, 1990), pp.125-130.

๑) เป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง จะสามารถส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิผลมากกว่าเป้าหมายที่มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน เช่น ฉันรวยมากที่สุด คือ ไม่สามารถวัด ได้ว่าต้องมีเงินจำนวนเท่าไหร่จึงถือว่ารวยที่สุด

๒) เป้าหมายที่ยากต่อการที่จะบรรลุได้ (แต่ก็มีความเป็นไปได้) ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานได้ผลที่ดีมากกว่าการกำหนดเป้าหมายที่ง่ายเพราะจะทำให้เกิดความพยายาม มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

๓) การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของผู้ร่วมงาน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทำผลงานได้ดีกว่าการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย

๔) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การให้ข้อมูลย้อนกลับมีผลต่อการปฏิบัติงานได้ดีกว่าการไม่ให้ข้อมูลย้อนกลับ เพราะผู้ปฏิบัติงานจะได้ทราบว่าควรปรับปรุง แก้ไขการทำงานอย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิผลมากขึ้นเป้าหมายที่ดี ต้องมีการกำหนดกรอบของระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ

๕) ปัจจัยส่วยบุคคลในด้าน บุคลิกภาพ การศึกษาไม่มีผลต่อประสิทธิผลในการกำหนดเป้าหมาย

๖) การให้ผลตอบแทนในรูปของเงิน ทำให้มีการกำหนดเป้าหมายที่สูงขึ้นและยังก่อให้เกิดความผูกพันทางใจกับเป้าหมายมากขึ้นด้วย เพราะจะทำให้เกิดความมุ่งมั่นและทำให้สำเร็จ เพื่อผลตอบแทนที่ต้องการ

คนทุกคนอยากเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่มีความสุข ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและฐานะที่ดีตามที่สังคมได้ตั้งบริบทไว้ จึงจะต้องมีการสร้างคุณค่าตนเองจากการเรียนรู้ สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ๆ ที่ทันสมัยต่อยุคในปัจจุบันนี้ เมื่อมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ให้ตนเองได้ทันยุคทันสมัย มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ มีทักษะและมีความสามารถในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการอยู่ร่วมในกันสังคม มีปัญญาและคุณธรรม ควบคู่ไปด้วย

๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย

ณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล[๗๘] ได้แบ่งเป้าหมายตามลักษณะความสนใจส่วน บุคคลไว้ดังนี้ คือ

๑) เป้าหมายส่วนตัว (Personal Goals) คือ เป้าหมายที่บุคคลมีความต้องการ ที่จะประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น เป้าหมายทางด้าน สุขภาพ การงาน การเงิน ครอบครัว อารมณ์ และสังคม เช่น ต้องแต่งงานภายใน ๑ ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายในด้านครอบครัว หรือ ต้องมีรายได้เดือนละ ๑ ล้านบาท ซึ่งเป็นตัวอย่างของเป้าหมายทางด้านการเงิน

---

[๗๘] ณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล, “การตั้งเป้าหมาย” , **เอกสารประกอบการสอนทักษะชีวิต**, (สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,๒๕๔๖). (อัดสำเนา)

๒) เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ (Professional Goals) คือ เป้าหมายในด้านความ ต้องการที่จะประสบความสำเร็จในด้านอาชีพทั้งในปัจจุบันและในอนาคต หรืออาจเป็นเป้าหมายทางการศึกษา เช่น เรียนจบปริญญาโท สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ หาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใน ๒.๕ ปี

๓) เป้าหมายทางด้านการพัฒนาตนเอง (Mental Goals) คือ เป้าหมายทางด้านการพัฒนาตนเองเพื่อที่จะได้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สามารถทำได้โดยการเรียนรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ยังขาดหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาการทำงาน หรือการเรียนให้ดียิ่งขึ้น อาทิเช่น การเรียนภาษาญี่ปุ่น การอ่านหนังสือในแนวพัฒนาตนเอง เป็นต้น

๔) เป้าหมายทางด้านร่างกาย (Physical Goals) คือ ความต้องการที่จะมี สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยได้ง่าย เพราะสุขภาพที่แข็งแรงจะนำมาซึ่งความมีประสิทธิผลใน ด้านต่างๆ ที่ทำ และการมีรูปร่างและบุคลิกภาพที่ดีก็นำมาซึ่งความมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและ จิตใจ

๕) เป้าหมายทางด้านจิตวิญญาณ (Spirit Goals) คือ ความต้องการพัฒนา ตนเองให้มีความเจริญงอกงามทางด้านอารมณ์และจิตใจ เพื่อที่จะได้นำไปสู่การกระทำที่ดีและมีคุณค่า ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความหมายและลักษณะของเป้าหมาย คือ การที่คนไร้ที่พึ่งนั้น ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าในชีวิต ทั้งด้านศักยภาพด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะการอยู่ร่วมกับสังคม ทั้งนี้เป็นสร้างความพร้อมที่พัฒนาตนเองสู่เป้าหมายต่อไปจนไปสู่การพึ่งพาตนเองและให้ผู้อื่นพึ่งพาได้อย่างอิสระ

๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง

การรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ เป็นการประเมินตนเอง หรือการตัดสินตนเองตามความรู้สึก เช่น ความสามารถและศักยภาพในตนเอง ความเชื่อมั่น ความสำเร็จ โดยอยู่บนรากฐานแห่งความถูกต้องดีงาม จะส่งผลให้บุคคลนั้นยอมรับนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ[๗๙] ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตน” โดยอธิบายถึงคุณสมบัติของ“ตน”ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนว่า“ตน” อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามวุฒิภาวะ ซึ่งการเรียนรู้เกี่ยวกับ “ตน” มีความสำคัญที่ถือว่าเป็นคุณลักษณะประจำตัวของตน สิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจมนุษย์ก็คือ การทำความเข้าใจความเป็นจริงในด้านต่างๆ ของมนุษย์หมายรวมทั้งพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ทุกคนทุกชีวิตว่าบุคคลพยายามสนองความต้องการของตนเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จของชีวิต ดังที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า

---

[๗๙] เบญจวรรณ สิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

พฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ทุกคนนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากแรงจูงใจและความต้องการของตัวเอง

นวลละออ สุภาผล ได้สรุปความหมายไว้ว่า เป็นการต้องการได้รับความนับถือยกย่อง แบ่งได้ออกเป็นสองลักษณะ ลักษณะแรก คือ ความต้องการนับถือตนเอง คือ ความต้องการมีอำนาจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความแข็งแรง ความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์และอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่า และมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง ลักษณะที่สอง คือ ความต้องการความรู้สึกยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขาทำ ซึ่งทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และความสามารถของเขาได้รับการยอบรับจากผู้อื่น[๘๐]

จรัญญา ขันกฤษณ์ ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านต่างๆ เมื่อบุคคลกระทำกิจกรรมได้สำเร็จ มีความพึงพอใจและเห็นคุณค่าในการกระทำนั้นๆ ของตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ได้รับการยกย่อง[๘๑]

วันเพ็ญ สุมนาพันธุ ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่ได้จากการที่บุคคลประเมินตนเองโดยใช้ความต้องการพื้นฐาน และประสบการณ์ ของตนเองที่ได้รับมา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีความสามารถมากน้อยเพียงใด โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมมาช่วยในการตัดสินใจระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองด้วย[๘๒]

นันทนา แรงจริง ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเอง ในเรื่องการประสบความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การยอมรับจากคนอื่น การมีความสามารถเพียงพอในการกระทำสิ่งต่างๆ การมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคม กล่าวโดยสรุป ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคล[๘๓]

---

[๘๐] นวลลออ สุภาผล, **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๒๖๙.

[๘๑] จรัญญาขันกฤษณ์, “การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน เทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๘., อ้างใน เบญจวรรณสิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของ โรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

[๘๒] เบญจวรรณสิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

[๘๓] นันทนา แรงจริง, “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

รพีพร ศิลาวรรณ ได้สรุปความหมายไว้ว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่ประเมินตนเองในด้านความสามารถ ความสำเร็จ และการยอมรับตนเอง โดยสื่อออกมาในลักษณะของพฤติกรรมการแสดงออก บุคคลที่เห็นคุณค่า ในตนเองจะมีการยอบรับตนเอง มองตนเองในด้านที่สามารถพัฒนาได้ พร้อมที่จะพัฒนาตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง ทำการตัดสินใจและการกระทำวางอยู่บนพื้นฐานของความรักตนเองและผู้อื่นจึงส่งผลให้การกระทำนั้นๆ ไม่เป็นที่เดือดร้อนต่อตนเองและสังคม[๘๔]

โฆษิต พรประเสริฐ[๘๕] ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เห็นคุณค่าของตนเอง หมายถึงความรู้สึก ที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับตนเอง มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมาย มีความสำคัญ มีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม สามารถทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองได้

๒.๔.๔ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

การจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่งในสังคมปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ คือ

การสงเคราะห์ภายใน

เป็นการสงเคราะห์ด้านปัจจัย ๔ สำหรับคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนขอทาน ที่เข้าอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง

๑) การฟื้นฟูด้านอาชีพคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนขอทาน โดยส่วนมากบุคคลที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะเป็นบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพจึงเน้นอาชีวะบำบัด โดยมุ่งการพัฒนาอวัยวะ เช่น แขน ขา มือ และพัฒนาจิตใจมากกว่าการทำงานเพื่อหวังผลกำไรอาชีพ ที่ส่งเสริมให้สามารถออกไปมีงานทำ

๒) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคม เป็นการปรับทัศนคติให้แก่ผู้ใช้บริการ และฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจ ซึ่งเป็นการแนะนำในการแก้ไขปัญหา เป็นรายบุคคล หรือมีการเข้ากลุ่มกิจกรรมนันทนาการเพื่อลดความเครียดและคลายความวิตกกังวล โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมบำบัดจะสามารถลดปัญหาต่างๆ ในการดูแลผู้ใช้บริการเป็นอย่างมาก

๓) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านการศึกษา ผู้ใช้บริการส่วนมากไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อยมาก จึงถูกเอารัดเอาเปรียบและใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ ดังนั้นจึงมี

---

[๘๔] รพีพร ศิลาวรรณ, “ผลการศึกษาอาสนะและสมาธิตามแนวคิดมนุษยนิยมใหม่ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเกสถานสงเคราะห์บ้านเด็กชายเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

[๘๕] โฆษิต พรประเสริฐ, “การสร้างแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”**, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

การจัดบริการ ทางด้านการศึกษา ให้แก่ผู้ใช้บริการที่มีศักยภาพพอที่จะสามารถฟื้นฟูได้ เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการฟื้นฟูทางด้านอาชีพละทางด้านสังคมด้วย นอกจากนี้ยังมีการบรรยายให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

๔) การฟื้นฟูทางด้านการแพทย์ บุคคลส่วนมากไม่ค่อยมีศักยภาพในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองจึงเจ็บป่วยบ่อย และเกิดโรคติดต่อระหว่างผู้ใช้บริการด้วยกัน โรคบิด กากเกลื้อน และโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ

การช่วยเหลือครอบครัวหรือการติดตามหาญาติ เพื่อให้รับตัวกลับไปอยู่กับครอบครัว หากพบว่าครอบครัวอยู่ในสภาวะยากลำบาก เจ้าหน้าที่จะประสานให้การช่วยเหลือแก่ญาติหรือครอบครัว เช่น ขอเงินสงเคราะห์ครอบครัว

การสงเคราะห์ภายนอก

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ให้การสงเคราะห์และพัฒนาคนไร้ที่พึ่งภายนอกและคนไร้ที่พึ่งซึ่งพ้นการอุปการะดังต่อไปนี้

๑) ให้คำแนะนำในปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต ตลอดจนปัญหาอื่นๆ

๒) ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เงินสงเคราะห์ครอบครัว เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัว เงินทุนประกอบอาชีพ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนา

๓) การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ถุงยังชีพ

๔) การจัดหางาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีรายได้เลี้ยงตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคม

๕) การจัดหางานให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายนอก เพื่อให้ผู้รับการสงเคราะห์ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกเหมือนเช่นบุคคลทั่วไป และฝึกทักษะในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง เช่น คัดแยกขยะในส่วนประกอบการ, ลูกจ้างขายของ, ขายอาหาร

๖) อื่นๆ เช่น การประสานส่งต่อเข้ารับการฝึกอาชีพในหน่วยงานต่างๆ และการนำส่งภูมิลำเนา สำหรับภาคเอกชนสามารถสนับสนุนการดำเนินงานช่วยเหลือบุคคลไร้ที่พึ่ง ดังนี้

๑. ในรูปแบบของการบริการมีหน่วยงานเอกชนที่สามารถให้การช่วยเหลือ เกี่ยวกับผู้ประสบปัญหาทางสังคมได้ เช่น บ้านพักฉุกเฉินของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือสตรีที่มีปัญหาเฉพาะหน้า

๒. ในรูปแบบการบริจาคเงิน สิ่งของและวัสดุต่างๆ เช่น อาคาร สนับสนุนการดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

๓. ในรูปแบบอาสาสมัคร จัดกิจกรรมนันทนาการ หรือการแสดงต่างๆ ให้แก่ผู้ใช้บริการสงเคราะห์เพื่อเป็นการผ่อนคลายและสร้างความสุขให้แก่ผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

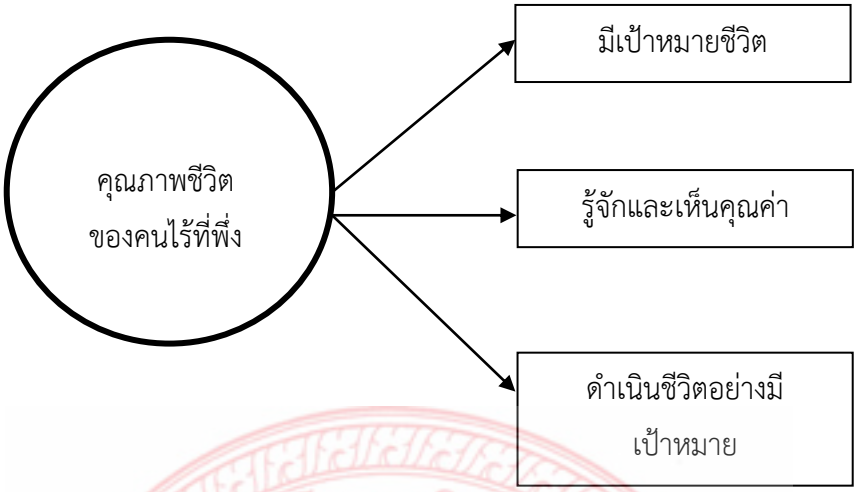

ภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งมีเอกสารและงานวิจัยที่น่าสนใจหลายเล่ม ได้ศึกษางานวิจัยดังกล่าวนั้น มีดังต่อไปนี้

สวัสดิการและคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กล่าวไว้ในการถอดบทเรียน การดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตอนหนึ่งระบุไว้ว่า การทำให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมหรือการทำให้สังคมให้โอกาสและทำความเข้าใจกับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันพบว่า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายแหล่ง ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ เห็นได้จากการประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อส่งผู้ใช้บริการเข้าไปทำงาน ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น[๘๖]

รพีพรรณ กลิ่นเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของบุคลากรพบว่า เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ทราบดีว่าศักยภาพของผู้รับการสงเคราะห์นั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบริการด้านต่างๆ เช่น การที่ผู้รับการสงเคราะห์ไม่ชอบทำงาน เป็นโรคจิตโรคประสาท เป็นต้น การให้ความ สำคัญกับกระบวนการเตรียมการก่อนการฝึกอาชีพยังมีน้อย และแม้ว่าครูฝึกอาชีพมีความรู้ใน

---

[๘๖] กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ,**การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง,** (กรุงเทพมหานคร: เจปริ้น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕-๑๖.

วิชาชนเป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับการสงเคราะห์ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การโยกย้ายของเจ้าหน้าที่ ทำให้กิจกรรมบางอย่างต้องหยุดชะงักลง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม การให้บริการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอได้รับงบประมาณจำกัด และโอกาสที่บุคลากรจะได้รับ การฝึกอบรมดูงาน หรือลาศึกษาต่อยังมีน้อย ดังนั้นคุณภาพของบริการจึงอาจจะยังไม่เท่า เทียมกับสถานสงเคราะห์ประเภทอื่นๆ[๘๗]

วรัญญา สีหมอก ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะของ เจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้บริหารในสถานสงเคราะห์ กรม ประชาสงเคราะห์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ สำหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน ๖ แห่ง ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้รับการสงเคราะห์ ได้แก่ ผู้ปกครองสถาน สงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่พยาบาล เจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ นักประชาสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่อบรมและฝึกวิชาชน และผู้ดูแลผู้รับการ สงเคราะห์ จำนวน ๙๙ คน ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพเพียงร้อยละ ๔๓.๑๓ ซึ่งในจำนวนนี้มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายการฝึกอาชีพคนไร้ที่พึ่งของกรมประชาสงเคราะห์ร้อยละ ๔๗.๖ มีความรู้เกี่ยวกับข้อจำกัดของผู้รับ บริการร้อยละ ๓๑.๙ และมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชนร้อยละ ๔๘.๕ ในด้านทัศนคติพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการ ปฏิบัติงานกับผู้รับบริการได้แก่ พฤติกรรมแปรปรวนพฤติกรรมก้าวร้าว เจ้าหน้าที่ไม่อยากอยู่ ใกล้ผู้รับบริการคิดจะหลบหนีไม่ชอบผู้รับบริการปัญญาอ่อน เนื่อยชา และความความเชื่อมั่น อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังมีทัศนคติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในกระบวนการฝึกอาชีพ สำหรับผู้รับบริการ ได้แก่ กระบวนการฝึกอาชีพควรได้รับการปรับปรุงและผู้รับบริการควรมี ส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร นอกจากนี้บุคลากรมีความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย การศึกษาอบรมด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพเพิ่มเติมร้อยละ ๗๓.๗ ทั้งในลักษณะการ อบรมของหน่วยงานต่างๆ การอบรม

---

[๘๗] รพีพรรณ กลิ่นเจริญ. “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”.**วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต,(**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ.

ร่วมกับหน่วยงานสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง การอบรม ของกรมประชาสงเคราะห์ การอบรมของหน่วยงานที่มิใช่กรมประชาสงเคราะห์และการอบรม ภายในสถานสงเคราะห์นั้นๆ เอง ตามลำดับ[๘๘]

อุทัยวรรณ สถานานนท์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ปัจจัยที่เอื้อต่อ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง" พบว่า บุคคลไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีระดับสติปัญญายากแก่การสอนให้เข้าใจทั้งกระบวนการ ส่วนใหญ่ จึงฝึกให้เป็นลูกมือและทำงานตามคำสั่งมากกว่า ทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไร้ที่พึ่ง และความเชื่อที่ว่า คนไร้ที่พึ่งพัฒนาได้ยาก ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ[๘๙] นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา เอมดิษฐ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนา บุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร" ที่ว่า บุคลากรบางคนไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ทำให้ขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากคุ้นเคยกับวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม ปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา[๙๐]

ทศพร ประเสริฐสุข ได้ศึกษาการสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๖๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม และกลุ่มปกติ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยโมเดลการสอนแบบกระบวน การกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้นด้วย[๙๑]

วสันต์ ณ กลาง ได้ศึกษาเรื่อง "สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่" พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดว่าสุขภาพเป็นปัญหาของการมาเป็นคนเร่ร่อนขอทาน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดว่าภูมิลำเนาเดิมที่อยู่อาศัยไม่ได้ส่งผลต่อการมาเป็นคนเร่ร่อนขอทาน และผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งคิดว่าเงินที่ได้รับจากการขอทานไม่

---

[๘๘] อรัญญา สีหมอก, "ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์", **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔.

[๘๙] อุทัยวรรณ สถานานนท์,"ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง", **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๓๙), หน้า ๒๑.

[๙๐] กาญจนา เอมดิษฐ์, "แนวคิดการพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร", **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๕๒), หน้า ๔๒.

[๙๑] ทศพร ประเสริฐสุข, "การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์", **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาจุฬาลงกรณ์,๒๕๒๕), หน้า ๒๒.

เพียงพอต่อความต้องการ เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลับมาเป็นคนเร่ร่อนขอทาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ การลำดับดังนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลับมาเป็นคนเร่รอนขอทาน คือ การล้มเหลวในชีวิต การถูกบังคับให้ขอทาน พ่อแม่เลี้ยงไม่ได้ ประกอบกับการประกอบอาชีพขอทานทำให้ผู้ขอทานมีสภาพเศรษฐกิจที่พออยู่ได้[๙๒]

ญาณกวี บุญทวี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ๒) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพพบว่า การที่คนไร้ที่พึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอาชีพนั้น คนไร้ที่พึ่งได้รู้ถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ สิ่งที่ตนได้รับว่ามีหน้าที่จะต้องดำเนินการอะไรอยู่ การฝึกอาชีพที่แตกต่างกันจึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกอาชีพที่สถานสงเคราะห์ได้จัดขึ้น รวมถึงผู้ศึกษายอมรับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ ที่ว่าต้องการที่จะได้รับการย่อยองหรือความต้องการเพื่อตนเองอันเป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นนับถือ[๙๓]

หลักธรรมสำหรับดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ฌาน ตรรกวิจารณ์[๙๔] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตรธรรม ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้น มี ๓ ประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์ ได้อย่างสิ้นเชิงสู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบ การพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับ

---

[๙๒]วสันต์ ณ กลาง, “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”,**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓.

[๙๓]ญาณกวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี”,**รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

[๙๔] ฌาน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

กลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทจึงทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจที่มีกระบวนทัศน์การพัฒนาอันประกอบด้วยการพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนทัศน์ การพัฒนาโลกียธรรมและกระบวนทัศน์การพัฒนาระดับโลกุตรธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนาซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย

ทิพย์ ขันแก้ว[๙๕] ศึกษากระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นปัจจัยทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยภายในองค์กร ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในองค์กร และวิเคราะห์สภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๗ ท่าน คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ แห่งละ ๓ รูป/คน ที่ปฏิบัติงานใน ๕ วิทยาเขต ๔ วิทยาลัยสงฆ์ พบว่าผู้บริหารจะบริหารบุคคลให้สำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ด้วยหลัก ๔ อ คือเอื้อเฟื้อ จุนเจือการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่น ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป หลักอ่อนหวาน นิ่มนวล (ปิยวาจา) การเจรจาด้วยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์พูดถ้อยคำที่เป็นจริงและถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่นพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป เอาใจเขามาใส่ใจเรา (อัตถจริยา) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในงานวิชาการการบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป อบอุ่นเหมือนญาติ (สมานัตตตา) หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลายในงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป

---

[๙๕] ทิพย์ ขันแก้ว, “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐.

หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ศรัทธา โยนโสมนสิการ

วัฒนา พลชาติ [๙๖] ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่า วิธีการพัฒนาปัญญามีจุดมุ่งหมายเหมือนกับวิธีการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือเพื่อความรู้แจ้งในสรรพสิ่งที่เรียกว่าเป็นโลกุตตรปัญญา จากปัญญาของปุถุชนสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพื่อก่อให้เกิดศรัทธา รวมไปถึงปัจจัยภายในที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิขึ้นเป็นปัญญาในขั้นแรก และวิธีการพัฒนาปัญญาเดียวกัน คืออบรมให้บุคคลมีความระมัดระวังในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญาแต่ต่างกัน ตรงวิธีนำเสนอและการอธิบายให้เห็นภาพพจน์ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาปัญญาต้องใช้คนเป็นแกนกลางปัญญา จะเริ่มต้นต่อเมื่อเริ่มมีการศึกษา คือหลักการพัฒนา ๓ ด้านด้วยการฝึกให้มีพฤติกรรมร่วมที่ดีงาม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาจิตและปัญญา โดยมีหลักย่อย ๘ อย่าง โดยฝึกความสุจริตทางกาย ทางวาจาและการประกอบสัมมาชีพเป็นพื้นฐาน ทำการฝึกอบรมจิตให้ปราณีต มีคุณภาพและมีสุขภาพจิตที่ดี เรียกว่าสมาธิ และด้วยจิตที่ดีนั้นสามารถฝึกและอบรมบุคคลให้เกิดการพัฒนาทางด้านปัญญา โดยอาศัยการช่วยเหลือและประคับประคองจากสภาพแวดล้อมที่ดีคือกัลยาณมิตรและปัจจัยฝ่ายปัญญาคือโยนิโสมนสิการ แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่การพัฒนากาย ผู้มีปัญญาจะดำเนินชีวิตโดยใช้หลักรู้จักประมาณในการบริโภค ทำให้เกิดความสำรวมระวังการใช้อินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ จึงส่งผลให้พฤติกรรมได้รับการพัฒนา จากสภาพภายในที่ดีส่งให้เกิดพฤติกรรมที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของศีล ผู้มีศีลจะเป็นผู้มีความสุข ชีวิตราบรื่นร่มเย็น มีเมตตา กรุณาต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เกิดความสงบ ผ่องใสเกิดขึ้นในใจ ทำให้คุณภาพของจิตเกิดการพัฒนา มีความคล่องตัว มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต โดยจะส่งให้เกิดความคิดที่เป็นระบบคือการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เข้าใจ ยอมรับ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของโลก ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้มีความเป็นอยู่มีชีวิตที่ดีงาม และผู้มีปัญญาย่อมเรียนรู้ที่จะพัฒนาฝึกฝนตนเองให้ถึงเป้าหมายสูงสุดคือความดับทุกข์ได้

อภิสร มีผล[๙๗] การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเถรวาท

---

[๙๖] วัฒนา พลชาติ, “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)” **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

[๙๗] อภิสร มีผล, “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา ” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘.

๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกอรรถกถา วรรณกรรม รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ตามหลักการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อซึ่งประกอบด้วยปัญญาและกลั่นกรองในการตัดสินใจ ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัยซึ่งการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนา ศรัทธามีลักษณะทำให้ใจผ่องใส ทำให้แล่นไปด้วยดีในการบรรลุธรรม มูลเหตุให้เกิดศรัทธา ได้แก่ รูป ความเศร้าหมอง เสียงธรรม ศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา เป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติกัมมัฏฐาน เป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม ศรัทธา ๔ ประเภท ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา ตถาคตโพธิสัทธา คุณค่า และประโยชน์ของศรัทธาในการพัฒนามนุษย์ คือ ๑) ศรัทธาทำให้คนได้อริยทรัพย์ ๒) ศรัทธาทำให้คนข้ามโอฆะ ๓) ศรัทธาทำให้คนบรรลุธรรมของพระอรหันต์ ๔) ศรัทธาทำให้คนผู้อยู่ครองเรือนให้ได้รับทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้า

กูล โพธิ์ทอง[๙๘] ศึกษากระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการศึกษากับผู้วิจัยที่เจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งเต้านม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาเพื่อสังเคราะห์กระบวนการตื่นรู้ ๒) เพื่อวิเคราะห์จิตตนและสังเคราะห์กระบวนการตื่นรู้ตามแนวพุทธจิตวิทยา และ ๓) เพื่อนำเสนอกระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า การตื่นรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาเริ่มจากศรัทธาคือความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผล อย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

เพริศพรรณ แดนศิลป์ [๙๙] ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโยนิโสมนสิการที่มีต่อปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เชิงปริมาณแบบกึ่งทดลอง วัดผลก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบวัดปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

---

[๙๘] กูล โพธิ์ทอง, “กระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๓.

[๙๙] เพริศพรรณ แดนศิลป์, **สู่ความกว้างของดวงใจ**,(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๖), หน้า ๘๙.

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน ๗๒ คน ที่มีค่าคะแนนปัญญาต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น ๓ กลุ่มๆละ ๖ - ๘ คน กลุ่มละ ๖ - ๘ คน กลุ่มละ ๓ รุ่น กลุ่มที่ ๑ กลุ่มโยนิโสมนสิการ (ใช้หลักอริยสัจ ๔เป็นฐานแนวคิดและใช้โยนิโสมนสิการแบบอิทัปปัจจยตาและไตรลักษณ์ในการพัฒนาปัญญา) กลุ่มที่๒ กลุ่มจิตวิทยาตามแนวทรอตเซอร์ และกลุ่มควบคุม และติดตามผล ๓ - ๔ สัปดาห์หลังสิ้นสุดกลุ่มโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน posttest สูงสุด และรองลงมา จำนวน ๑๓ คน จากกลุ่มโยนิโสมนสิการ ๕ คน กลุ่มจิตวิทยาตามแนวทรอตเซอร์ ๔ คน และกลุ่มควบคุม ๔ คน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยทางปัญญาจากการทดสอบทางสถิติไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทั้ง ๓ กลุ่ม พบว่ากลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดคือกลุ่มโยนิโสมนสิการ รองลงมาคือกลุ่มจิตวิทยาตามแนวทรอตเซอร์ และกลุ่มควบคุมตามลำดับ เมื่อศึกษาความแตกต่างของปัญญารายด้านพบว่า กลุ่มโยนิโสมนสิการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนปัญญามากที่สุดในทุกด้าน กลุ่มโยนิโสมนสิการมีประสบการณ์ภายในใจมากกว่า อีก ๒ กลุ่ม ในด้านประสบการณ์ใน ๔ ประเด็น ได้แก่การเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความสำนึกขอบคุณกตัญญูต่อครอบครัว ความสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลง และการนำหลักธรรม ความเข้าใจในชีวิตไปปฏิบัติ

วันวิสาข์ ทิมมานพ[๑๐๐] ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี และ ๓) เพื่อทดสอบและนำเสนอผลการทดสอบกระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีปัญหาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก จำนวน ๓๐ คนที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี พบว่า ผู้ติดเชื้อที่ขาดศรัทธาต่อการรักษาและศรัทธาต่อตนเองทำให้ขาดปัญญาจากการรับฟังและอ่านความรู้ในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้ไม่มารับการรักษาต่อเนื่อง สำหรับระยะการรักษา ผู้ติดเชื้อที่ยอมรับผลเลือดได้จะเข้าสู่ระยะการดูแลสุขภาพ ผู้ติดเชื้อที่ไม่ยอมรับว่าผู้อื่นในสังคมบางคนยังไม่สามารถยอมรับโรคได้จะมีพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกไม่ต่อเนื่องจากการพยายามไม่ให้คนในสังคมรู้ว่าตนเองติดเชื้อเอชไอวี

---

[๑๐๐] วันวิสาข์ ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”,**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย), ๒๕๖๐.

และสำหรับการระยะรักษาต่อเนื่อง ผู้ติดเชื้อที่ยอมรับโรคได้และยอมรับว่าผู้อื่นในสังคมบางคนยังไม่สามารถยอมรับโรคได้ ขาดเป้าหมายในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถทำพฤติกรรมได้ต่อเนื่องเมื่อเจอปัญหา อุปสรรค และในผู้ที่มีเป้าหมายการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนทั้งด้านกายและใจ จะส่งผลต่อการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องและครบถ้วน

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจว
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ได้จากการวิจัยการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

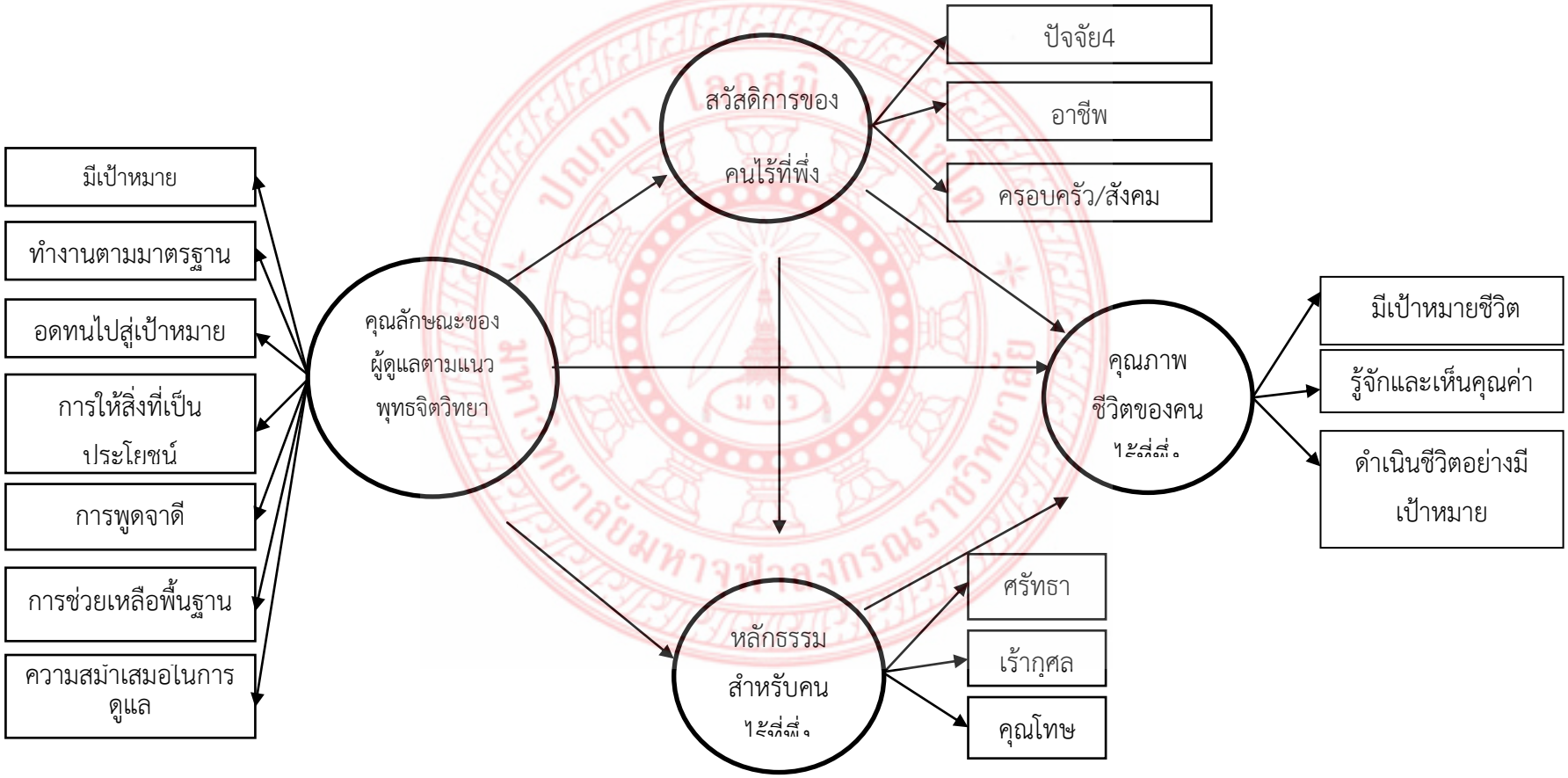

ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในการศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่งและการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา และในระยะที่ ๒ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Results) แสดงได้ดังแผนผังดังนี้

ภาพที่ ๓.๑ การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ[๑]

---

[๑] ลำพอง กลมกูล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต,** (ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๖.

จากแบบแผนการวิจัยในภาพ ทำให้ได้แนวทางในการออกแบบการวิจัยโดยเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพเป็นระยะที่ ๑ และตามด้วยระยะที่ ๒ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากการพัฒนาผลการวิจัยในระยะที่ ๑ แล้วนำข้อมูลมาผสมเพื่อเชื่อมโยงกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ ๒ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ โดยการออกแบบวิจัยเน้นการพัฒนาทฤษฎีให้เกิดขึ้น (Emergent Theory) ซึ่งจะทำให้ได้กรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นมีรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัยตามภาพต่อไปนี้

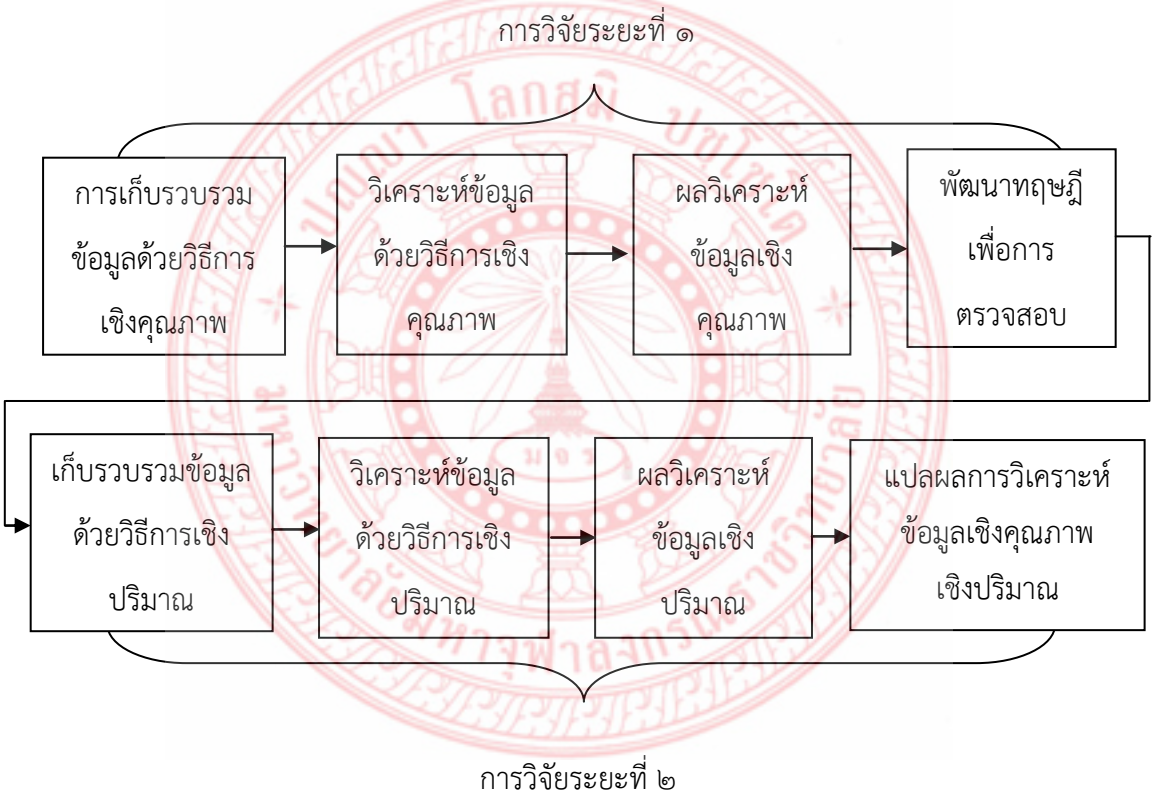

ภาพที่ ๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย[๒]

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในภาพ ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดในการออกแบบการวิจัยโดยการออกแบบการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Design) การออกแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย (Measurement Design) และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design) ดังต่อไปนี้

---

[๒] ลำพอง กลมกูล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

๓.๒ ระยะที่ ๑ การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design)

ในระยะนี้จะเป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้

๓.๒.๑ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับการศึกษาในระยะที่ ๑ ในส่วนของศึกษาภาคสนาม ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ ๑ คือแนวคำถามในการสัมภาษณ์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา กำหนดโครงสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๓) ดำเนินการสร้างแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ตามกรอบโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) นำเสนอ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม เนื้อหาที่ต้องการทราบ ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา

๔) นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ ๑ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน ด้วยตนเองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มเป้าหมาย

๓) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อมูลทั้ง ๓ กระบวนการนี้ได้ทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การลดทอนข้อมูล เป็นการนำข้อมูลในภาคสนามมาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกหาจุดที่น่าสนใจของแต่ละตัวแปรที่ศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษาและเป็นข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติจริงผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

๒) การตรวจสอบข้อมูล เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยพิจารณาจาการสนทนาพูดคุยโดยมีหลักฐานประกอบระหว่างการสนทนา ความพอเพียงของข้อมูล กำหนดได้โดยประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ก่อนการสัมภาษณ์

๓) การสร้างรหัสข้อมูล เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้เพื่อการสร้างรหัสแทนชื่อบุคคลเพื่อที่จะไม่กล่าวถึงชื่อจริงของบุคคลในงานวิจัยเป็นกลไกในการปกป้องผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นแผนภาพประกอบความเรียง

ระยะที่ ๒ เป็นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

ในระยะนี้จะนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ มาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีตัวแปรส่งผ่านและตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น แสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๓ ระยะที่ ๒ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Design)

ในระยะที่ ๒ นี้ ใช้การศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยการนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์ และนำมาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีตัวแปรส่งผ่านและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั่วประเทศ ทั้งหมด ๑๑ แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ[๓] คือขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๕ คน ต่อ ๑ พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด ๔๑ พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด ๔๑ เส้นทาง ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีเหมาะสมมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๕ คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณนี้ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ ๒ นี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๑ ฉบับ แบ่งเป็น ๕ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๒๑ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๑๐ ข้อ

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๙ ข้อ

โดยแบบสอบถามตอนที่ ๑ เป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒-๕ เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ เพื่อสำรวจระดับการปฏิบัติและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการกำหนดระดับการให้คะแนนของแบบสอบถามตอนที่ ๒ – ๕ เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ ได้กำหนดระดับการให้คะแนน ดังนี้

๑ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อยที่สุด

๒ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อย

๓ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับปานกลาง

๔ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมาก

๕ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมากที่สุด

---

[๓] Hair และคณะ, อ้างใน ลำพอง กลมกูล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติในชั้นเรียน: การวิจัยผสมวิธี”,**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๕.

หลังจากที่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์แล้ว ทำการหาคะแนนเฉลี่ยของข้อคำถาม โดยแบ่งช่วงของคะแนนดังนี้

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็น ในระดับน้อยที่สุด

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็น ในระดับน้อย

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็น ในระดับปานกลาง

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็น ในระดับมาก

๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็น ในระดับมากที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูล ๒ แหล่งในการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ แหล่งที่ ๑ ได้รับจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาตามหลักพุทธจิตวิทยา แหล่งที่ ๒ ได้รับจากการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และสอบถามความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดทำร่างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามตารางกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด และพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ จากนั้นดัดแปลงแก้ไขได้เป็นแบบสอบถามฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหานั้น ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน ๕ ท่าน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒด้านจิตวิทยาและพุทธศาสนา เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นแล้วนำมาแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของคำถาม และความเป็นปรนัย (objectivity) พิจารณาความชัดเจนของภาษาและข้อคำถาม รวมทั้งตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยในการส่งแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณานั้น ได้แนบเอกสารไปพร้อมแบบฟอร์มการรายงานผลการตรวจสอบ ได้แก่ ความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีการกำหนดการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

+๑ แทน ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

๐ แทน ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัยหรือไม่

-๑ แทน ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป[๔] ผลการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย รายข้อ อยู่ระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ ตามเอกสารในภาคผนวก

ขั้นตอนที่ ๔ การทดลองใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อช่วยในการพิจารณาว่าการวัดนั้นได้ผลสม่ำเสมอคงเส้นคงวา (consistency) โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α)

สำหรับในการประเมินความเที่ยงของเครื่องมือครั้งนี้ พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า ๐.๗๐ จึงจะถือว่าใช้ได้ โดยเกณฑ์การประเมินความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคใช้หลักแห่งความชัดเจน (rules of thumb) ที่ George and Mallery เสนอไว้ ดังนี้[๕]

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	**ระดับความเชื่อมั่น**
มากกว่า .๙๐	ดีมาก
มากกว่า .๘๐	ดี
มากกว่า .๗๐	พอใช้
มากกว่า .๖๐	ระดับค่อนข้างพอใช้
มากกว่า .๕๐	ต่ำ
น้อยกว่า .๕๐	ไม่สามารถรับได้

เมื่อได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแล้ว จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๒๑๕ คน โดยผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ .๙๔๙

---

[๔] ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๙๙.

[๕] ลำพอง กลมกูล, "อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี", **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๓.

ขั้นตอนที่ ๕ การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรให้ได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์หรือไม่ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเมทริกซ์ใดไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย แสดงว่าเมทริกซ์นั้นไม่มีองค์ประกอบร่วมกัน และไม่จำเป็นในการนำเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ สำหรับค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไกเซอร์เมเยอร์ออลคิน (Kaiser –Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = KMO) ซึ่งค่า KMO ควรจะมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง ถ้ามีค่าน้อยแสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีน้อยและไม่เหมาะที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ รายละเอียดเกณฑ์ค่าดัชนี KMO มีดังนี้[๖]

ค่าดัชนี Kaiser – Meyer-Olkin (KMO)	**ระดับความเหมาะสม**
KMO > .๙๐	ดีมาก
.๘๐< KMO < .๘๙	ดี
.๗๐< KMO < .๗๙	ปานกลาง
.๖๐< KMO < .๖๙	น้อย
.๕๐< KMO < .๕๙	น้อยมาก
KMO < .๕๐	ไม่เหมาะสม

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลแบบมีตัวแปรส่งผ่านด้วยโปรแกรม LISREL จำเป็นต้องมีการเตรียมเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบ และในการแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้การแปลความหมายของขนาดความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้

ขนาดความสัมพันธ์	**ความหมาย**
๐.๐ – ๐.๓	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก
๐.๓ – ๐.๕	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
๐.๕ – ๐.๗	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
๐.๗ – ๐.๙	มีความสัมพันธ์กันสูง
๐.๙ – ๑.๐	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

---

[๖] ลำพอง กลมกูล, "อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี", **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๕.

เมื่อได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยโปรแกรมลิสเรล[๗] โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๗๐ คน แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังกรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๒) ตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์ในโมเดล

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยนำวิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีก่อนนำมาพัฒนาเป็นโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังนี้

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งและสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร แบ่งเป็น ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร ดังแสดงรายละเอียดของตัวแปร ดังนี้

๑. ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Endogenous Latent and Observed Variables) ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปรดังนี้

๑.๑ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึงการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี ๒) รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนดได้

๑.๒ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่การคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาใน

---

[๗] ลำพอง กลมกูล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต,** หน้า ๑๐๕.

ผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำพาไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ๒) การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ๓) รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

๑.๓ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ๒) อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ ๓) ครอบครัวและสังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข

๑.๔ ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Exogenous Latent and Observed Variables) ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลโดยทีมสหวิชาชีพในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทำหน้าที่ช่วยเหลือและรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๗ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน หมายถึง คนไร้ที่พึ่งที่มีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่สังคมและครอบครัวได้ตามปกติ ๒) ทำงานตามมาตรฐาน หมายถึง กระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามมาตรฐาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ (๑) การสร้างสัมพันธภาพ (๒) การประเมินกาย จิต สังคม (๓) การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน (๔) การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ (๕) การประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและส่งฝึกอาชีพ (๖) ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย หมายถึง เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีจัดการกับปัญหา เช่น การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ การอดทนรอคอยเพื่อที่จะคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๕) การพูดจาดี หมายถึง การพูดคุยทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพไพเราะ ก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ ๖) การช่วยเหลือพื้นฐาน หมายถึง ให้การช่วยเหลือ

เท่าที่จำเป็นในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง และ ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแล หมายถึง การรักษามาตรฐานในการทำงาน ให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง รวมทั้งสิ้น ๒๑๕ คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ติดต่อประสานงานกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถามไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

๓.๓.๔ ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๒๒๓-๐.๘๒๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เกือบทุกคู่ ยกเว้นมีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1) และการพูดจาดี (CMAB5) ไม่มีความสัมพันธ์กันลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตั้งแต่ขนาดต่ำถึงขนาดสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการพูดจาดี (CMAB5) โดยมีค่าสัมพันธ์ที่ ๐.๘๒๔ พิจารณาค่า Bartlett’s Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๓๖๗.๐๗๙ (p = .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๓๓ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตัวแปร	CMAB1	CMAB2	CMAB3	CMAB4	CMAB5	CMAB6	CMAB7
มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1)	๑.๐๐๐						
ทำงานตามมาตรฐาน (CMAB2)	.๖๒๗**	๑.๐๐๐					
อดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย (CMAB3)	.๕๖๔**	.๖๖๒**	๑.๐๐๐				
การให้สิ่งที่เป็นประโยชน(CMAB4)	.๓๘๒**	.๖๘๗**	.๖๖๓**	๑.๐๐๐			
การพูดจาดี (CMAB5)	๐.๒๒๓	.๕๙๑**	.๖๕๐**	.๘๒๔**	๑.๐๐๐		
การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6)	.๓๔๒**	.๕๗๗**	.๖๘๑**	.๗๘๔**	.๖๙๐**	๑.๐๐๐	
ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7)	.๓๗๓**	.๖๗๖**	.๖๖๑**	.๖๙๘**	.๗๒๐**	.๗๔๔**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๐๔๘	๔.๒๘๖	๔.๒๕๒	๔.๓๑๐	๔.๓๕๗	๔.๓๗๑	๔.๓๙๕
SD	๐.๘๑๑	๐.๖๕๐	๐.๕๓๗	๐.๕๖๐	๐.๕๑๘	๐.๕๑๖	๐.๕๒๗
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0.833							
Bartlett's Test of Sphericity=367.07+, df=21, p=.000							

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๕ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๗๕ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๔๕ ถึง ๐.๘๗ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (x^2 = ๑๓.๘๙, df = ๑๐, p = ๐.๑๘) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๕ ค่าความสำคัญมากที่สุด คือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๗ และมีความแปรผันร่วมกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) ร้อยละ ๗๕ รองลงมาการช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๖ และค่าแปรผันร่วมกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาร้อยละ ๗๔ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังแสดงในตารางที่ ๓.๒ และภาพที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๒ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1)	๐.๔๕	๐.๔๔	๐.๑๒	๓.๗๘	๐.๒๐	-๐.๐๔
ทำงานตามมาตรฐาน (CMAB2)	๐.๗๖	๐.๗๖	๐.๑๐	๗.๒๘	๐.๕๘	๐.๑๖
ความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย (CMAB3)	๐.๗๙	๐.๗๙	๐.๑๐	๗.๗๓	๐.๖๓	๐.๑๘
การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4)	๐.๘๗	๐.๘๗	๐.๑๐	๘.๘๙	๐.๗๕	๐.๒๒
การพูดจาดี (CMAB5)	๐.๘๒	๐.๘๒	๐.๑๐	๘.๐๕	๐.๖๗	๐.๑๐
การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6)	๐.๘๖	๐.๘๖.	๐.๑๐	๘.๗๕	๐.๗๔	๐.๒๕
ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7)	๐.๘๕	๐.๘๕	๐.๑๐	๘.๕๙	๐.๗๒	๐.๒๓
x^2 = 13.89 df= 10 p = 0.18 GFI = 0.95 AGFI = 0.85 RMSEA = 0.075						

หมายเหตุ: **p <.01

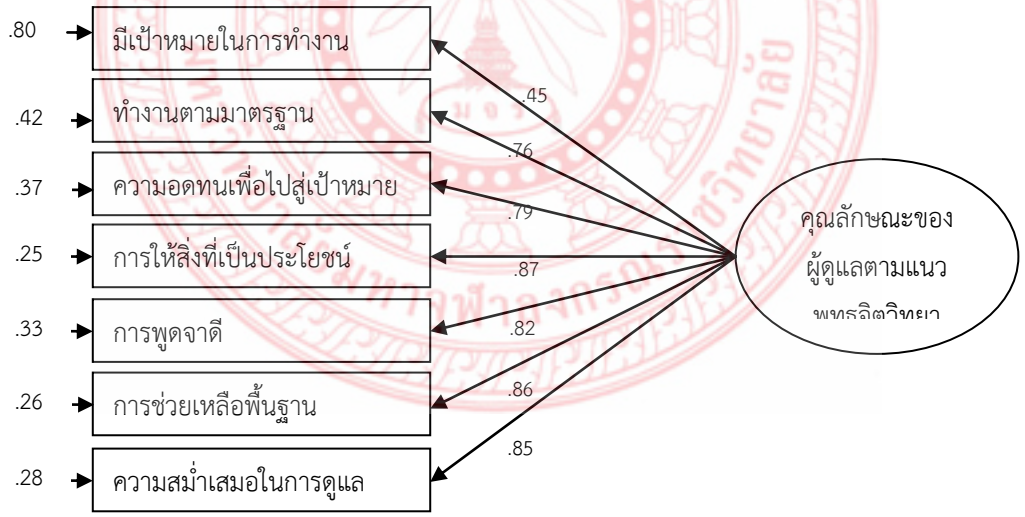

Chi-Square =13.89, df=10, P-value=0.178, RMSEA = 0.075

ภาพที่ ๓.๓ องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB)

๓.๓.๕ ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปร ที่บ่งชี้องค์ประกอบของหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๗๖๖-.๘๖๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็น

ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ การคิดทางบวก (DPH2) และรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH3) โดยมีค่าสัมพันธ์ที่ ๐.๘๖๗ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๗๘.๒๓๕ (P= .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์–ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser– Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๓๕ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)

ตัวแปร	DPH1	DPH2	DPH3
ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1)	๑.๐๐๐		
การคิดทางบวก (DPH2)	.๘๔๔**	๑.๐๐๐	
รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH3)	.๗๖๖**	.๘๖๗**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๐๘๖	๔.๐๓๓	๔.๑๕๗
SD	๐.๖๒๙	๐.๖๘๔	๐.๖๑๐
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0.735			
Bartlett's Test of Sphericity=178.235, df=3, p=.000			

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (x^2 = ๐.๖๓ df = ๑, P = ๐.๔๓) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๖ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๖ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๘๑ ถึง ๐.๙๗ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๗ และมีความแปรผันร่วมกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ร้อยละ ๙๔ รองลงมาคือการคิดทางบวก (DPH2) ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่ ๐.๘๗ และมีความแปรผันร่วมกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ร้อยละ ๗๕ แสดงให้เห็นว่าตัว

แปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๔ และภาพที่ ๓.๔

ตารางที่ ๓.๔ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1)	๐.๙๗	๐.๘๙			๐.๙๔	๐.๘๘
การคิดทางบวก (DPH2)	๐.๘๗	๐.๘๖			๐.๗๕	๐.๑๕
รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH3)	๐.๘๑	๐.๗๔			๐.๖๕	๐.๐๕
x^2 = 0.63 df= 1 p = 0.43 GFI = 0.99 AGFI = 0.96 RMSEA = 0.00						

หมายเหตุ: **p <.01

ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๒ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๘ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๗๖ ถึง ๐.๘๕ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนัก

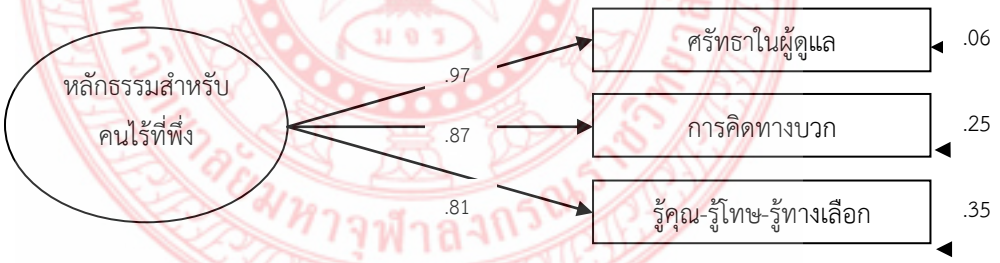

Chi-Square =.63, df=1, P-value=0.429, RMSEA = 0.000

ภาพที่ ๓.๔ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๓.๓.๖ ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปร ที่บ่งชี้องค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๔๕๗ – ๐.๘๔๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๓๒.๖๒๑ (p = .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์–ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser–Meyer-Olkin Measure of

Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๓๙ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๕

ตารางที่ ๓.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	WPH1	WPH2	WPH3
ปัจจัย๔ (WPH1)	๑.๐๐๐		
อาชีพ (WPH2)	.๘๔๑**	๑.๐๐๐	
ครอบครัวและสังคม (WPH3)	.๔๕๗**	.๕๗๕**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๓๒๑	๔.๓๗๑	๔.๓๒๔
SD	๐.๗๖๖	๐.๖๑๘	๐.๕๖๗
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0.739			
Bartlett's Test of Sphericity=132.621, df=6 p=.000			

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

๓.๓.๗ ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH3) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (x^2 = ๑.๕๒, df= ๑, p = ๐.๙๘) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๙ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๗๗ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๖๕ ถึง ๑.๐๓ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ อาชีพ (WPH2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๓ และมีความแปรผันร่วมกับสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ร้อยละ ๑๐๕ รองลงมาคือ ปัจจัย๔ (WPH1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ และมีความแปรผันร่วมกับสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ร้อยละ ๖๗ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังแสดงในตารางที่ ๓.๖ และภาพที่ ๓.๕

ตารางที่ ๓.๖ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	B	SE	t		
ปัจจัย๔ (WPH1)	๐.๘๒	๐.๙๘			๐.๖๗	-๐.๑๓
อาชีพ (WPH2)	๑.๐๓	๐.๙๙			๑.๐๕	๑.๑๙
ครอบครัวและสังคม (WPH3)	๐.๖๕	๐.๖๑			๐.๔๒	๐.๐๑
x^2 = 1.52 df = 1 p = 0.98 GFI = 0.99 AGFI = 0.93 RMSEA = 0.077						

หมายเหตุ: **p <.01

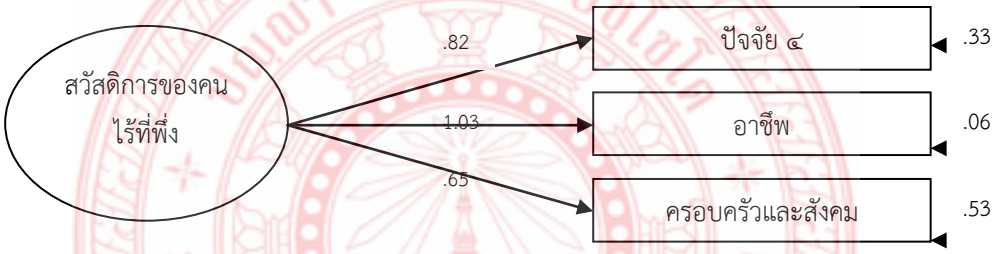

Chi-Square = 1.52, df=1, P-value=0.217, RMSEA = 0.077

ภาพที่ ๓.๕ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๓.๓.๘ ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปร ที่บ่งชี้องค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๗๖๖ – ๐.๘๒๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๔๐.๖๔๐ (p = .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์–ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser–Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๔๓ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๗

ตารางที่ ๓.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	QLPH1	QLPH2	QLPH3
มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1)	๑.๐๐๐		
รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2)	.๗๒๗**	๑.๐๐๐	
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3)	.๗๖๖**	.๘๒๔**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๑๕๒	๔.๐๗๖	๔.๑๘๑
SD	๐.๘๑๔	๐.๖๑๔	๐.๕๑๓

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0.743

Bartlett's Test of Sphericity=140.640, df=3 p=.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (x^2 = ๐.๒๓, df= ๑, p = ๐.๙๘) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๑.๐๐ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๙ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐๐ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๗๔ ถึง ๑.๐๓ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๓ และมีความแปรผันร่วมกับคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ร้อยละ ๑๐๕ รองลงมาคือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๙ และมีความแปรผันร่วมกับคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ร้อยละ ๙๘ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๘ และภาพที่ ๓.๖

ตารางที่ ๓.๘ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
มีเป้าหมายชีวิต	๐.๗๔	๐.๙๕			๐.๕๕	-๐.๑๘
รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง	๐.๙๙	๐.๙๗			๐.๙๘	๐.๕๔
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย	๑.๐๓	๐.๘๒			๑.๐๕	๐.๙๕
x^2 = 0.23 df = 1 p = 0.98 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.00						

หมายเหตุ: **p <.01

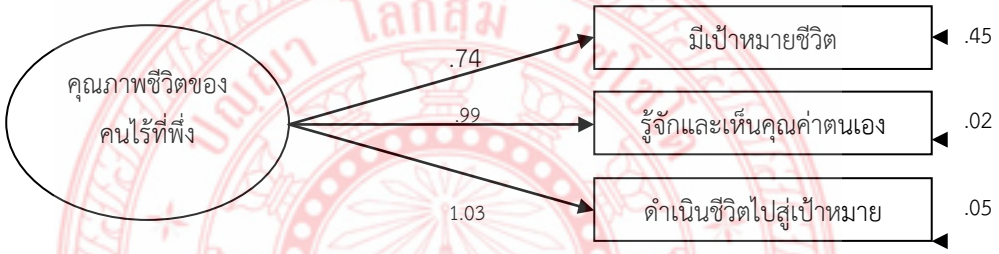

Chi-Square = 0.23, df=1, P-value=0.98, RMSEA = 0.000

ภาพที่ ๓.๖ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการวิจัยวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒. เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ๓. เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ตามขั้นตอน ดังนี้ คือ ๑) ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างคำนิยามจำกัดความและสร้างกรอบแนวคิด ๒) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้เชี่ยวชาญ ๔๔ ท่าน ๓) การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ ท่าน ๔) หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน และ ๕) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทำกับกลุ่มที่ลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๗๐ชุด เพื่อหาค่า CFA (วิเคราะห์องค์ประกอบในท้ายบทที่ ๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง

๑.๒ สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร

ตอนที่ ๓ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ พบปัญหา ดังนี้

๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ทีมสหสาขาวิชาชีพ พบว่าตัวคนไร้ที่พึ่งมีปัญหาหลายด้าน โดยแยกเป็นด้านๆ ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ด้านร่างกาย ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ปัญหาด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดโรคได้ การไม่รักษาความสะอาดจะทำให้โรคต่างๆตามมา ในคนปกติจะมีการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลดี เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร แต่สำหรับผู้รับบริการจะไม่ล้างมือ เพียงเท่านี้ก็สามารถทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ หรือผู้รับบริการเดินไม่ใส่รองเท้า ทำให้บางครั้งจากเป็นแผลเล็กน้อยบริเวณเท้ากลายเป็นแผลลุกลามใหญ่ขึ้น เพราะได้รับเชื้อโรคจากปัสสาวะ อุจจาระที่มีการขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะของผู้รับบริการคนอื่นๆ การเจ็บป่วยของผู้รับบริการ ทำให้เจ้าหน้าที่พยาบาล เดือนร้อน บางกรณีเจ้าหน้าที่มีประชุม ไม่มีคนจ่ายยา ผู้ป่วยก็ต้องรอบางครั้งทำให้มีอาการหนักขึ้น[๑]

คนไร้ที่พึ่งมีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยตนเองบกพร่อง มีผลทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกับต่ำ[๒]

กรณีมาครั้งแรกเร่ร่อนมา เรื่องความสะอาดเขาจะไม่รู้เรื่อง เพราะชินกับสภาพความเป็นอยู่ เราค่อยๆปรับเขาได้[๓]

๑.๑.๒ ด้านสุขภาพจิต

ตัวคนไร้ที่พึ่งมีส่วนหนึ่งเป็นจิตเวชพูดคนเดียวบ่นคนนั้นคนนี้ เพื่อนไม่พูดด้วยก็มีอารมณ์โกรธ ตาขวาง[๔] บางคนเป็นตั้งแต่เกิด บางคนเป็นเพราะเครียด[๕]และส่วนมากเกิดจากการติดยาเสพติดแล้วส่งผลต่อสภาพร่างกาย แต่ละบุคคลได้รับยาแต่ละตัวไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ว่ารับยาเหมือนกันแล้วสภาพเหมือนกันหมด บางคนทานยาแล้วมีอาการซึม ตรงนี้ทำให้การพัฒนาได้ยากขึ้น

---

[๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

นอกจากนั้นยังมีปัญหาเคสผู้สูงอายุ เป็นภาวะพึ่งพิงระยะยาว ของเราไม่ใช่สถานสงเคราะห์ เป็นเพียงสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป้าหมายหลักของเราคือการฟื้นฟู เป็นตัวชี้วัดการทำงาน แต่ตัวกรณีเป็นภาวะถดถอย นี่คือส่วนของร่างกาย แต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตกร้านโลก เร่ร่อน ติดยาเสพติด ไม่ใช่บุคลากรที่ดีของสังคม ทำให้การพัฒนาเขาและส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวก็ไม่รับ[๖]

กลุ่มเป้าหมายต้องมีการดูแลด้านจิตเวชอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะออกไปอยู่ข้างนอกหรืออยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากสาธารณสุขด้วย พรบ.สุขภาพควรมีสาธารณสุขเข้ามาดูแลกลุ่มนี้ด้วย หรือผู้ป่วยติดเตียง, HIV ควรมีหน่วยงานสาธารณสุขโดยตรงเข้ามาดูแลด้วย ผู้ป่วย HIV ควรไปอยู่ในสถานที่เป็นผู้ป่วยเฉพาะ มีหน่วยงานที่รับอยู่แต่พอแจ้งประสานไปมักได้รับแจ้งกลับมาว่าที่รับอยู่ตอนนี้เต็มอัตราแล้ว[๗]

มีบางกรณีกลับไปอยู่ไม่ถึงเดือน เนื่องจากบังคับให้กินยาไม่ได้ ยกทีวีอาละวาด อยู่กับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายคนผู้ดูแลคนเดียวดูแลได้ เป็นเหมือนพฤติกรรมกลุ่มตามคนส่วนใหญ่ มีบางกรณีดื้อไม่กินยาก็ต้องตามเจ้าหน้าที่หลายคนมายืนดูก็จะเริ่มกลัว แล้วยอมกินยา ถ้าญาติควบคุมการกินยาได้ก็สามารถอยู่กับครอบครัวได้ การดูแลต้องมีไม้แข็งและไม้อ่อน มีวินัยในการกินยา[๘]

คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีอาการทางจิต แววตาขุ่นๆ คำพูดเพ้อๆ ไม่ร่วมกิจกรรม เก็บตัวอยู่เงียบๆหรือเริ่มเอะอะโวยวาย[๙]ตาขวางพูด ด้วยไม่พูดด้วย หรือพูดเยอะขึ้นผิดปกติ[๑๐]มีพื้นฐานทางการศึกษาไม่สูง การสื่อสาร พัฒนาการช้า สร้างความเข้าใจค่อนข้างยาก [๑๑]ถ้าถามว่าเรื่องปัญหาจะมีมากเยอะในการทำงานเพราะที่นี่ไม่มีการจำแนกประเภท ส่วนมากที่เป็นจิตเวชส่วนใหญ่มีความซับซ้อน มีอายุเยอะขึ้นบางคนหลงลืมเป็นจิตเวช ไม่ยอมทำอะไร ทำให้ไม่มีการฟื้นฟูไม่มีการพัฒนาศักยภาพ[๑๒]ควรมีวินัยในเรื่องของการทานยาเพราะเป็นเรื่องที่สำคัญมากการดูแลสุขภาพ ปัญหาสุขภาพจิตจะส่งโรงพยาบาล[๑๓]

---

[๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปัญหาสำคัญการรักษาอาการทางจิตคือการทานยา ต้องมีการบังคับให้ทานยา เนื่องจากมีอาการทางจิต ปัญหาเรื่องโรคภัย โรคประจำตัว เรื่องยาสำคัญต้องไม่ขาดยา[๑๔,๑๕] บางทีมีการให้ยา แต่ไม่กิน ซ่อนหรือแอบคาย แต่ผู้ดูแลก็จะควบคุมโดยให้ทานต่อหน้า[๑๖] บางครั้งสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ แต่กลับไปแล้วมีปัญหาไม่กินยา ก็กลับมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเหมือนเดิม กลับมาบางครั้งก็บ่นอยากกลับบ้าน[๑๗]

ขาดยา ไม่เชื่อฟังคนในครอบครัว ไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะตอนอยู่ที่นี่ควบคุมการกินยา[๑๘] ความไม่เคร่งครัดของครอบครัวน้อย บางครั้งเจ้าหน้าที่บ้านมีน้อยไม่มีเวลาดูแล มีการให้อิสระ ให้ดูแลตนเอง สามารถสูบยาเส้นได้ กินกาแฟได้ กรณีส่งไปบ้านน้อย แล้วเมื่อสถานมีกิจกรรมหนังฉาย มีคนมาเลี้ยงอาหาร บางครั้งผู้รับบริการก็ขอกลับมาเยี่ยมเพื่อน[๑๙]

๑.๑.๓ ด้านการสื่อสาร

พูดนานก็ไม่ได้ พูดน้อยไปก็ไม่ได้ ต้องหาจังหวะที่พอดี ใช้คำพูดง่ายๆ ก็พูดสั้นๆ ใช้วิธีการพูดบ่อยๆ เว้นช่วงระยะเวลา แล้วค่อยกลับไปพูดซ้ำอีกรอบ[๒๐] บางรายเวลามีแขกมาเลี้ยงชอบเดินเข้าไปหาแขก ไปหยิบขนมจากมือแขก แสดงให้เห็นว่าไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก[๒๑]

๑.๑.๔ ด้านครอบครัว

กลุ่มผู้รับบริการเป็นจิตเวชเร่ร่อน จิตเวชครอบครัวดูแลไม่ได้ บางครั้งไม่สามารถบอกถึงความต้องการของตนเองได้ มีกรอบปิดกั้นตนเอง จนกว่าจะไว้ใจถึงจะบอกข้อมูล เคยเจอใช้เวลา ๑๐ ปี กว่าจะไว้ใจบอกข้อมูล กลุ่มจิตเวชพฤติกรรมจะเอาตัวรอดสูง ข้อมูลที่ได้จากตัวผู้รับบริการต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ฟังหูไว้หู สาเหตุจากปัญหาจากการสื่อสารของตัวผู้รับบริการเอง และโรคจิตเวชที่เป็นทำให้สื่อสารไม่ได้ สื่อสารไม่รู้เรื่อง[๒๒]

---

[๑๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีน้อยระดับ A พร้อมจะกลับบ้านแต่ครอบครัวไม่พร้อมที่จะรับกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้านปีละ ๑ - ๒ ครั้ง[๒๓] ผู้รับบริการที่เป็นจิตเวช ส่วนมากญาติไม่สะดวกให้อยู่ด้วย ตอนมาส่งญาติบอกว่าให้มาอยู่ชั่วคราวแล้วจะมารับกลับบ้าน พออยู่นานไปญาติไม่มารับ ผู้รับบริการก็เฝ้ารอถามว่าเมื่อไรญาติจะมารับสักที[๒๔]

ญาติ ครอบครัวมักจะฝังใจกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้รับบริการ ก่อนที่จะได้รับการรักษา สถาบันโรงพยาบาลจิตเวช จะมีเงินที่จะทำให้ครอบครัวได้รับรู้ว่าผู้รับบริการ มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ทำให้มีความกลัวลดลง แต่สถานคุ้มครองทำแบบนั้นไม่ได้เพราะไม่มีงบประมาณ ทำได้เพียงส่งจดหมายไปถึงศูนย์คุ้มครองเพื่อให้กลับไปเยี่ยมญาติ ให้พูดคุยกับญาติทางโทรศัพท์สอบถามญาติอยากจะรับกลับไหม ถ้าพูดคุยกันเอง ให้รู้ว่าบุคคลนี้ดีขึ้น ซึ่งก็มีหลายครอบครัวที่รับกลับไปอยู่ด้วย[๒๕]

จริงๆ มันเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่ต้องดูแล แต่ถ้ามีเงินเดือนก็สามารถช่วยได้แต่ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหา ครอบครัวที่พาคนไร้ที่พึ่งมารับบริการ บางทีพร้อมที่จะนำเงินมาให้เพื่อให้สถานดูแลคนไร้ที่พึ่งดูแล รัฐต้องจัดการให้องค์ความรู้กับครอบครัวเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวช เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องที่ช่วยกันดูแล[๒๖] คนไร้ที่พึ่งบางรายอยากกลับบ้านแต่ปัญหาทางครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ เพราะต้องทำงานจิตใจเขาอยากอยู่บ้านบางคนก็ร่ำร้องอยากกลับบ้าน[๒๗]ต้องเปลี่ยนความคิดคนภายนอก เพราะสถานต้องรับผู้รับบริการไม่สามารถปฏิเสธได้อยากให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าผู้ป่วยจิตเวชต้องพบแพทย์เพื่อรับการรักษาไม่ใช่มีปัญหาโทรแจ้งตำรวจ[๒๘]

การแก้ปัญหาต้องแก้จากครอบครัว สายสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่เชื่อมต่อกัน เช่นรับรู้ว่าเป็นญาติพี่น้องกัน แต่ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน จึงรู้สึกไม่พร้อมจะรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งคนนั้น ในมุมของเจ้าหน้าที่อยากให้ครอบครัวรับไปดูแล[๒๙]ส่วนมากญาติจะผลักภาระให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ก็จะคุยเรื่องกฎหมายว่าไม่เข้าเกณฑ์พรบ.คนไร้ที่พึ่ง มีญาติก็จะไม่รับ จะรับได้กรณีที่ญาติดูแลไม่ได้จริงๆ เป็นจิตเวช ญาติไม่เข้าใจโรค อาการของผู้รับว่าจะต้องดูแลอย่างไร ผู้รับบริการจะดื้อกับญาติมากไม่เหมือนกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากจะเกรงใจเจ้าหน้าที่ แต่ความจริง การอยู่กันแบบครอบครัว

---

[๒๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

อยู่ในชุมชนที่ผู้รับบริการเคยอยู่จริงๆจะดีกว่า[๓๐] แต่การปฏิบัติจริงบางอย่างปฏิบัติไม่ได้ เช่น การส่งกลับครอบครัว ในความเป็นจริงส่งกลับได้น้อย ซึ่งก็เป็นตัวชี้วัดของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง[๓๑]

พิการซ้ำซ้อน ปัญหาด้านครอบครัว ไม่สามารถดูแลได้ เนื่องจากป่วยจิตเวช ขาดแคลนบุคลากรสหวิชาชีพ[๓๒]คนข้างนอกจะรับรู้ว่าที่นี่คือบ้านคนบ้า คนที่อยู่ที่นี่ต้องเป็นคนบ้าแต่จริงๆไม่ใช่เพียงแต่คนบ้าเป็นส่วนมากมีประเภทอื่นๆ ด้วย หรือมีจิตเวชที่สามารถช่วยเหลือคนได้ก็มี [๓๓]ส่วนใหญ่ผู้รับบริการก่อนจะเข้ามาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะมีภูมิหลังที่ไม่ดีกับญาติมาก่อน ญาติไม่ยอมรับ เช่น มีอาการทางจิต มีอาการเมาดื่มสุรา ทำให้ความผูกพันในครอบครัวไม่มี มีแต่สร้างปัญหาให้ครอบครัว ทำให้กลัวว่ากลับไปอยู่กับครอบครัวแล้วจะมีพฤติกรรมเหมือนเดิม อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนี้ผู้ดูแลจะควบคุมการกินยาทำให้ผู้รับบริการไม่มีอาการทางจิตกำเริบ[๓๔]

PIE (People in Environment) หมายความว่าตัวบุคคลแปรเปลี่ยนตามสภาพหรือสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อย่างเช่น ผู้รับบริการเกิดจากครอบครัวไม่ยอมรับหรือผู้รับบริการไม่ยอมรับครอบครัว แปลว่าครอบครัวไม่มีศักยภาพ ทำให้ผู้รับบริการต้องอยู่ในสถานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และการเข้ามาอยู่เป็นการตอบโจทย์ของผู้รับบริการ ทำให้ผู้รับบริการดีขึ้น เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปผู้รับบริการก็เปลี่ยนไป[๓๕]

ส่วนใหญ่ผลักภาระมาให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามหลักแล้วครอบครัวต้องดูแลตั้งแต่ต้นเหตุก่อนจะมาเป็นจิตเวชก่อนที่จะเป็นคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมารับปัญหาปลายเหตุ เพราะการดูแลส่งกลับคืนสู่ครอบครัวเป็นเรื่องที่ยาก มีเพียงส่วนน้อยมาก ประเด็นการดูแลของครอบครัวที่ไม่สามารถดูแลคนไร้ที่พึ่งได้ คือเรื่องของการกินยา ไม่สามารถบังคับได้ด้วยความที่รักไม่บังคับจิตใจ ตามใจ ก็เป็นปัญหาต่อสภาพจิตใจ ร่างกาย[๓๖]

ควรพูดคุยกับญาติก่อน ไม่อยากให้มาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อยากให้อยู่กับครอบครัว การห่างจากญาติบางครั้งทำให้สภาพจิตใจเสื่อมลง บางรายอยู่แล้วดีขึ้นก็มี อยู่แล้วแย่ลงก็มี แย่ลงส่วนใหญ่เป็นคนแก่ที่ติดเตียงไม่ได้เจอญาติ อาการทรุดเลยก็มี[๓๗]อยู่ที่นี่ไม่เหมือนกับการอยู่กับครอบครัว ที่นี่ดูแลโดยรวม แต่ถ้ากรณีไม่มีครอบครัวอยู่ที่นี่ก็ดีกว่าอยู่ข้างนอก มี ๒ คน ผู้รับไม่อยาก

---

[๓๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อยู่ อาละวาด เพราะบ้านน้อยมีกิจกรรมน้อยมาก ผู้ป่วยจิตเวชต้องมีคนกระตุ้นในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีคนกระตุ้นตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่บ้านน้อยต้องปรับทัศนคติ ไม่เคยดูแลผู้ป่วยจิตเวช จึงต้องเตรียมความพร้อมก่อนการเข้ามาดูแลผู้รับบริการ[๓๘]

๑.๑.๕ ด้านความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง

บางรายต้องยืนคุมให้ทำด้วยกันเลย บางรายที่รู้เรื่องถึงจะยอมทำ บางรายรู้แต่ไม่อยากทำก็จะหลบ คนที่พัฒนาได้ดีจะเป็นคนที่ไม่รู้เรื่องมากกว่า เพราะเหมือนเด็กสั่งให้ทำงานเขาก็จะทำถึงแม้เนื้องานจะได้น้อย[๓๙]

กรณีมาทำเรื่องลาออก เจ้าหน้าที่จะดูว่ามีเงินหรือไม่ มีที่ไปที่ไหนที่เหมาะสม บางรายพิจารณาแล้วไม่ให้ลาออกมีการหลบหนีบ้าง[๔๐]

บางกรณีไม่ที่ให้ไป กลับไปก็ไปเร่ร่อนเหมือนเดิม แต่การที่ออกไปอยู่ข้างนอกไม่สามารถใช้ชีวิตเป็นคนปกติได้ คุณภาพชีวิตก็ไม่ดี[๔๑] ส่วนใหญ่ผู้รับไม่อยากอยู่จริงๆ ก็หนีเพราะรั้วเตี้ยเจ้าหน้าที่เองก็กลัวการหนี เพราะการหนีไปบางครั้งออกไปเสียชีวิต ก็ลำบากเจ้าหน้าที่ คนที่อยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งค่อนข้างเสียสละ ในบางครั้งผู้ปกครองมีการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่แทนการลงโทษ เพราะทุกคนทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และงานค่อนข้างหนัก[๔๒]

คนไร้ที่พึ่งมีทั้งพูดเข้าใจง่ายและ พูดเข้าใจยาก คนที่พูดเข้าใจยากก็จะดื้ออยู่แบบนั้นโวยวาย เวลาจะทำโทษจะไม่ยอมรับผิด วิ่งไปฟ้องผู้ปกครอง หลังจากนั้นจิตเวชมีการพูดคุยผู้มารับบริการคนนั้นก็จะมาขอโทษผู้ดูแล บางคนต้องพูดจาด้วยดีๆสอบถามเหตุผล บางคนก็ไม่ยอมรับผิดเอาแต่ใจ[๔๓] ไม่ยอมปฏิบัติตาม ก็ต้องบังคับมีไม้เรียวอันเล็กๆ พอด้วยวาจาบางคนก็ดูแลควบคุมไม่ได้พอจะลงโทษ เพราะขโมยของหรือทะเลาะกัน[๔๔] กรณีร้องขอมากเกินไป สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้ไม่ได้ เช่น ของกิน หรือไม่ชอบกินอาหารที่จัดให้อยากจะกินอย่างอื่นก็ต้องบังคับให้กิน แต่ถ้าร้องขอมากเกินเหมาะสมต้องติดต่อกับทีมสหวิชาชีพให้เข้ามาช่วย เช่น ร้องขอกลับบ้าน บางคนจะมีอาการเอะอะ โวยวายหรือข่มขู่ผู้ดูแล บางรายที่ขี้เกียจมีวิธีการรับมือโดย ให้ไปทำงานกับคนส่วนมากให้เพื่อนช่วยกันให้ไปทำงาน แต่ก็ใจมีช่วงหยุดพักผ่อนให้บ้าง ในกรณีที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยร้อน

---

[๓๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๔๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๔๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๔๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๔๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๔๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

หรือฝนตก[๔๕] บางรายสามารถปรับตัวกับครอบครัวได้ ครอบครัวทำอะไรก็ทำด้วย บางทีกลับไปยังดื้ออยู่ ครอบครัวก็มาปรึกษาว่าควรทำอย่างไร[๔๖]

ผู้รับบริการอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะมีเจ้าหน้าคอยดูแลตลอด แต่พอไปอยู่ในบ้านน้อยในนิคมจะมีอิสระมากขึ้น จากประสบการณ์พอไปจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้วไม่สามารถดูแลตัวเองได้ [๔๗]

ผู้รับบริการส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในกรอบที่กำหนดให้ ไม่เหมือนการใช้ชีวิตเหมือนในบ้านน้อยในนิคมที่สามารถออกไปไหนก็ได้ ทำให้การควบคุมพฤติกรรม การควบคุมอาการของเขาไม่เหมือนกับที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่มีการดูแลทุกอย่าง การอยู่ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากขึ้น จะเดินไปไหนก็ได้ มีเรื่องการกินเหล้าเข้ามา สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป[๔๘]

มีหลายกรณีที่ไปบ้านน้อยในนิคมแล้วกลับมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพราะอาการแย่ลง เพราะบ้านน้อยมีอิสระสามารถเดินออกไปข้างนอกซื้อกาแฟบุหรี่ได้ตลอด พวกนี้มีคาเฟอีนไม่ดี ในบ้านน้อยในนิคมให้ทำกับข้าวกินเอง ไม่กินข้าวครบ ๓ มื้อ เพราะต้องกินข้าวแล้วกินยา[๔๙]

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีรั้วรอบขอบชิด อยู่ในบริเวณที่กำหนด แต่อยู่บ้านสามารถเดินไปไหนก็ได้ ไปแล้วไม่ยอมกลับ ทำให้ญาติดูแลไม่ได้ อีกกรณีไม่ยอมกินยา ญาติควบคุมไม่ได้ เสพสิ่งกระตุ้น กินกาแฟ กินเหล้า กินเครื่องดื่มชูกำลัง สภาพแวดล้อมมีผลต่อตัวผู้รับบริการ อีกทั้งญาติต้องทำงานไม่มีเวลาในการดูแล[๕๐]

ผู้รับบริการปรับตัวไม่ได้ ติดเพื่อนทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไม่อยากไปตามนโยบายการดูแลไม่เหมือนกัน มีอิสรภาพมากกว่า การกินอยู่หลับนอนไม่ยอมกินยาขาดยา บางรายมาปรึกษานักสังคมสงเคราะห์ไม่มีการเข้าไปในขอบเขตจริงๆต้องมาปรึกษาผู้รับบริการก่อน ใช้เวลาในการเข้ามาศึกษาประมาณ ๑ สัปดาห์[๕๑]

น่าจะอยู่ที่ตัวผู้รับบริการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่อาจมีผลเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ แต่ผู้ดูแลนิคมสามารถสอบถามได้ตลอดเวลา หรือบางกรณีแย่ลงเพราะมีอิสระมากขึ้น

---

[๔๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๔๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๔๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๔๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๔๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๕๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๕๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เดินไปซื้อกาแฟทำให้ยาเพี้ยนจึงต้องส่งกลับมาที่สถานเพื่อปรับพฤติกรรมและส่งกลับไป บางรายก็มีอาการดีขึ้น การมีอิสระเป็นเรื่องดีแต่ต้องมีคนประคับประคอง[๕๒]

๑.๑.๖ ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน[๕๓] ต้องเข้าใจว่าก่อนที่บางรายจะเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ A ใช้ระยะเวลาอยู่นาน พอส่งไปสถานคุ้มครองคนไร้ที่ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชอบถามว่าทำไมไม่ส่งเกรด A จริงๆไป แต่เกรด A จริงอยู่นานผูกพันกับสถานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผูกพันกับเจ้าหน้าที่ไม่อยากออกไป บางรายเคยออกไปแล้วกลับมาเพราะเจอเพื่อนซึ่งเพื่อนยังจมอยู่สังคมเดิมๆ จึงกลับมาเพื่อสร้างคุณค่ากับตนเองได้ อย่างน้อยรู้ว่าตายแล้วศพตายแล้วไปอยู่ไหน ดีกว่าการกลับสู่สังคมข้างนอกที่ไม่ปกติสุข ไม่มีใครต้องการแล้ว[๕๔] มี ๑ ราย ส่งญาติให้มารับกลับ ไปอยู่ได้ ๑ - ๒ อาทิตย์ คิดถึงผู้ดูแลขอกลับมาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคนนี้อยู่ในเกรด b จะไป c[๕๕] มีเยอะ ผูกพันกับเพื่อนอยู่บ้านไม่ได้ ไม่มีเพื่อนไม่มีคนคุยด้วยก็กลับมา ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ผู้ชายเวลาออกไปแล้วมักไม่กลับมา[๕๖]

การที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบางแห่งไม่ส่งคนไร้ที่พึ่งเกรด A เพราะคนเหล่านี้อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถทำคุณประโยชน์ให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ ปัญหาอยู่ที่ต้นทางคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ส่วนมากบอกว่าไม่มีที่พัก ซึ่งตามกระบวนการสามารถอยู่ในศูนย์ได้ ๔๕ วัน ไม่ใช่ว่าเจอแล้วจำเป็นต้องมาส่งที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สามารถส่งบ้านพักคนชรา คนพิการ หรือว่าเด็กได้ หรือส่งกับครอบครัวได้[๕๗]ระดับ เกรด A พอไปอยู่บ้านน้อยในนิคม มีอาการแย่ลงมีสาเหตุจาก มีอิสระมากขึ้น ทำให้คิดว่าตัวเองหายเป็นปกติ ไม่ยอมกินยา เช่นเดียวกับกรณีการกลับบ้านก็มีปัญหาเรื่องการกินยา[๕๘]

ส่วนหนึ่งก็ใช่ ติดหน่วยงาน ไม่เพียงกรณีส่งไปในบ้านน้อยในนิคม มีที่ส่งไปฝึกทักษะในศูนย์ฯก็หนีออกมากลับมาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อาจจะด้วยความคุ้นเคยที่เคยอยู่แบบนี้[๕๙]

๑.๑.๗ ด้านปริมาณคนไร้ที่พึ่ง

จำนวนผู้รับบริการเยอะมาก การดูแลไม่เพียงพอ[๖๐,๖๑]

---

[๕๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๕๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๕๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๕๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๕๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๕๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๕๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๕๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑.๒ ด้านสภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

๑.๒.๑ บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ

เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ตำแหน่งเฉพาะด้านไม่มี[๖๒] อาคารไม่เพียงพอ ความจุรับเต็มได้ ๕๐๐ กว่าคน ปัจจุบันมี ๔๐๐ กว่าคน แต่ปัญหาคือเรื่องอาหารมีงบประมาณที่จำกัด[๖๓,๖๔]ในด้านของเจ้าหน้าที่ อัตรากำลังน้อย วุฒิไม่ตรง เป็นปัญหามานานและไม่ได้รับการแก้ไข[๖๕]ขาดวิชาชีพ นักจิตเวช นักกายภาพ ปัจจุบันมีการประสานกับโรงพยาบาลให้นักจิตเวชมาบ้างไม่อยากให้ผู้รับบริการอยู่เฉยๆ ต้องมีการกระตุ้น กิจกรรมเข้าจังหวะผู้รับบริการจะชอบ[๖๖]

มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ตามปกติไม่ควรเกิน ๖๐๐ คน แต่เนื่องจากไม่สามารถปฏิเสธผู้รับบริการได้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ ๔๐ กว่าคน เป็นผู้บริหาร ประมาณ ๑๐ คน ผู้ดูแลที่สัมผัสผู้รับบริการโดยตรง ประมาณ ๓๐ กว่าคน[๖๗] บุคลากรขาดจำนวนมาก กิจกรรมที่ทำในแต่ละวันจัดผู้รับบริการทีละ ๑๐ คน ถ้าเป็นเกมนันทนาการจะจัดกลุ่มใหญ่ ๓๐ คน[๖๘]ปัญหาการมีเจ้าหน้าที่น้อย เวรกลางคืนที่ต้องอยู่คนเดียว[๖๙]

การดูแลต้องให้เขาเข้าใจว่าการไม่อยู่ตรงนี้ไม่ใช่การถูกคลุมขังมิใช่การถูกลงโทษ ต้องค่อยๆ คุยให้ผู้รับบริการรู้ว่าเราหวังดี การพูดคุยรวมกันเป็นกลุ่มคนเยอะไม่ได้ ต้องดูทีละรายคุยตัวต่อตัวให้ผู้รับบริการไว้ใจ ต้องพูดคุยด้วยภาษาของผู้รับบริการพูดคุยเล่น พูดคุยเรื่องที่ผู้รับบริการสนใจ แต่ก็จะแทรกเรื่องที่ผู้ดูแลต้องการให้ผู้รับบริการทำเข้าไปด้วย เมื่อผู้บริหารรับรู้ว่าบุคลากรน้อยแต่ยังมีการลดอัตรากำลังอยู่อนาคตจะเป็นไปได้ไหมที่จะมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ ต้องดูที่นโยบายคนกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไม่ได้คลุกคลีกับการปฏิบัติงานจริง ถ้าได้รับรู้คาดว่าคงดีขึ้นแต่อยู่ที่ช่วงนั้นๆ ว่าให้ความสำคัญกับเรื่องอะไรก็จะกำหนดนโยบายไปในทิศทางนั้น[๗๐]

---

[๖๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๖๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๖๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๐, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๖๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๖๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๖๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๖๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๖๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๖๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๖๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๗๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

อยากให้มีบุคลากรทางด้านจิตเวชและช่วยส่งเสริม คนไร้ที่พึ่งส่วนมากซึ่งมีอาการทางจิตจากการใช้สารเสพติด แต่สถานคุ้มครองไร้ที่พึ่งไม่มีจิตแพทย์ประจำทำให้ลำบากในการดูแล[๗๑] เดือนละ ๑ ครั้ง จะให้จิตแพทย์ดูแล หลังได้รับการรักษาแล้ว เริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้น จะให้ผู้ดูแลเข้าไปคุยหรือเพื่อนที่คอยดูแลเข้าไปคุยเพื่อให้ความไว้ใจและให้ข้อมูลได้ ถ้าได้ข้อมูลจะติดต่อญาติ ถ้าให้ข้อมูลไม่ได้ก็ต้องดูแลกันต่อไป[๗๒]

๑.๒.๒ กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ

๑) ทีมสหสาขาวิชาชีพขาดความรู้ ความสามารถในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

เจ้าหน้าที่น้อยดูแลไม่ทั่วถึง บางรายบ้านน้อยส่งตัวกลับมา เพราะเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจ ส่งกลับมาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก็มีพฤติกรรมที่ดีปกติ[๗๓]

ตอนมาใหม่ๆ คิดว่าการดูแลจะต้องใช้ไม้แข็งอย่างเดียวผู้คุมต้องดุ แต่ความจริงไม่ใช่ต้องใช้ความเข้าใจเพราะแต่ละรายไม่เหมือนกัน[๗๔]

อาการทางจิต ช่วงแรกๆ ดูไม่ออก เนื่องจากบางคนนิ่งมาก ต้องคอยสังเกตอาการสอบถามคนรอบข้าง บางรายก็รู้สึกไม่ได้ดูแลเต็มที่นั้น เพราะต้องดูแลผู้รับบริการจำนวนมาก เวลาการพูดคุยถ้าเป็นจิตเวชไม่เกิน ๓๐ นาที[๗๕]

ความยุ่งยากก็ยังมีอยู่ในบางราย เช่น มีอาการทางจิตไม่นิ่ง ล้มแล้วมีแผล ต้องคอยกำกับไม่ให้แผลโดนน้ำ[๗๖]

คิดว่าจะมีแต่เพิ่มขึ้นไม่มีลดจำนวนลง เคยพบบางรายป่วยไม่มีคนดูแล สุดท้ายก็ส่งเข้าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจริงๆ เพียงแค่เข้าใจตัวผู้รับบริการก็จะสามารถดูแลได้[๗๗]

การประเมินผู้ป่วยยาก ไม่รู้ว่าเจ็บป่วยจริงหรืออยากให้พาไปโรงพยาบาลเพื่อให้สามารถหนีไปได้ เพราะเวลาไปโรงพยาบาลเจ้าหน้าที่จะไปคนเดียว และผู้รับบริการจะไปช่วย ๑ คน เวลาพาไปโรงพยาบาลจะไม่ใช่พาผู้รับบริการไปแค่คนเดียว จะพาไป ๒ - ๓ คน เวลาไปปรึกษาแพทย์เจ้าหน้าที่ไม่อยู่ก็จะหนีไปบ่อย บางคนเดินมาบอกไม่สบายจะไปหาหมอ ก็ต้องเช็คกับผู้ดูแลว่าป่วยจริงบางรายเป็นจิตเวชไม่รู้เรื่อง ร่างกายเป็นผู้ใหญ่แต่ใจเป็นเด็ก อยู่ร่วมกันมีกระทบกระทั่งกันบ้างก็จะต้องตักเตือนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการเขียนรายงานเพราะส่วนใหญ่จะกลัวจะเป็นระเบียบ

---

[๗๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๗๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๗๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๗๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๗๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๗๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๗๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ที่มาบีบผู้รับบริการจะรู้เรื่องเพราะคนส่วนมากที่มีปัญหาจะเป็นคนรู้เรื่อง คนไม่รู้เรื่องแค่ดุ เสียงดังก็จะหยุดแล้ว การลงโทษที่คนรู้เรื่องกลัวคือการเขียนรายงาน เช่น จะไม่ให้กินข้าวเวลามีคนมาเลี้ยงก็จะกลัวว่าไม่ได้กินของอร่อย[๗๘]

เมื่อพบปัญหาไม่ทำตามคำสั่ง บางครั้งจะต้องเรียกชื่อของผู้รับบริการ บอกว่าเราเป็นใครจะทำอะไรกับผู้รับบริการตอนนี้ งานที่ยากที่สุดในการให้บริการ เป็นเพราะตัวผู้รับบริการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ไม่สามารถประเมินว่าผู้รับบริการมีอาการป่วยอย่างไรในรายที่การเจ็บป่วยไม่ชัดเจน เนื่องจากบางคนเป็นใบ้ บางคนมีอาการทางจิต พูดไม่รู้เรื่อง แต่แผลภายนอกไม่มีปัญหา การดูแลเรื่องการฉีดยา กินยา ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา มีเพียงร้อยละ ๕ - ๑๐ เท่านั้นที่มีปัญหา[๗๙]

เคยมีบางรายส่งไปนิคม นิคมยังขาดความรู้และผู้ดูแลเกี่ยวกับคนที่มีอาการทางจิตทำให้ผู้รับบริการมีอาการโมโห พฤติกรรมขึ้นๆ ลงๆ[๘๐]

อยากให้ผู้บริหารสุ่มลงตรวจ โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า ดูความเป็นอยู่ จะได้รู้ความเป็นอยู่ที่แท้จริง สภาพความเป็นอยู่ เจ้าหน้าที่,ผู้ใช้บริการ การปฏิบัติตัว สภาพการดูแลดีไหม เต็มที่กับการทำงานหรือไม่ งานราชการหย่อนมากไม่เหมือนเอกชน ทำให้ผู้รับบริการได้รับบริการไม่เต็มที่ ช้า และผลักภาระให้เพื่อนร่วมงานคนอื่น[๘๑]

ต้องให้นิคมสัมผัสการทำงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรณีที่ช่วยให้ผู้ดูแลสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไปสอนแล้วผู้ดูแลนิคมปฏิบัติงานตาม ช่วงเวลามันสั้นเกินไป ผู้ดูแลนิคมควรได้มาลองฝึกปฏิบัติอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก่อนประมาณ ๑ สัปดาห์ เพื่อจะได้มีประสบการณ์ รู้จักการแก้ไขปัญหา ในนิคมมีอิสระเป็นเรื่องที่ดีกว่า อยู่ในสถานะมีความกดดันไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ เคยไปส่งในนิคมกลับมา ลงมาถึงเกรด C ตอนไปไม่มีอาการที่ต้องกินยาจิตเวช แต่กลับมาต้องกินยาจิตเวช ผู้รับบริการรายนี้เป็นคนที่พูดมากไปหน่อย นิคมจึงตีว่าเป็นจิตเวชให้ยากินจนกลายเป็นเกรด C ไป จาก ในระดับ A นี้ยังมีอาการเพี้ยนรุนแรงเมื่อถึงรอบ[๘๒]

บางรายส่งไปเจอที่บ้านน้อยไม่พาทำกิจกรรม มีทัศนคติที่ไม่ดีกับผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจในตัวของผู้รับบริการว่าผู้รับบริการเกรด A ไม่ใช่คนปกติ ต้องมีคนคอยประคับประคอง อยู่กับครอบครัวดีกว่า ได้รับความอบอุ่น ตัวผู้รับบริการส่วนใหญ่จะอยากกลับบ้าน การสะท้อนความจริงของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ไปให้สังคมรับรู้น่าจะเป็นสิ่งที่ดี พยายามทำให้สังคมเห็นถึงความเป็นจริง

---

[๗๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๗๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๘๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๘๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๘๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เพราะผู้รับบริการไม่ได้มีอิสระมากบุคลากรน้อย ไม่มีบุคลากรที่ตรงกับสายงานในเรื่องของการดูแลการฝึกอาชีพ[๘๓]

๒) ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน

ปัจจุบันควรให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลบรรจุเป็นพนักงานราชการให้หมด เพื่อให้มีความมั่นคงในอาชีพ ทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น สามารถอธิบายพฤติกรรมเหตุผลกับญาติผู้รับบริการได้เต็มกำลังความสามารถ การเป็นลูกจ้างชั่วคราวจะไม่กล้าตัดสินใจกับญาติได้ทุกเรื่องทั้งหมด[๘๔]

การสื่อสารเพราะมีปัญหาทางด้านจิตอยู่แล้ว ทำให้ต้องพูดหลายๆครั้ง บางคนต้องโน้มน้าว บางคนชอบแยกตัว ผู้ดูแลต้องเข้าหาผู้รับบริการ ทักทายผู้รับบริการ จำชื่อผู้รับบริการให้ได้ มาจากไหนมีภูมิหลังเป็นอย่างไร[๘๕]

ผู้รับบริการทุกราย ผู้ดูแลต้องทำอะไรบ้าง ตามประวัติ ตามหาครอบครัว หลักฐานทะเบียนบ้าน ตามขั้นตอน[๘๖]

กรณีเจ้าหน้าที่ในบ้านน้อยในนิคมมาดูงานเพียง ๒ วัน ยังไม่เพียงพอในการเรียนรู้วิธีการดูแลผู้รับบริการ ควรต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่านี้ ต้องเข้าใจว่าผู้รับบริการป่วยไม่เหมือนคนปกติ ต้องเรียนรู้พฤติกรรมความชอบของแต่ละคนว่าผู้รับบริการแต่ละคนชอบแบบไหน[๘๗]

๓) การทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพและการส่งต่อ

มีปัญหาการส่งผู้รับบริการจากตำรวจโดยไม่ผ่านการรักษาจากโรงพยาบาลต้องส่งต่อไปรักษา ขอให้ชุมชนช่วยครอบครัวในการดูแล บูรณาการดึงอสม.เข้ามาช่วยในการดูแลเรื่องของการกินยา ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา[๘๘]

คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า ถ้าอยากออกจะต้องมีญาติมารับกลับ กรณีหนีทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะแจ้งความกับตำรวจ ผู้รับบริการการเข้ามาฝึกอาชีพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ออกไปมีอาชีพ ได้มีเงินเก็บ คนภายนอกมองว่าไม่มีอิสระอยากกินอะไรเลือกกินไม่ได้ ความจริงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย[๘๙]

---

[๘๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๘๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๘๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๘๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๘๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๘๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๘๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีปัญหาการส่งผู้รับบริการมาจากตำรวจโดยไม่ผ่านการรักษาโรงพยาบาลต้องส่งต่อ ไปรักษาในสถาบันอีกทีนึง ศูนย์คุ้มครองการสร้างความเข้าใจกับชุมชน ขอให้ชุมชนช่วย ครอบครัวในการดูแล บูรณาการดึง อสม.เข้ามาช่วยในการดูแลเรื่องของการกินยา ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

ผู้หญิงบางรายมีปัญหาส่งไปหนองแค สระบุรี มีผู้รับบริการอยู่ไม่ได้ ส่งกลับเพราะปัญหาทะเลาะกันเรื่องผู้ชาย เรื่องเงิน อยู่ไม่ได้เพราะไม่ไหวอ้างเพราะงานหนัก เช่น การปลูกผักเพราะอยู่ที่นี่ไม่ได้ใช้งานหนัก ผู้หญิงที่นี่ทำงานพรมเช็ดเท้าเวลากลับมา คุณภาพสามารถทำงานได้ดีเหมือนเดิม[๙๐]

๑.๒.๓ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ

๑) การเงินไม่เพียงพอ ไม่ต่อเนื่อง

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งธัญบุรี มีงบประมาณดูแลในเขตปทุมธานี เข้าสำรวจครอบครัวยากจน เราจะให้การช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์เป็นเงินที่ให้ไม่ต่อเนื่อง เงินครอบครัวอุปถัมภ์เป็นเงินที่ให้ต่อเนื่อง ๒๐๐ บาท/เดือน[๙๑]

ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา เช่น ไม่ทราบชื่อ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิ ถ้ามีปัญหาสิทธิเราจะทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ ถ้าอนุเคราะห์ไม่ได้ต้องเสียค่าใช้จ่ายหน่วยงานต้องจัดหาค่าใช้จ่าย[๙๒]

สวัสดิการไม่พอ ต้องบอกผลัดไปก่อน เวลาผ่านไปผู้รับบริการจะรับรู้เอง แต่ห้ามต่อต้าน ห้ามเถียง เพราะปัญหาจะไม่จบ[๙๓] ถ้างบประมาณไม่จำกัด การกินยารักษาดี สุขอนามัยดี ที่นอนดี[๙๔] อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุมีตึกผู้สูงอายุ จิตเวชมีตึกจิตเวช จะได้จัดกิจกรรมโดยเฉพาะได้[๙๕] อยากเพิ่มกิจกรรมนันทนาการ กีฬาให้ผู้รับบริการ เพื่อเพิ่มความผ่อนคลาย สถานที่นี่ค่อนข้างแคบ[๙๖] อาคารไม่เพียงพอ ความจุรับเต็มได้ ๕๐๐ กว่าคน ปัจจุบันมี ๔๐๐ กว่าคน แต่ปัญหาคือเรื่องอาหารมีงบประมาณที่จำกัด[๙๗] อยากได้อุปกรณ์การดูแลด้านกายภาพ อุปกรณ์ออกกำลังกาย ห้องออกกำลังกายไม่มีเพราะพื้นที่แคบ ด้านวิธีการพยายามให้หน่วยงานภายนอกมาทำกิจกรรม มาร่วมกิจกรรมการ

---

[๙๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๙๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๙๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะกิจกรรมเป็นแบบเดิมๆ ไม่เกิดการกระตุ้นตื่นตัว[๙๘] แต่กิจกรรมที่จัดดีทุกกิจกรรม เคยมีช่วงหนึ่งไม่มีการจัดกิจกรรม มีปัญหาตามมามากมาย พอมีกิจกรรมผู้รับบริการจดจ่อ ตื่นเต้นกับการร่วมทำกิจกรรม[๙๙]

วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นแบบสถานสงเคราะห์ไม่เป็นในรูปแบบของสถานคุ้มครอง อยากให้มีห้องกิจกรรมให้ทำหรือแยกประเภทคนไร้ที่พึ่ง[๑๐๐]

๒) การสร้างอาชีพ

อยากให้มีโครงการทำงาน อาชีพ เพิ่มขึ้น มีเอกชนมารับไปทำงาน แต่สังคมภายนอกมีส่วนน้อยจะยอมรับคนที่เป็นจิตเวช อยากเน้นการสร้างอาชีพ มีสิ่งกระตุ้น มีกิจกรรมให้ทำ[๑๐๑] มีข้างนอกมาจ้างงานด้วย แต่ต้องดูค่าจ้างการให้ค่าจ้างแรงงานมีอัตราจ้างวันละ ๒๐๐ บาท การประเมินปีละ ๒ รอบ ทุกคนดีขึ้นหมด ที่นี่มีการปรึกษาพูดคุยกับบ้านน้อยตลอด นิคมคิดว่าเกรด A เป็นคนปกติก่อนส่งไปให้เจ้าหน้าที่บ้านน้อยมาเรียนรู้งาน ๒ สัปดาห์ บางรายเป็นแค่ลมชักแต่หมอว่าเขาเป็นจิตเวช ต้องให้คนในบ้านน้อยรู้วิธีการดูแล บางทีไม่ได้เป็น แต่ผู้รับบริการมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง คนที่คุยกับหมอต้องเข้าใจตรงนี้ด้วย ปัจจุบันไม่ได้กินยาแล้วเพราะบางรายไม่ได้ป่วยเป็นโรคจิตเวชจริง

หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้แต่อาจไม่ครอบคลุมทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและความเชี่ยวชาญของบุคลากร[๑๐๒]

ต้องการเครือข่าย ชุมชน ห้างร้านบริษัท รับคนผู้รับบริการไปทำงาน แต่ต้องมีคนรู้ใจไปด้วยคอยดูแล กำกับการทำงาน[๑๐๓]

การพัฒนาแต่ละที่ควรมีบริบทตามในแต่ละพื้นที่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีควรจะเป็นอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ช่างศิลป์ ช่างปูน เป็นต้น[๑๐๔]

การจ้างงาน มีส่งออกไปทำงานแต่ค่าแรงมักบอกให้ตามสภาพของผู้รับบริการ ทั้งๆที่ผู้รับบริการทำงานได้ตามปกติ[๑๐๕]

---

[๙๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๐๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๐๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๐๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๐๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๐๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๐๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑.๒.๔ ครอบครัวและสังคม

อยู่ข้างนอกไม่มีการควบคุมการกินยา มาอยู่กับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีการควบคุมการกินยาเมื่อผู้รับบริการอยู่ในระดับดี เหมาะสม ให้ญาติไปดูแล ก็มีญาติรับกลับไปดูแลแต่มีจำนวนน้อย[๑๐๖]

อยากให้เพิ่มเติมเรื่องการสื่อสาร คืออย่าส่งเสริมการขอทาน เพราะคนบางคนงอมืองอเท้ามาขอทาน อาจทำให้เกิดกระบวนการทางด้านมืด การค้ามนุษย์ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนภายนอกได้รับรู้ว่า มีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแบบนี้อยู่ เพื่อที่เขาจะได้มาช่วยเหลือ ช่วยบริจาค เพราะมีงบประมาณจำกัด เช่นข้าวมีจำนวนจำกัด บางรายต้องทานข้าวเยอะเพราะถ้าไม่อิ่มจะมีอาการหงุดหงิด เกิดปัญหา[๑๐๗]

ปัจจุบันพบบุคคลเร่ร่อน คนชราจะส่งมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพราะบอกว่าไม่มีที่พักตามกฎหมายคนไร้ที่พึ่งอายุ ๑๘ - ๖๐ ปีเท่านั้น แต่พอเจอคนชราเดินตามทางรถไฟก็จัดส่งสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่งเนื่องจากหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุเต็ม สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอยู่ที่ ๓๑๐ คนปัจจุบันมี ๔๒๐ คน[๑๐๘]

สภาพแวดล้อมคนในครอบครัวคนในชุมชนยังไม่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแล ยังไม่เข้าใจคนไร้ที่พึ่งยังพูดจาไม่ดีอยู่ ทำให้ผู้รับบริการเกิดอาการไม่ยอมรับอยู่ไม่ได้[๑๐๙]

ถ้าผู้รับบริการยอมรับสิ่งที่เขาเป็นจะง่ายที่สุด แต่ตอนนี้ไม่ยอมรับ ไม่ยอมกินยา ทำให้ครอบครัวกลัว บางรายครอบครัวฝังใจกลัวทั้งที่พร้อมจะดูแล เลยไม่รับกลับบ้าน ขึ้นอยู่ที่ตัวของผู้รับบริการและครอบครัว[๑๑๐]

คนข้างนอกเมื่อส่งมาอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะกลัวไม่ยอมเปิดใจที่จะดูแล ต้องดูแลเป็นพิเศษไม่ใช่รังเกียจ เมื่อมีสมาชิกป่วยจิตเวช ควรที่จะพาส่งพบแพทย์รับการรักษา[๑๑๑]

ความเข้าใจกับคนภายนอกว่า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นที่สำหรับคนไม่มีจริงๆ ไม่พร้อมจริงๆ มีคนเอาญาติมาฝากพอพาไปดูข้างในหรือการเป็นอยู่หลับนอน ว่ารับได้ไหม ถ้ารับได้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก็รับ ถ้ารับไม่ได้ญาติก็พากลับไปดูแลกันเอง และญาติก็พาผู้รับบริการกลับบ้านก็มี[๑๑๒]

---

[๑๐๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๐๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๐๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๐๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๑๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๑๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๑๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต้องมีจุดศูนย์รวม เอาจะใส่ ต้องยอมรับว่าผู้รับบริการเป็นแบบนี้ไม่ใช่คนปกติ การส่งกลับครอบครัวแล้วกลับมาที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะว่าไม่มีการดูแลเรื่องการกินยา ญาติดูแลบังคับไม่ได้ ต้องมีการทักทายพูดคุยตลอดเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน[๑๑๓]

มองสะท้อนกลับกัน บางคนมีกำลังดูแลครอบครัวเลยไม่คิดว่าเป็นภาระแล้วทำไมถึงส่งมาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งล่ะ เลยเป็นคำถามว่าทำไมถึงทิ้งพ่อแม่ แต่สลับกันเวลานั่งคุยกับญาติบางทีตัวเองก็ลำบาก ไม่อยากให้พ่อแม่อดมื้อกินมื้อ รู้สึกว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปลอดภัยกว่ากับอีกแบบผู้รับบริการเป็นภาระของครอบครัว บางครั้งนักพัฒนาโทรไปหรือพาไปเยี่ยมญาติผิดหวังกลับมาไม่อยากให้ติดต่ออีก ดังนั้นมุมมอง ๒ กลุ่มไม่เหมือนกัน เวลาเข้ามาเป็นระบบครอบครัว ตอนเข้ามาแรกๆอาจจะงงๆ พอเข้ามาในระยะหนึ่งผู้รับจะมีการปรับตัว อยู่แบบพี่น้อง มีทะเลาะกันบ้างแต่ไม่รุนแรง แม่หอจะปลูกฝัง แจ้งตั้งแต่แรกที่มาอยู่ที่นี่ว่าชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีกฎระเบียบอะไร ก่อนผู้รับบริการจะเข้ามาอยู่ต้องยินยอมเท่านั้น[๑๑๔]

ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกวัน ไม่ใช่เพียงจิตเวชยังมี มะเร็งก็มา วัณโรค ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งยังไม่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตการเลือกรับผู้รับบริการได้ เพียงแต่มีข้อแม้ว่าต้องยินยอมคนอยู่ที่นี่ การดูแลดีแต่บางทีทำให้ผู้รับบริการเกิดภาวะพึ่งพิงไม่สู้งาน การดูแลความเต็มที่น่าจะเหมือนกัน ปัญหาน่าจะอยู่ตรงตัวผู้รับบริการไม่ทำตามคำสั่ง ไม่อยู่ในการควบคุมดูแล ล่าสุดมีปัญหาด่าเจ้าหน้าที่ อาละวาด เป้าหมายของบ้านน้อยคือการทำงานไม่ใช่การบำบัดเหมือนบ้านน้อยเลยต้องส่งกลับ[๑๑๕]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับบริการ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งพบดังนี้ ๑. สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ด้านร่างกาย ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล ๒) ด้านสุขภาพจิต การไม่สามารถกินยาตามแผนการรักษาของแพทย์ ๓) ด้านการสื่อสาร ๔) ด้านครอบครัว ๕) ด้านความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง ทำให้ไม่อยากออกไปทำงานที่นิคม ๖) ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๗) ปริมาณคนไร้ที่พึ่ง ๒. สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ

---

[๑๑๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๑๔] สัมภาษณ์คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๑๕] สัมภาษณ์คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒) กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ๓) การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ ๔) ครอบครัวและสังคม สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

- ❖ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง
  - ➢ ด้านร่างกาย
  - ➢ ด้านสุขภาพจิต
  - ➢ ด้านการสื่อสาร
  - ➢ ด้านครอบครัว
  - ➢ ความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคม
  - ➢ ความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง
  - ➢ ปริมาณคนไร้ที่พึ่ง
- ❖ สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง
  - ➢ บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ
  - ➢ กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ
  - ➢ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ
  - ➢ ครอบครัวและสังคม

ภาพที่ ๔.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา ทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒.๑.๑ มีเป้าหมายในการทำงาน

ทำทุกอย่าง เบิกยา ติดตามผลว่าทานยาแล้วดีขึ้นหรือไม่ไหม ถ้าคุมโรคไม่อยู่ต้องกลับมาดูที่ขนาดยาที่ให้แล้วปรึกษาแพทย์ [๑๑๖]

---

[๑๑๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้[๑๑๗]

เป้าหมายการทำงานส่วนตัวไม่อยากส่งกลับบ้าน ถ้าประเมินศักยภาพแล้วตรงไหนที่สามารถส่งไปทำงานได้ อยากส่งไปทำงานส่วนนั้นมากกว่า เพราะว่า คนไร้ที่พึ่งโดยนิยามคือ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป้าหมายการทำงานคือดูแลให้กลับไปใช้ชีวิตปกติ มีอาชีพ[๑๑๘]

คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเรา แล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแล แล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ฝึกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถทำผลงานทำกิจกรรมได้มีภายนอกจ้างไปทำงานบ้าง[๑๑๙]

การเป็นสถานสงเคราะห์ ๑๑ สถาน ต้องเป็นองค์กรต้นแบบด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอย่างมีมาตรฐาน ให้สามารถพึ่งพาตนเองและกลับคืนสู่สังคมได้ในปี2564 ถ้ากลับคืนสังคมไม่ได้ต้องพึ่งพาตนเองได้ในระหว่างอยู่ในสถานสงเคราะห์ ไม่เป็นภาระใคร กรมกำลังจะมีโครงการครอบครัวอุปถัมภ์สำหรับคนไร้ที่พึ่งเกรด A สนับสนุนเป็นเงินสำหรับครอบครัวรับคนไร้ที่พึ่งไปดูแลกลับคืนสู่สังคม[๑๒๐]

แค่พูดได้ก็ดีใจแล้ว สามารถสื่อสารกันได้ เนื่องจากมีบางรายมาไม่ยอมพูดคุย การแก้ปัญหาคือพยายามเข้าพูดคุย ใช้ระยะเวลา ๑ – ๒ เดือน บางรายอยากเดินได้ เจ้าหน้าที่พูดคุยให้ผู้รับบริการทำกายภาพ ปัจจุบันสามารถเดินได้แล้ว ก็กลับมาขอบคุณ[๑๒๑]

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย[๑๒๒] การทำงานเพื่อดูแลคนไร้ที่พึ่งให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้นั้น ต้องมีการทำงานร่วมกับหลายฝ่าย สิ่งสำคัญที่จะให้การทำงานกับคนจำนวนมากเพื่อให้เกิดความสำเร็จได้นั้น สิ่งแรกที่ผู้ร่วมงานทุกคนต้องมี คือเป้าหมายการทำงานร่วมกัน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง พบดังนี้

---

[๑๑๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๑๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๑๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พัฒนาการที่เราเห็น หลายๆ คนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่ง จากเมื่อก่อนที่นั่งเฉยๆ ก็มาช่วยงานจิตอาสา[๑๒๓]

เป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้[๑๒๔]

มาใหม่ๆ ทำงานไม่เป็นไม่เคยเจอผู้รับบริการจิตเวช เพราะจบจิตชุมชนมา ต้องคอยเรียนรู้เพิ่มเติม ปัจจุบันลงตัว การดูอาการของผู้รับบริการว่าดีขึ้นหรือแย่ลงไหม มีงานอื่นๆ มีการคิดเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับผู้รับบริการ[๑๒๕]

การทำงานไม่มีคำว่าพรุ่งนี้จะต้องทำเลย[๑๒๖]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านการมีเป้าหมายในการทำงาน สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

> เป้าหมายในการทำงาน หมายถึง การดูแลให้คนไร้ที่พึ่งมีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่สังคม/ครอบครัวได้ตามปกติ

ภาพที่ ๔.๒ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการมีเป้าหมายการทำงาน

๒.๑.๒ การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นกระบวนการ

การทำงานตามกระบวนการขั้นตอน[๑๒๗,๑๒๘] เริ่มจากการแบ่งประเภทของคนไร้ที่พึ่งสถานมีการแบ่งประเภทชัดเจนคือกลุ่ม a b และ c กลุ่มaช่วยเหลือตัวเองได้ปกติช่วยงานได้ กลุ่ม b ช่วยเหลือตัวเองได้พูดคุยได้มีปัญหาเรื่องการสื่อสารบกพร่องบ้างไม่สามารถทำงานตามคำสั่ง กลุ่ม c คนพิการหลงลืม ต้องเรียนรู้แต่ละประเภทก็จะสามารถรับรู้ได้ว่าต้องพูดคุยยังไง เพราะอยู่ด้วยกันทุก

---

[๑๒๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๒๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

วันความสัมพันธ์ส่วนบุคคลทำให้ผู้รับบริการไว้ใจเจ้าหน้าที่ เวลามีปัญหาเราจะรับรู้ได้จากการสังเกต[๑๒๙] บางคนที่ไม่ต้องกินยาสามารถสื่อสารรู้เรื่อง[๑๓๐] มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ดูแลให้พยายามพูดคุย สร้างความเข้าใจระหว่างผู้รับบริการ พูดความต้องการของตนเองออกมาได้ ทำอย่างไรให้ฝึกการมีระเบียบวินัยตามกำหนดของสถานคุ้มครอง[๑๓๑]

ดูแลเขาเหมือนญาติ ใจเขาใจเรา ถ้าเอาใจใส่ดูแลเขา เขาจะมีพฤติกรรมที่ดีตอบกลับมา ต้องเอาใจใส่ดูแล เอื้อเฟื้อเผื่อแพร่กับเขา ต้องเข้าใจในบริบทที่เขาเป็นอยู่ด้วย เวลามอบหมายงาน เราต้องร่วมทำกับเขา เขาจะอยากมีส่วนร่วมทำกับเรา เขาจะยินดีที่จะช่วยเรา[๑๓๒] ขั้นตอนการทำงาน ดังต่อไปนี้

๑) สร้างสัมพันธภาพ

ผู้ดูแลจะจำชื่อได้ทุกคน การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ถ้าไม่ใส่ใจเขา เขาจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เรียกร้องความสนใจ คนภายนอกอาจมองว่าคนพวกนี้น่ากลัว แต่สำหรับเราเองถ้าเข้าไปด้วยจิตใจที่ดี ไม่มีท่าทีดูแคลน เขาจะรับรู้ได้ว่าใครมาดีมาร้าย[๑๓๓]

สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอย่างไรเพื่อสร้างความไว้ใจ กลุ่มที่มีอาการทางจิตเวชจะมีพฤติกรรมหวาดระแวง ไม่ยอมสื่อสารกับคนแปลกหน้า ดูช่วงอายุของผู้รับบริการ หากใกล้เคียงกับเจ้าหน้าที่ ใช้ลักษณะการพูดคุยแบบเพื่อน ในกลุ่มผู้สูงอายุใช้การอ่อนโยนในการพูดคุย ทำให้ผู้รับบริการรูสึกว่าอยู่ในสถานะแวดล้อมเหมือนครอบครัว มีความห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน การพูดคุย ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยิ่งบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกต แต่ละรายเพื่อสร้างแรงจูงใจ[๑๓๔]

รู้จักกับทุกคนเท่ากัน ต้องจำชื่อทุกคนให้ได้เพราะการจำชื่อได้แปลว่าเจ้าหน้าที่ใส่ใจผู้รับบริการ ผู้รับบริการจะไว้วางใจที่จะพูดคุยเพิ่มขึ้น ไม่มีการสนิทกับคนใดเป็นพิเศษ ทุกคนเท่ากันหมด เพราะผู้รับบริการจะรู้สึกว่าทำไมถึงไม่ได้รับความรัก เพราะคนที่อยู่ที่นี่ต้องการความรักทุกคน

---

[๑๒๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๓๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ต้องมีการสัมผัส เจ้าหน้าที่จะไม่มีการสัมผัสก่อน ผู้รับบริการมักจะสัมผัสเจ้าหน้าที่ก่อนยิ่งเจ้าหน้าที่กล้าสัมผัสมาก ผู้รับบริการจะยิ่งเปิดใจมากขึ้น[๑๓๕]

ผู้รับบริการมีความแตกต่างหลายกลุ่มเป้าหมาย มีทั้งคนขอทาน จิตเวช แต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน มีการเข้าถึงที่แตกต่างกัน กรณีไม่ยอมพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ช่วงแรกๆอาจไม่ยอมพูดคุย เจ้าหน้าที่ต้องคอยทักทาย ให้ผู้รับไว้ใจ เชื่อใจ ระยะเวลาผ่านไปจะเริ่มพูดคุย เริ่มให้ข้อมูล เริ่มเปิดใจ แล้วแต่กรณีบางคนพูดคุยให้ข้อมูล บางคนพูดคุยบ้าง โกหกบ้าง บางคนก็ไม่พูดคุยเลยไม่ให้ข้อมูลเลย ถ้าเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้ ถ้าเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้ การทักทายทุกวัน มีขนมให้ ทำเหมือนเพื่อนคนหนึ่ง[๑๓๖] ผู้รับบริการมีปัญหาทางจิตเวช ต้องมีการเข้า พูดคุยดีๆ[๑๓๗]

แรกรับเราต้องดูประวัติก่อนว่ามีการรักษาหรือภาวะจิตเวชไหม ดูพื้นฐานว่ามีปัญหาอะไรบ้างมีปัญหาการสื่อสารด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การพูดคุย ต้องคุยด้วยความเป็นมิตร ค่อยๆ ถาม เป็นอะไรไหม มีครอบครัวไหม บ้านอยู่ไหน ให้เขาได้แลกเปลี่ยนกับเรา ให้เขาเชื่อใจเรา มีบางคนไม่พูดคุย ไม่เชื่อใจ ค่อยๆพูดคุย และค่อยๆ ให้เวลากับเขา จะไม่มีการบังคับเขา คอยดูแลให้เขาอยู่ในกรอบ[๑๓๘]

ดูตามวัยผู้ใช้บริการ ผู้สูงอายุเรียกลุงป้า ในวัยใกล้เคียงกันจะเรียกชื่อ จะจำชื่อผู้รับบริการได้ทุกคน เมื่อคืนนอนหลับไหม กินข้าวหรือยัง หากมีอะไรอยากคุยเพิ่มเติมเขาจะชวนคุยต่อ เช่น อยากคุยโทรศัพท์ อยากเจอญาติ ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งต้องสร้างสัมพันธภาพ กับเขาก่อน อย่างน้อย ๑ - ๓ ครั้ง เริ่มแรกต้องพูดคุยปกติ การพูดคุยส่วนตัวในบริเวณแยกต่างหาก ให้เขามีความเป็นส่วนตัวกล้าเปิดเผย กล้าให้ข้อมูลกับเรา ระยะเวลาไม่แน่นอน แต่ต้องลงไปคุยบ่อยๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ต้องเข้าสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้รับบริการ สร้างความคุ้นเคย จำชื่อผู้รับบริการให้ เวลาเรียกชื่อผู้รับบริการจะรู้สึกชื่นใจ[๑๓๙]

---

[๑๓๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๕, '๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๓๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ต้องสร้างสัมพันธภาพกับเขาก่อน ต้องทักทาย จำชื่อผู้รับบริการให้ได้[๑๔๐]ดูแลเขาเหมือนเป็นญาติของเรา พยายามทักทายผู้รับบริการ[๑๔๑] การพูดคุย การให้คำปรึกษาเพราะส่วนใหญ่อยากได้คนคุยด้วย เหมือนมีคนเข้าถึงและเข้าใจเขา[๑๔๒]

เข้าหาตัวเขา ใกล้ชิดสร้างสัมพันธภาพแบบพี่น้องต้องดูแล แล้วแต่เคส บางคนต้องดุ บางคนต้องดูแลแบบเพื่อนถึงจะฟัง พูดคุยปกติ ยืนเฝ้าหรือพาไปทำ ถ้ายืนเฝ้าเองไม่ได้ก็หาคนเฝ้าแทน ถ้าหนักกว่านั้นก็ต้องประชุมทีมสหวิชาชีพ ถ้าคนไหนไม่สามารถควบคุมดูแลได้ต้องส่งต่อ[๑๔๓]

ใจเป็นสิ่งสำคัญ บางคนมีศักยภาพด้านต่างๆ ผู้ดูแลก็ต้องใส่ใจในเรื่องที่เขาทำได้ดี เรื่องที่เขาสนใจการจำชื่อสามารถช่วยได้ในการเข้าถึงผู้รับบริการ [๑๔๔]

๒) แจ้งข้อตกลง กติกา การอยู่ร่วมกัน

เราต้องอธิบายกฎระเบียบกับเขา อะไรที่เราให้ได้เราจะให้อยู่แล้ว เช่น ขอกินเหล้าสูบบุหรี่ เราก็อธิบายให้ฟังว่าที่นี่กินไม่ได้ มีกฎระเบียบบังคับ เขาก็เข้าใจ หรือกรณีอยากกลับบ้านจะไม่ขัดว่ากลับไม่ได้ แต่ต้องมีวิธีการพูดว่า เดี๋ยวดูให้ ติดต่อญาติยังไม่ได้เลย[๑๔๕]

กรณีขอโทรศัพท์ อธิบายให้เขาฟังว่ากฎระเบียบแล้วนะ ให้โทรศัพท์ได้เดือนละ1ครั้ง ผู้รับบริการ จะเข้าใจ กรณีจะขอซื้อขนม เราจะบอกกฎกติกาให้ผู้รับบริการว่ามีกฎอย่างไร ออกไปได้กี่โมง อธิบายเหตุผลจำเป็น มีข้อจำกัดอะไรบ้าง ตอนแรกรับผู้รับบริการจะทราบว่ามีกฎอะไรบ้าง[๑๔๖] ๑. ตักเตือน ๒. ลงโทษทำความสะอาดบำเพ็ญประโยชน์ ๓. ให้ลาออก[๑๔๗] และมีพาแนะนำตัวให้เจ้าหน้าที่ได้พูดคุย มีการฝึกวินัยกิจวัตรประจำวันทำซ้ำๆ เดิม[๑๔๘]

แรกรับที่เข้ามา มีการพูดคุยระเบียบการอยู่สถานคุ้มครองให้เขาเข้าใจ ส่วนใหญ่ผู้รับบริการจะมีอาการทางจิตเวช กฎระเบียบจะรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ต้องมีการพูดคุยบ่อยๆจะมีการประชุมเดือนละครั้งสำหรับผู้รับบริการ จะมีการย้ำกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันและบทลงโทษถ้ามีการผิดกฎระเบียบ การประชุมบ่อยๆ จะใช้ได้กับผู้รับบริการ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้คำปรึกษารายบุคคลในรายที่มีปัญหาเยอะ และในรายที่มีปัญหาเป็นกลุ่มให้คำปรึกษารายกลุ่มเล็กๆ มีการทำ

---

[๑๔๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๔๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

MOU กับโรงพยาบาลสวนปรุงในเรื่องของนักจิตวิทยา เพื่อพูดคุยปัญหาเชิงลึก ในกรณีที่เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้[๑๔๙]

การทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้รับบริการ แนวทางการดูแลผู้รับบริการ เนื่องจากปัจจุบันมีผู้รับบริการเยอะ รับมาจากหน่วยงานต่างๆหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการดูแล ขาดแคลนอุปกรณ์และบุคลากรทางการแพทย์ มีผู้รับบริการที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยให้อาหารทางสายยาง[๑๕๐]

เข้าใจผู้รับบริการ จิตเวชจะมีอารมณ์ขึ้นๆ ลงๆ ไม่รังเกียจผู้รับบริการ พูดคุยเหมือนเป็นญาติ ยิ้มแย้มแจ่มใส แรกรับนักสังคมสงเคราะห์จะมีการแนะนำการปฏิบัติตัวการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมมีอะไรบ้าง คัดแยกว่าอยู่หอไหน เป็นวิธีการพูด ถ้าไปอาบน้ำจะมีรางวัลให้ เดี๋ยวจะเดินไปดูว่าอาบน้ำหรือยัง ผู้ดูแลจะมีกิจวัตรประจำวันกำหนดให้ทำสร้างเงื่อนไขก่อนที่จะให้ตามคำขอ กรณีที่ให้ไม่ได้ก็ต้องอธิบายเหตุผลให้เขาเข้าใจ สร้างเงื่อนไขก่อนที่จะให้ตามคำขอ กรณีที่ให้ไม่ได้ก็ต้องอธิบายเหตุผลให้เขาเข้าใจ ทำโทษโดยการให้ล้างห้องน้ำและผู้รับบริการจะรู้ว่าตัวเองทำผิดและยอมทำตามคำสั่ง[๑๕๑]

มีการหนีออกไป เนื่องจากไม่มีการกักขังหน่วงเหนี่ยว ให้เต็มใจอยู่ตามพระราชบัญญัติ คนไร้ที่พึ่ง จะมีการดูแลเป็นพิเศษในกลุ่มที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง เพื่อไม่ให้เขาเกิดอันตรายและไปสร้างภาระให้ผู้อื่น[๑๕๒]

๓) ประเมินปัญหาสุขภาพกาย จิต สังคม

ประเมินความพร้อมที่อยู่อาศัยว่ามีคนดูแลไหมเหมาะสมไหม จิตเวชต้องให้กินยาพบแพทย์ตามกำหนดอย่าละเลย ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้รับ ญาติจะได้เตรียมตัวรับมือ[๑๕๓]

พฤติกรรมเปลี่ยน เงียบตาขวาง โวยวาย อาศัยการสังเกตเป็นหลัก[๑๕๔] ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยทุเลาค่อนข้างนิ่ง แต่มีบางรายที่มีภาวะจิตกำเริบจะส่งโรงพยาบาลศรีธัญญา แต่ก็พึ่งกลุ่มสหวิชาชีพของเรา มาคุยกันเพื่อปรึกษาหาทางแก้ไข[๑๕๕]

---

[๑๔๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๐, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีอาการที่แปลกไป เขาจะรู้ตัวว่าตัวเอง แย่ลง ก็จะหลบหน้าหลบตา ปลีกตัว คนที่รู้เรื่องเวลามีอาการจะแอบไปพูดคนเดียว ทำให้เราสังเกตอาการได้ยาก แต่คนที่ไม่รู้เรื่องจะมี อาการที่สังเกตได้ง่าย ชักบ้าง อาการสั่นบ้าง ก็จะมีกรณีที่บางคนอยู่ดีๆ ก็ขึ้นเลยก็มี[๑๕๖]

ดูว่ามีแนวโน้มจะทำร้ายเพื่อนไหม แต่มีไม่บ่อย ปล่อยเขาไม่ให้เพื่อนเข้าใกล้บางคนไม่มีใครไปยุ่งเขาก็จะไม่ทำใคร[๑๕๗]

สามารถสังเกตได้ว่าปกติไหมจากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม[๑๕๘]

ต้องรู้จักสังเกตจากการพูด พฤติกรรม อารมณ์ เพื่อรู้ว่ามีพฤติกรรมหรืออารมณ์แบบไหนจะเข้าไปพูดคุยได้ตรงจุด หรือรับรู้เมื่อมีพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป[๑๕๙]

การประเมินสุขภาพจิตและให้คำปรึกษา เมื่อประเมินสุขภาพจิต พบว่ามีปัญหาสุขภาพจิตจะดำเนินการให้คำปรึกษา ถ้าไม่ดีขึ้นจะมีกระบวนการส่งต่อ กรณีปัญหาสุขภาพจิตส่งต่อโรงพยาบาลศรีธัญญา ปัญหาสุขภาพร่างกายส่งต่อโรงพยาบาลธัญบุรี[๑๖๐]

ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล บางคนขอออกไปทำงานแต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้ แจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไขเพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้?เช่นเขาอาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้ ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล บางคนขอออกไปทำงานแต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้ แจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไขเพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้ เช่นเขาอาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้[๑๖๑]

เริ่มแรกการรับผู้รับบริการจากศูนย์คุ้มครอง มีการคัดกรอง สอบประวัติเบื้องต้นแล้วหากข้อมูลไม่ครบถ้วน นักสังคมสงเคราะห์จะสอบประวัติซ้ำ กรณีไม่ได้รับข้อมูลหรือข้อมูลไม่ตรงกับศูนย์คุ้มครอง จะเว้นระยะประมาณ ๒ อาทิตย์ แล้วมีการสอบข้อมูลซ้ำ แต่ละคนใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน[๑๖๒]

---

[๑๕๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๕๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๕๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๕๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๖๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ต้องปรับยา เราดูแลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเราจะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลง เมื่อพบอาการผิดปกติจะแจ้งพยาบาลให้ประเมินส่งพบแพทย์ คนไร้ที่พึ่งที่เป็นจิตเวชนิสัยเปลี่ยน ต้องดูณ ขณะนั้น[๑๖๓]

มีการประเมินของศูนย์คุ้มครองไร้ที่พึ่ง มีการตรวจสุขภาพ เพื่อการดูแลที่ถูกต้อง[๑๖๔] และมีการคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นให้ก่อน การ X-ray ปอดโรค ตรวจเลือด และมีการประเมินเบื้องต้นอีกที[๑๖๕]

มีกรณีเข้าใจผิดไหม พูดเรื่องจริงแต่เราไม่เชื่อหรือกรุเรื่องขึ้นมาแล้วเราเชื่อ มีบ้าง ก่อนตัดสินใจก็จะสอบถามคนอื่นรอบข้างก่อน ตรวจสอบข้อมูลก่อน[๑๖๖]

สังเกตผู้รับบริการว่าสามารถดูแลตัวเอง รับผิดชอบตัวเองได้หรือไม่ กรณีไม่สามารถดูแลด้วยเองได้ก็ต้องคอยอยู่ควบคุม ต้องประเมิน มีอาการตาขวาง นิ่งเงียบผิดปกติ[๑๖๗]

ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานก็มีความสำคัญ ต้องเข้าไปในฐานะเพื่อนของผู้รับบริการ เราจะสามารถเข้าถึงผู้รับบริการได้ ผู้รับบริการกล้าที่จะเข้ามาพูดคุยและเข้าปรึกษา มองให้รู้ว่าผู้รับบริการมีความผิดปกติ แต่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการเสมอภาคกับเรา ผู้ปฏิบัติงานกับผู้รับบริการที่มีอาการทางจิตเวชต้องรู้จักสังเกตอาการของผู้รับบริการในแต่ละวันว่ามีอาการเป็นอย่างไรบ้าง การพูดจา การแสดงสีหน้าเป็นอย่างไร เมื่อผู้รับบริการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เจ้าหน้าที่ต้องตักเตือน เวลาที่ผู้รับบริการอ่อนแอ เจ้าหน้าต้องเป็นคนคอยพยุงเขาขึ้นมา มีหนักเบาตามสถานการณ์ตอนนั้น[๑๖๘]

บางคนร่าเริง และซึมลงไป จะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องให้ผู้ดูแลคอยสังเกตพฤติกรรมผิดปกติ[๑๖๙]

ปฏิบัติตามหน้าที่ของเรา ดูแล ติดตามว่าผู้รับบริการนี้มีอาการผิดปกไหม ป่วยไหม ผ่านจากการพูดคุย ทักทาย และการสังเกตอาการว่ามีการซึมไหม ดูแลเรื่องการกินยา มีกิจกรรมให้ทำผ่อนคลาย[๑๗๐]

---

[๑๖๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๖๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีสิ่งกระตุ้น มีอาการดื้อ มีเรื่องพูดคนเดียวไปเรื่อย เราต้องเฝ้าระวัง บางคนแตกต่างทำร้ายตัวเอง ดึงใบไม้ มีอาการหงุดหงิด ชกลม มีรูปแบบต่างกัน บางคนนั่งเฉยๆ ทั้งวัน การแก้ไขต้องดูว่าอาการเหล่านี้เกี่ยวกับยาไหม ต้องมีการปรับยาหรือไม่ ให้พบแพทย์ แพทย์จะถามอาการจากผู้ดูแล เพื่อแพทย์มีการปรับยาให้[๑๗๑]

สายตาแข็งกระด้างขั้นตอนนี้จะปรับได้วิธีการปรับคืนสภาพไปพบจิตแพทย์ พฤติกรรมด้านอารมณ์จะเฉยไม่รับรู้[๑๗๒]

ก่อนที่จะขึ้น จะมีอาการล่วงหน้าก่อน จะสังเกตเห็นว่าผู้รับบริการเริ่มเปลี่ยน มีการไต่ระดับเรื่อยๆ ระยะเวลา ๑ – ๒ วันแล้วแต่บุคคล เพราะผู้รับบริการได้รับยาทุกคน ถ้าทานยาตามปกติไม่ขาดยาอาการของผู้รับบริการจะทรงตัว แต่เมื่อไรที่ผู้รับบริการรู้สึกว่าตัวเองดีขึ้นแล้วจะไม่ยอมทานยา จะทำให้มีอาการทรุดลงและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป การแจ้งโรงพยาบาลจิตเวชให้มารับตัวผู้รับบริการที่อาการทางจิตเวช ต้องรอให้มีอาการชัดเจนก่อน เพราะผู้รับบริการที่มีอาการทางจิตเวชอารมณ์จะขึ้นๆลงๆอยู่แล้ว บางครั้งอากาศร้อนก็ทำให้มีอาการเช่นกัน[๑๗๓]

พอพบแพทย์แพทย์จะดูว่าต้องทำอย่างไร มีการปรับยาเพิ่มหรือลดตัวยา สังเกตพฤติกรรมก่อน ต้องการอะไรบ้าง มีความประสงค์ต้องการอะไร ชอบทำงานด้านไหน[๑๗๔]

ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา เช่น ไม่ทราบชื่อ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิ ถ้ามีปัญหาสิทธิเราจะทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ ถ้าอนุเคราะห์ไม่ได้ต้องเสียค่าใช้จ่ายหน่วยงานต้องจัดหาค่าใช้จ่าย[๑๗๕]

๔) ให้การช่วยเหลือโดยทีมสหวิชาชีพ

ก. ด้านสุขภาพร่างกาย

สร้างแรงจูงใจส่วนใหญ่ให้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคือผู้สูงอายุจะดื้อเราจะ สั่งได้แต่จะได้ผลลัพธ์แค่ร้อยละ ๖๐ เช่น เรื่องกิจวัตรประจำวัน การอาบน้ำบอกว่าอาบแล้วแต่จริงๆ ไม่ได้อาบเราก็ต้องบอกว่า อาบอีกรอบนึง เดี๋ยวจะซื้อขนมให้เขาก็จะอาบอีกรอบ เราต้องเอาตัวเองไปอยู่ในโลกของเขา ไม่เถียงเขาว่าจริงๆ เขายังไม่ได้อาบ ถ้ายิ่งใช้น้ำเสียงตำหนิผู้รับบริการจะหยุดการปฏิบัติทั้งหมดต่อต้าน ถ้าพูดแบบสนุกสนานเขาจะปฏิบัติตาม[๑๗๖]

---

[๑๗๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๗๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ช่วงกลางวันถ้าจะให้ฝ่ายสวัสดิการไปทำงานแทน ดูแลเรื่องยาอาหาร พอตอนเย็นเราต้องมารับเวรต่อดูแลได้ อาบน้ำผู้ป่วยติดเตียงช่วยยกไปอาบน้ำป้อนข้าว โดยที่เราจะมีขนมเป็นค่าตอบแทนให้[๑๗๗]

ข. ด้านจิตใจ

เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหน แล้วปรึกษาจิตแพทย์ เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหนแล้วปรึกษาจิตแพทย์รับฟัง เช่น ผู้รับบริการคนนี้มีสติปัญญาด้านนี้เหมาะกับการทำงานแบบนี้ จะมีการเขียนคำแนะนำเสนอหัวหน้า และส่งต่อในแต่ละรายที่เข้ามารับบริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยาหาจุดเด่น จุดด้อย และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้พอเริ่มสังเกตอาการแล้ว มีการปรับตัวต้องเข้าไปในโลกส่วนตัวของผู้รับบริการ แสดงความหวังดี[๑๗๘]

ปัญหาที่ผู้รับบริการเอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป เช่น เดือนหนึ่งให้โทรศัพท์ ๑ ครั้ง ใช้สิทธิโทรแล้ว อาทิตย์ต่อไปก็มาจะโทรอีก วิธีการแก้ปัญหาคือบอกเหตุผลผู้รับบริการว่าได้โทรไปแล้วญาติไม่สะดวกรับโทรศัพท์ได้ตลอด การพูดต้องสร้างแรงจูงใจ มีรางวัลให้เพื่อจูงใจให้ปฏิบัติตาม[๑๗๙]

ค. ด้านการสื่อสาร

แค่พูดได้ก็ดีใจแล้ว สามารถสื่อสารกันได้ เนื่องจากมีบางคนมาไม่ยอมพูดคุย การแก้ปัญหาคือพยายามเข้าพูดคุย ใช้ระยะเวลา ๑ - ๒ เดือน บางเคสอยากเดินได้ เจ้าหน้าที่พูดคุยให้เคสทำกายภาพ ปัจจุบันสามารถเดินได้แล้ว ก็กลับมาขอบคุณ การพูดคุย ทุกคนสามารถพูดคุยได้หมด แต่แค่วิธีการพูดคุยไม่เหมือนกัน บางเคสก็สามารถพูดคุยได้เท่ากับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ เพราะไม่สามารถสะท้อน หรือถามเยอะ เพราะเค้าก็ไม่รู้เรื่องอยู่ดี มีบางกรณีที่สามารถพูดคุยได้ มาปรึกษาปัญหา พูดคุยได้เป็นชั่วโมง ช่วยให้เขารู้สึกสบายใจขึ้น[๑๘๐]

ง. ด้านครอบครัวและสังคม

การมาอยู่ร่วมกันในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง หลังจากเราเข้ามามีกระบวนการแรกรับในช่วง ๑๕ วันแรกอยู่ในอาคารแรกรับ ปรับพฤติกรรมของเขาและจะมีพี่เลี้ยง ๑ คนดูว่ามีพฤติกรรมอย่างไร จดบันทึกและประเมิน ทำทัณฑ์บน ผู้ใช้บริการจะมีการทำทัณฑ์บน ๓ กรณี โดยเรียกประชุมทีมสหวิชาชีพ ครั้งที่ ๑ คือตักเตือน ครั้งที่ ๒ โยกอาคารให้ทำงาน ครั้งที่ ๓ ส่งไปอยู่สถานคุ้มครองอื่น

---

[๑๗๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๗๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๗๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ซึ่งสามารถประสานทำเรื่องย้ายได้เลย ถ้าอยากกลับบ้าน ก็แก้ไขโดยมีกติกาโดยจะโทรกลับบ้านให้เดือนละ ๑ - ๒ ครั้งพูดคุยด้วยเหตุผลความจริง จะไม่โกหก [๑๘๑]

แรกรับแยกให้อยู่คนเดียวก่อน โดยมีพี่เลี้ยง Buddy ดูแลมีการบันทึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระยะเวลาภายใน ๑๕ วัน ถ้าอยู่ได้ ก็จะแยกขึ้นหอว่าควรอยู่หอพักไหน อยู่เกรดไหน หลังจากนั้น ๔๕วัน จะดูพฤติกรรมว่ามีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อทราบแล้วดูศักยภาพจะส่งเข้าร่วมโครงการอาชีวบำบัดหรือธัญบุรีโมเดลหรือแค่ฟื้นฟูร่างกาย การพูดคุยไม่มีปัญหา ผู้ดูแลจะดูแลอยู่แล้ว เขาจะสามารถปรับตัวเองได้ ก็เข้าใจว่าคนที่มาอยู่ที่นี่ เพียงแค่ช้ากว่าคนอื่น เรื่องอาบน้ำจึงไม่ใช่ปัญหา จะทำทุกวันอยู่แล้ว แต่มีผู้ดูแลคอยบอกอยู่ การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดุบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไรก็อยู่ตามนั้น กรณีมีการต่อต้านหนักๆ ปฏิเสธอาการป่วย นักจิตเวชบอกว่าเป็นกลุ่มเก็บอาการได้ดี จะไม่แสดงพฤติกรรมป่วยทางจิต เวลาคุยอย่าไปขัดเขา ต้องตามน้ำ[๑๘๒]

คนใหม่จะปฏิบัติตามคนเก่าๆ เราจะพูดคุยคอยให้คำปรึกษาเขาจะเข้าหาเราส่วนใหญ่ส่วนหนึ่งได้ผลมาจากยาด้วย ยาจะทำให้นิ่งขึ้น หาเหตุผลบอกว่าที่นี่อยู่แบบเป็นส่วนรวม เพื่อนได้อะไรเราก็จะได้แบบนั้น ใช้จิตวิทยาในการพูดคุย บางเคสกรณีจะเอาจะกินขนมเช้าซี้ทั้งที่กินไปแล้ว ต้องมีการตะคอกถึงจะหยุด นอกจากกรณีคนที่มีอาการ จะโวยวายใส่เรา เราจะถอยแล้วค่อยกลับไปพูดด้วยเหตุผล มีบางเคสกรณีจะเอาจะกินขนมเช้าซี้ทั้งที่กินไปแล้ว ต้องมีการตะคอกถึงจะหยุด นอกจากกรณีคนที่มีอาการ จะโวยวายใส่เรา เราจะถอยแล้วค่อยกลับไปพูดด้วยเหตุผล จับคู่บัดดี้ดูแลพาไปทำกิจวัตรประจำวัน มีการทำกิจกรรมสันทนา การทำกิจกรรมเข้าจังหวะ คนจิตเวชชอบการร้องเพลง ระบายสีเป็นการผ่อนคลายเฉยๆ ระบายสีจะมีการประกวดมีรางวัลให้เป็นแรงจูงใจเขาจะสนใจเข้าร่วมเยอะ มีการว่ากล่าวตักเตือน ในกรณีที่รุนแรงก็จะทำบันทึกหรือถ้ายังมีปัญหาในเรื่องของการทำร้ายร่างกายเพื่อนหรือเจ้าหน้าที่ก็จะลงโทษจากสถานสงเคราะห์ไปฝึกอบรมที่อื่นเนื่องจากยิ่งคุ้นเคยยิ่งสนิทยิ่งดื้อ[๑๘๓]

ปรึกษากับนักสังคมสงเคราะห์ ให้ไปตามเรื่องกับนักสังคมสงเคราะห์ เพราะจะให้ความรู้กระจ่างกว่าเรา กรณีอยากกินขนม ถ้าลูกน้องอยากกินแป๊ปซี่เราก็จะซื้อให้ ถ้าเป็นของต้องห้ามเช่นกาแฟ บุหรี่ เราจะพูดคุยกับเขาและเราก็จะรับฟังเขา[๑๘๔]

การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดุบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไรก็อยู่ตามนั้น กรณีมีการต่อต้านหนักๆปฏิเสธอาการป่วย

---

[๑๘๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

นักจิตเวชบอกว่าเป็นกลุ่มเก็บอาการได้ดี จะไม่แสดงพฤติกรรมป่วยทางจิต เวลาคุยอย่าไปขัดเขา ต้องตามน้ำ ทำโทษโดยการตัดสิทธิ เช่น เวลาแขกมาเลี้ยงไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรม ให้รู้สึกว่าถูกจำกัดสิทธิ์ ทำโทษโดยการตัดสิทธิ เช่น เวลาแขกมาเลี้ยงไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรม ให้รู้สึกว่าถูกจำกัดสิทธิ์ ใครที่ทำงานจะมีรางวัลให้ตลอด ขนม พาเที่ยว เงินฝากเข้าบัญชีเล็กๆ น้อยๆ[๑๘๕]

พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากที่เคยสังเกตเห็นหลังจากการอยู่ด้วยกัน หรือบางคนจะแสดงอาการออกมาบางคนก่อนอาการจะกำเริบจะรู้ตัวก่อน เดินมาบอกให้ฉีดยา บางคนอาการกำเริบไม่รู้ตัว กลุ่มผู้ป่วยจิตจากยาเสพติดก้าวร้าวที่สุด[๑๘๖]

ผู้รับบริการที่นิ่งขี้เกียจมีวิธีการกระตุ้นบอกให้ทำงานมีขนม ให้สร้างแรงจูงใจ พาไปทำด้วยกัน บางครั้งที่ไม่ยอมปฏิบัติตาม ก็ต้องบังคับมีไม้เรียวอันเล็กๆพอด้วยวาจาบางคนก็เอาไม่อยู่จะลงโทษเพราะขโมยของหรือทะเลาะกัน[๑๘๗]

ได้รับการสอนการทำ IRP เป็นสหวิชาชีพรวบรวมรับผู้รับบริการและทำการประเมินบันทึก IRP กลุ่มเดิมจะรู้ตารางกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว กรณีที่ไม่สามารถทำเองได้จะมีบัดดี้ คอยดูแล ส่วนผู้รับที่เข้ามาใหม่และเราจะมีการชี้แจงกฎระเบียบเบื้องต้น นักจิตเวชมีหน้าที่ประเมินเบื้องต้นอยู่ในเกรดอะไร เมื่อได้ ๑ เดือนจะมีการประเมินกลุ่มผู้รับบริการอีกครั้งและจะจัดกิจกรรมตามกลุ่มของผู้รับบริการการประเมินจะประเมินร่วมกับสหวิชาชีพและนักจิตจะเป็นแกนนำในการส่งให้ทำกิจกรรมต่างๆ[๑๘๘]

กรณีมีปัญหาจะเชิญผู้รับมาพูดคุย สอบถามความรู้สึก เกิดอะไรขึ้นและอธิบายเหตุผล หากมีการทำผิดซ้ำจะมีการลงโทษ แต่ละเคสไม่เหมือนกัน ส่วนใหญ่จะรับรู้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ จะรับฟังเจ้าหน้าที่ไม่มีการลงโทษแบบทำร้ายร่างกาย แต่จะลงโทษจำกัดสิทธิที่ควรได้รับหรือลงโทษให้บำเพ็ญประโยชน์ แล้วแต่กรณีบางเคสชอบการพูดจาดี บางเคสต้องพูดเสียงดัง ดุกรณีที่ผู้รับบริการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำร้ายร่างกายเพื่อน ต้องมีการส่งเสียงหรือดุเพื่อแยกเขาออกจากกัน การดูแลแต่ละคน มีการดูแลที่ต่างกันออกไป เหมือนการเลี้ยงลูก บางเคสเวลาจะใช้งานต้องเลือกงานที่ผู้รับบริการชอบ เลือกงานที่เหมาะกับผู้รับบริการ อาจต้องมีการชม มีการให้ขนมเป็นแรงจูงใจด้วย[๑๘๙]

กรณีผู้รับมีการเรียกร้องที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้ได้ พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆหาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่

---

[๑๘๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๑๘๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๘๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๘๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา การพูดคุย การให้คำปรึกษาเพราะส่วนใหญ่อยากได้คนคุยด้วย เหมือนมีคนเข้าถึงและเข้าใจเขา เน้นเรื่องการทานยาครบ สร้างกิจกรรมให้คนไร้ที่พึ่งได้อยู่ร่วมกับชุมชน สร้างความรู้ให้กับชุมชนในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ให้ภายในชุมชนมีกระบวนการของเขา ไม่ต้องผลักภาระมาให้สถานคุ้มครอง ให้เขารับรู้มีแนวทางวีธีการดูแลคนไร้ที่พึ่ง[๑๙๐]

ฝั่งชายชอบไปอยู่คลุกคลีกับผู้หญิง โดยนิสัยไม่ใช่ผู้ชายนะ ห้าม ๒ – ๓ ครั้งไม่ฟังต้องขู่ว่าจะขัง ด้วยน้ำเสียงเข้มและจริงจัง แต่ไม่เข้าไปด่าด้วยอารมณ์ที่รุนแรง ไม่ตะคอก ไม่ทำร้าย[๑๙๑]

จ. การดูแลรักษาสุขภาพ

จะผ่านผู้ดูแลก่อน ถ้าเห็นว่าป่วยหนักไม่เพียงปวดหัว ตัวร้อนธรรมดา ผู้ดูแจะส่งมาหาพยาบาล คนให้ข้อมูลจะเป็นผู้ดูแล ส่วนใหญ่ที่ดูแล เป็นด้านสุขอนามัย การให้ความรู้การดูแลตนเองป้องกันตนเองในการเจ็บป่วยเป็นโรคในฤดูนั้นๆ วัณโรคมีการคัดกรองก่อนจะเข้ามาก่อน มีการตรวจจากโรงพยาบาลมาแล้ว แต่มีการป้องกันก่อน ผู้ดูแลต้องดูแลและเจ้าหน้าที่พยาบาลต้องดูแลด้วยในกรณีคนรู้เรื่องเจ็บป่วย เดินมาหาเจ้าหน้าที่พยาบาลเอง แจ้งอาการ แต่ในกรณีคนที่ไม่รู้เรื่องต้องช่วยกันสังเกต ช่วยกันดูอาการว่าเจ็บป่วยจริงหรือไม่ บางรายมาปรึกษา เราจะสะท้อนตัวของผู้รับบริการว่ามีการดูแลตัวเองได้ดีหรือยัง ถ้าผู้รับบริการยังไม่เข้าใจ ต้องบอกเดี๋ยวต้องมาปรึกษากับด้านของนักสังคมสงเคราะห์ แต่เบื้องต้นสะท้อนอาการของผู้รับบริการว่ากินยาครบไหม การปฏิบัติตัวดีไหม การรับผิดชอบตัวเอง สะท้อนสิ่งใกล้ๆตัวของผู้รับไว้ก่อน[๑๙๒]

กรณีต้องการข้อมูลจากตัวผู้รับบริการ มีวิธีการโดยมีแบบสอบข้อเท็จจริง สามารถดูประวัติทางโรงพยาบาลได้ว่ามีการรักษาจากโรงพยาบาลไหนมา กรณีไม่มีข้อมูลอะไรเลย เรียกพูดคุยลองสอบถามว่ามีการตอบสนองอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่มีการบอกว่าอยู่ที่ไหนมาก่อน ทำงานที่ไหนมาก่อน บางกรณีครั้งแรกไม่บอกข้อมูลสักระยะหนึ่งเริ่มเชื่อใจก็จะบอกข้อมูล บางครั้งได้ข้อมูลจากเพื่อนหรือบัดดี้ของผู้รับบริการ แล้วไปสอบถามอีกครั้งว่าผู้รับบริการจะตอบคำถามตรงกันไหม[๑๙๓]

มีผู้ดูแลประจำอาคาร ทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ วางแผนต่อเคส ๑ คน ต้องมีการพัฒนาด้านไหน การอยู่อาศัยต้องอาศัยผู้รับบริการเกรดA เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เพราะเจ้าหน้าที่มีน้อย ทำงานแบบเคสพึ่งเรา เราพึ่งเคส[๑๙๔]

---

[๑๙๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๑๙๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เข้าถึงผ่านผู้ดูแล เนื่องจากผู้ดูแลใกล้ชิดมากกว่าแล้วจึงร่วมกันวางแผนการดูแล[๑๙๕]

คนที่นี่ส่วนใหญ่ IQ ต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งจะรับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามคำสั่ง เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหน แล้วปรึกษาจิตแพทย์ นอกจากนั้นในแต่ละรายที่เข้ามารับบริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยา หาจุดเด่น จุดด้อย และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้ รับฟัง เช่น ผู้รับบริการคนนี้มีสติปัญญาด้านนี้เหมาะกับการทำงานแบบนี้ จะมีการเขียนคำแนะนำเสนอหัวหน้าและส่งต่อ[๑๙๖]

มีบ้างเชิญพระมาในกิจกรรมประเพณีนิยมต่างๆ มีการสวดมนต์ ในทุกเช้ามีเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันจัดเสียงตามสาย มีกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ ออกกำลังกายและเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้ด้านต่างๆ กิจกรรมคลายเครียด จิตบำบัด กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมทางศาสนาก็จะมาร่วมกัน นอกจากนั้นหน่วยงานของเรา มีงบดูแลในเขตปทุมธานี เข้าสำรวจครอบครัวยากจน เราจะให้การช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์เป็นเงินที่ให้ไม่ต่อเนื่อง เงินครอบครัวอุปถัมภ์เป็นเงินที่ให้ต่อเนื่อง ๒๐๐ บาท/เดือน[๑๙๗]

มีการพูดคุย หากไม่ทำอะไรเลย อาจทำให้จากเดินไม่ได้เลย อาจจะกลายเป็นขยับไม่ได้เลย ต้องมีการทำงานบ้าง เลือกงานที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ มีบางกรณีจะนั่งรถเข็นทั้งวันไม่ทำงาน แก้ปัญหาให้ลองทำไม้กวาดก้านมะพร้าว ทำให้เริ่มขยันขึ้น ได้รับคำชม, ได้รับขนม ปัจจุบันช่วยงานถางหญ้า ขยันขึ้น[๑๙๘]

การเอาใจใส่ ต้องอยู่กับเขา พยายามสังเกตอาการ รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เนื่องจากบางคนไม่แจ้งอาการการเจ็บป่วย ดูแลเรื่องปัจจัย ๔ เหมือนการดูแลลูกคนนึง กรณีมาทำเรื่องลาออก เจ้าหน้าที่จะดูว่ามีเงินหรือไม่ มีที่ไหม บางรายพิจารณาแล้วไม่ให้ลาออกก็มีการหลบหนีบ้าง[๑๙๙]

บางครั้งอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนในกลุ่มหรือบัดดี้ของผู้รับบริการเพราะทางเรามีการจับคู่บัดดี้ด้วย[๒๐๐]

---

[๑๙๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๑๙๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ต้องมีเจ้าหน้าที่ คนหนึ่งที่คอยปรามได้ จะทำทุกคนไม่ได้ คนอ่อนก็ต้องอ่อน คนแข็งก็ต้องแข็ง คนที่เคยแข็งมาอ่อน หรือคนที่อ่อนมาแข็ง ผู้รับก็จะไม่กลัว ต้องมีคนขู่และคนปลอบ ต้องดูสถานการณ์ก่อนว่าจำเป็นต้องมีคนขู่ไหม แล้วแต่กรณี[๒๐๑]

ต้องมีการควบคุมตลอด สั่งแล้วบางคนทำไม่เป็นก็มี สมาธิสั้นถ้าปล่อยให้ทำเองผลงานจะไม่เรียบร้อย ไม่สวยงาม เช่น การฝึกอาชีพที่นี่มีการสอนทอเสื่อ ทอผ้าขาวม้า สานตะกร้าพลาสติก เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่ กรณีผู้รับบริการขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงาน แม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนมน้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา บางคนเวลาที่มีอาการไม่เชื่อฟัง เราจะไม่สนใจเขา แล้วเขาจะหยุด บางคนต้องใช้ท่าทางจริงจัง ใช้เสียงดัง แล้วแต่กรณี ปัจจุบันการดูแลดี ด้านความสะอาดร่างกาย ดูแลดี ถ้ามีอาการอะไรจะแจ้งพยาบาล ๒๐ ปี ที่ทำงานมา มีความต่างจากเดิมมาก รู้สึกผูกพันเหมือนเป็นครอบครัว เวลาผู้รับบริการมาฟ้อง เราจะไม่เชื่อ แต่จะรับฟังและอือออไปกับผู้รับบริการไม่คัดค้าน[๒๐๒]

การดูแลผู้รับบริการเหมือนคนในครอบครัว ระยะเวลาขึ้นอยู่กับอาการว่าเป็นมากหรือน้อย คนกลุ่มนี้ไม่สามารถดุได้ ต้องพูดดีๆด้วยจะมอบหมายงานค่อยๆ สอน ต้องทำให้ผู้รับบริการดู เมื่อทำสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายควรชื่นชม ให้รางวัลแก่ผู้รับบริการ บอกเหตุผลและสร้างแรงจูงใจนานๆไปผู้รับบริการอาการดีขึ้น แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคน เราพูด ๒ - ๓ ครั้ง ก็ปฏิบัติตาม บางคนพูดเยอะเท่าไรก็ไม่ปฏิบัติตาม ต้องใช้วิธีการสังเกตและการเรียนรู้นิสัยส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ผู้บริการคนไหนสามารถดูแลตัวเองได้ทำงานได้จะประสานกับนักสังคมสงเคราะห์ คนนี้สามารถไปฝึกอาชีพได้[๒๐๓]

บางครั้งคนไร้ที่พึ่งมาปรึกษาเรื่องบ้านที่อยู่ อยากกลับบ้าน โดยมีวิธีการแตกต่างกัน บางคนสามารถพูดให้เหตุผลตรงๆ หรือให้ลองคุยกับทางญาติเองหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่มีการพูดคุยต่อเพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป การกลับบ้านของผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ต้องให้เงื่อนไข ว่าต้องสามารถดูแลตัวเองได้ สามารถทำงานได้ เพราะถ้าออกไปไม่มีบ้านอยู่และไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ก็กลับสู่วงจรเดิม การพูดคุยจะพูดดีๆ ก่อน ถ้าไม่รับฟังต้องมีการพูดเสียงดังดุ แต่ไม่ทำร้ายผู้รับบริการ[๒๐๔]

---

[๒๐๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๐๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีกระบวนการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิต[๒๐๕]

มีการทดลองให้เจ้าหน้าที่สลับกัน เพราะเจ้าหน้าที่มีกระบวนการสร้างแรงจูงใจที่แตกต่างกัน หรืออาจให้ผู้รับบริการที่มีพื้นฐานอาการดีรู้เรื่องทุกอย่างเข้ามาช่วยพูดคุย พยายามใช้ทุกกระบวนการเพื่อที่จะช่วยฟื้นฟูผู้รับบริการ หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้[๒๐๖]

การให้ทำงานต้องยืนบอกรายละเอียดด้วย กลุ่มจิตเวชจะแบ่งเป็น จิตเวชจากพันธุกรรม หากมีสิ่งกระทบ จะเกิดภาวะเครียด (เป็นกลุ่ม C+,C) จิตเวชจากการใช้สารเสพติดจะทำงานตามคำสั่งอย่างเดียว (เป็นกลุ่ม C+,D) จิตเวชจากการประสบปัญหาสังคม เป็นกลุ่มที่ได้รับยาแล้วฟื้นฟู (เป็นกลุ่ม A,B) กลุ่มจิตเวชจากการประสบปัญหาสังคม ฟื้นฟูรับยาแล้ว พอเริ่มรู้เรื่องจะขอกลับบ้าน นักสังคมสงเคราะห์จะประเมินตัวผู้รับบริการว่ามีความรับผิดชอบแค่ไหน กลับบ้านได้หรือไม่ กลุ่มจิตเวชจากการใช้สารเสพติด ใช้เวลาค่อนข้างเยอะ จะไม่หักห้ามใจตัวเอง ถ้ากลับออกสู่สังคมอาจจะมีการกลับไปใช้สารเสพติดเหมือนเดิม กลุ่มจิตเวชจากพันธุกรรม ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง กลุ่มที่ส่งบ้านน้อยในนิคมจะเป็นกลุ่ม B และกลุ่ม C+[๒๐๗]

การดูแลในสถานสงเคราะห์ มีการออกแบบกิจกรรม ใช้ชีวิตที่เป็นรูปแบบเวลาตามกำหนด พอไปอยู่ในบ้านน้อยในนิคมการฝึกของเขา คือการฝึกเพื่อไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคต ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติต้องใช้ชีวิตเอง ไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ ไม่มีนักจิตวิทยา ทำให้มีพฤติกรรมถดถอย การแก้ปัญหาคือการให้นิคมเข้ามาดูว่าผู้รับบริการอยู่ในสถานสงเคราะห์อย่างไร ช่วงแรกที่ย้ายไปอยู่นิคมให้พ่อบ้านไปอยู่ด้วย ประมาณ ๒ อาทิตย์[๒๐๘]

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆ หาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา บางคนไม่ชอบให้พูดไม่ดี ต้องพูดเพราะๆ จะทำตาม บางคนต้องขู่ถึงจะทำตาม ไม่ใช่กับทุกราย เรื่องรางวัลหรือคำชมมีส่วนช่วย มีการประเมินผู้รับบริการดีเด่นประจำเดือนมีรางวัลให้ในทุกเดือน[๒๐๙]

---

[๒๐๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๐๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มคนที่ปัญหาเดียวกัน การพัฒนา การแก้ไขปัญหาจะไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ผู้สูงอายุแค่ให้ออกกำลังกายในแบบผู้สูงอายุ ไม่ใช่การออกกำลังกายในแบบเดียวกันหมด จะได้เป็นกลุ่มที่เป็นแนวทางการพัฒนาโดยตรง[๒๑๐]

วิธีการจัดการ ต้องใช้ความใกล้ชิด และความคุ้นเคยในการลงไปสัมผัสกับผู้รับบริการบ่อยๆ ในการสร้างความคุ้นเคย คนที่เข้าใกล้ชิดหลักๆเป็นผู้ดูแล นักสังคมลงไปทุกวัน ทักทายทั่วทุกบริเวณ ลงไปสอบถามผู้ดูแลระหว่างการอยู่เวรว่ามีปัญหาอะไรไหม ถ้าพบปัญหาก็ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา ผู้รับบริการมีทั้งอยู่ในเขตอย่างเดียวและในหน่วยฝึก เราต้องเดินไปทักทายให้ทั่วถึงทุกจุด[๒๑๑]

เวลาที่เขาไม่ฟังเรา ต่อต้านคำสั่งเรา ต้องบอกซ้ำ ๓ - ๔ ครั้ง เช่น บอกว่าให้นั่งอยู่เฉยๆ อย่าไปไหนนะ แล้วผู้รับบริการยังลุก เราต้องจับกดให้นั่ง บางครั้งก็ต้องใช้แรงบ้าง บางรายต้องส่งไปหานักสังคมสงเคราะห์ นักจิตเวชหรือนักพัฒนาสังคม[๒๑๒]

การดูแลผู้ป่วยจิตเวช มีวิทยากรจากโรงพยาบาลนักจิตวิทยา เภสัช นักกายภาพบำบัดมา ให้ความรู้ เมื่อเกิดการก้าวร้าว ด่าทอ ต้องใช้วิธีการขู่ ด้วยน้ำเสียงดุ ให้ผู้รับบริการกลัว บางคนต้องใช้ไม้แข็ง บางคนต้องใช้ไม้อ่อน แล้วแต่บุคคล เวลาให้ทำงานต้องมีคำชม ยิ้มให้ บางคนจะดีใจได้รับคำชื่นชม ถ้าเจ้าหน้าที่ปรามไม่ได้ผล ก็ขอให้เพื่อนหรือบัดดี้ที่ผู้รับบริการไม่กล้าต่อต้านช่วยดุ ถ้าทำงานที่มีอุปกรณ์ที่เป็นของมีคม มีอาวุธ ต้องควบคุม ดูเป็นระยะต้องสังเกตอาการเป็นระยะ กลัวว่าจะทำร้ายกัน ส่วนมากอยู่คุมด้วยตลอด กิจกรรมต้องมีเพื่อนมาช่วยทำ ต้องประสานงานกัน เช่น วันนี้มีกิจกรรมวาดภาพระบายสี ผู้ดูแลก็ต้องมาช่วยมาดูแลด้วย ต้องคุมทุกโต๊ะ[๒๑๓]

ถ้าถึงนักจิตเวช ผู้รับบริการจะยอมรับและกล้าเปิดใจคุย ผู้รับบริการจะมีข้อเรียกร้องเยอะ คนที่รู้เรื่องจะมีปัญหาเห็นแก่ตัวมากกว่าคนที่ไม่รู้เรื่อง หรือเป็นจิตเวชที่เอาแต่ใจจะมีปัญหาเยอะ ต้องปรับพฤติกรรม นิสัยความเข้าใจใหม่ทั้งหมด[๒๑๔]

กรณีขี้เกียจสั่งแล้วไม่ทำตามมีวิธีการจัดการ ดุบ้าง เสียงตะคอกใส่บ้าง ถ้าตะคอกใส่ยังไม่ไปจะต้องลากให้ไปทำ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องทำงาน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เรื่องกิจวัตรประจำวันจะทำตามโดยไม่มีปัญหา ถ้าทำตามจะมีแรงจูงใจ เช่นคำชมให้รางวัลเป็นขนม ส่วนใหญ่ให้ต่อหน้าคนอื่น คนที่ไม่ทำงานก็จะกระตุ้นตัวเองให้อยากทำงาน เวลาพูดคุยใช้น้ำเสียง ใช้น้ำเสียงสนุกสนาน น้อยครั้งเราคุ้นเคยกันอยู่ ใช้ในกรณีไม่ทำตามจริงๆถึงจะต้องดุบ้างตะคอกบ้าง[๒๑๕]

---

[๒๑๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๑๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ดื้อ ไม่ฟัง ทะเลาะกับเพื่อน ไม่ทำตามกิจวัตรประจำวัน ไม่อาบน้ำ ต้องดู ต้องบังคับ การดุควรทำแต่ไม่พร่ำเพื่อ ทำบ่อยผู้รับบริการจะไม่ฟัง ปกติต้องคุยดีๆดูเป็นกรณี มีรางวัลเป็นแรงจูงใจ มีขนมให้เวลาช่วยงาน เคยมีคนพูดว่าอยู่เฉยๆ ก็มีข้าวกิน ๓ มื้อ เราต้องคอยตามให้ทำกิจกรรม ลงโทษโดยจำกัดสิทธิ์ เช่น ไม่เติมข้าว[๒๑๖]

ต้องพยายามคุย อาการไม่พูด ต้องคอยถาม ให้เวลาประมาณ ๒ - ๓ วันให้ผู้ดูแลสังเกต คอยสอบถาม ถ้านึกอะไรออกให้บอก ให้กันพูดคุยที่เป็นปกติ แล้วค่อยเข้าประเด็นที่สำคัญ ดูว่ามีอาการจิตไหม ถ้ามีอาการจิตจะแจ้งพยาบาล ถ้ามีอาการจิตอ่อนๆ ไม่ถึงกินยาจะดูแลให้ทำกิจกรรมทั่วๆ ไป ดูแลในเรื่องของการอาบน้ำแปรงฟันถ้ารุนแรงจะปรึกษางานพยาบาล ให้พยาบาลพิจารณาพาพบแพทย์ กรณีอยากกินขนม ต้องบอกว่าผู้รับบริการไม่มีเงิน ต้องรอให้แขกมาเลี้ยง ต้องพิจารณาว่าจำเป็นไหม ถ้าจำเป็นก็จะซื้อให้กินจะได้ไม่อาละวาด ถ้ามีอาละวาดก็จะให้เหตุผลด้วยน้ำเสียงปกติ เขาก็จะฟัง การพูดยอ ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง แล้วแต่คน อยู่ที่การอบรมของเจ้าหน้าที่ที่หว่านล้อมและดูแลทุกคนเสมอเท่าเทียมกัน[๒๑๗]

มีข้อแลกเปลี่ยน เช่น ต้องทำงานก่อนแล้วจึงจะให้ ซึ่งจะไม่ให้ตามความต้องการตลอด มีการมอบหมายงาน แต่ถ้าเป็นผู้รับบริการที่อยู่นานจะรู้ว่าตัวเองต้องทำอะไรต่อ ปกติอยู่กับกลุ่มเพื่อนเริ่มมีอาการแยกตัว ตาขวาง มีพฤติกรรมที่ผิดไปจากพฤติกรรมเดิม บางคนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงแต่ไม่อาละวาดก็มี คนที่รุนแรงจะอยู่ในห้องควบคุมอาการ[๒๑๘]

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆ หาประเด็นรอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา เข้าใจ ส่วนใหญ่ผู้รับบริการจะมีอาการทางจิตเวช กฎระเบียบจะรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ต้องมีการพูดคุยบ่อยๆ จะมีการประชุมเดือนละครั้งสำหรับผู้รับบริการ จะมีการย้ำกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันและบทลงโทษถ้ามีการผิดกฎระเบียบ[๒๑๙]

ผู้รับบริการจะยอมรับและกล้าเปิดใจคุยกับนักจิตเวช ผู้รับบริการจะมีข้อเรียกร้องเยอะ คนที่รู้เรื่องจะมีปัญหาเห็นแก่ตัวมากกว่าคนที่ไม่รู้เรื่อง หรือเป็นจิตเวชที่เอาแต่ใจจะมีปัญหาเยอะ ต้องปรับพฤติกรรม นิสัยความเข้าใจใหม่ทั้งหมด[๒๒๐]

---

[๒๑๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๑๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการมีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ก่อนมีการปฏิบัติอย่างไร คนที่เข้ามาใหม่จะปฏิบัติตามบางเรื่องเขาจะถามว่าทำได้ไหม พูดคุยด้วยน้ำเสียงปกติ มีการพูดคุยโน้มน้าว เพื่อนทำแบบนี้นะก็ต้องทำแบบนี้ บอกถึงเหตุผล ถ้าบางคนดื้อก็จะมีการขู่ว่าเดี๋ยวอดกินขนมนะ มีทั้งการตัดสิทธิ์และสร้างเงื่อนไข[๒๒๑]

ฉ. การกินยา

จิตเวช ประมาณ ๒๐๐ คน จากผู้ใช้บริการ ๔๐๐ คน เจ้าหน้าที่มีหน้าที่จัดยาเคร่งครัดการกินและกลืนยาให้เห็น[๒๒๒] สภาพแวดล้อม การทานยาว่าได้ทานยาประจำไหม เพราะส่วนใหญ่จะดูแลเกี่ยวกับด้านการพยาบาลหน้าที่ไม่ใช่ผู้ดูแลส่วนใหญ่หน้าที่หลักของเราเองคือ พาผู้รับบริการไปโรงพยาบาล ตามนัด ฉุกเฉินปฐมพยาบาลเบื้องต้น ลงราววอร์ดตามหอดูผู้ป่วยติดเตียงประมาณ ๒๐ กว่าคน ดูเรื่องการทำแผล การทานยาตรงตามที่แพทย์สั่งไหม[๒๒๓] ปัญหาสำคัญการดูแลตนเอง การทานยา ต้องมีการบังคับให้ทานยา เนื่องจากมีอาการทางจิต ปัญหาเรื่องโรคภัย โรคประจำตัว[๒๒๔] เรื่องยาสำคัญ อยู่ที่นี่มีผู้ดูแลคอยดูแลเรื่องการทานยา พอกลับอยุ่บ้านสังคมต่างกัน เริ่มปฏิเสธการทานยา ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านนักสังคมสงเคราะห์ต้องลงไปดูสังคมว่าสามารถอยู่ได้ไหม[๒๒๕] ส่วนใหญ่ที่ไปจะมีการกินยาร่วมทั้งหมด ทำงานได้ ร่างกายแข็งแรง แต่ขี้เกียจ แต่พอไปบ้านน้อยจำนวนคนน้อยลงเจ้าหน้าที่ดูแลใกล้ชิดได้มากขึ้น สั่งให้ทำก็ต้องทำ[๒๒๖]

การฟื้นฟู ต้องทานยาต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบ้านน้อยนิคมเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่คุ้นเคยกับผู้รับบริการของเรา เรื่องการดูแลหรือการสร้างเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดี เวลาไปในบ้านน้อยไม่ค่อยทานยา ต้องเฝ้าตลอดจนกลืน บางคนซ่อนยาก็มี ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากกว่า ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า[๒๒๗]

ช. ฝึกประเมินตนเอง

เริ่มจากการคุย การให้คำปรึกษา มีวิธีการให้คิด สะท้อนตัวเองทุกวัน เช่น วันนี้ทำอะไรมา เป็นอย่างไรบ้าง เมื่อวานทำอะไรมา วันนี้กับเมื่อวานแตกต่างกันไหม เราทำงานได้ดีขึ้นไหม เพราะอะไรวันนี้ถึงทำแบบนี้ พูดคุยกันแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนนี้คิดอะไรอยู่ ให้ผู้รับบริการได้มองดูว่า วันนี้เป็นอย่างไร เมื่อวานเป็นอย่างไร ลองทบทวนตัวเอง การพูดคุยไม่เป็นทางการเดินเข้าพูดคุย

---

[๒๒๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๓] ที่สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑..

[๒๒๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กับผู้รับบริการ เวลาทำงานเป็นกลุ่มหรือทำกิจกรรมร่วมกัน[๒๒๘] มอบหมายงานเล็กๆ น้อยๆ ใช้ความบันเทิงให้ผ่อนคลาย ค่อยๆ ซึมซับเชื่อฟังเรา[๒๒๙]

ซ. กิจกรรมสันทนาการ

ผู้หญิงฝึกอาชีพจะเน้นเรื่องความสวยงาม เย็บปักถักร้อย[๒๓๐] กิจกรรมบำบัดหมากฮอสจะช่วยฝึกทักษะสามารถดึงความสามารถให้เห็นตามความถนัดของแต่ละคน[๒๓๑] ช่วงบ่ายกิจกรรมฟังธรรมเป็นชั่วโมง วันจันทร์มีดูหนังฟังเพลง มีกิจกรรมให้เต้นผู้รับก็เต้นตอบสนองได้ดี [๒๓๒]มีการจัดกิจกรรมให้ฟังธรรมะ โยคะ มีกิจกรรมให้ฟังข้างนอก มีพาช่วยทำความสะอาดวัด ทำดีได้ดี การให้พยายามบอกกับผู้รับบริการเสมอว่า กรณีที่มีปัญหา ว่าที่มาอยู่ตรงนี้แสดงว่าคุณแย่แล้ว ถ้าไม่แย่คงไม่มาอยู่ตรงนี้ ทำไมถึงยังทำอะไรที่แย่ๆ อีก คุณเริ่มให้ได้แล้ว แล้วทุกอย่างจะกลับมา เหมือนการทำดีได้ดี ถ้าไม่ทำดีก็ไม่ได้ดี ในวันที่ยังไหวคุณต้องทำให้เขาเพราะในวันที่ไม่ไหวเขาจะทำให้คุณ พยายามพูดให้ผู้รับบริการมีความตระหนัก[๒๓๓]

กิจกรรมดนตรีได้ความรื่นเริง ศิลปะผ่อนคลายความเครียดหรือได้การสื่อสารจากรูปที่วาด แต่หากเป็นการฟื้นฟูจะได้จากอาชีวบำบัด งานฝึกอาชีพในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนพอเพียงเกษตรผสมผสาน ร้าน can do ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร บริการนวด เด่นในเรื่องของธนาคารขยะรวมถึงการรีไซเคิลจากวัสดุเหลือใช้ ธนาคารขยะโรงงานคัดแยกขยะสาขาใหญ่ ผู้ใช้บริการบริการเริ่มแรกฝึกภายในสถานฯก่อน มีการตั้งธนาคารขยะ ผู้รับบริการเริ่มมีทักษะแล้ว โรงงานก็รับผู้รับบริการไปทำงานไปเช้า-เย็นกลับ[๒๓๔]

กิจกรรมนันทนาการมีการทำแทนกันได้ แต่ในปัญหาเชิงลึกก็ให้เราทำ แต่งานทุกอย่างในฝ่ายมีการพูดคุยกัน มีกิจกรรมนันทนาการ ร้องเพลง ซึ่งช่วยผ่อนคลาย กิจกรรมเรื่องการฟื้นฟูด้านอาชีพ สานตะกร้า ปลูกผักสวนครัว หัตถกรรม เพาะกล้าไม้ งานหัตถกรรม งานเย็บ กศน.จะเข้ามาฝึกขึ้นอยู่กับผู้รับบริการจะรับได้แค่ไหน ที่นี่ยังมีการสอนป้องกันตัว เชิญวิทยากรมาสอน มีอุปกรณ์เบื้องต้นใช้ผ้ามัด ถ้ามีอาการรุนแรงจะนำส่งโรงพยาบาลสวนปรุง ประมาณ ๔๐ - ๕๐กิโลเมตร แต่มีกลุ่มงานจิตเวชโรงพยาบาลแม่แตงมาช่วยดูทุกเดือน[๒๓๕]

---

[๒๒๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๒๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๓๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กิจกรรมที่มีกิจกรรมทั้งหมด กิจกรรมฝึกทักษะวาดรูประบายสี กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมดนตรีบำบัด กิจกรรมทำความสะอาด ตัดหญ้า พยายามหากิจกรรมให้ทำ เปิดเพลงให้ฟัง ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิค หากิจกรรมให้ทำดีกว่าให้นั่งเฉยๆ ให้ได้ผ่อนคลาย ได้ระบายความเครียด[๒๓๖]

บางแห่งเป็นกิจกรรมรวมๆ มีแขกมาเลี้ยง ดนตรีบำบัด กีฬา อาชีวบำบัดในกลุ่มที่สร้างอาชีพได้ กิจกรรมที่ดีที่สุดเป็นกิจกรรมอาชีวบำบัดเพราะสามารถสร้างอาชีพได้[๒๓๗]

กิจกรรมร้องเพลงเต้นจะได้รับความร่วมมือดีมาก เวลาไม่มีเพลงบางคนที่ไม่รู้เรื่องจะเดินเฉยๆ ไม่สนใจ แต่พอมีเพลงจะเต้นได้ยิ้ม หัวเราะกับเพื่อนได้[๒๓๘]

ทำกิจกรรมกับผู้รับบริการ ตอนเช้าทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้สูงอายุ บางกิจกรรมต้องมีการแยกกลุ่มแล้วแต่ลักษณะของกิจกรรม[๒๓๙]

ฌ. มีระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

จัดตามส่วนกลางกำหนด เพิ่มเติมในส่วนของการมีจิตอาสาเข้ามาทำกิจกรรมซึ่งจะขึ้นอยู่กับกลุ่มอาสา[๒๔๐]

ที่นี่มีการใช้บัดดี้(เพื่อนช่วยเพื่อน) ไม่ค่อยได้ข้อมูลจากบัดดี้เพราะส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง บัดดี้ช่วยเรื่องการเจ็บป่วย คอยถามเพื่อนในแต่ละวัน การกิน อยู่ หลับนอน[๒๔๑]

เนื่องจากผู้ดูแลมีน้อย เนื่องจาก C มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายด้วย แต่มี B ไป A ที่นี่มีการจับบัดดี้เพื่อนช่วยเพื่อนด้วย[๒๔๒] ต้องใช้เวลา มีการให้บัดดี้ช่วยด้วย ให้บัดดี้พามาร่วมกิจกรรมต่างๆ บัดดี้ส่วนใหญ่เป็นเกรด A และ B+[๒๔๓]

กรณีที่ทำกิจวัตรประจำวัน แก้ไขโดยระบบ Buddy หรือเพื่อนช่วยเพื่อนให้ผู้รับที่รู้เรื่องช่วยดูแลคนที่ไม่รู้เรื่อง เช่น พาไปช่วยอาบน้ำ แปรงฟัน ฟอกสบู่ สระผม คนที่รู้เรื่องจะพาไปทำกิจวัตรประจำวัน แต่ส่วนมากคนที่มีปัญหาเยอะสุดก็เป็นคนรู้เรื่อง มีปัญหาในเรื่องเห็นแก่ตัว เรื่องของกินหรือของใช้[๒๔๔]

---

[๒๓๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๓๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๓๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๓๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการมีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ก่อนมีการปฏิบัติอย่างไร คนที่เข้ามาใหม่จะปฏิบัติตามบางเรื่องเขาจะถามว่าทำได้ไหม พูดคุยด้วยน้ำเสียงปกติ มีการพูดคุยโน้มน้าว เพื่อนทำแบบนี้นะก็ต้องทำแบบนี้ บอกถึงเหตุผล ถ้าบางคนดื้อก็จะมีการขู่ว่าเดี๋ยวอดกินขนมนะ มีทั้งการตัดสิทธิ์และสร้างเงื่อนไข ถ้ายังมีอาการมากเกินไป จนแม่หอไม่สามารถดูแลได้ จะพูดคุยกับทีมสหวิชาชีพว่าจะแก้ไขต่อไปอย่างไร เช่น บางคนอยากไปทำงานข้างนอกแต่ยังไปไม่ได้ ศักยภาพยังไม่ถึงก็จะตกลงเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เหตุผลกับเขาและเขาจะรับฟังผู้รับแสดงความต้องการ แต่เจ้าหน้าที่ให้ไม่ได้เราต้องพูดคุยตรงๆ ด้วยเหตุผลเขาจะยอมรับ เพราะเขารู้จักญาติตัวเองมากที่สุด กรณีอยากกลับบ้านจะมีการพูดคุยกันให้เขาเห็นใจว่าเจ้าหน้าที่ทำเต็มที่แล้ว และเขาจะรับฟัง มีบัดดี้กรณีผู้รับดูแลตัวเองไม่ได้ จะมีบัดดี้คอยดูแล ป้อนข้าว ถ้าสามารถดูแลตัวเองได้ก็จะอยู่แบบเพื่อนมากกว่า[๒๔๕]

มีแบบสอบข้อเท็จจริง สามารถดูประวัติทางโรงพยาบาลได้ว่ามีการรักษาจากโรงพยาบาลไหนมา กรณีไม่มีข้อมูลอะไรเลย เรียกพูดคุย ลองสอบถามว่ามีการตอบสนองอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่มีการบอกว่าอยู่ที่ไหนมาก่อน ทำงานที่ไหนมาก่อน บางกรณีครั้งแรกไม่บอกข้อมูล สักระยะนึงเริ่มเชื่อใจก็จะบอกข้อมูล บางครั้งได้ข้อมูลจากเพื่อนหรือบัดดี้ของผู้รับบริการ แล้วไปสอบถามอีกครั้งว่าผู้รับบริการจะตอบคำถามตรงกันไหม[๒๔๖]

ญ. ฝึกความรับผิดชอบของตนเอง

งานที่มอบหมาย งานแต่ละคนทำของผู้รับบริการ[๒๔๗] ไม่ต้องอยู่คุมเขา เขารู้หน้าที่ของเขาแล้ว มีผู้รับบริการช่วยงานพยาบาล ๑ คน ให้ช่วยงานหาแฟ้มผู้รับบริการ ไม่ดื้อ เถียงบ้างบางครั้งบอกว่าไม่ให้มาทำแล้ว เดี๋ยวให้คนอื่นมาทำแทน ผู้รับบริการก็จะกลัวเพราะงานตรงส่วนพยาบาลสบายกว่างานในเขตที่ต้องถอนหญ้า ตากแดด[๒๔๘]

๕) ประเมินก่อนส่งกลับและฝึกวิชาชีพ

ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านกลับสู่สังคมมีการประเมินสังคม สิ่งแวดล้อมว่าผู้รับบริการไปได้ไหม ๑ ปีส่งผู้รับบริการประมาณ ๕ - ๑๐ คนส่วนใหญ่ คนในครอบครัวต้องออกไปทำงานหาเงินก่อนจะส่งผู้รับบริการไปเรามีการฝึกทักษะการใช้ชีวิต การเข้าสังคมให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้[๒๔๙] มาฝึกกับเราถึงได้เป็น A ส่งไปนิคมทีละ ๕ คน[๒๕๐]

---

[๒๔๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๔๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการอยู่ในสถานสงเคราะห์ จะมีเจ้าหน้าคอยดูแลตลอด แต่พอไปอยู่ในบ้านน้อยในนิคมจะมีอิสระมากขึ้น จากประสบการณ์พอไปจากสถานสงเคราะห์แล้วไม่สามารถดูแลตัวเองได้ [๒๕๑]

ก่อนทำกิจกรรมจะมีการประเมินศักยภาพของผู้รับบริการและศักยภาพเจ้าหน้าที่ร่วมด้วย เพื่อหาจุดตรงกลาง ยังไม่สามารถเทียบผลลัพธ์ได้เนื่องจากเพิ่งมาทำงาน กรณีจะส่งผู้รับบริการกลับบ้าน บางรายจะมีการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับญาติก่อน ดูความพร้อมการดูแลของญาติ ปล่อยให้ญาติพูดคุยหาข้อตกลงกันเอง แล้วแจ้งคำตอบกับทางเจ้าหน้าที่[๒๕๒]

การฟื้นฟู ต้องทานยาต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบ้านน้อยนิคมเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่คุ้นเคยกับผู้รับบริการของเรา เรื่องการดูแลหรือการสร้างเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดี เวลาไปในบ้านน้อยไม่ค่อยทานยา ต้องเฝ้าตลอดจนกลืน บางคนซ่อนยาก็มี ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากกว่า ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า[๒๕๓]

เรื่องยาสำคัญ อยู่ที่นี่มีผู้ดูแลคอยดูแลเรื่องการทานยา พอกลับอยู่บ้านสังคมต่างกันเริ่มปฏิเสธการทานยา ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านนักสังคมสงเคราะห์ต้องลงไปดูสังคมว่าสามารถอยู่ได้ไหม และเรื่องสภาพจิตใจ ผู้ป่วยจิตเวชสภาพจิตใจไม่แข็งแรง[๒๕๔]

ระบบการฟื้นฟูศักยภาพของบุคคล เนื่องจากตอนนี้ ๑๑ สถานได้รับแนวทางการฟื้นฟูพัฒนาผู้รับบริการด้วยธัญบุรีโมเดล พื้นฐานของธัญบุรีโมเดล เริ่มจากธัญบุรี ปทุมธานี ซึ่ง ส.ชายมีพื้นที่กว้างมาก สวนที่ทำสามารถทำได้จริง มีเจ้าหน้าที่พร้อม ทำให้เหมาะกับการจัดธัญบุรีโมเดลได้ แต่สำหรับที่นี่ไม่มีพื้นที่กว้าง สถานที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ไม่เอื้ออำนวยในการจัดกิจกรรมเหมือนธัญบุรีโมเดล ซึ่งที่นี่มีโครงการคัดแยกขยะรีไซเคิล คัดแยกพลาสติก ซึ่งได้ค่าตอบแทนที่ดีกว่าโครงการธัญบุรีโมเดล มันต้องดูที่บริบทของพื้นที่นั้นๆ ว่ามีความเหมาะสมที่จะนำเครือข่ายข้างนอกมาพัฒนาผู้รับบริการของเราได้อย่างไร ถ้าเราสามารถดึงเครือข่ายเข้ามาร่วมฟื้นฟูผู้รับบริการที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ ได้ น่าจะดีกว่านี้

ตามภารกิจต้องฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ อาชีพ ตามพม.กำหนด ระหว่างวันเจ้าหน้าที่ดูแลผู้รับบริการ ต้องสร้างกิจวัตรประจำวันใช้ แต่บางคนมีศักยภาพก็จะเพิ่มกิจกรรมให้ผู้รับบริการด้วย จะมีนักกิจกรรมบำบัดดูแล ผู้รับบริการรายใดสามารถทำงานได้ ก็จะมีการจ้างงาน[๒๕๕]

---

[๒๕๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.๒๕๖๑

[๒๕๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ดูจากฐานข้อมูลแฟ้มประวัติของแต่ละราย มีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน เช่น กรณีที่ครอบครัวไม่ยอมรับจริงๆ เราก็คุยกับเขาด้วยเหตุผล ครอบครัวไม่รับแต่สามารถออกไปทำงานอยู่กับสถานผู้ประกอบการแทนได้นะ[๒๕๖] ที่ส่งไปอยู่บ้านน้อยในนิคมตอนนี้ผู้รับบริการมีอาการดีขึ้น เป็นบุคคลเร่ร่อนไม่มีอาการทางจิต[๒๕๗]

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆแล้วค่อยเพิ่มงาน เป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ - ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการดูผู้รับบริการก็จะช่วยทำงาน[๒๕๘]

พูดคุยอธิบายเหตุผล ความจริงให้ยอมรับ ประเด็นหลักๆผู้รับบริการอยากกลับบ้าน วิธีการแก้ไขคือให้ผู้รับบริการโทรกลับบ้านซึ่งจะมีนักสังคมสงเคราะห์นั่งอยู่ด้วย ให้ครอบครัวพูดคุยกันก่อน ถ้าไม่อยากอยู่จริงๆ อยากจะกลับบ้านจริงๆให้เขียนใบลาออก ผู้รับบริการที่ขี้เกียจไม่ทำอะไรเลย ใช้กฎหมู่พฤติกรรมหมู่ทุกคนจะต้องทำงาน จะมีแรงจูงใจ คนทำเยอะจะได้ของรางวัลเยอะ คนทำน้อยจะได้ของรางวัลน้อย[๒๕๙]

กรณีอยากกลับบ้าน บอกว่าครูไม่มีหน้าที่ตรงนี้ทำได้แค่ดูแล ถ้ามีอะไรจะบอกกับนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาให้ และชวนคุยถึงสาเหตุว่าทำไมถึงยังกลับไม่ได้ ที่บ้านดูแลเราได้ไหม กลับแล้วกินยาเองไหม ดื้อไหม บอกเรื่องเงื่อนไข[๒๖๐] มีใบลาให้เยี่ยมบ้านประมาณ ๑๐ วัน ปีละ ๑๐ - ๒๐ คน ถ้าเขาสามารถอยู่บ้านได้ อยากกลับไปอยู่บ้านก็สามารถโทรมาแจ้งและอยู่บ้านได้เลย[๒๖๑]

๖) ติดตามหลังให้การช่วยเหลือ

ทำทุกอย่าง เบิกยา ติดตามผลว่าทานยาแล้วดีขึ้นหรือไม่ เช่น นาย ก. กินยาจิตเวชมีพฤติกรรมแบบนี้เกิดจากอะไร พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาหรือไม่ ได้รับยาแล้วยาคุมโรคอยู่ไหม ถ้าคุมโรคไม่อยู่ต้องกลับมาดูที่ขนาดยาที่ให้แล้วปรึกษาแพทย์[๒๖๒]

มีการเยี่ยมบ้านทุก ๒ เดือนว่าสามารถอยู่กับครอบครัวได้หรือไม่[๒๖๓]

---

[๒๕๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๕๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๕๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๐] สัมมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๖๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านการมีทำงานตามมาตรฐาน สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การทำงานตามมาตรฐาน หมายถึง กระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ตามมาตรฐาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ

- การสร้างสัมพันธภาพ
- การประเมินกาย จิต สังคม
- การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน
- การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ
- การประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและส่งฝึกอาชีพ
- ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว

ภาพที่ ๔.๓ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการทำงานตามมาตรฐาน

๒.๑.๓ การอดทนไปสู่เป้าหมาย

สอบประวัติเบื้องต้นแล้ว หากข้อมูลไม่ครบถ้วน นักสังคมสงเคราะห์จะสอบประวัติซ้ำ กรณีไม่ได้รับข้อมูลหรือข้อมูลไม่ตรงกับศูนย์คุ้มครอง จะเว้นระยะประมาณ ๒ อาทิตย์ แล้วมีการสอบข้อมูลซ้ำ แต่ละเคสใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน บางครั้งอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนในกลุ่มหรือบัดดี้ของผู้รับบริการเพราะทางเรามีการจับคู่บัดดี้ด้วย การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆปรับทัศนคติของคนภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่มนี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคติธรรมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย[๒๖๔]

---

[๒๖๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่องยากมาก เนื่องจากเป็นผู้ป่วยจิตเวชเกินครึ่ง ความสามารถการรับรู้ในการให้ความรู้เป็นเรื่องยาก ต้องให้ความรู้ซ้ำๆ ผู้ดูแลจะคอยดูแล[๒๖๕] การติดตามผลต้องสอบถามนักสังคมสงเคราะห์ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมย้ำคิดย้ำทำ[๒๖๖]

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด การฝึกงานเริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่ แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงาน เป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ – ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการดูผู้รับบริการก็จะช่วยทำงาน[๒๖๗]

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องซื้อใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวช เพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ [๒๖๘]

ต้องใจเย็น ดูแลเรื่องการกินยาเพราะบางคนจะแอบคายทิ้ง เข้าใจผู้รับบริการไม่ตอกย้ำถึงปัญหาบางคนอยู่สถานมาตั้งแต่เกิดไม่มีบ้าน ดูจากฐานข้อมูลแฟ้มประวัติของแต่ละราย มีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน เช่น กรณีที่ครอบครัวไม่ยอมรับจริงๆ เราก็คุยกับเขาด้วยเหตุผล ครอบครัวไม่รับแต่สามารถออกไปทำงานอยู่กับสถานผู้ประกอบการแทนได้[๒๖๙]

การดูแลคนไร้ที่พึ่ง ถ้าไม่นึกถึงการดูแลเอาใจใส่เป็นหลัก ก็จะไม่เกิดความสำเร็จต่างๆ เราต้องคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม นึกถึงความเป็นอยู่ของคนที่เราดูแล คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเรา แล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแล แล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้[๒๗๐]

เวลาจะทำอะไรต้องมีสติต้องไม่ใช้อารมณ์ เคยเจอกรณีไม่ทำตามคำสั่งก็จะพูดย้ำประมาณ ๕ วัน จะเห็นผลต้องรอเวลาว่าเมื่อไหร่จะทำตาม เรื่องเสื้อผ้า เช่นให้เปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องใช้

---

[๒๖๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๖๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๖๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

น้ำเสียงปกติไม่ควรตะคอกต้องคอยย้ำคิดย้ำทำให้ผู้รับบริการ การตะคอกผู้รับคนอื่นจะคอยซ้ำเติมร่วมด้วยผสมโรง ควรใช้น้ำเสียงปกติมากกว่า ผู้รับคนอื่นจะได้ไม่ผสมโรง การดุไม่ให้ผลที่ดีเพราะเขาจะเดินหนีไม่สู้หน้าเรา ไม่มีการตีเต็มที่คือตีมือและต้องสอนต้องให้เหตุผลมีผลกับเขา สำคัญเกี่ยวกับการใช้ยาจำหน้าได้จำชื่อได้ ก็จะช่วยเรื่องการจ่ายยาไม่ผิดพลาดมีอะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งไหมให้เขาเปิดใจรับเราค่อยๆ ทำเรื่อยๆ อย่าหยุด ค่อยๆ พูดกับเขา ไม่ควรไปเสียงดังเพราะผู้รับจะหนีการเข้าถึงผู้รับบริการมีวิธีการ ดูนิสัยส่วนตัวเป็นหลักต้องปรับเข้าหาผู้รับน้ำเสียงตามโอกาส แยกสะอาดสกปรกไม่ได้จะต้องดูแล พาผู้รับไปทำซ้ำๆ ระยะเวลาแล้วแต่กรณี ผู้รับเป็นจิตเวช แต่ยังรับฟังแต่กรณีที่รุนแรงจะส่งไปสถาบันกัลยาจังหวัดนครปฐม[๒๗๑]

ไม่คิดมาก ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีโกรธบ้าง พยายาม ไม่พูดคุย นิ่ง ประมาณ ๑ อาทิตย์ ผู้รับบริการจะเข้ามาขอโทษ[๒๗๒] ไม่เก็บรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ มาใส่ใจ เพราะผู้รับบริการมีพฤติกรรมที่ยั่วโมโหได้ดีมาก เช่น พูดไม่ฟัง ฟังไม่ทำ กวนประสาทเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเจอแบบนี้ทุกวันต้องทำความเข้าใจกับเขาว่าเป็นแบบนี้ และปล่อยวาง ไม่เก็บมาใส่ใจต้องล้างออกทุกวัน มีกิจกรรมที่ทำอะไรก็ได้ไม่เอาอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นมาทำ วันรุ่งขึ้นต้องเคลียร์ความรู้สึกตัวเองเป็นคนใหม่เพราะเป็นนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่รับฟังปัญหา[๒๗๓]

ต้องเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์และสภาพที่เขาเป็นอยู่ ว่าเขาไม่เหมือนคนปกติ เช่นการพูด มอบหมายงานให้เขาทำตามต้องพูดย้ำ ซ้ำๆ ให้เขาปฏิบัติตาม[๒๗๔] พัฒนาการที่เราเห็นหลายๆ รายมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่ง จากเมื่อก่อนที่นั่งเฉยๆก็มาช่วยงานจิตอาสา[๒๗๕]

การว่ากล่าวตักเตือน ในกรณีที่รุนแรงก็จะทำบันทึกหรือถ้ายังมีปัญหาในเรื่องของการทำร้ายร่างกายเพื่อนหรือเจ้าหน้าที่ก็จะลงโทษจากสถานสงเคราะห์ไปฝึกอบรมที่อื่นเนื่องจากยิ่งคุ้นเคยยิ่งสนิทยิ่งดื้อ[๒๗๖]

พูดไปเรื่อยๆ ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยิ่งบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกตแต่ละคนเพื่อสร้างแรงจูงใจ[๒๗๗]

---

[๒๗๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๗๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๗๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่องยากมาก เนื่องจากเป็นผู้ป่วยจิตเวชเกินครึ่ง ความสามารถ การรับรู้ในการให้ความรู้เป็นเรื่องยาก ต้องให้ความรู้ซ้ำๆ ผู้ดูแลจะคอยดูแล[๒๗๘]

ผู้รับบริการมีความแตกต่างหลายกลุ่มเป้าหมาย มีทั้งคนขอทาน จิตเวช แต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน มีการเข้าถึงที่แตกต่างกัน กรณีไม่ยอมพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ช่วงแรกๆ อาจไม่ยอมพูดคุย เจ้าหน้าที่ต้องคอยทักทาย ให้ผู้รับไว้ใจ เชื่อใจ ระยะเวลาผ่านไปจะเริ่มพูดคุย เริ่มให้ข้อมูลเริ่มเปิดใจ[๒๗๙]

แรกรับเราต้องดูประวัติก่อนว่ามีการรักษาหรือภาวะจิตเวชไหม ดูพื้นฐานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง มีปัญหาการสื่อสารด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การพูดคุย ต้องคุยด้วยความเป็นมิตร ค่อยๆ ถาม เป็นอะไรไหม มีครอบครัวไหม บ้านอยู่ไหน ให้เขาได้แลกเปลี่ยนกับเรา ให้เขาเชื่อใจเรา มีบางคนไม่พูดคุย ไม่เชื่อใจ ค่อยๆ พูดคุย และค่อยๆ ให้เวลากับเขา จะไม่มีการบังคับเขา คอยดูแลให้เขาอยู่ในกรอบ มีปัญหาทางด้านจิตอยู่แล้วจะมีปัญหาด้านการสื่อสาร ทำให้ต้องพูดหลายๆ ครั้งบางคนต้องโน้มน้าว บางคนชอบแยกตัวเราต้องเข้าหาเขา ทักทายเขา จำชื่อเขาให้ได้ มาจากไหนมีภูมิหลังเป็นอย่างไร[๒๘๐]

คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีอาการทางจิต มีพื้นฐานทางการศึกษาไม่สูง การสื่อสาร พัฒนาการช้าสร้างความเข้าใจค่อนข้างยาก วิธีการจัดการ ต้องใช้ความใกล้ชิด และความคุ้นเคยในการลงไปสัมผัสกับผู้รับบริการบ่อยๆ ในการสร้างความคุ้นเคย คนที่เข้าใกล้ชิดหลักๆ เป็นผู้ดูแล นักสังคมลงไปทุกวัน ทักทายทั่วทุกบริเวณ ลงไปสอบถามผู้ดูแลระหว่างการอยู่เวรว่ามีปัญหาอะไรไหม ถ้าพบปัญหาก็ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา[๒๘๑]

ไม่คิดมากทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีโกรธบ้างพยายามไม่พูดคุย นิ่งประมาณ ๑ อาทิตย์ ผู้รับบริการ จะเข้ามาขอโทษ[๒๘๒]

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงานเป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ – ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการดูผู้รับบริการก็จะช่วยทำงานบางคนเป็นจิตเวชไม่รู้เรื่อง ร่างกายเป็นผู้ใหญ่แต่ใจเป็นเด็กอยู่ร่วมกันมีกระทบกระทั่งกันบ้าง ก็จะต้องดุ ที่จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการเขียนรายงานเพราะ

---

[๒๗๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๗๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๘๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๘๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, '๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๘๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ส่วนใหญ่จะกลัวจะเป็นระเบียบที่มาบีบผู้รับบริการเขาจะรู้เรื่องเพราะคนส่วนมาก ที่มีปัญหาจะเป็นคนรู้เรื่อง คนไม่รู้เรื่องแค่ดุเสียงดังหรือตะคอก ก็จะหยุดแล้ว[๒๘๓]

ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคือผู้สูงอายุจะดื้อเราจะ สั่งได้แต่จะได้ผลลัพธ์แค่ ๖๐% เช่น เรื่องกิจวัตรประจำวัน การอาบน้ำบอกว่าอาบแล้วแต่จริงๆ ไม่ได้อาบเราก็ต้องบอกว่า อาบอีกรอบหนึ่ง เดี๋ยวจะซื้อขนมให้เขาก็จะอาบอีกรอบ เราต้องเอาตัวเองไปอยู่ในโลกของเขา ไม่เถียงเขาว่าจริงๆ เขายังไม่ได้อาบ ถ้ายิ่งใช้น้ำเสียงตำหนิผู้รับบริการจะหยุดการปฏิบัติทั้งหมด ต่อต้าน ถ้าพูดแบบสนุกสนานเขาจะปฏิบัติตาม[๒๘๔]

เวลาจะทำอะไรต้องมีสติต้องไม่ใช้อารมณ์ เคยเจอกรณีไม่ทำตามคำสั่งก็จะพูดย้ำประมาณ ๕ วัน จะเห็นผลต้องรอเวลาว่าเมื่อไหร่จะทำตาม เรื่องเสื้อผ้า เช่นให้เปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องใช้น้ำเสียงปกติไม่ควรตะคอกต้องคอยย้ำคิดย้ำทำให้ผู้รับบริการ การตะคอกผู้รับคนอื่นจะคอยซ้ำเติมร่วมด้วยผสมโรง ควรใช้น้ำเสียงปกติมากกว่า ผู้รับคนอื่นจะได้ไม่ผสมโรง การดุไม่ให้ผลที่ดีเพราะเขาจะเดินหนีไม่สู้หน้าเรา[๒๘๕]

ต้องเรียนรู้แต่ละประเภทก็จะสามารถรับรู้ได้ว่าต้องพูดคุยยังไง เพราะอยู่ด้วยกันทุกวัน ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลทำให้ผู้รับบริการไว้ใจเจ้าหน้าที่ เวลามีปัญหาเราจะรับรู้ได้จากการสังเกต[๒๘๖] เวลาไปปรึกษาแพทย์เจ้าหน้าที่ไม่อยู่กับผู้รับบริการ ผู้รับบริการก็จะหนีไปบ่อย บางคนเดินมาบอกไม่สบายจะไปหาหมอ ก็ต้องเช็คกับผู้ดูแลว่าป่วยจริงไหม[๒๘๗]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

---

[๒๘๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๘๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๘๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๘๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๘๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย หมายถึง เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีจัดการกับปัญหา เช่น การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ การอดทนรอคอยเพื่อที่จะคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามที่กำหนดไว้

ภาพที่ ๔.๔ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย

๒.๑.๔ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์

เชิญพระมาในกิจกรรมประเพณีนิยมต่างๆ มีการสวดมนต์ ในทุกเช้ามีเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันจัดเสียงตามสาย มีกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ ออกกำลังกายและเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้ด้านต่างๆ[๒๘๘]

ต้องมีเงื่อนไข มีขนมล่อ ถ้าไม่ทำกิจกรรมอาจจะมีการงดขนม ถ้าให้ความร่วมมือดีอาจจะเป็นการเพิ่มขนม ถ้าไม่ทำกิจกรรมอาจจะมีการงดขนม[๒๘๙]

ต้องมีจุดศูนย์รวม เอาจะใส่ ต้องยอมรับว่าผู้รับบริการเป็นแบบนี้ไม่ใช่คนปกติ การส่งกับครอบครัวแล้วกลับมาที่สถานเพราะว่าไม่มีการดูแลเรื่องการกินยา ญาติดูแลบังคับไม่ได้ ต้องมีการทักทายพูดคุยตลอดเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน[๒๙๐]

มองด้านบวกของเขา อยากให้สังคมภายนอกให้โอกาสเขา เพราะคนไร้ที่พึ่งไม่ใช่คนขี้เกียจแต่เพราะโรคของเขาเอง[๒๙๑]

ต้องจริงใจที่จะดูแล ต้องมีจิตใจให้บริการ ให้คิดว่าเป็นญาติของเรา ต้องใช้ใจดูแล[๒๙๒]

กรณีผู้รับบริการขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงานแม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนมน้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา[๒๙๓]

---

[๒๘๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๘๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ดูแลเขาเหมือนญาติ ใจเขาใจเรา ถ้าเอาใจใส่ดูแลเขา เขาจะมีพฤติกรรมที่ดีตอบกลับมา ต้องเอาใจใส่ดูแล เอื้อเฟื้อเผื่อแพร่กับเขา ต้องเข้าใจในบริบทที่เขาเป็นอยู่ด้วย พยายามทักทายผู้รับบริการ สามารถสังเกตได้ว่าปกติไหมจากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม[๒๙๔]

ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือนญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยายต้องดูว่ากินยากี่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม[๒๙๕]

ต้องใจเย็น ให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธ บางคนมีมาชี้หน้าด่าเรา ต้องเข้าใจว่าเขาป่วยถ้าเราโกรธแสดงว่าเราป่วยด้วย เป็นการตัดกรรมคือเขาทำกรรมไม่ดีกับเราแต่เราไม่ตอบสนอง นี่แหละคือการตัดกรรม[๒๙๖]

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องซื้อใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวชเพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ[๒๙๗]

คนที่ดื้อต้องให้ความรักความเมตตา แล้วจะได้ผลบ้างแต่ก็ไม่ทุกคนพูดคุยกับผู้รับบริการดีๆ เวลามีอาการของขึ้นปล่อยให้ไวๆ ก่อนสักนิดแล้วค่อยเข้าไปให้ผู้รับบริการเหนื่อยแล้วเข้าไปจัดการ[๒๙๘] ต้องเข้าใจความเป็นของผู้รับบริการแต่ละคน มีเมตตากับผู้รับบริการ[๒๙๙]

ดูแลเขาเหมือนเป็นญาติของเรา พยายามทักทายผู้รับบริการ สามารถสังเกตได้ว่าปกติไหมจากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือนญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยายต้องดูว่ากินยากี่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม ความรักสามัคคีสำคัญ ต้องให้ผู้รับบริการรักกัน รักเหมือนพี่เหมือนน้อง กรณีมีการตีกัน ต้องสอนในทันที ว่าสิ่งที่ทำไม่ดี ต้องมีทักษะการพูด การใช้น้ำเสียง สำเนียง ผู้รับบริการจะรับรู้ได้ไวมากในการรับรู้ บางครั้งมีอาการของขึ้นทันที[๓๐๐] จะดูแลให้ดีที่สุด ทำงานเห็นใจสงสารผู้รับบริการ ปกติเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่งจะมีการสวดมนต์ซึ่งผู้รับบริการจะชอบเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง[๓๐๑] มองด้านบวกของเขา อยากให้สังคมภายนอกให้โอกาสเขา เพราะคนไร้ที่พึ่งไม่ใช่คนขี้เกียจ

---

[๒๙๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๕, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๒๙๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๒๙๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๐๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แต่เพราะโรคของเขาเอง เช่น พิการทางสมอง มีปัญหาสุขภาพจิต[๓๐๒] ช่วยเหลือคนอื่น พอได้ทำงานตรงนี้เหมือนเป็นการทำบุญ ได้ช่วยเหลือผู้อื่น[๓๐๓]

เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด มันเหมือนเป็นการทำบุญบ้างบาปบ้างผสมกันไป บางครั้งผู้รับบริการอยากได้อะไรเราก็ให้เขาไม่ได้แต่จะบอกตรงๆ หรือว่าหลังจากใช้คนทำงานคนที่ทำงานก็จะได้กินขนมแต่คนที่ไม่ทำงานก็จะไม่ได้กินขนม คนที่ไม่ทำงานก็จะเรียนรู้ว่าต้องทำงานถึงจะได้กินขนม[๓๐๔]

เราอยู่แบบครอบครัวมีใจเป็นหลัก[๓๐๕] เข้าใจคนไร้ที่พึ่ง มองทางบวก การเอาใจใส่ในทุกรายละเอียดของผู้รับบริการ[๓๐๖] ตอนแรกปรับตัวไม่ได้ ๑ อาทิตย์อยากขอย้าย พอปรับตัวได้ อยู่ไปรู้สึกเหมือนได้มาทำบุญ รู้สึกผูกพันกับผู้รับบริการ จำชื่อได้ทุกคน ดูแลผู้รับบริการเหมือนญาติพี่น้อง หลักธรรมที่ยึดเลยคือคิดดีทำดี[๓๐๗] พออยู่นานๆก็ผูกพัน อยากดูแลให้คุณภาพดีขึ้น ทำงานด้วยใจ[๓๐๘] ช่วยเหลือคนอื่น พอได้ทำงานตรงนี้เหมือนเป็นการทำบุญ ได้ช่วยเหลือผู้อื่น[๓๐๙]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๕ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์

---

[๓๐๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๐๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๐๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๒.๑.๕ การพูดจาดี

การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สำหรับเราเองถ้าเข้าไปด้วยจิตใจที่ดี ไม่มีท่าทีดูแคลน เขาจะรับรู้ได้ว่าใครมาดีมาร้าย[๓๑๐]

มีการทักทาย เรียกชื่อ เป็นอย่างไรบ้าง ทำความคุ้นเคย พูดจาดีกับผู้รับบริการ กรณีผู้รับบริการดื้อมาก อาจต้องใช้เสียงดังเพื่อกระตุ้น[๓๑๑]

การพูดคุยในนามให้คำปรึกษาจะพูดจาดี ถ้าไปในนามดูกระบวนการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันต้องใช้การควบคุม น้ำเสียงเหมือนการพูดคุยปกติ ท่าทางการแสดงออกแบบจริงจัง ยังไม่มีการต่อต้านแต่จะพบการเถียง การนั่งสัมภาษณ์กับผู้รับบริการจะนั่งเป็นรูปตัว L เพื่อการสังเกตอาการของผู้รับบริการ[๓๑๒]

เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่[๓๑๓] คนกลุ่มนี้ไม่สามารถดุได้ ต้องพูดดีๆ ด้วย จะมอบหมายงานค่อยๆ สอน ต้องทำให้ผู้รับบริการดู เมื่อทำสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายควรชื่นชม ให้รางวัลแก่ผู้รับบริการ บอกเหตุผลและสร้างแรงจูงใจ นานๆ ไปผู้รับบริการอาการดีขึ้น[๓๑๔]

การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดุบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไรก็อยู่ตามนั้น[๓๑๕] สภาพจิตใจไม่หดหู่ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี ไม่ซึมเศร้า แบบนี้จะคุยจะส่งเสริมอะไรก็ง่าย การพูดดีๆ ในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือ ต้องพูดดีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยา พักผ่อนไม่เพียงพอ ผู้รับบริการมีปัญหาทางจิตเวช ต้องมีการเข้า พูดคุยดีๆ หากพูดเสียงดังก็จะเชื่อฟัง แต่เวลาที่ผู้รับบริการมีปัญหาจะไม่กล้าเข้ามาปรึกษาเจ้าหน้าที่[๓๑๖]

ต้องเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์และสภาพที่เขาเป็นอยู่ ว่าเขาไม่เหมือนคนปกติ เช่นการพูด มอบหมายงานให้เขาทำตามต้องพูดย้ำซ้ำๆ ให้เขาปฏิบัติตาม[๓๑๗]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา

---

[๓๑๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๑๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพูดจาดี สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การพูดจาดี หมายถึง การพูดคุย ทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพไพเราะ ก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่

ภาพที่ ๔.๖ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพูดจาดี

๒.๑.๖ การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

ที่ดูแลต่อเพราะอยากให้เขาดีขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ[๓๑๘] พูดดีๆ ในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือต้องพูดดีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยา พักผ่อนไม่เพียงพอ[๓๑๙]

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องซื้อใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวช เพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ[๓๒๐]

ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล บางคนขอออกไปทำงาน แต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้ แจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไข เพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้?เช่นเขาอาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้ แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้[๓๒๑]

เข้าหาตัวเขา ใกล้ชิดสร้างสัมพันธภาพแบบพี่น้องต้องดูแล แล้วแต่คน บางคนต้องดุ บางคนต้องดูแลแบบเพื่อนถึงจะฟัง[๓๒๒] มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ให้มองว่าเขาเป็นคนเหมือนกับเรา[๓๒๓] พูดดีๆ ในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือ ต้องพูดดีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยา พักผ่อนไม่เพียงพอต้องพูดคุยตรงๆ ด้วยเหตุผลเขาจะยอมรับ เพราะเขารู้จักญาติ

---

[๓๑๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๑๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๒๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ตัวเองมากที่สุด กรณีอยากกลับบ้านจะมีการพูดคุยกันให้เขาเห็นใจว่าเจ้าหน้าที่ทำเต็มที่แล้ว และเขาจะรับฟัง[๓๒๔]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง ให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๗ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

๒.๑.๗ ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ผู้ดูแลจะจำชื่อได้ทุกคน[๓๒๕] รู้จักกับทุกคนเท่ากัน ต้องจำชื่อทุกคนให้ได้เพราะการจำชื่อได้แปลว่าเจ้าหน้าที่ใส่ใจเขา เขาจะไว้วางใจที่จะพูดคุยเพิ่มขึ้น ไม่มีการสนิทกับคนใดเป็นพิเศษ ทุกคนเท่ากันหมด เพราะผู้รับบริการจะรู้สึกว่าทำไมถึงไม่ได้รับความรัก[๓๒๖]

การแบ่งดูแลตามอาคารที่รับผิดชอบ ผู้รับบริการเน้นการคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลประจำ[๓๒๗]

ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือนญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยายต้องดูว่ากินยากี่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม ความรักสามัคคีสำคัญ ต้องให้ผู้รับบริการรักกัน รักเหมือนพี่เหมือนน้อง กรณีมีการตีกัน ต้องสอนในทันที ว่าสิ่งที่ทำไม่ดี ต้องมีทักษะการพูด การใช้น้ำเสียง สำเนียง ผู้รับบริการจะรับรู้ได้ไวมากในการรับรู้ บางครั้งมีอาการของขึ้นทันที เราต้องดูแลอย่างสม่ำเสมอ[๓๒๘]

---

[๓๒๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๒๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ใช้หลักธรรมาภิบาลในองค์กร ผู้ใช้บริการต้องปฏิบัติให้มีความเท่าเทียม[๓๒๙] เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด[๓๓๐]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง การรักษามาตรฐานในการทำงาน ให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๘ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านความสม่ำเสมอ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักจิตวิทยาและหลักธรรม สามารถสรุปเป็นคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา

- มีเป้าหมายในการทำงาน
- การทำงานตามมาตรฐาน
- ความอดทนไปสู่เป้าหมาย
- การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์
- การพูดจาดี
- การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง
- ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๙ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา

---

[๓๒๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๓๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒.๑ ศรัทธาในผู้ดูแล

การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ถ้าไม่ใส่ใจเขา เขาจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เรียกร้องความสนใจ คนภายนอกอาจมองว่าคนพวกนี้น่ากลัว[๓๓๑]

ใช้เวลากับเขาตลอด จะสามารถปรับพฤติกรรมผู้รับบริการได้ อยากให้ผู้รับบริการทำอะไรต้องทำให้ดูก่อน จะเกิดพฤติกรรมการเรียนแบบเรา[๓๓๒]

สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอย่างไรเพื่อสร้างความไว้ใจ กลุ่มที่มีอาการทางจิตเวชจะมีพฤติกรรมหวาดระแวง ไม่ยอมสื่อสารกับคนแปลกหน้า มีการหมอบหมายเจ้าหน้าที่ดูแลให้พยายามพูดคุย สร้างความเข้าใจระหว่างผู้รับบริการ พูดความต้องการของตนเองออกมาได้ ทำอย่างไรให้ฝึกการมีระเบียบวินัยตามกำหนดของสถานคุ้มครอง[๓๓๓]

ผู้ที่มี IQ น้อยกว่า ๙๐ ต่ำกว่าเกณฑ์ คนที่นี่ส่วนใหญ่ IQ ต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งจะรับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามคำสั่ง[๓๓๔]

พูดไปเรื่อยๆ ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยิ่งบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกต แต่ละรายเพื่อสร้างแรงจูงใจ[๓๓๕]

ถ้าเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้[๓๓๖]

ต้องสร้างสัมพันธภาพ กับเขาก่อน อย่างน้อย ๑ - ๓ ครั้ง เริ่มแรกต้องพูดคุยปกติ การพูดคุยส่วนตัวในบริเวณแยกต่างหาก ให้เขามีความเป็นส่วนตัวกล้าเปิดเผย กล้าให้ข้อมูลกับเรา[๓๓๗] สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอย่างไรเพื่อสร้างความไว้ใจ[๓๓๘]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา

---

[๓๓๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๓๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านความศรัทธาในผู้ดูแล สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ความศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำพาไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย

ภาพที่ ๔.๑๐ ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านความศรัทธาในผู้ดูแล

๒.๒.๒ การคิดทางบวก

การพูดคุยในนามให้คำปรึกษาจะพูดจาดี ถ้าไปในนามดูกระบวนการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันต้องใช้การควบคุม น้ำเสียงเหมือนการพูดคุยปกติ[๓๓๙]

เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่ กรณีผู้รับบริการขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงาน แม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนมน้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา[๓๔๐]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ ๔.๑๑ ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก

๒.๒.๓ รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก

เริ่มจากการคุย การให้คำปรึกษา มีวิธีการให้คิด สะท้อนตัวเองทุกวัน เช่น วันนี้ทำอะไรมาเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อวานทำอะไรมา วันนี้กับเมื่อวานแตกต่างกันไหม เราทำงานได้ดีขึ้นไหม เพราะอะไรวันนี้ถึงทำแบบนี้ พูดคุยกันแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนนี้คิดอะไรอยู่

---

[๓๓๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ให้ผู้รับบริการได้มองดูว่า วันนี้เป็นอย่างไร เมื่อวานเป็นอย่างไร ลองทบทวนตัวเอง การพูดคุยไม่เป็นทางการเดินเข้าพูดคุยกับผู้รับบริการ เวลาทำงานเป็นกลุ่มหรือทำกิจกรรมร่วมกัน[๓๔๑]

แล้วแต่คน บางคนไม่ชอบให้พูดไม่ดี ต้องพูดเพราะๆจะทำตาม บางคนต้องขู่ถึงจะทำตาม ไม่ใช่กับทุกราย เรื่องรางวัลหรือคำชมมีส่วนช่วย มีการประเมินผู้รับบริการดีเด่นประจำเดือนมีรางวัลให้ในทุกเดือน[๓๔๒]

หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้แต่อาจไม่ครอบคลุมทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและตวามเชี่ยวชาญของบุคลากร[๓๔๓]

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆ หาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา[๓๔๔]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ ๔.๑๒ ความหมายของหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิต สามารถสรุปเป็นหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

---

[๓๔๑] สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๒] สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๓] สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๔] สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

- ศรัทธาในผู้ดูแล
- การคิดทางบวก
- รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก

ภาพที่ ๔.๑๓ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓.๑ ปัจจัย ๔

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการปัจจัย ๔ พบ ดังนี้

ปัจจัย ๔ การกินอยู่หลับนอน การควบคุมให้ทานยาครบ การเอาใจใส่ ไม่ทำให้รู้สึกเคว้งคว้างไม่มีที่พึ่ง ต้องมีเวลาให้ผู้รับบริการ หากิจกรรมให้ทำ[๓๔๕]

การมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นที่สำหรับพักพิงสำหรับเขา มีที่นอน ที่กิน ปัจจัย ๔ ซึ่งตรงนี้ตามข้อกำหนดของพรบ.[๓๔๖]

จัดตามส่วนกลางกำหนด เพิ่มเติมในส่วนของการมีจิตอาสาเข้ามาทำกิจกรรมซึ่งจะขึ้นอยู่กับกลุ่มอาสา ส่วนราชการดูแลตามปกติ รวมถึงการดูแลด้านปัจจัย ๔[๓๔๗]

พวกจิตเวช ต้องดูพฤติกรรม อาจมีพฤติกรรมซ้ำซ้อน ทำร้ายตัวเอง หูแว่ว โดยทั่วไปจะส่งโรงพยาบาลศรีธัญญา ให้ได้รับยา เน้นการดูแลด้านปัจจัย๔[๓๔๘,๓๔๙]

การเอาใจใส่ ต้องอยู่กับเขา พยายามสังเกตอาการ รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เนื่องจากบางคนไม่แจ้งอาการการเจ็บป่วย ดูแลเรื่องปัจจัย ๔ เหมือนการดูแลลูกคนหนึ่ง[๓๕๐]การดูแลของเราดูแลดีอยู่แล้ว ดูแลในเรื่องของปัจจัย ๔[๓๕๑]

---

[๓๔๕] สัมภาษณ์คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๖] สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๗] สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

[๓๔๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๔๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ส่วนราชการดูแลตามปกติ รวมถึงการดูแลด้านปัจจัย ๔[๓๕๒] ตามข้อกำหนดของ พรบ.[๓๕๓] ถ้าป่วยจิตเวช ยาเป็นหลัก พบแพทย์ตามนัด สังเกตอาการและดูแลปัจจัย ๔[๓๕๔]

แรกรับสถานจะเพิ่มขึ้น[๓๕๕] สวัสดิการให้คนด้อยโอกาสทางด้านปัจจัย ๔ มันมีเพียงพอ หรือยังกับการก้าวกระโดดไปพัฒนาศักยภาพ ที่นี่ค่าอาหารอยู่ที่ ๔๓ บาทต่อคนต่อวัน แต่ละที่ไม่เท่ากัน อยากให้ลูกกินดีมากกว่านี้ ทีมเรื่องการดูแลรักษาพยาบาลไม่มีโดยตรง ถ้าอยากพัฒนาคนไร้ที่พึ่งต้องพัฒนาปัจจัย ๔ ให้ดีก่อนถ้าพื้นฐานดีจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆ มากกว่านี้[๓๕๖]

ปัจจัย ๔ การกินอยู่หลับนอน การควบคุมให้ทานยาครบ การเอาใจใส่ ไม่ทำให้รู้สึกเคว้งคว้างไม่มีที่พึ่ง ต้องมีเวลาให้ผู้รับบริการ หากิจกรรมให้ทำ[๓๕๗]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านปัจจัย ๔ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ปัจจัย๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๑๔ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่ด้านพึ่งปัจจัย ๔

๒.๓.๒ อาชีพ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการด้านอาชีพ พบ ดังนี้

เมื่อทราบแล้วดูศักยภาพจะส่งเข้าร่วมโครงการอาชีวบำบัดหรือธัญบุรีโมเดลหรือแค่ฟื้นฟูร่างกาย[๓๕๘]

---

[๓๕๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๕๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๕๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ต้องมีการควบคุมตลอด สั่งแล้วบางคนทำไม่เป็นก็มี สมาธิสั้นถ้าปล่อยให้ทำเองผลงานจะไม่เรียบร้อย ไม่สวยงาม เช่น การฝึกอาชีพที่นี่มีการสอนทอเสื่อ ทอผ้าขาวม้า สานตะกร้าพลาสติก[๓๕๙]

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงาน[๓๖๐]

กิจกรรมเรื่องการฟื้นฟูด้านอาชีพ สานตะกร้า ปลูกผักสวนครัว หัตถกรรม เพาะกล้าไม้ กิจกรรมไหนเป็นฝึกอาชีพและติดตัวออกไปทำได้[๓๖๑]

กิจกรรมดนตรีได้ความรื่นเริง ศิลปะผ่อนคลายความเครียดหรือได้การสื่อสารจากรูปที่วาด แต่หากเป็นการฟื้นฟูจะได้จากอาชีวบำบัด งานฝึกอาชีพในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนพอเพียง เกษตรผสมผสาน ร้าน can do ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร บริการนวด เด่นในเรื่องของธนาคารขยะรวมถึงการรีไซเคิลจากวัสดุเหลือใช้ ธนาคารขยะโรงงานคัดแยกขยะสาขาใหญ่ ผู้ใช้บริการบริการเริ่มแรกฝึกภายในสถานฯ ก่อน มีการตั้งธนาคารขยะ ผู้รับบริการเริ่มมีทักษะแล้ว[๓๖๒]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

ภาพที่ ๔.๑๕ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ

---

[๓๕๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๖๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๖๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๘, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๖๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๒.๓.๓ ครอบครัวและสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการด้านครอบครัวและสังคม พบ ดังนี้

ถ้าผู้รับบริการยอมรับสิ่งที่เขาเป็นจะง่ายที่สุด แต่ตอนนี้ไม่ยอมรับ ไม่ยอมกินยาทำให้ครอบครัวกลัว บางที่ครอบครัวฝังใจกลัวทั้งที่พร้อมจะดูแล เลยไม่รับกลับไป อยู่ที่ตัวของผู้รับบริการและครอบครัว[๓๖๓]

ศูนย์คุ้มครองไปเยี่ยมมีญาติ ญาติพูดคุยกับผู้รับบริการทางโทรศัพท์ ญาติอยากจะรับกลับไหม ถ้าพูดคุยกันเอง ให้รู้ว่าผู้รับบริการนี้ดีขึ้น ซึ่งมีหลายครอบครัวที่รับกลับไปอยู่ด้วย[๓๖๔]

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กับครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับคนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการรณรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่าอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน[๓๖๕]

ในแต่ละรายที่เข้ามารับบริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยา หาจุดเด่น จุดด้อย และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้[๓๖๖]

สิ่งที่พยายามจะบอกกับเจ้าหน้าที่ การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆปรับทัศนคติของคนภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่มนี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคติธรรมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย[๓๖๗]

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว มีกรณีหนึ่งมาอยู่ที่นี่เพราะติดยาจนมีอาการทางงที่ครอบครัวสามารถดูแลได้ ช่วงแรกที่เขาเข้ามาต่อต้านเจ้าหน้าที่มาก เจ้าหน้าที่ต้องมีสอบถามทุกวัน พูดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆจนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับบ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมากๆ[๓๖๘]

---

[๓๖๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๖๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๓, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

[๓๖๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๖๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

[๓๖๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๖๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๑, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กับครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับคนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการรณรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่าอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน[๓๖๙]

คนในสังคมต้องร่วมกันดูแล สถาบันครอบครัวสำคัญในการดูแล ต้องปรับทัศนคติของคนในสังคม ว่าคนไร้ที่พึ่งสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ แต่เพียงต้องมีการดูแลที่ถูกต้อง ผู้ป่วยจิตเวชสามารถอยู่ในสังคมได้ถ้าได้รับการรักษา ทานยาและได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง[๓๗๐]

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว มีกรณีหนึ่งมาอยู่ที่นี่เพราะติดยาจนมีอาการทางงที่ครอบครัวสามารถดูแลได้ ช่วงแรกที่เขาเข้ามาต่อต้านเจ้าหน้าที่มาก เจ้าหน้าที่ต้องมีสอบถามทุกวัน พูดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆจนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับบ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมากๆ[๓๗๑]

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กับครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับคนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการรณรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่าอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน[๓๗๒]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

ภาพที่ ๔.๑๖ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ

---

[๓๖๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๔, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี สามารถสรุปเป็นสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งคนไร้ที่พึ่ง เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

- ปัจจัย ๔
- อาชีพ
- ครอบครัวละสังคม

ภาพที่ ๔.๑๗ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔.๑ รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง พบ ดังนี้

คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเรา แล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแล แล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้[๓๗๓]

ป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้[๓๗๔]

กรณีที่ไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวได้ ความสำเร็จคือผู้รับบริการยอมรับสภาพปัญหา ยอมรับสถานการณ์ ทำความเข้าใจตนเองและดูแลตนเอง[๓๗๕]

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ฝึกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถทำผลงานทำกิจกรรมได้มีภายนอกจ้างไปทำงานบ้าง[๓๗๖]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

---

[๓๗๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

[๓๗๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๔๔, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

[๓๗๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี

ภาพที่ ๔.๑๘ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง

๒.๔.๒ มีเป้าหมายในชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการมีเป้าหมายในชีวิต พบ ดังนี้

เป้าหมายการทำงานส่วนตัวไม่อยากส่งกลับบ้าน ถ้าประเมินศักยภาพแล้วตรงไหนที่สามารถส่งไปทำงานได้ อยากส่งไปทำงานส่วนนั้นมากกว่า เพราะว่า คนไร้ที่พึ่งโดยนิยามคือ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป้าหมายการทำงานคือดูแลให้กลับไปใช้ชีวิตปกติ มีอาชีพ[๓๗๗]

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ฝึกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถไปทำงานได้ ดูแลตัวเองได้[๓๗๘] สามารถทำผลงานทำกิจกรรมตามคำสั่งได้ดี[๓๗๙]

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว เจ้าหน้าที่ต้องมีสอบถามทุกวัน พูดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆ จนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับบ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมากๆ กรณีที่ไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวได้ ความสำเร็จคือผู้รับบริการยอมรับสภาพปัญหา ยอมรับสถานการณ์ ทำความเข้าใจตนเองและดูแลตนเอง[๓๘๐]

ในเกรด A บางคนสามารถมอบหมายงานให้ทำได้จนเสร็จ แต่มีการอยู่เป็นเพื่อนผู้รับบริการบ้าง แล้วแต่บุคคล ในเกรด B,C ต้องควบคุมตลอด[๓๘๑]

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย[๓๘๒]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา

---

[๓๗๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๗๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๒] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการมีเป้าหมายในชีวิต สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี

ภาพที่ ๔.๑๙ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านด้านการมีเป้าหมายในชีวิต

๒.๔.๓ ดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย พบ ดังนี้

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย[๓๘๓] ให้เขาดีขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ[๓๘๔] ผู้รับบริการเกรด A มีความรับผิดชอบในการดูแลตนเอง ไม่ต้องห่วง เพราะเกรด A จากห่วงเรื่องสุขภาพของตัวเองเป็นอย่างดี[๓๘๕] กลุ่มaช่วยเหลือตัวเองได้ปกติช่วยงานได้[๓๘๖]

สิ่งที่พยายามจะบอกกับเจ้าหน้าที่ การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆ ปรับทัศนคติของคนภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่มนี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคติธรรมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย[๓๘๗] สภาพจิตใจไม่หดหู่ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี ไม่ซึมเศร้า แบบนี้จะคุยจะส่งเสริมอะไรก็ง่าย[๓๘๘]

แล้วแต่ละคน บางกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็มีทักทาย สวัสดี บางกลุ่มก็เดินผ่านเหมือนเราไม่มีตัวตน จิตเวชเราทำได้แค่เค้าโครง ไม่ให้กลับไปมีอาการเหมือนก่อนรับการรักษาให้

---

[๓๘๓] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๘๔] สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๕] สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

[๓๘๖] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๗] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๘๘] สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อาการคงตัว ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ[๓๘๙] พัฒนาการที่เราเห็นหลายๆ รายมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่งจากเมื่อก่อนที่นั่งเฉยๆ ก็มาช่วยงานจิตอาสา[๓๙๐] งานที่มอบหมาย งานแต่ละคนทำของผู้รับบริการ[๓๙๑]

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี

ภาพที่ ๔.๒๐ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง สามารถสรุปเป็นคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

- รู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง
- มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต
- สามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

ภาพที่ ๔.๒๑ คุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ

---

[๓๘๙] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๙๐] สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๓๙๑] สัมภาษณ์ คนที่ ๖ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง สามารถเชื่อมโยง ได้ดังนี้

๒.๕.๑ คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

มาตรฐานในการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดูแลสุขอนามัยของตนเองได้ ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ไม่เป็นภาระของใคร การทำงานเป็นทีมจากผู้ดูแลที่มีคุณลักษณะทางพุทธจิตวิทยาส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิต ดังแสดงในภาพ ดังนี้

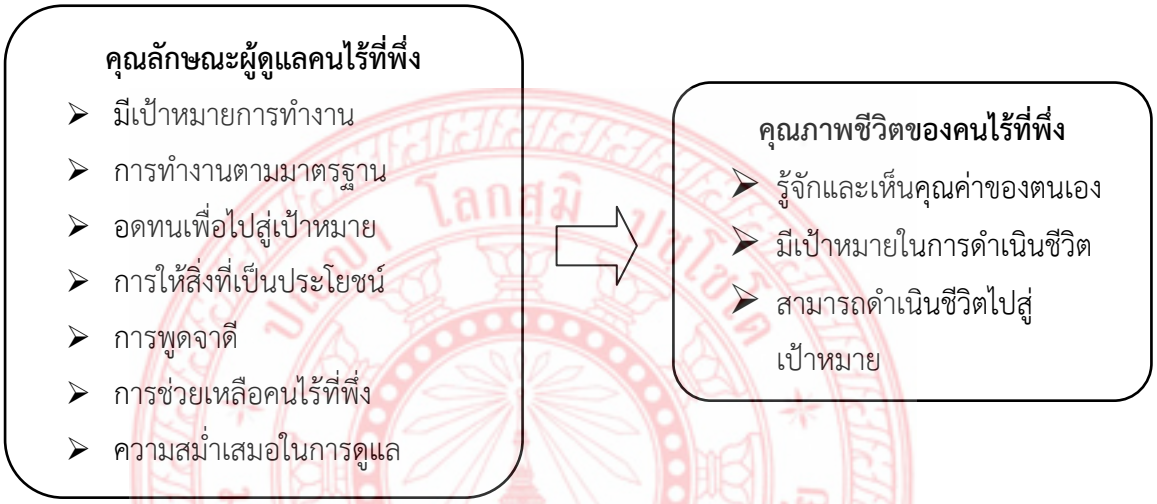

ภาพที่ ๔.๒๒ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕.๒ คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

ในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยานั้น เป็นการนำสิ่งอันเป็นประโยชน์ผ่านการปฏิบัติที่เหมาะสมให้กับคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งคนไร้ที่พึ่งที่ พื้นฐานคนไร้ที่พึ่งที่จะนำชีวิตไปสู่เป้าหมายได้จะต้องมีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งที่เอื้อต่อการรับรู้และทำตามคำแนะนำของผู้ดูแล ซึ่งการที่มีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งนี้ จะสามารถนำพาคนไร้ที่พึ่งคนนั้นๆไปสู่เป้าหมายที่เป็นประโยชน์ได้ต่อไปในอนาคตได้ เช่น การพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระให้สังคม การดำรงชีพด้วยการประกอบอาชีพ ที่สุจริต และการสร้างความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกันสังคม

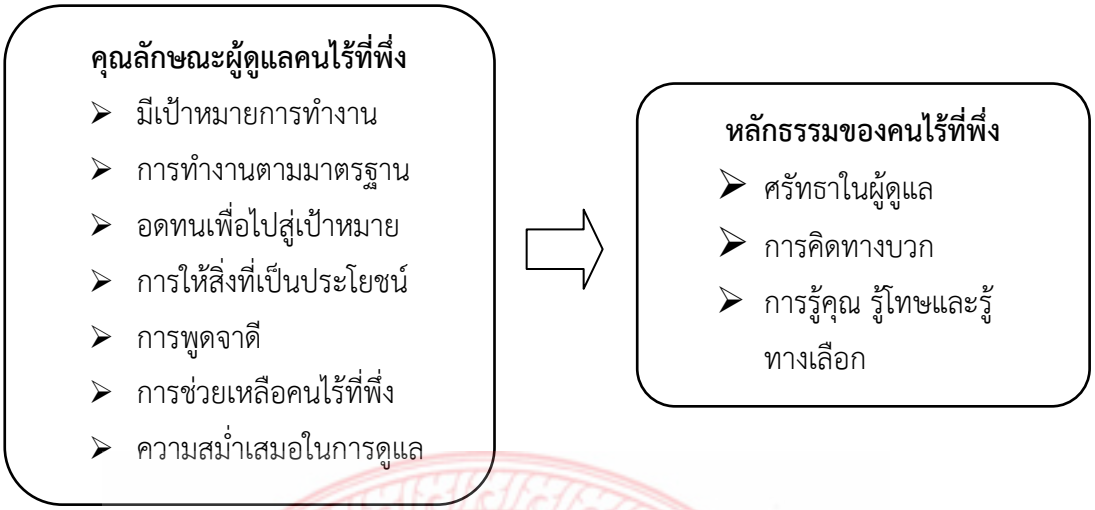

ภาพที่ ๔.๒๓ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕.๓ คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พึ่งเห็นความสำคัญในการเอื้อเฟื้อสนับสนุนการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ปัจจัย ๔ การให้ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม จากนั้นเป็นการพาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในทางการฟื้นฟูศักยภาพทั้งด้านกายและจิต ประกอบกับทักษะในการดำรงชีพ คือการฝึกอาชีพ ต่างเป็นส่วนที่มาสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการสร้างความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกับครอบครัว/สังคม สวัสดิการเปรียบเสมือนเครื่องของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยมีคุณลักษณะภายในผู้ดูแลของคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาเป็นตัวดำเนินการสวัสดิการนั้นๆสู่คนไร้ที่พึ่งให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ คนไร้ที่พึ่งแต่ละคนมีศักยภาพ ที่ไม่เท่ากัน การฟื้นฟูโดยผ่านสวัสดิการที่ดีของทางรัฐ อาจมีอุปสรรคทั้งในด้านระยะเวลา หรือผลลัพธ์ที่ออกมาคงไม่เท่ากันเป็นแน่แท้ แต่หากผู้ดูแลนำคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาใช้ดูแลร่วมกับสวัสดิการของรัฐส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะการดำเนินชีวิตดีขึ้นอย่างแน่นอน

คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

- มีเป้าหมายการทำงาน
- การทำงานตามมาตรฐาน
- อดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย
- การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์
- การพูดจาดี
- การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง
- ความสม่ำเสมอในการดูแล

⇨

สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

- ปัจจัย ๔
- อาชีพ
- ครอบครัวและสังคม

ภาพที่ ๔.๒๔ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕.๔ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

การฟื้นฟูศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งนั้น มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางที่ดีและไม่ดี คนไร้ที่พึ่งนั้นอาจมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สติปัญญา หรือทักษะทางด้านจิตใจที่มีทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารรับรู้ในสิ่งที่ผู้ดูแลพยายามมอบทักษะ ความรู้ต่างๆ ให้ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง จะเป็นพื้นฐานที่เป็นตัวก่อให้เกิดการสื่อสารรับรู้ พร้อมทำตามคำแนะนำ สั่งสอนของผู้ดูแล ตลอดจนไปถึงการที่คนไร้ที่พึ่งปฏิบัติเป็นประจำจนกระทั่งเกิดความชำนาญและแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนควรทำไม่ควร โดยผ่านวิธีคิดตามหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

- ศรัทธาในผู้ดูแล
- การคิดทางบวก
- การรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก

⇨

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

- รู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง
- มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต
- สามารถดำเนินชีวิตไปสู่

ภาพที่ ๔.๒๕ ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕.๕ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

การให้สวัสดิการในการดำรงชีพแก่คนไร้ที่พึ่งพร้อมด้วยการสอน การให้คำแนะนำและการฝึกให้เกิดการเรียนรู้ จนสามารถไปดำเนินชีวิตในสังคมได้นั้น คนไร้ที่พึ่งต้องมีความเชื่อในผู้ดูแล ทำให้เกิดการฟังและการคิดตามคำแนะนำ

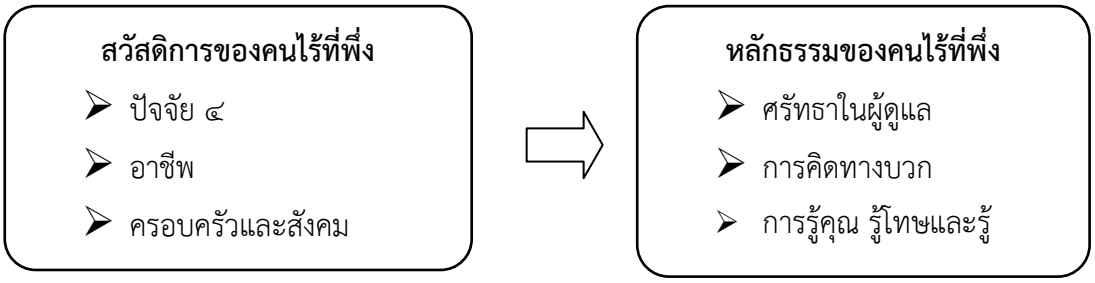

ภาพที่ ๔.๒๖ ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕.๖ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่ง ถือ เป็นผู้ประสบปัญหาทางสังคมประเภทหนึ่งที่รอการช่วยเหลือจากสังคม สิ่งแวดล้อมรวมถึงรัฐ ในเข้ามาอยู่ภายใต้ความคุ้มครองดูแลของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทางสถานก็จะมีสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งที่จะดูแลคนไร้ที่พึ่งในการดำรงชีพขั้นพื้นฐานมนุษย์คือ ปัจจัย ๔ รวมถึงให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพจนเกิดภูมิต้านทานในการดำเนิน ไปสู่เป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการได้รับความเอื้อเฟื้อสนับสนุนต่อการที่จะฟื้นฟูศักยภาพคนไร้ที่พึ่งให้ได้ตามเป้าหมาย

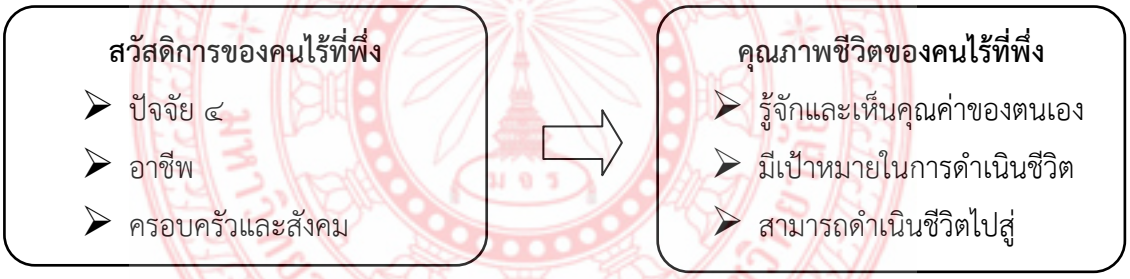

ภาพที่ ๔.๒๗ ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพในการดูแลคนไร้ที่พึ่งในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน ทำให้การเห็นตัวแปร ๔ ตัวแปรและการเชื่อมโยงของตัวแปร สามารถสรุปเป็นภาพได้ ดังนี้

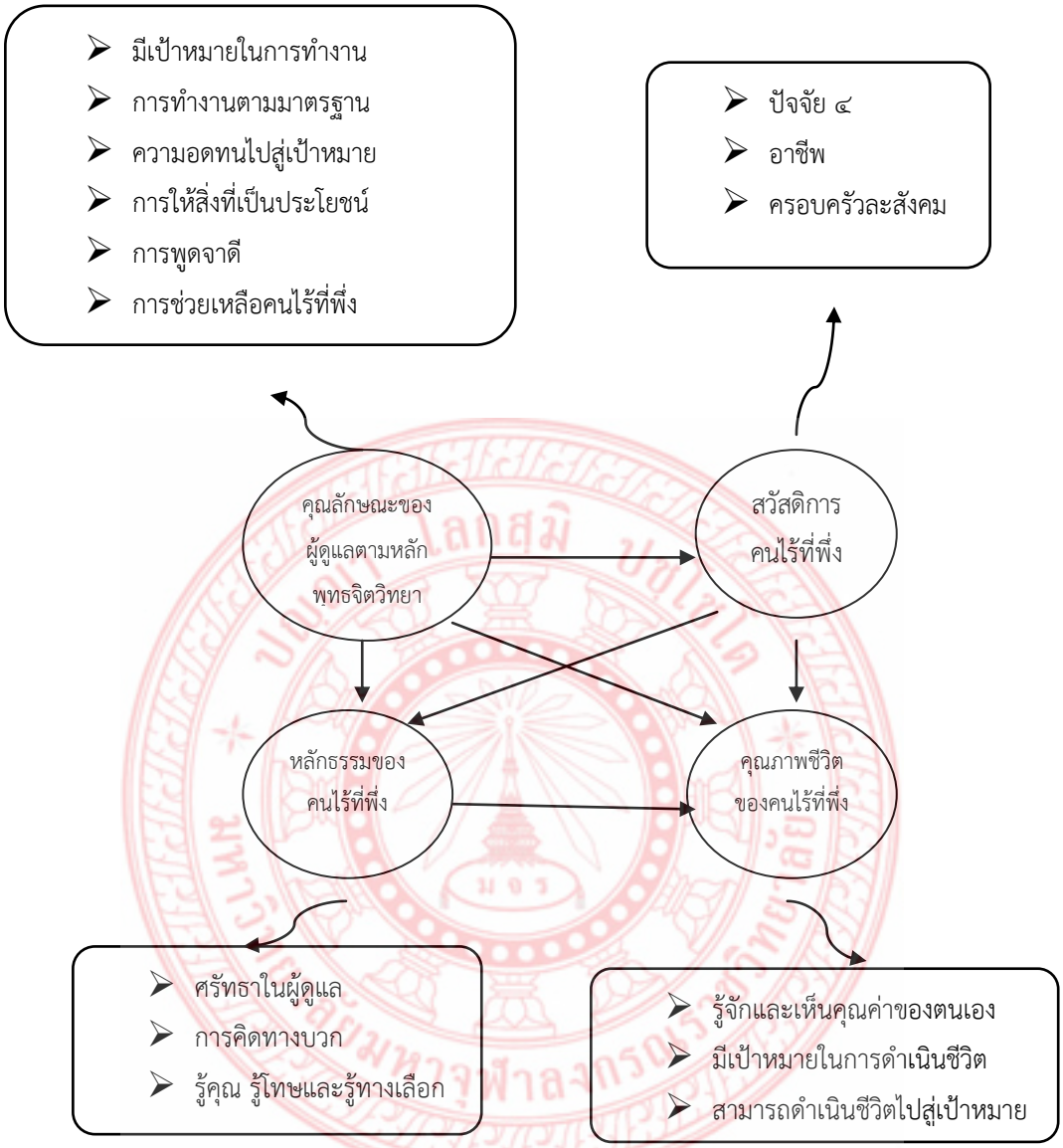

ภาพที่ ๔.๒๘ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่ได้มาจากข้อมูลภาคสนาม

ตอนที่ ๓ การนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้น เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

๓.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\overline{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Coefficient of Variation)
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด (Maximum)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด (Minimum)
Sk	หมายถึง	ค่าความเบ้ (Skewness)
Ku	หมายถึง	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
x^2	หมายถึง	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
Df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of freedom)
P	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญ (Significant)
TE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลรวม (Total effect)
ID	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect)
DE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางตรง (Direct effect)
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การทำนาย(Coefficient of determination)
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit index)
AGFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index)
RMR	หมายถึง	ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (Root mean square residual)
RMSEA	หมายถึง	ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation)

๓.๑.๒ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง

CMAB	หมายถึง	คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (A) Characteristics of Multidisciplinary according

		to Buddhist psychology (CMAB)
DPH	หมายถึง	หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง
		(B) The Dharma for People Homeless (DPH)
WPH	หมายถึง	สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง
		(C) Welfare of People Homeless (WPH)
QLPH	หมายถึง	คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง
		(D) quality of life of People Homeless (QLPH)

๓.๑.๓ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้

CMAB1	หมายถึง	มีเป้าหมายในการทำงาน
CMAB2	หมายถึง	ทำงานตามมาตรฐาน
CMAB3	หมายถึง	ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย
CMAB4	หมายถึง	การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์
CMAB5	หมายถึง	การพูดจาดี
CMAB6	หมายถึง	การช่วยเหลือพื้นฐาน
CMAB7	หมายถึง	ความสม่ำเสมอในการดูแล
DPH1	หมายถึง	ศรัทธาในผู้ดูแล
DPH2	หมายถึง	การคิดทางบวก
DPH3	หมายถึง	รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก
WPH1	หมายถึง	ปัจจัย ๔
WPH2	หมายถึง	อาชีพ
WPH3	หมายถึง	ครอบครัวและสังคม
QLPH1	หมายถึง	มีเป้าหมายชีวิต
QLPH2	หมายถึง	รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง
QLPH3	หมายถึง	ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๓.๑.๔ การนำเสนอผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้โปรแกรม LISREL ซึ่งจะใช้ตัวเลขอารบิคประกอบการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในตาราง และแผนภาพเพื่อความชัดเจนและสอดคล้องกับข้อมูลที่นำมาจากแผนภาพและ print out ของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับคำว่า โมเดล จะใช้เรียกผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

๓.๒ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๗๓	๓๔.๐๐
หญิง	๑๔๒	๖๖.๐๐
รวม	**๒๑๕**	**๑๐๐.๐๐**
อายุ		
๒๑ – ๓๐ ปี	๖๓	๒๙.๓๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๖๒	๒๘.๘๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๕๔	๒๕.๑๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๓๖	๑๖.๗๐
รวม	**๒๑๕**	**๑๐๐.๐๐**
สถานภาพ		
โสด	๑๐๖	๔๙.๓๐
สมรส	๘๗	๔๐.๕๐
หย่า /แยกกันอยู่	๑๘	๘.๔๐
หม้าย	๔	๑.๙๐
รวม	**๒๑๕**	**๑๐๐.๐๐**
ระดับการศึกษา		
ปวช	๖๖	๓๐.๗๐
ปวส. /อนุปริญญา	๒๒	๑๐.๒๐
ปริญญาตรี	๑๐๙	๕๐.๗๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๘	๘.๔๐
รวม	**๒๑๕**	**๑๐๐.๐๐**
ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง		
น้อยกว่า ๕ ปี	๘๗	๔๐.๕๐
๕ – ๑๐ ปี	๕๔	๒๕.๑๐
๑๑ – ๑๕ ปี	๓๖	๑๖.๗๐
๑๖ ปีขึ้นไป	๓๘	๑๗.๗๐
รวม	**๒๑๕**	**๑๐๐.๐๐**

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ กลุ่มตัวอย่างอายุ ที่พบมากที่สุดอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๐ รองลงมาเป็นอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ สถานภาพ โสด จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ รองลงมาเป็นสถานภาพสมรส จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๐ รองลงมาเป็นปวช. จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๐ ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงเป็น ๕ – ๑๐ ปี จำนวน ๕๔คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

๓.๓ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในแต่ละโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด ๑๖ ตัว ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) โดยมีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH)) เป็นตัวแปรส่งผ่าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผลแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๓๒) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การพูดจาดี (CMAB5)และความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๔๕) รองลงมาคือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๔๒) และ การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) ($\overline{X}$ = ๔.๔๐) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๑๒.๖๖ – ๑๙.๒๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรเกือบทุกตัว มีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แต่มีตัวแปรการทำงานตามมาตรฐาน (A2) มีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า โดยภาพรวมหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๖) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1)

มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๙) รองลงมาคือ รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH3) ($\bar{X}$ = ๓.๙๖) และการคิดทางบวก (DPH2) ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายอยู่ระหว่างร้อยละ ๑๕.๕๙ – ๑๗.๐๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัว สูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) พบว่า โดยรวมสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๓๑) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัย๔ (WPH1) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ =๔.๓๙) รองลงมาคือ อาชีพ (WPH2) ($\bar{X}$ = ๔.๓๐) และ ครอบครัวและสังคม (WPH3) ($\bar{X}$ = ๔.๒๑) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่า อยู่ระหว่างร้อยละ ๑๔.๙๖ – ๑๗.๓๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัว มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่า โดยรวมคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๙๕) รองลงมาคือ มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1) ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) และ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) ($\bar{X}$ = ๓.๙๒) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่า อยู่ระหว่างร้อยละ ๑๙.๑๒ – ๒๒.๖๐ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัว มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา (N ๒๑๕ คน)

ตัวแปร	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๔.๓๒	มาก	๐.๔๙	๑.๖๗	๕.๐๐	๑๑.๓๕	-๑.๗๔	๖.๖๖
มีเป้าหมายในการทำงาน	๓.๘๘	มาก	๐.๗๕	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๙.๒๙	-๐.๘๓	๑.๒๒
ทำงานตามมาตรฐาน	๔.๓๘	มาก	๐.๕๖	๓.๐๐	๕.๐๐	๑๒.๘๖	-๐.๕๖	-๐.๓๔

ตัวแปร	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
อดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย	๔.๒๖	มาก	๐.๖๒	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๔.๕๙	-๑.๒๔	๓.๔๙
การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์	๔.๔๒	มาก	๐.๖๑	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๓.๖๙	-๒.๕๔	๔.๖๙
การพูดจาดี	๔.๔๕	มาก	๐.๕๘	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๓.๑๕	-๑.๗๕	๖.๑๙
การช่วยเหลือพื้นฐาน	๔.๔๐	มาก	๐.๖๒	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๔.๐๐	-๑.๗๕	๗.๑๕
ความสม่ำเสมอในการดูแล	๔.๔๕	มาก	๐.๕๖	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๒.๖๖	-๑.๗๕	๗.๑๒
หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๓.๙๖	มาก	๐.๖๒	๑.๑๑	๕.๐๐	๑๕.๕๙	-๑.๖๕	๖.๒๓
ศรัทธาในผู้ดูแล	๓.๙๙	มาก	๐.๖๓	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๕.๗๑	-๑.๓๕	๕.๔๑
การคิดทางบวก	๓.๙๔	มาก	๐.๖๕	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๖.๖๑	-๑.๔๓	๔.๗๗
รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก	๓.๙๖	มาก	๐.๖๘	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๗.๐๙	-๑.๕๑	๕.๒๐
สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๔.๓๑	มาก	๐.๖๔	๑.๑๐	๕.๐๐	๑๔.๙๖	-๑.๕๗	๔.๗๓
ปัจจัย๔	๔.๓๙	มาก	๐.๗๒	๑.๒๕	๕.๐๐	๑๖.๓๙	-๑.๘๔	๕.๐๔
อาชีพ	๔.๓๐	มาก	๐.๖๙	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๖.๐๖	-๑.๓๗	๓.๘๕
ครอบครัวและสังคม	๔.๒๑	มาก	๐.๗๓	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๗.๓๙	-๑.๔๐	๓.๘๖
คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๓.๙๔	มาก	๐.๗๖	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๙.๑๘	-๑.๖๓	๓.๘๘
มีเป้าหมายชีวิต	๓.๙๔	มาก	๐.๘๙	๑.๐๐	๕.๐๐	๒๒.๖๐	-๑.๔๘	๒.๙๓
รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง	๓.๙๒	มาก	๐.๗๔	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๘.๙๐	-๑.๓๗	๓.๓๘
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย	๓.๙๕	มาก	๐.๗๖	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๙.๑๒	-๑.๔๗	๓.๙๐

๓.๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง เป็นตัวส่งผ่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) หรือไม่ มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ ๓๕๙๘.๓๔๑ (p = ๐.๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และค่าดัชนีไกเซอร์ - ไมเยอร์ - ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) มีค่าเท่ากับ .๙๐๒ โดยมีค่าเข้าใกล้ ๑ แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลต่อไป

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้จำนวน ๑๖ ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p< . ๐๑) มีจำนวน ๑๓๖ คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๑๖๐ – ๐.๘๘๘

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p <.๐๑ และ p <.๐๕) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีทั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๘๘ แสดงว่า เมื่อรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองมากดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายจะเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) และการคิดทางบวก (DPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๔ แสดงว่าเมื่อมีศรัทธาในผู้ดูแลมากขึ้นการคิดทางบวกจะเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ระหว่างกลุ่มตัวแปรด้านเดียวกันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๑๖๔ ถึง ๐.๘๖๒ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการพูดจาดี (CMAB5) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๒ แสดงว่า เมื่อมีการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์มากขึ้นและการพูดจาดี จะมากขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันรองลงมา คือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๒๔ แสดงว่า เมื่อมีการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ มากขึ้นการช่วยเหลือพื้นฐานมากขึ้นด้วย

ตัวแปรหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๘๑๐ ถึง ๐.๘๖๔ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) และการคิดทางบวก (DPH 2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๔ แสดงว่า เมื่อศรัทธาในผู้ดูแลมากขึ้น การคิดทางบวกจะเพิ่มขึ้นด้วย รองลงมาคือ การคิดทางบวก (DPH 2) และรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH 3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๐ แสดงว่า เมื่อมีการคิดทางบวกสูงขึ้นความคิดแบบรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือกจะสูงขึ้นด้วย

สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) พบว่ามีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๖๖๓ ถึง ๐.๗๘๗ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ปัจจัย๔ (WPH1) และอาชีพ (WPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๗๘๗ แสดงว่า เมื่อไดรับปัจจัย ๔ มากขึ้นการฟื้นฟูศักยภาพด้านอาชีพจะเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ

อาชีพ (WPH2) และครอบครัวและสังคม (WPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๗๐๓ แสดงว่าเมื่อมีการฟื้นฟูศักยภาพด้านอาชีพมากขึ้น จะได้รับการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกจะเพิ่มขึ้นด้วย

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่ามีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๘๑๕ ถึง ๐.๘๘๘ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๘๘ แสดงว่า เมื่อคนไร้ที่พึ่งรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น จะสามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1) และรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๕๓ แสดงว่าเมื่อมีมีเป้าหมายชีวิตมากขึ้นการรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองจะเพิ่มขึ้นด้วยดังตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

	CMAB1	CMAB2	CMAB3	CMAB4	CMAB5	CMAB6	CMAB7	DPH1	DPH2	DPH3	WPH1	WPH2	WPH3	QLPH1	QLPH2	QLPH3
CMAB1	๑.๐๐๐															
CMAB2	.๔๒๔**	๑.๐๐๐														
CMAB3	.๒๙๓**	.๗๒๐**	๑.๐๐๐													
CMAB4	.๒๔๑**	.๖๔๑**	.๗๕๓**	๑.๐๐๐												
CMAB5	.๑๙๑**	.๕๘๘**	.๗๐๕**	.๘๖๒**	๑.๐๐๐											
CMAB6	.๑๖๔*	.๖๒๔**	.๗๔๙**	.๘๒๔**	.๗๘๕**	๑.๐๐๐										
CMAB7	.๒๘๗**	.๖๘๙**	.903**	.๗๕๗**	.๗๗๒**	.๘๐๕**	๑.๐๐๐									
DPH1	.๖๓๗**	.๔๓๔**	.๔๒๗**	.๔๓๓*	.๔๕๘**	.๔๐๓**	.๕๑๖**	๑.๐๐๐								
DPH2	.๖๑๙**	.๔๗๘**	.๔๓๗**	.๔๒๕**	.๔๓๓**	.๓๘๖**	.๔๓๘**	.๘๖๔**	๑.๐๐๐							
DPH3	.๖๓๖**	.๔๕๐**	.๔๑๗**	.๔๔๘**	.๔๔๙**	.๔๐๑**	.๕๐๑**	.๘๑๐**	.๘๖๐**	๑.๐๐๐						
WPH1	.๒๒๐**	.๔๗๖**	.๖๓๒**	.๕๘๖**	.๕๗๕**	.๕๗๔**	.๖๔๘**	.๓๕๐**	.๓๒๘**	.๓๙๕**	๑.๐๐๐					
WPH2	.๒๓๗**	.๕๒๖**	.๕๙๖**	.๕๗๘**	.๖๐๐**	.๖๔๑**	.๗๑๕**	.๔๔๑**	.๔๐๘**	.๕๑๔**	.๗๘๗**	๑.๐๐๐				
WPH3	.๑๖๐*	.๔๔๓**	.๕๑๓**	.๕๙๐**	.๖๐๙**	.๕๘๗**	.๖๑๒**	.๓๕๙**	.๔๐๔**	.๔๘๕**	.๖๖๓**	.๗๐๓**	๑.๐๐๐			
QLPH 1	.๗๐๓**	.๒๓๙**	.๒๘๒**	.๒๒๗**	.๒๔๖**	.๒๑๐**	.๒๒๙**	.๖๕๐**	.๖๕๘**	.๖๘๖**	.๒๓๘**	.๒๓๔**	.๒๗๐**	๑.๐๐๐		
QLPH 2	.๖๗๖**	.๓๖๔**	.๔๒๕**	.๓๘๓**	.๔๐๓**	.๓๕๒**	.๓๗๔**	.๗๑๘**	.๗๔๘**	.๗๕๓**	.๓๕๔**	.๓๖๘**	.๓๘๘**	.๘๕๓**	๑.๐๐๐	
QLPH 3	.๖๐๑**	.๓๕๔**	.๔๒๙**	.๓๔๖**	.๓๕๘**	.๓๖๖**	.๓๗๕**	.๗๑๖**	.๗๓๕*	.๗๕๖**	.๓๑๖**	.๓๙๐**	.๓๗๑**	.๘๑๕**	.๘๘๘**	๑.๐๐๐

Bartlett's Test of Sphericity= ๓๕๙๘.๓๔๑ df= 120 p = .000 Kaiser-Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy = .902** p=.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). * Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

๓.๕ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ในโมเดลนี้ มีตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ๑๖ ตัวแปร

การทดสอบความสอดคล้องของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยานี้ ในครั้งแรก พบว่า โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๔๓๗.๘๘ ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ ๙๘ และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๐๐๐ ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๐ ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๒ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๓

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นจากข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ดั้งเดิมที่กำหนดว่าเทอมความคลาดเคลื่อนต้องไม่สัมพันธ์กัน เป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ด้วย SEM ซึ่งกำหนดให้มีการนำเทอมความคลาดเคลื่อนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันตามสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผลการปรับโมเดลจะได้ค่าขนาดอิทธิพล และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น ผู้วิจัยพิจารณาปรับโมเดลจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (Modification Indices) และได้ปรับโมเดลจำนวน ๓๗ เส้นทาง โดยได้ปรับ ๑) เส้นทาง Theta-Delta (TD) และ ๒) เส้นทาง Theta-Epsilon (TE) และผลการปรับโมเดล ทำให้ได้การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (B) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (C) เป็นตัวส่งผ่านที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ ๔.๔ ภาพที่ ๔.๑๐

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระเท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๖๓ นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ ๑ และ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่าง

โดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐ ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ สนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง ๐.๑๔ ถึง ๐.๙๓ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH 2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๙๓ รองลงมาคือ ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๙ และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๑๔ ในภาพรวมค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูงเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๓๕ แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดลประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) สามารถอธิบายความแปรปรวนหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ได้ร้อยละ ๓๕.๐๐ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๖๔ แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) และหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) สามารถอธิบายความแปรปรวนของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ได้ร้อยละ ๖๔.๐๐ และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๗๙ แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง ๐.๓๗๒ ถึง ๐.๗๙๑ โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดคือ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ๐.๗๙๑ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อเกิดหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งมากขึ้นคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๑๙ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อผู้ดูแลมีคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยามากขึ้น สวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๙๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตัวแปรเหตุ	CMAB			DPH			WPH		
ตัวแปรผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
DPH	๐.๕๙**	๐.๑๔	๐.๔๕**				๐.๑๗		๐.๑๗
	(๐.๐๗)	(๐.๐๘)	(๐.๑๐)				(๐.๐๙)		(๐.๐๙)
	๘.๓๑	๑.๗๙	๔.๔๐				๑.๘๑		๑.๘๑
WPH	๐.๐๘**		๐.๘๐**						
	(๐.๐๗)		(๐.๐๗)						
	๑๑.๕๔		๑๑.๕๔						
QLPH	๐.๔๓**	๐.๖๔**	-๐.๒๑	๐.๙๕**		๐.๙๕**	๐.๒๖**	๐.๑๖	๐.๑๐
	(๐.๐๗)	(๐.๑๐)	(๐.๐๙)	(๐.๐๗)		(๐.๐๗)	(๐.๑๐)	(๐.๐๙)	(๐.๐๘)
	๖.๒๖	๖.๑๖	-๒.๓๕	๑๒.๙๖		๑๒.๙๖	๒.๗๑	๑.๘๒	๑.๑๘
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = ๕๖.๗๖ df = ๖๑ p = .๖๓ GFI = .๙๗ AGFI = .๙๓ RMSEA = .๐๐๐								
ตัวแปร	CMAB 1	CMAB 2	CMAB 3	CMAB 4	CMAB 5	CMAB 6	CMAB 7		
ความเที่ยง	๐.๑๔	๐.๕๔	๐.๗๒	๐.๗๗	๐.๖๘	๐.๗๕	๐.๘๙		
ตัวแปร	DPH 1	DPH 2	DPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๕	๐.๗๗	๐.๘๖						
ตัวแปร	WPH 1	WPH 2	WPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๒	๐.๘๔	๐.๖๑						
ตัวแปร	QLPH 1	QLPH 2	QLPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๘	๐.๙๓	๐.๘๖						

สมการโครงสร้างของตัวแปร	DPH	WPH	QLPH
R SQUARE	๐.๓๕	๐.๖๔	๐.๗๙

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	CMAB	DPH	WPH	QLPH
CMAB	๑.๐๐๐			
DPH	.๖๒๖**	๑.๐๐๐		
WPH	.๗๑๙**	.๔๗๔**	๑.๐๐๐	
QLPH	.๕๐๘**	.๗๙๑**	.๓๗๒**	๑.๐๐๐

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p<.๐๑,

TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

CMAB หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

DPH หมายถึง หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

WPH หมายถึง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

QLPH หมายถึง คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจว
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

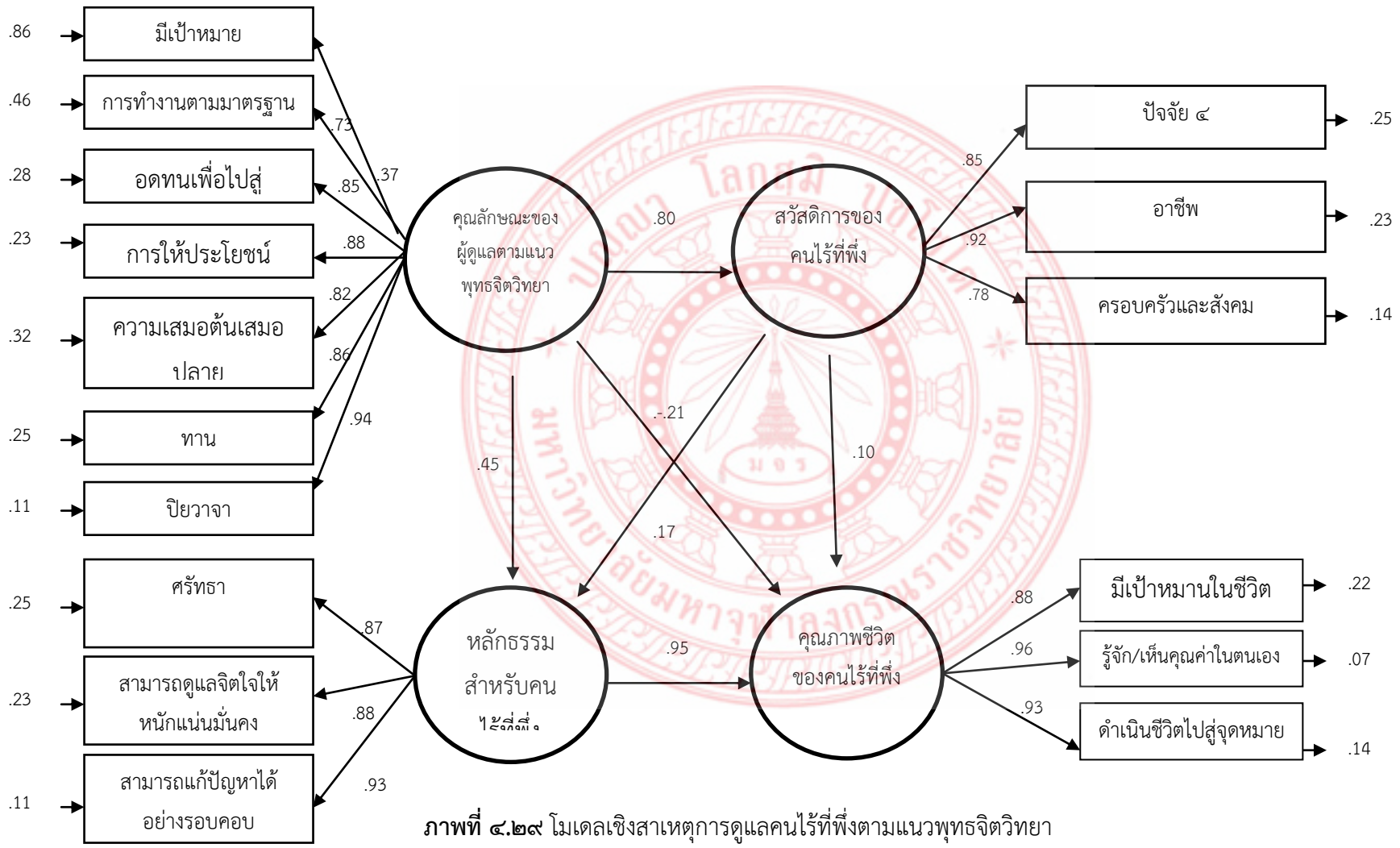

ภาพที่ ๔.๒๙ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

©ยกก

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ลักษณะของคนไร้ที่พึ่งเกรดเอ เป็นคนไร้ที่พึ่งที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ได้รับการดูแลในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับสู่สังคม การที่คนไร้ที่พึ่งเกรดเอนี้จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพได้นั้น ควรได้รับการดูแลจากทีมสหสาขาวิชาชีพและได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการ ดังที่ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังภาพที่

อธิบายภาพผังการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน มี ๔ องค์ประกอบหลัก อธิบายได้ดังต่อนี้

คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึงตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การดูแลคนไร้ที่พึ่งให้สามารถไปอยู่ในสังคมได้เป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ ผู้ดูแลที่เป็นสหสาขาวิชาชีพนั้นจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงร่วมกับการมีจิตวิญญาณของการช่วยเหลือด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้คนไร้ที่พึ่งมีวิธีการคิด ไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผล

หลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นต่อการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลได้นั้น ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก และ ๓) รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึงตามแนวพุทธจิตวิทยา สามารถทำให้คนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธา เมื่อคนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธาจะทำให้คนไร้ที่พึ่งฟังคำแนะนำ สั่งสอน ตักเตือน สามารถคิดเชิงบวก รู้คุณ รู้โทษของสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตและสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งเกิดปัญญาในการดูแลตนเอง จัดการกับปัญหาที่ตัวเองพบเมื่อต้องไปอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม คุณภาพชีวิตของพวกเขาเหล่านั้นจะดีขึ้นตามมา

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) เป้าหมายในการดำเนินชีวิต ๒) รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง และ ๓) ความสามารถในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย นอกจากการพัฒนาด้านจิตและปัญญาแล้ว การให้สวัสดิการแก่คนไร้ที่พึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ดังนั้นคนไร้ที่พึ่งควรได้รับการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และสังคม

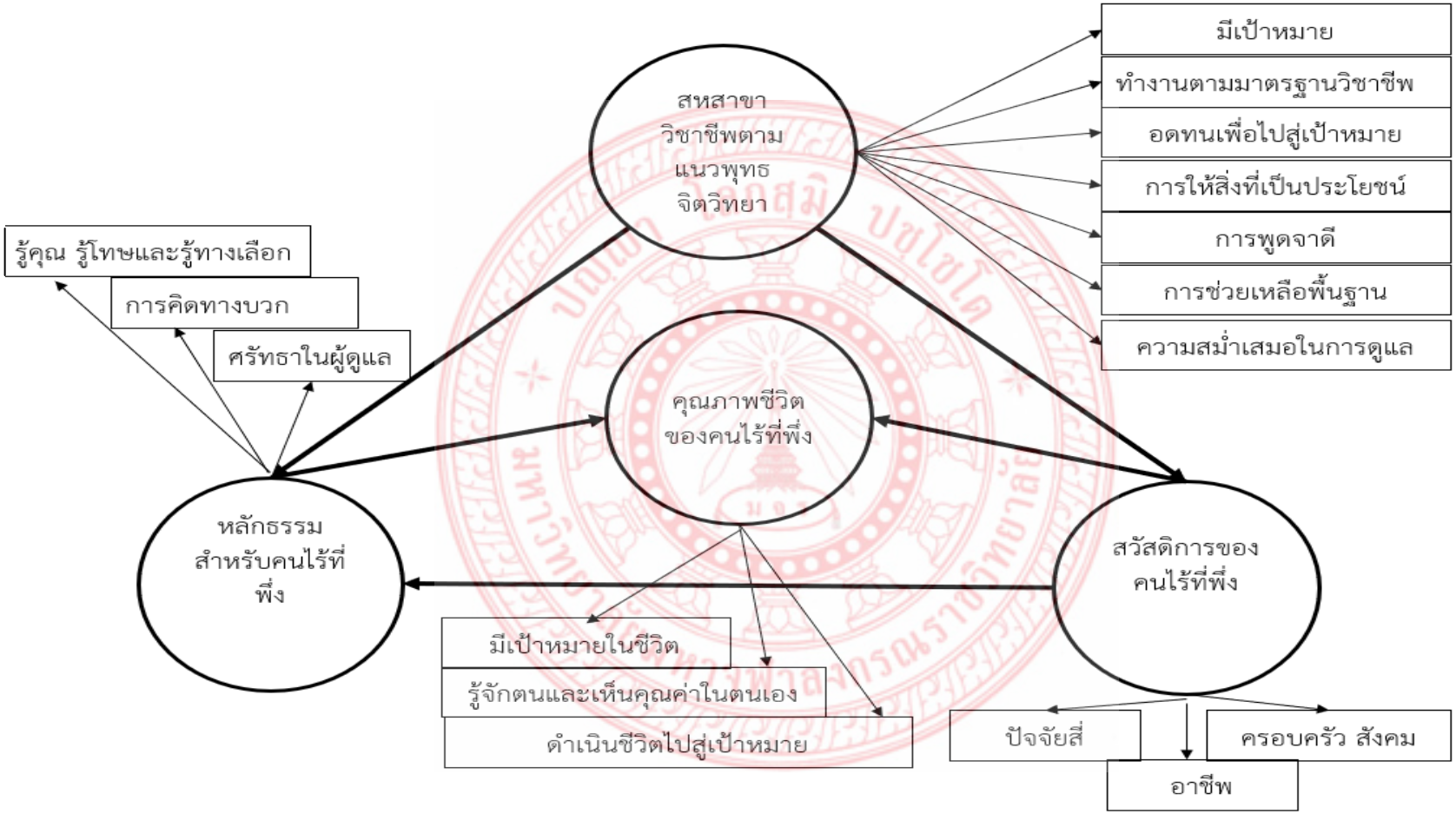

ภาพที่ ๔.๓๐ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในการศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และการพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และในระยะที่ ๒ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

การวิจัยในระยะที่ ๑ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ได้ทราบสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้ ๑) สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ปัญหาด้านร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านการสื่อสาร ด้านครอบครัว ความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคม ความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง และปริมาณคนไร้ที่พึ่ง ๒) สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ และครอบครัวและสังคม

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๑ โมเดล ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร และ ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๗ ตัวแปร ดังนี้ มีเป้าหมายในการทำงาน ทำงานตาม ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ การพูดจาดี การช่วยเหลือพื้นฐาน และความสม่ำเสมอในการดูแล ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ได้แก่ ๑) หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง เป็นตัวแปรส่งผ่าน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร คือ ศรัทธาในผู้ดูแล การคิดทางบวก รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร คือ ปัจจัย๔ อาชีพ และครอบครัวและสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ ๑ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยการเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายของ

การศึกษาเป็นหลักตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน

ระยะที่ ๒ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๒๑๕ คน ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างจากการศึกษาเอกสาร เครื่องมือวิจัยในระยะที่ ๒ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน ๒ ตอน ประกอบด้วย ๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ๒) แบบสอบถามการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สรุปได้ว่า ค่าความเชื่อมั่น Cronbach ของแบบสอบถามทั้งฉบับ .๙๔๙

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๔ คน เมื่อได้กรอบแนวคิดการวิจัยจากระยะที่ ๑ แล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้แบบสอบถามที่ส่งกลับ ๒๑๕ ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา มาใช้ปรับกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเบื้องต้น ให้ได้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพในการดูแลคนไร้ที่พึ่งในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน พบสภาพปัญหาใน ๒ ลักษณะ

ใหญ่ๆ ได้แก่ ๑) สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ๒) สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง พบสภาพปัญหาดังนี้ ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ คนไร้ที่พึ่งมีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยตัวเองบกพร่อง มีผลทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกันต่ำ ด้านจิตใจ คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นจิตเวชจากการติดยาเสพติด แล้วส่งผลต่อสภาพร่างกายแต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตกร้านโลก เร่ร่อน ติดยาเสพติด ไม่มีที่พักอาศัยแน่นอน ทำให้การพัฒนาคนไร้ที่พึ่งและส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวก็ไม่ยอมรับและการไม่สามารถกินยาตามแผนการรักษาของแพทย์ได้ด้วยตนเองด้านการสื่อสารไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจ ทำให้ใช้ชีวิตในสังคมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก ด้านครอบครัว คนไร้ที่พึ่งที่พร้อมจะกลับบ้านแต่ครอบครัวไม่พร้อมที่จะดูแล

ด้านความรับผิดชอบ คนไร้ที่พึ่งมักขาดความรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพกายและใจ ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ เมื่อกลับไปอยู่บ้านมีความเป็นอิสระมากขึ้น ไม่มีคนคอยควบคุมทำให้เกิดปัญหาเดิมและกลับเข้ามาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอีก ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง เนื่องจากการมาอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นระยะเวลานานๆ มีการให้การดูแลด้วยความรักจากผู้ดูแล ความเข้าใจจากเพื่อนและบัดดี้ ทำให้คนไร้ที่พึ่งไม่อยากย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะความรู้สึกผูกพัน บางรายกลับไปอยู่กลับครอบครัวแล้วยังกลับมาสถานคุ้มครองบ้างเพื่อเพิ่มคุณค่าของตนเอง ด้านปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากแต่สถานที่ ผู้ดูแลและสวัสดิการมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการตามมาตรฐาน ทำให้เกิดการดูแลไม่ทั่วถึง และไม่มีคุณภาพที่ดีพอ

สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ศึกษา พบดังนี้ ด้านบุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ เนื่องจากปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากและคนไร้ที่พึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ทำให้การดูแลยากขึ้น ด้านกระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ทีมสหสาขาวิชาชีพขาดความรู้ความสามารถในการดูแลคนไร้ที่พึ่งซึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคคลากรแต่ละคน เนื่องจากความก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพหน้าที่การงานมีน้อย บุคลากรจึงมีการย้ายงานและลาออกจากงานมาก พบว่ามีบุคลากรที่มีอายุงานยาวนานน้อยมาก การทำงานเป็นทีมระบบการส่งต่อไม่มีศักยภาพ บุคลากรขาดความชำนาญ ขาดอุปกรณ์ ขาดความรู้และขาดประสบการณ์ขาดการเชื่อมต่อของงาน ด้านสวัสดิการ ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ การเงินไม่เพียงพอไม่ต่อเนื่อง ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอต่อปริมาณและคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพื่อการสร้างอาชีพ ด้านครอบครัว และสังคมในการพัฒนามวลมนุษยชาติของประเทศ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ทำให้ได้ข้อค้นพบตัวแปรที่น่าสนใจ ที่แสดงดังต่อไปนี้

๕.๑.๒.๑ คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยบูรณาการหลักจิตวิทยาตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลิแลนด์ (David I. McClelland) ร่วมกับการประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลิแลนด์ (David I. McClelland) มีองค์ ประกอบที่ ประกอบด้วย ๑. การมีเป้าหมายในการทำงาน หมายถึง การที่ทีมสหสาขาวิชาชีพสามารถดูแลคนไร้ที่พึ่งให้มีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัว สังคม ได้ตามปกติ ๒. การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นกระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ตามมาตรฐาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ ๑) การสร้างสัมพันธภาพ ๒) การประเมินกาย จิต สังคม ๓) การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน ๔) การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ ๕) การประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและส่งฝึกอาชีพ ๖) ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว และความอดทนในการทำงานตามมาตรฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีจัดการกับปัญหา อดทนรอคอยเพื่อสามารถคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบ พิจารณาไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑. การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๒. การพูดจาดี หมายถึง การพูดคุย ทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพไพเราะก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ ๓. การช่วยเหลือพื้นฐาน หมายถึง ให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง และ ๔. ความสม่ำเสมอในการดูแล การรักษามาตรฐานในการทำงานให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง

๕.๑.๒.๒ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่คุณภาพที่ดีของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำพาไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ๒) การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ๓) การรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

๕.๑.๒.๓ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ๒) อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และ ๓) ครอบครัว/สังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขได้

๕.๑.๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ลักษณะ ดังนี้ ๑) การมีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ๒) การรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี และ ๓) การดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนดไว้

๕.๑.๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปร ๖ เส้นทาง ดังต่อไปนี้ ๑) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ๒) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ๓) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง ๔) ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ๕) ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง และ ๖) ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๕.๑.๓ การนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๕.๑.๓.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ กลุ่มตัวอย่างอายุ ที่พบมากที่สุดอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๐ รองลงมาเป็นอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ สถานภาพ โสด จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ รองลงมาเป็นสถานภาพสมรส จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๐ รองลงมาเป็นปวช. จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๐ ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงเป็น ๕ – ๑๐ ปี จำนวน ๕๔คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

๕.๑.๓.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ๑๖ ตัวแปร

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระเท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๖๓ นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ ๑ และ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .๐๐๐

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง ๐.๑๔ ถึง ๐.๙๓ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง รองลงมาคือ สมานัตตตา เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้าง พบว่า คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา สามารถอธิบายความแปรปรวนหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๓๕.๐๐ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา และหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายความแปรปรวนของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๖๔.๐๐ และ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง ๐.๓๗๒ ถึง ๐.๗๙๑ โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดคือ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง แสดงว่า เมื่อเกิดหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งมากขึ้นคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาและสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง แสดงว่า เมื่อผู้ดูแลมีคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยามากขึ้น สวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๙๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามการค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ อภิปรายผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง มีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยตัวเองบกพร่อง ทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกันต่ำ คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นจิตเวชจากการติดยาเสพติด แล้วส่งผลต่อสภาพร่างกาย แต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตกร้านโลก เร่ร่อน ติดยาเสพติดไม่มีที่พักอาศัยแน่นอน ขาดความรับผิดชอบ ทำให้การพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง และส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวไม่ยอมรับ และการไม่สามารถกินยาตามแผนการรักษาของแพทย์ได้ด้วยตนเอง ด้านการสื่อสารไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรพีพรรณ กลิ่นเจริญ, อุทัยวรรณ สถานานนท์และวสันต์ ณ กลางพบว่า ศักยภาพของผู้รับการสงเคราะห์นั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบริการด้านต่างๆ เช่น การที่ผู้รับการสงเคราะห์ไม่ชอบทำงาน และส่วนมากเป็นโรคจิตโรคประสาท ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้[๑] ส่วนใหญ่มีระดับสติปัญญาต่ำ ยากแก่การสอนให้เข้าใจทั้งกระบวนการ ส่วนใหญ่ จึงฝึกให้เป็นลูกมือ

---

[๑] รพีพรรณ กลิ่นเจริญ, ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2538),บทคัดย่อ.

และทำงานตามคำสั่งมากกว่า พัฒนาได้ยาก ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ[๒] การล้มเหลวในชีวิต การถูกบังคับให้ขอทาน พ่อแม่เลี้ยงไม่ได้ ประกอบกับการประกอบอาชีพขอทาน ทำให้ผู้ขอทานมีสภาพเศรษฐกิจที่พออยู่ได้ทำให้ต้องกลับมาเป็นคนเร่ร่อน[๓] ขอทาน

สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ด้านบุคลากร ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ เนื่องจากปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากและคนไร้ที่พึ่งส่วนมากมีอาการทางจิตทำให้การดูแลยากขึ้น เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตร ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ต้องการให้มีการเปิดอบรมบุคลากรด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ[๔]

ด้านกระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ขาดความรู้ความสามารถในการดูแลคนไร้ที่พึ่งซึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคคลากรแต่ละคน เนื่องจากความก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพหน้าที่การงานมีน้อย บุคลากรจึงย้ายงานและออกจากงานมาก พบว่ามีบุคลากรที่มีอายุงานยาวนานน้อยมาก การให้ความสำคัญกับกระบวนการเตรียมการก่อนการฝึกอาชีพยังมีน้อย และแม้ว่าครูฝึกอาชีพมีความรู้ใน วิชาชีพเป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับการสงเคราะห์ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การโยกย้ายของเจ้าหน้าที่ ทำให้กิจกรรมบางอย่างต้องหยุดชะงักลง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม การให้บริการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอได้รับงบประมาณจำกัด และโอกาสที่บุคลากรจะได้รับ การฝึกอบรม ดูงาน หรือลาศึกษาต่อยังมีน้อย ดังนั้นคุณภาพของบริการจึงอาจจะยังไม่เท่า เทียมกับสถานสงเคราะห์ประเภทอื่นๆ[๕]

เช่นเดียวกับกับกาญจนา เอมดิษฐ์และอรัญญา สีหมอก พบว่า บุคลากรบางคนไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ทำให้ขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก

---

[๒] อุทัยวรรณ สถานานนท์, “ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,๒๕๓๙), หน้า ๒๘

[๓]วสันต์ ณ กลาง, “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”,**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐). หน้า ๔๕.

[๔] อรัญญา สีหมอก, "ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์", **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**,คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๙.

[๕] รพีพรรณ กลิ่นเจริญ, ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๓๘),บทคัดย่อ.

คุ้นเคยกับวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม ปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา[๖] ทัศนคติของทีมสหสาขาวิชาชีพบางส่วนมีทัศนคติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่อยากอยู่ใกล้ผู้รับบริการเพราะมีพฤติกรรมแปรปรวนพฤติกรรมก้าวร้าว พร้อมจะหลบหนี ปัญญาอ่อน เฉื่อยชาและขาดความเชื่อมั่น สงเคราะห์ นักประชาสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่อบรมและฝึกวิชาชีพ และผู้ดูแลผู้รับการ สงเคราะห์ มีความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพน้อย[๗]

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยบูรณาการหลักจิตวิทยาตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลิแลนด์ (David I. McClelland) ร่วมกับการประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ด้านการมีเป้าหมายในการทำงาน ด้านการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นกระบวนการ โดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพ การประเมินกาย จิต สังคม การบอกกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ มีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน การที่คนไร้ที่พึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอาชีพนั้น คนไร้ที่พึ่งได้รู้ถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ สิ่งที่ตนได้รับว่ามีหน้าที่จะต้องดำเนินการอะไรอยู่ การฝึกอาชีพที่แตกต่างกันจึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกอาชีพ

ที่สถานสงเคราะห์ได้จัดขึ้น[๘] ประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและส่งฝึกอาชีพ ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว และ ด้านความอดทนในการทำงานตามมาตรฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้านการพูดจาดี ด้านการช่วยเหลือพื้นฐานและด้านความสม่ำเสมอในการรักษามาตรฐานในการทำงาน ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง สอดคล้องกับฌาน ตรรกวิจารณ์ ศึกษา พบว่าการพัฒนาระดับบุคคลระดับกลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ ต้องมีเป้าหมายมีกระบวนทัศน์การพัฒนาอันประกอบด้วย

---

[๖] กาญจนา เอมดิษฐ์, “แนวคิดการพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒.

[๗] อรัญญา สีหมอก, "ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์", **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕.

[๘] ญาณกวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธอีกด้วย[๙]

การประยุกต์หลักธรรมที่สำคัญไปประยุกต์ใช้ในการบริหารหรือดูแลมนุษย์ที่สำคัญ คือ หลักอ่อนหวาน นิ่มนวล (ปิยวาจา) การเจรจาด้วยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์พูดถ้อยคำที่เป็นจริงและถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่นพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป เอาใจเขามาใส่ใจเรา (อัตถจริยา) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในงานวิชาการการบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป อบอุ่นเหมือนญาติ (สมานัตตตา) หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลายในงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป[๑๐]

หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่การคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ศรัทธาในผู้ดูแล การคิดทางบวก การรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือกที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง เมื่อผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งสามารถทำหน้าที่การดูแลด้วยความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพื่อก่อให้เกิดศรัทธา รวมไปถึงปัจจัยภายในที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิขึ้นเป็นปัญญาในขั้นแรก [๑๑] การช่วยเหลือและประคับประคองจากสภาพแวดล้อมที่ดีคือกัลยาณมิตรและปัจจัยฝ่ายปัญญาคือโยนิโสมนสิการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต [๑๒] สอดคล้องกับวันวิสาข์ ทิมมานพ ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่พบว่าการขาดศรัทธาต่อผู้ให้บริการและขาดความศรัทธาในตนเองทำให้ขาดปัญญาในการรับฟัง การอ่านความรู้ในการดูแลสุขภาพ ทำให้ขาดความรู้ ความสามารถในการดูแลตนเอง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตต่ำ ดังนั้นการพัฒนาเริ่มด้วยการสร้าง

---

[๙] ฌาน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า๔๑.

[๑๐] ทิพย์ ขันแก้ว, “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐.

[๑๑] วัฒนา พลชาติ, “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)” **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

[๑๒] เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ความศรัทธาและการประยุกต์หลักโยนิโสมนสิการไปพัฒนาให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกอันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้[๑๓]

สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และ ครอบครัว/สังคม ด้วยการการติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดังที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ถอดบทเรียน การดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตอนหนึ่งระบุไว้ว่า การทำให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมหรือการทำให้สังคมให้โอกาสและทำความเข้าใจกับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้น ซึ่งปัจจุบัน พบว่า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายแหล่ง ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ เห็นได้จากการประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อส่งผู้ใช้บริการเข้าไปทำงาน ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น[๑๔]

คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประการแรก คือ การรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ต้องการที่จะได้รับการย่อยองหรือความต้องการเพื่อตนเองอันเป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นนับถือ เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า[๑๕] การมีเป้าหมายชีวิตและการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย และการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่ดำเนินชีวิตเมื่อพบปัญหาอุปสรรค ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังแต่ถ้ามีเป้าหมายในชีวิตเมื่อพบอุปสรรคก็จะหันกลับไปมองเป้าหมาย เกิดความคิดที่เป็นระบบคือการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เข้าใจ

---

[๑๓] วันวิสาข์ ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”,**พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย), ๒๕๖๐.

[๑๔] กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, **การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง,** (กรุงเทพมหานคร: ร้านเจพริ้นท์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕-๑๖.

[๑๕] ญาณกวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี”,**รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาบูรพา, ๒๕๕๐),หน้า ๒๔.

ยอมรับ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของโลก ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต[๑๖] ทำให้เกิดกำลังใจเป็นแรงผลักดันให้ดำเนินชีวิตต่อไปจนประสบความสำเร็จได้[๑๗]

๕.๑.๓ การอภิปรายการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา สวัสดิการคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา แต่คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ไม่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา แต่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ดูแลที่มีลักษณะการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาไม่ได้ ทำให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ได้ แต่ลักษณะการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยามีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ไปกระตุ้นให้คนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธาในผู้ดูแลทำให้เกิดการเชื่อฟัง ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งเกิดความคิดเชิงบวก สามารถรู้คุณ โทษ และสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมได้ เป็นการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เริ่มจากศรัทธา คือความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผล อย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย[๑๘] นอกจากนั้นศรัทธา เป็นการกลั่นกรองในการตัดสินใจ เป็นกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา[๑๙] ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีชีวิตที่ดีได้

---

[๑๖] วัฒนา พลชาติ, “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)” **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

[๑๗] วันวิสาข์ ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย,๒๕๖๐), หน้า๔๐.

[๑๘] กูล โพธิ์ทอง, “กระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา”**พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๙.

[๑๙] อภิสร มีผล, “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา ” **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕),หน้า ๒๕.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่งนั้น ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการดูแลคนไร้ที่พึ่ง คือ การที่สร้างแรงจูงใจ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งมีกำลังใจในการทำงาน หรือมีความสุขในการทำงาน หากผู้บริหารให้ความใส่ใจกับเจ้าหน้าที่ทุกคน ซึ่งอาจมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในองค์กร การมอบใบประกาศเกียรติคุณผู้ปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น สร้างสังคมที่น่าอยู่ รู้สึกมีความมั่นคงในอาชีพ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด และเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคน นับเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่เจ่าหน้าที่ทุกคนในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้เป็นอย่างดี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๕.๓.๒.๑ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยใช้การศึกษาจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งการวิจัยแบบนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยมากนักในประเทศไทยของเรา ซึ่งองค์ประกอบของแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นนั้นเหมาะสมสำหรับใช้วัดคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ท่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา ดังนั้น จึงควรนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปนำเสนอให้กับบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการและช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้เข้าใจในกระบวนการและเป็นการยกระดับจิตใจของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา

๕.๓.๒.๒ ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการวิจัยวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

เพื่อให้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ทั้งยังได้ทราบถึงปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งผลจากการวิจัยที่ได้ ควรนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มทัศนะ องค์ความรู้ต่างๆ หรือสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรทุกคนได้มุ่งมั่นในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น แบบยั่งยืนยาวนานสืบต่อไป

๕.๓.๒.๓ งานวิจัยนี้เป็นข้อมูลประสบการณ์ตรงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งอุทิศตนแก้ไขปัญหาส่วนรวมของประเทศชาติของเรา รวมถึงการสละเวลาอยู่ร่วมกับคนไร้ที่พึ่งเป็นเวลานาน ประกอบกับการเอาใจใส่อย่างละเอียดตามอาการของคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้รัฐบาลควรนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปดำเนินการแก้ไขปัญหาปรับใช้เป็นนโยบายฝึกอบรมการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ของคนไร้ที่พึ่ง เพื่อสร้างมาตรฐานของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งในระดับจิตใจ พร้อมจัดสวัสดิการรองรับให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่สนใจในเรื่องการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ได้นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรมีการทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากผลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวแปรอีกจำนวนมาก ทั้งตัวแปรทางพุทธจิตวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยาซึ่งผู้สนใจศึกษาทำวิจัยต่ออาจทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ได้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เลือกนำมาศึกษาเพียงมุมของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๕.๓.๓.๒ ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบวิเคราะห์ระหว่างศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อการทำงานของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งมีเพียง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ ซึ่งผลที่ได้อาจยังไม่ได้คำตอบของการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ควรทำการวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นเช่น อาจสุ่มตัวอย่างในการขยายไปถึงศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแต่ละแห่งทั่วประเทศ

๕.๓.๓.๓ ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไปโดยใช้ตัวแปรคุณลักษณะของผู้แลตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นตัวแปรต้น เพื่อสนับสนุนโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้บุคคลมีแรงจูงในในการทำงาน และสามารถพิสูจน์ว่ารูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาสามารถปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในการวิจัยเชิงทดลองอาจประกอบด้วยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดค่าหลักการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากบุคคลทั้งสองกลุ่มนำมาเปรียบเทียบกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยเชิงทดลองจากโมเดลนี้อาจจัดกระทำขึ้นได้ยากเนื่องจากต้องมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ ด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. **การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง.** กรุงเทพมหานคร: เจปริ้น,๒๕๕๙

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.**สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาสและทำเนียบองค์กรเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส,๒๕๕๔.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล.**นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

คูณ โทขันธ. **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพโอเดียน สโตร, ๒๕๓๗.

ดร.วิทย์ เที่ยงบรูณธรรม. **พจนานุกรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ห.จ.ก.ประชุมทองการพิมพ์ ๒๒, ๒๕๓๖.

เติมศักดิ์ คทวานิช. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖.

ธรรมรักษา. พระไตรปิฎกฉบับสุภาษิต.กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๒.

นวลลออ สุภาผล. **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗

ยงยุทธ เกษสาคร. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ.**กรุงเทพมหานคร :เอสเคบุ๊คเน็ต, ๒๕๔๖.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: เอช ที พี เพรส, ๒๕๔๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมนูญชีวิต** .พิมพ์ครั้งที่ ๘๒.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิททยาลัย, ๒๕๔๓.

_____.**พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑)**.พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**.กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พุทธทาสภิกขุ. **ชุมนุมข้อคิดอิสระ พุทธทาสภิกขุ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,๒๕๓๘.

พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). **ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๑.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, ปธ.๙ ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๘.

เพริศพรรณ แดนศิลป์. **สู่ความกว้างของดวงใจ**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๖.

พิมพิมล พลเวียง.**ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์**.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ ๒๕๔๒**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ศุภร เสรีรัตน์. **พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๐.

ศิริ ฮามสุโพธิ์**. ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.

สมเด็จพระมหาอริยวงคตญาณ (วาสน์วาสโน). **สังคหวัตถุ ๔**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมมธโร).**ธรรมะสร้างเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ.**การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๓๙.

สุพิณ เกชาคุปต์. **พฤติกรรมองค์กร**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

อภิญญา เวชยชัย, และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล.**รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อำพล เสนาณรงค์. **ทฤษฎีใหม่ในมุมมองของการบริหารการพัฒนา**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยี, ๒๕๔๒.

(๒) วิทยานิพนธ์:

กูล โพธิ์ทอง. “กระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

กาญจนา เอมดิษฐ์. “แนวคิดการพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม,๒๕๕๒.

โฆษิต พรประเสริฐ. “การสร้างแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

ฌาน ตรรกวิจารณ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”.**สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,๒๕๕๐.

ญาณกวี บุญทวี. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาบูรพา, ๒๕๕๐.

ทศพร ประเสริฐสุข.“การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.**จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ทิพย์ ขันแก้ว. “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

นันทนา แรงจริง. “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

เบญจวรรณ สิงโตอ่อน.“การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

พงษ์ศักดิ์ นาคศรี. “กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

พระมหายุทธกร ปญฺญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

รพีพร ศิลาวรรณ. “ผลการศึกษาอาสนะและสมาธิตามแนวคิดมนุษยนิยมใหม่ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของสถานสงเคราะห์บ้านเด็กชายเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

รพีพรรณ กลิ่นเจริญ. “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”.**วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๓๘.

วราทิพย์ ละออง. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในงาน กับการปฏิบัติงานของพยาบสลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต**. คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

วสันต์ ณ กลาง. “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”.**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

วัฒนา พลชาติ.“ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)”.**พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

วันวิสาข์ ทิมมานพ.“กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

สุนิดา ศิริพากย์. “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อย

สัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล". **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

สุเนตร์ หัสขันธ์. "ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา". **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**,.คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๔.

อรวรรณ เงาประเสริฐวงศ์. "คุณภาพชีวิตของพนักงานทำงานกะกลางคืน ศึกษากรณี :ศูนย์ปฏิบัติการเช็ค บมจ. ธนาคารกรุงเทพ". **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต** คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

อรัญญา สีหมอก,"ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์". **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

อุทัยวรรณ สถานานนท์. "ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง". **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

อภิสร มีผล. "การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **มาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่ง**.[ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://www.bsws.go.th/modules.php [๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑]

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗**.[ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

ภิกขุ พุทธทาส อินทปญฺโญ.**เรื่องเรียน พุทธศาสนา ใน ๑๕ นาที.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.uddhadasacom.[๓ ธันวาคม ๒๕๖๑]

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา. **คนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครราชสีมา**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.banmetta.org/ [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

(๔) รายงานวิจัย :

ชินชัย ชี้เจริญ. การคุ้มครองทางสังคมสู่ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการคุ้มครองทางสังคม.**รายงานวิจัย**.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

ณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล, “การตั้งเป้าหมาย”. **เอกสารประกอบการสอนทักษะชีวิต**, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,๒๕๔๖). (อัดสำเนา)

๒. ภาษาอังกฤษ :

Locke & Latham. **G. P. A Theory of Goal Setting & Task Performance.** New Jersey : Prentice-Hall, 1990.

McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L. **The achievement motive**. New York: Appleton-Century-Crofts, 1953.

World Health Organization (WHO). **Investing in mental health Geneva.**Switzerland: Nove Impression, 2003.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๗

กลุ่มงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
วันที่ 3629
10 ก.ย. 2561

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
รับที่ ๑๔๔๐๗ วันที่ ๑๐ ก.ย. ๒๕๖๑
กลส ผู้ส่ง
เวลารับ.....เวลาส่ง.....

๑ กันยายน ๒๕๖๑

กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
รับที่ 13339
วันที่ 10 ก.ย. 2561
เวลารับ.....เวลาส่ง.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ด้วย นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้จัดทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การสร้างโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา : CASUAL MODEL IN HOMELESS PEOPLE CARE BASED OM BUDDHIST PSYCHOLOGY ภายใต้การควบคุมดุษฎีนิพนธ์ของ ผศ. ดร.สิริวัฒ์ ศรีเครือดง และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา เห็นแล้วว่าบุคลากรในหน่วยงานของท่าน เป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิต เข้าทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง สังกัดกองคุ้มครองสวัสดิภาพ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ๔ ท่าน ประกอบไปด้วย ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม ๒๕๖๑

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นายกรณ์ สาริยา ได้เก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดรสิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โทร. ๖๒๙๔

ที่ พม ๐๖๐๒/ ๑๑๑๕๕ **วันที่** ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง

ตามหนังสือ ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๗ ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย ด้วย นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้จัดทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่องการสร้างโมเดล เชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา : CULSUAL MODEL IN HOMELESS PEOPLE CARE BASED OM BUDDHIST PSYCHOLOGY ภายใต้การควบคุมดุษฎีนิพนธ์ของ ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ มีความประสงค์จะเข้าสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง โดยขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จำนวน ๔ ท่าน ประกอบไปด้วย ๑. ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๒. นักจิตวิทยา ๓. นักสังคมสงเคราะห์ ๔. ผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์

ในการนี้ กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต พิจารณาแล้ว เห็นควรให้ นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เก็บข้อมูลวิจัย เพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสาวสุวรีย์ ไชยวงศ์)
หัวหน้ากลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการกองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

ภาคผนวก ข

จดหมายขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ,ผศ.ดร.

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาส นี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระครูพิพิธปริยัติกิจ,ดร.

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาส นี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.วันวิสาข์ ทิมมานพ

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาส นี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ลำพอง กลมกูล

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาส นี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาส นี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ภาคผนวก ค

เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม)

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่อง
โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
(A Structural Equation Model of People Homeless Following Buddhist Psychology)

คำชี้แจง แบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๕ ตอน ดังนี้
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ
ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๒๑ ข้อ
ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๙ ข้อ
ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเกรด A ๑๐ ข้อ
ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงตามกับความเป็นจริงและในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน มากที่สุด

ลำดับ	รายการ
๑	เพศ ☐ ๑. ชาย ☐ ๒. หญิง
๒	อายุ ☐ ๑. ต่ำกว่า ๒๑ ปี ☐ ๒. ๒๑ – ๓๐ ปี ☐ ๓. ๓๑ – ๔๐ ปี ☐ ๔. ๔๑ – ๕๐ ปี ☐ ๕. ๕๑ ปีขึ้นไป
๓	สถานภาพ ☐ ๑. โสด ☐ ๒. สมรส ☐ ๓. หย่า / แยกกันอยู่ ☐ ๔. หม้าย
๔	ระดับการศึกษา ☐ ๑. ปวช. ☐ ๒. ปวส. /อนุปริญญา ☐ ๓. ปริญญาตรี ☐ ๔. สูงกว่าปริญญาตรี
๕	ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ☐ ๑. น้อยกว่า ๕ ปี ☐ ๒. ๕ – ๑๐ ปี ☐ ๓. ๑๑ – ๑๕ ปี ☐ ☐ ๔. ๑๖ ปีขึ้นไป

คำชี้แจง คำถามในตอนที่ ๒-๕ นี้เป็นข้อคำถามที่มีการให้คะแนนแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ คะแนน แทน เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๔ คะแนน แทน เห็นด้วย
๓ คะแนน แทน เฉยๆ
๒ คะแนน แทน ไม่เห็นด้วย
๑ คะแนน แทน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

ข้อ	ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๑	คนไร้ที่พึ่งเกรดA สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น					
๒	คนไร้ที่พึ่งเกรดA ช่วยเหลือภาระงานภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้					
๓	คนไร้ที่พึ่งเกรดA สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ					
๔	ท่านทุ่มเททั้งกายและใจในการปฏิบัติดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรดA ตามกระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่ง					
๕	ท่านได้รับความไว้วางใจในการทำงานได้ตามมาตรฐานของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้					
๖	ท่านปฏิบัติหน้าที่ครบทุกขั้นตอนในกระบวนการช่วยเหลือฟื้นฟูศักยภาพของคนไร้ที่พึ่ง					
๗	ท่านให้เวลาในการดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรดA โดยให้อยู่ในสายตาของท่านตลอดเวลา					
๘	ท่านมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติดูแลคนไร้ที่พึ่งอย่างต่อเนื่อง					
๙	ท่านมีความอดทนต่อความยากลำบาก					

ข้อ	ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	และความเหน็ดเหนื่อยในการดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๑๐	ท่านมีความเห็นใจ และอยากช่วยเหลือดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๑๑	ท่านเต็มใจที่จะพาคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทำกิจกรรมที่เพิ่มความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไร้ที่พึ่ง					
๑๒	ท่านแนะนำกฎระเบียบที่เหมาะสมต่อคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๑๓	ท่านพูดคุย และทักทาย ด้วยถ้อยคำที่สุภาพกับคนไร้ที่พึ่ง					
๑๔	ท่านสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรด A จนก่อให้เกิดความ เชื่อใจ					
๑๕	ท่านได้แนะนำเรื่องสิทธิประโยชน์ให้กับคนไร้ที่พึ่งอยู่เกรด A เป็นประจำ					
๑๖	เมื่อท่านเห็นคนไร้ที่พึ่งเกรด A ประสบปัญหาท่านให้การช่วยเหลือทันที					
๑๗	เมื่อคนไร้ที่พึ่งเกรด A แสดงความต้องการบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ท่านจะชี้แจงให้คนไร้ที่พึ่งเข้าใจในความไม่เหมาะสมนั้น					
๑๘	ท่านให้การสนับสนุนคนไร้ที่พึ่งเกรด A ให้สามารถพัฒนาฟื้นฟูทางด้านศักยภาพ ไปสู่เป้าหมายอย่างเต็มความสามารถ					
๑๙	ท่านได้รับความไว้ใจในการดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรด A จากเพื่อนร่วมงาน					
๒๐	ท่านสามารถสร้างความคุ้นเคยกับคนไร้ที่พึ่งเกรด Aและเพื่อนร่วมงานได้ง่าย					
๒๑	ท่านให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่คนไร้ที่พึ่งเกรด Aควรได้รับ					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง

ข้อ	ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๑	คนไร้ที่พึ่งเกรด A มีการรับฟังและยอมรับในคำแนะนำของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง					
๒	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ปฏิบัติตามกฎระเบียบได้เป็นอย่างดี					
๓	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของศูนย์					
๔	คนไร้ที่พึ่งเกรด A มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้ดูแลพาทำ					
๕	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ไม่ปฏิบัติตัวที่เพิ่มภาระให้ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง					
๖	คนไร้ที่พึ่ง เกรด A ยินดีที่จะปฏิบัติตัวตามเงื่อนไขที่ดี เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่คนไร้ที่พึ่งต้องการ					
๗	คนไร้ที่พึ่งเกรด A รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวที่ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น					
๘	คนไร้ที่พึ่งเกรด A สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำได้					
๙	คนไร้ที่พึ่งเกรด A พึงเลือกปฏิบัติเฉพาะในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม					

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเกรด A

ข้อ	ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๑	ท่านช่วยดูแลให้คนไร้ที่พึ่งเกรด A ได้รับประทานอาหารตามกำหนดเวลา					
๒	ท่านช่วยกำกับดูแลรักษาความสะอาดสถานที่อยู่อาศัยของคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทุกวัน					
๓	ท่านสังเกตุสภาพความชำรุดของเสื้อผ้าที่คนไร้ที่พึ่ง เกรด A ใส่อยู่เสมอ					
๔	ท่านดูแลให้คนไร้ที่พึ่งเกรด A รับประทานยาตามที่แพทย์กำหนด					
๕	ท่านเชิญชวนคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ให้มาทำกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพอยู่เป็นประจำ					
๖	ท่านสอนวิธีการฝึกอาชีพให้กับคนไร้ที่พึ่งเกรด Aครบถ้วนทุกขั้นตอน					
๗	ท่านเฝ้าดูการปฏิบัติระหว่างทำกิจกรรมฝึกอาชีพของคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๘	ท่านสืบประวัติ และหาข้อมูลเกี่ยวกับญาติของคนไร้ที่พึ่งเกรด A เป็นประจำ					
๙	ท่านพาคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม					
๑๐	ท่านแนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อฟื้นฟูศักยภาพให้คนไร้ที่พึ่ง เกรด A สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้					

ภาคผนวก ง

คะแนนค่า IOC ของแบบสอบถาม

คะแนนค่า IOC ของแบบสอบถาม

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๑	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๒	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๓	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๔	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๕	ค่า IOC
๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๕.	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘
๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๐.	๑	๑	๐	๑	๑	๐.๘
๑๑.	๑	๑	๐	๑	๑	๐.๘
๑๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๕.	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘
๒๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ต่อ

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๑	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๒	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๓	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๔	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๕	ค่า IOC
๓๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่น

ค่าความเชื่อมั่น

	Scale Mean if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation
CCAB1	193.83	0.71
CCAB2	193.97	0.71
CCAB3	193.90	0.71
CCAB4	194.00	0.57
CCAB5	194.23	0.67
CCAB6	195.10	0.39
CCAB7	195.20	0.42
CCAB8	195.00	0.33
CCAB9	193.90	0.58
CCAB10	194.63	0.45
CCAB11	194.60	0.27
CCAB12	194.30	0.64
CCAB13	194.27	0.71
CCAB14	194.60	0.13
CCAB15	194.50	0.73
CCAB16	194.53	0.57
CCAB17	194.57	0.72
CCAB18	194.47	0.62
CCAB19	193.90	0.78
CCAB20	194.03	0.41
CCAB21	193.87	0.77
DPH1	194.07	0.58
DPH2	194.13	0.61
DPH3	194.23	0.63
DPH4	194.43	0.46
DPH5	194.17	0.73
DPH6	195.00	0.07

	Scale Mean if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation
DPH7	194.20	0.43
DPH8	194.07	0.72
DPH9	194.17	0.67
BPH1	194.57	0.41
BPH2	194.40	0.44
BPH3	194.40	0.66
BPH4	194.13	0.68
BPH5	194.07	0.52
BPH6	194.00	0.73
BPH7	194.13	0.72
BPH8	194.20	0.72
BPH9	195.00	0.20
BPH10	194.40	0.60
QLPH1	194.10	0.67
QLPH2	194.20	0.62
QLPH3	194.10	0.67
QLPH4	194.83	0.24
QLPH5	194.63	0.40
QLPH6	194.40	0.48
QLPH7	194.33	0.53
QLPH8	194.87	0.39
QLPH9	194.57	0.53
Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	N of Items	
0.949	49	

ภาคผนวก ฉ

Print Out LISREL

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่สำคัญ

DATE: 3/ 2/2019
TIME: 22:32
L I S R E L 8.72
BY
Karl G. J"reskog & Dag S"rbom

This program is published exclusively by
Scientific Software International, Inc.
7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100
Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.
Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140
Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2005
Use of this program is subject to the terms specified in the
Universal Copyright Convention.
Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\Users\acer\Desktop\wisa\ช\22.pr2:

Full Model
Observed Variables
CCAB1 CCAB2 CCAB3 CCAB4 CCAB5 CCAB6 CCAB7 DPH1 DPH2 DPH3 BPH1 BPH2 BPH3 QLPH1 QLPH2 QLPH3
Correlation Matrix
1.000
0.424 1.000
0.293 0.720 1.000
0.241 0.641 0.753 1.000
0.191 0.588 0.705 0.862 1.000
0.164 0.624 0.749 0.824 0.785 1.000
0.287 0.689 0.672 0.757 0.772 0.805 1.000
0.637 0.434 0.427 0.433 0.458 0.403 0.516 1.000
0.619 0.478 0.437 0.425 0.433 0.386 0.438 0.864 1.000
0.636 0.450 0.416 0.448 0.449 0.401 0.501 0.810 0.860 1.000
0.220 0.476 0.632 0.586 0.575 0.574 0.648 0.350 0.328 0.395 1.000
0.237 0.526 0.596 0.578 0.600 0.641 0.715 0.441 0.408 0.514 0.787 1.000
0.160 0.443 0.513 0.590 0.609 0.587 0.612 0.359 0.404 0.485 0.663 0.703 1.000

0.703 0.239 0.282 0.227 0.246 0.210 0.229 0.650 0.658 0.686 0.238 0.234 0.270 1.000
0.676 0.364 0.425 0.383 0.403 0.352 0.374 0.718 0.748 0.753 0.354 0.368 0.388 0.853
1.000
0.601 0.354 0.429 0.346 0.358 0.366 0.375 0.716 0.735 0.756 0.316 0.390 0.371 0.815
0.888 1.000
Sample Size = 215
Latent Variables CCAB DPH BPH QLPH
Relationships
CCAB1 = CCAB
CCAB2 = CCAB
CCAB3 = CCAB
CCAB4 = CCAB
CCAB5 = CCAB
CCAB6 = CCAB
CCAB7 = CCAB
DPH1 = DPH
DPH2 = DPH
DPH3 = DPH
BPH1 = BPH
BPH2 = BPH
BPH3 = BPH
QLPH1 = QLPH
QLPH2 = QLPH
QLPH3 = QLPH
QLPH = BPH
DPH = CCAB
DPH = BPH
QLPH = CCAB DPH
BPH = CCAB
Set error covariance of CCAB4 and CCAB5 free
Set error covariance of CCAB6 and CCAB1 free
Set error covariance of CCAB1 and QLPH1 free
Set error covariance of CCAB3 and CCAB7 free
Set error covariance of CCAB1 and CCAB2 free
Set error covariance of CCAB4 and CCAB6 free
Set error covariance of CCAB2 and CCAB3 free

Set error covariance of DPH1 and DPH2 free
Set error covariance of BPH1 and CCAB3 free
Set error covariance of CCAB7 and DPH2 free
Set error covariance of CCAB6 and CCAB5 free
Set error covariance of BPH1 and QLPH3 free
Set error covariance of CCAB3 and DPH3 free
Set error covariance of DPH1 and BPH3 free
Set error covariance of CCAB4 and BPH2 free
Set error covariance of CCAB5 and BPH3 free
Set error covariance of QLPH2 and CCAB1 free
Set error covariance of QLPH3 and CCAB1 free
Set error covariance of DPH3 and BPH2 free
Set error covariance of CCAB4 and CCAB7 free
Set error covariance of DPH2 and CCAB2 free
Set error covariance of CCAB1 and CCAB5 free
Set error covariance of CCAB1 and CCAB4 free
Set error covariance of CCAB1 and DPH3 free
Set error covariance of DPH1 and CCAB1 free
Set error covariance of DPH2 and DPH3 free
Set error covariance of DPHB3 and BPH3 free
Set error covariance of DPH2 and CCAB1 free
Set error covariance of BPH2 and QLPH1 free
Set error covariance of CCAB1 and BPH3 free
Set error covariance of QLPH3 and CCAB6 free
Set error covariance of DPH1 and CCAB7 free
Set error covariance of QLPH2 and DPH3 free
Set error covariance of DPH1 and CCAB3 free
Set error covariance of BPH2 and QLPH2 free
Set error covariance of DPH3 and CCAB6 free
Set error covariance of CCAB1 and BPH1 free
Set error covariance of DPH3 and BPH3 free
Path Diagram
LISREL OUTPUT: ME=ML RS EF SS SE TV FS SC MI
End of Problem

Full Model

Number of Iterations = 57

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

BETA

	DPH	BPH	QLPH
DPH	- -	0.17	- -
		(0.09)	
		1.81	
BPH	- -	- -	- -
QLPH	0.95	0.10	- -
	(0.07)	(0.08)	
	12.96	1.18	

GAMMA

	CCAB
DPH	0.45
	(0.10)
	4.40
BPH	0.80
	(0.07)
	11.54
QLPH	-0.21
	(0.09)
	-2.35

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

DPH	BPH	QLPH
0.35	0.64	0.79

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

DPH	BPH	QLPH
0.34	0.64	0.18

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

DPH1	DPH2	DPH3	BPH1	BPH2	BPH3
0.75	0.77	0.86	0.72	0.84	0.61

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

QLPH1	QLPH2	QLPH3
0.78	0.93	0.86

Squared Multiple Correlations for X - Variables

CCAB1	CCAB2	CCAB3	CCAB4	CCAB5	CCAB6
0.14	0.54	0.72	0.77	0.68	0.75

Squared Multiple Correlations for X - Variables

CCAB7
0.89

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 61

Minimum Fit Function Chi-Square = 61.78 (P = 0.45)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 56.76 (P = 0.63)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 17.02)

Minimum Fit Function Value = 0.29
Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.0
90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.080)
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0
90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.036)
P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 1.00

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.99
90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.99 ; 1.07)
ECVI for Saturated Model = 1.27
ECVI for Independence Model = 36.09

Chi-Square for Independence Model with 120 Degrees of Freedom = 7691.41
Independence AIC = 7723.41
Model AIC = 206.76
Saturated AIC = 272.00
Independence CAIC = 7793.34
Model CAIC = 534.56
Saturated CAIC = 866.41
Normed Fit Index (NFI) = 0.99
Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.00
Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.50
Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
Incremental Fit Index (IFI) = 1.00
Relative Fit Index (RFI) = 0.98
Critical N (CN) = 311.35
Root Mean Square Residual (RMR) = 0.036
Standardized RMR = 0.036
Goodness of Fit Index (GFI) = 0.97
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.93
Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.43

Full Model

Qplot of Standardized Residuals

3.5.....

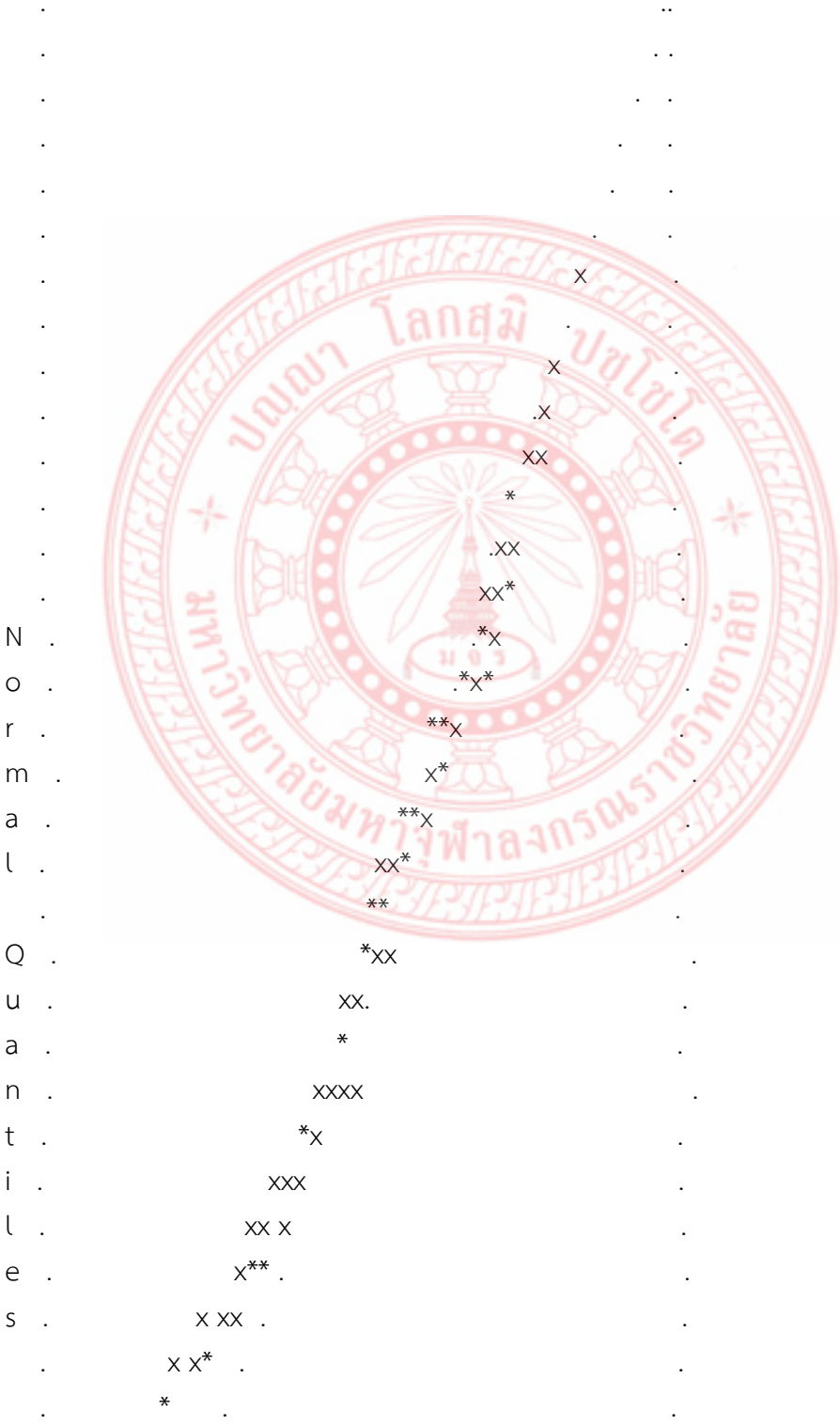

```
.          *     .                                    .
.      X X      .                                     .
.   X          .                                      .
.   X       .                                         .
.          .                                          .
X          .                                          .
.       .                                             .
.      .                                              .
.     .                                               .
.  .                                                  .
. .                                                   .
-3.5.....................................................
  -3.5                                          3.5
```

Standardized Residuals

Full Model

Full Model

Total and Indirect Effects

Total Effects of KSI on ETA

```
          CCAB
        --------
   DPH      0.59
          (0.07)
           8.31
   BPH      0.80
          (0.07)
          11.54
  QLPH      0.43
          (0.07)
           6.26
```

Indirect Effects of KSI on ETA

```
          CCAB
        --------
   DPH      0.14
          (0.08)
```

1.79

BPH - -

QLPH 0.64

(0.10)

6.16

Total Effects of ETA on ETA

	DPH	BPH	QLPH
DPH	- -	0.17	- -
		(0.09)	
		1.81	
BPH	- -	- -	- -
QLPH	0.95	0.26	- -
	(0.07)	(0.10)	
	12.96	2.71	

Largest Eigenvalue of B*B' (Stability Index) is 0.911

Indirect Effects of ETA on ETA

	DPH	BPH	QLPH
DPH	- -	- -	- -
BPH	- -	- -	- -
QLPH	- -	0.16	- -
		(0.09)	
		1.82	

Standardized Indirect Effects of ETA on Y

	DPH	BPH	QLPH
DPH1	- -	0.15	- -
DPH2	- -	0.15	- -

DPH3	- -	0.16	- -
BPH1	- -	- -	- -
BPH2	- -	- -	- -
BPH3	- -	- -	- -
QLPH1	0.84	0.23	- -
QLPH2	0.91	0.25	- -
QLPH3	0.88	0.24	- -

Completely Standardized Indirect Effects of ETA on Y

	DPH	BPH	QLPH
DPH1	- -	0.15	- -
DPH2	- -	0.15	- -
DPH3	- -	0.16	- -
BPH1	- -	- -	- -
BPH2	- -	- -	- -
BPH3	- -	- -	- -
QLPH1	0.84	0.23	- -
QLPH2	0.91	0.25	- -
QLPH3	0.88	0.24	- -

Standardized Total Effects of KSI on Y

	CCAB
DPH1	0.51
DPH2	0.51
DPH3	0.54
BPH1	0.69
BPH2	0.72
BPH3	0.62
QLPH1	0.38
QLPH2	0.41
QLPH3	0.40

Completely Standardized Total Effects of KSI on Y

	CCAB
DPH1	0.51
DPH2	0.51
DPH3	0.54
BPH1	0.68
BPH2	0.73
BPH3	0.62
QLPH1	0.38
QLPH2	0.41
QLPH3	0.40

Time used: 0.094 Seconds

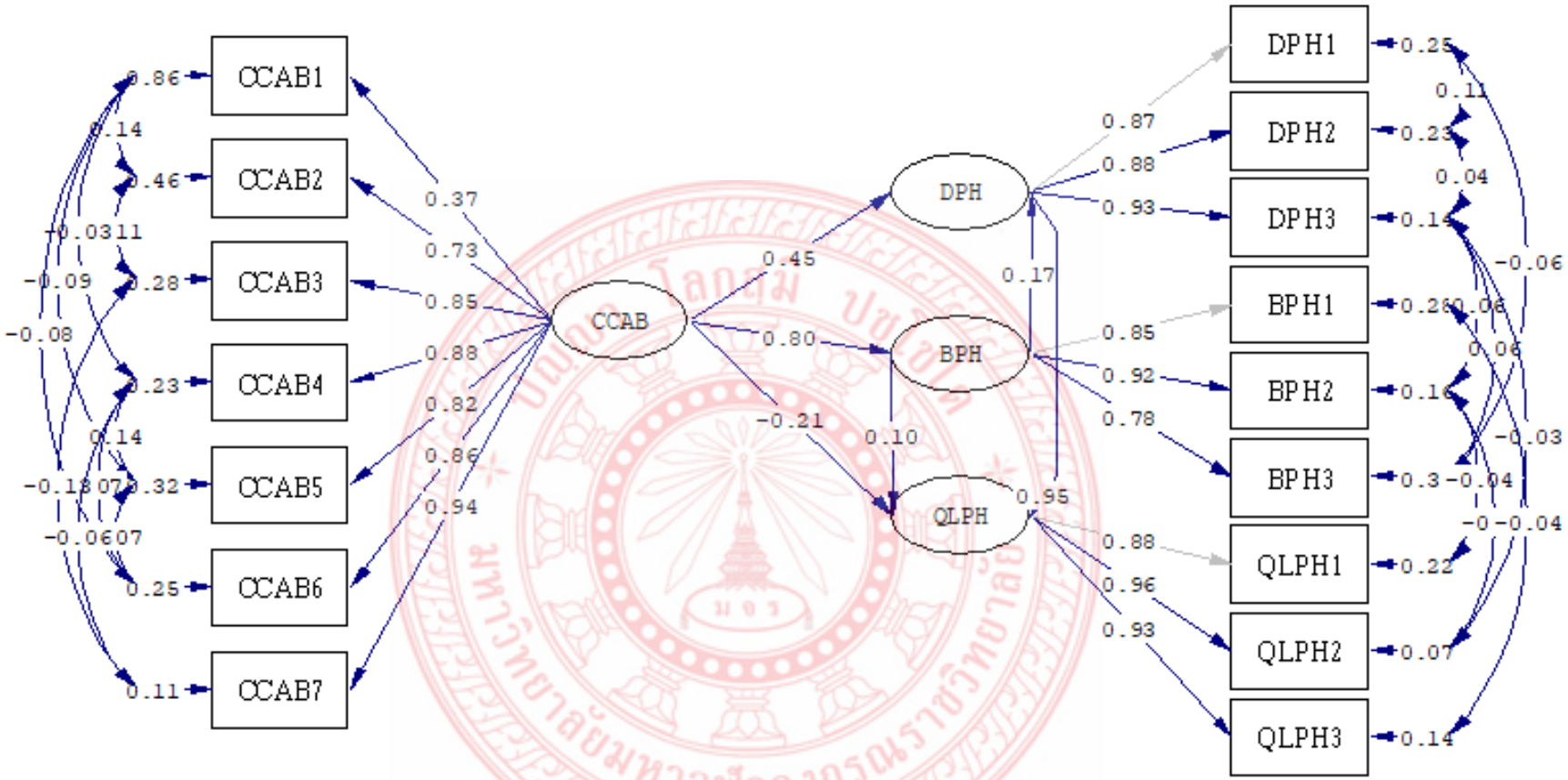
CCAB1
CCAB2
CCAB3
CCAB4
CCAB5
CCAB6
CCAB7
CCAB
DPH
BPH
QLPH
DPH1
DPH2
DPH3
BPH1
BPH2
BPH3
QLPH1
QLPH2
QLPH3
0.37
0.73
0.85
0.88
0.82
0.86
0.94
0.45
0.80
-0.21
0.10
0.17
0.95
0.87
0.88
0.93
0.85
0.92
0.78
0.88
0.96
0.93
0.86
0.14
0.46
-0.0311
-0.09
0.28
-0.08
0.23
0.14
-0.1307
0.32
-0.0607
0.25
0.11
0.25
0.11
0.23
0.04
0.16
-0.06
0.26
0.06
0.06
0.16
-0.03
0.3
-0.04
-0
-0.04
0.22
0.07
0.14
Chi-Square=56.76, df=61, P-value=0.63029, RMSEA=0.000

ภาพที่ 6

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

ภาพประกอบการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชาย ธัญบุรี จ.ปทุมธานี
สัมภาษณ์วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปรือใหญ่ จ.ศรีสะเกษ
สัมภาษณ์วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จ.นนทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จ.พิษณุโลก
สัมภาษณ์วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านประจวบโชค จ.ประจวบคีรีขันธ์
สัมภาษณ์วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก จ.เพชรบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี จ.ปทุมธานี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จ.นครศรีธรรมราช
สัมภาษณ์วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จ.สระบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จ.นครราชสีมา
สัมภาษณ์วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน เชียงใหม่
สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	:	นายกรณ์ สาริยา
ว/ด/ป เกิด	:	๗ มีนาคม ๒๕๓๑
สถานที่เกิด	:	กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
การศึกษา	:	ระดับ ปริญญาโท ปริญญามหาบัณฑิต รศ.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี พ.ศ. ๒๕๕๗
		ระดับ ปริญญาตรี ปริญญาบัณฑิต รป.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปี พ.ศ. ๒๕๕๕
		ระดับ มัธยมศึกษา โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปภัมภ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐
		ระดับ ประถมศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญ นครราชสีมา ปี พ.ศ. ๒๕๔๔
ประสบการณ์การทำงาน	:	ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานวิเคราะห์นโยบายและแผน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ปัจจุบัน
		ตำแหน่ง ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ องค์การบิหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – พ.ศ. ๒๕๕๘
		ตำแหน่ง หัวหน้านักเรียน โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปภัมภ์ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – พ.ศ. ๒๕๔๙
ผลงานวิชาการ	:	ผลงานวิจัย เรื่อง การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗
		บทความวิจัย เรื่อง วิถีการพึ่งตนเองของคนไร้ที่พึ่ง นำเสนอบทความวิจัยระดับนานาชาติ ณ ประเทศ ออสเตรเลีย 13nd – 18rd April 2017. Sydney Australia.
อุปสมบท	:	ณ พัทธสีมาวัดเพียนาม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ฉายา พระกรกฤต สุริโย
ปีที่เข้าศึกษา	:	ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	๒๖๗ KORAKOT HOUSE ถนนสุรนารายณ์ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
E – mail	:	porhce@gmail.com
เบอร์โทรศัพท์	:	๐๖๑ – ๓๖๕ – ๔๑๕๕